

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\M\Miller Henry\Miller, Henry Valentine -
Cerne jaro.pdb

PDB Name: Miller, Henry Valentine - Ce...
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 30.9.1937
Modification Date: 30.9.1937
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Henry Miller
Černé jaro
nakladatelství Votobia Olomouc, 1995

ČERNÉ JARO
Henry Miller

Věnováno Anad's Nin

Je možné, že jsem takový, jak se vidím já sám, nebo jsem takový,
za jakého mne považují ostatní? Tyto řádky zde se stávají zpovědí
v přítomnosti mého neznámého a nepoznatelného Já, neznámého a
nepoznatelného pro mne samotného. Právě zde tvořím legendu, do
níž se musím sám pohrbit.
MIGUEL DE UNAMUNO

Čtrnáctá čtvrť
Co nepochází z otevřené ulice, je falešné, odvozené,
to jest literatura.

Jsem patriot 14. čtvrti v Brooklynu, kde jsem byl vychován.
Zbytek Spojených států pro mne neexistuje - snad jen jako idea
nebo historie či literatura. V deseti letech jsem byl odtržen od
své rodné půdy a odstěhován k hřbitovu, k luteránskému hřbitovu,
kde jsou hroby pořád upravené a věnce nikdo nekrade.
Narodil jsem se na ulici a ulice mě také vychovala.
"Postmechanická otevřená ulice, kde bují nejnádhernejší a
přeludná ocelová vegetace," atd... Narodil jsem se v znamení Skopce,
které poskytuje divoké, činné, energické a trochu neklidné tělo.
S Marsem v devátém domě!
Narodit se na ulici znamená toulat se celý život, být svobodný.
Znamená to náhodu a událost, drama, pohyb. Znamená to především
sen. Harmonii nezávažných faktů, která dodává tvému toulání
metafyzickou určitost. Na ulici zjistíš, jaké ve skutečnosti jsou
lidské bytosti, jinak si je později vybájíš. Co nepochází
z otevřené ulice, je falešné, odvozené, to jest literatura. Nic
z toho, co se nazývá "dobrodružstvím", nikdy nedostihne atmosféru
ulice. Nezáleží na tom, zda letíš k pólu, zda sedíš na mořském
dně s listem leknínu v ruce, zda stavíš devět měst jedno za
druhým nebo zda se jako Kurtz plavíš po řece a zešílíš. Ať je
situace jakkoli vzrušující, jakkoli nesnesitelná, najdeš tu vždy
východiska, vždy zlepšení, pohodlí, plat, noviny, náboženství.
Ale kdysi to vše neexistovalo. Kdysi jsi byl svobodný, divoký a
násilnický. Kluci, které jsi obdivoval, když jsi poprvé sešel na
ulici, s tebou zůstávají po celý život. Jsou jedinými skutečnými
hrdiny. Napoleon, Lenin, Al Capone - to všechno je fikce.
Napoleon pro mne neznamená nic ve srovnání s Eddie Carneym, který
mi udělal můj první monokl pod okem. Žádný muž, kterého jsem kdy

potkal, se mi nezdál tak královský, tak vznešený jako Lester Reardon, který jen tím, jak šel ulicí, vzbuzoval strach a obdiv. Jules Verne mě nikdy nezavedl do míst, která Stanley Borowski vytahoval z rukávu, když se setmělo. Robinson Crusoe postrádal představitost ve srovnání s Johnny Paulem. Všichni tihle hoši ze 14. čtvrti mají kolem sebe stále tu atmosféru. Nikdo si je nevymyslel ani nevybájl: byli skuteční. Jejich jména zvoní jako zlaté mince - Tom Fowler, Jim Buckley, Matt Owen, Rob Ramsay, Harry Martin, Johnny Dunne, nemluvě o Eddie Carneym nebo velkém Lesteru Reardonovi. Vždyť ještě dnes, řeknu-li Johnny Paul, zůstává mi po jménech svatých v ústech špatná chuť. Johnny Paul byl živoucím Odysseem 14. čtvrti; to, že se později stal nosičem, je nepodstatné.

Před tou velkou změnou si nikdo nevšiml, že ulice jsou škaredé nebo špinavé. Když byly poklopy kanálů otevřené, zacpal sis prostě nos. Když ses vysmrkal, našels v kapesníku sopel a ne svůj nos. Bylo tady víc vnitřního klidu a spokojenosti. Byla tu hospoda, závodistiště, kola, kurvy a dostihové koně. Život pořád plynul nenuceně kolem - alespoň ve 14. čtvrti. V neděli ráno nebýval nikdo svátečně oblečen. Jestliže se šla paní Gormanová poklonit velebníčkovi v županu a se špinou zalepenýma očima - "Dobré ráno, otče" - "Dobré ráno, paní Gormanová," ulice byla očištěna od všeho hříchu. Pat McCarren nosil kapesník zastrčený v šose svého fraku; byl po ruce a dobře se tam vyjímal - jako irský čtyřlístek v jeho knoflíkové dírci. Pivo mělo tu správnou pěnu a lidé se zastavovali jeden s druhým na kus řeči.

Ve svých snech jsem se vracel do 14. čtvrti, jako se paranoik vrací ke svým utkvělým představám. Když vzpomínám na ocelově šedé bitevní lodě ve vojenské loděnici, vidím je tam ležet v jakýchsi astrologických dimenzích, ve kterých jsem puškařem, chemikem, pyrotechnikem, majitelem pohřebního ústavu, koronerem, paroháčem, sadistou, právníkem a zápasníkem, vědcem, neklidným člověkem, blouznivcem a drzounem.

Kde si ostatní pamatují ze svého dětství krásnou zahradu, něžnou matku, výlet k moři, vzpomínám si já živě, jako by to bylo vyleptáno kyselinou, na odpuzující, začouzené zdi a komíny konzervárny naproti našemu domu a na blyštivé kulaté kousky pocinovaného plechu, které byly rozesety po ulici, některé světlé a zářící, jiné zrezavělé, zašlé, hnědavé, zanechávající na prstech skvrny. Pamatuji se na železárnu, ve které žhnuly rudé pece a chlapi přistupovali ke žhavým otvorům s velkými lopatami v rukách. Venku ležely mělké dřevěné formy jako rakve navlečené na tyčích; člověk si o ně mohl odřít nohu nebo zlámat vaz. Pamatuji se na černé ruce slévačů. Písek se jim zadřel do kůže tak hluboko, že jej nemohlo odstranit nic, ani mýdlo, ani dřina, ani peníze, ani láska, ani smrt. Jako označení černým cejchem! Přistupovali k pecím jako ďáblové s černýma rukama - a později, když byli pokryti květinami, studení a ztuhlí ve svých svátečních šatech, ani déšť nedokázal vymýt ten písek. Všechny ty nádherné gorily předstupovaly před Boha s oteklými svaly a houserem a černýma rukama...

Pro mne končil svět hranicemi 14. čtvrti. Jestliže se něco stalo za nimi, tak se to buď nestalo vůbec, nebo to nebylo důležité. To, že můj otec chodil na ryby za hranice tohoto světa, mě vůbec nezajímalo. Pamatuji se jenom na jeho chlastounský dech, když se večer vrátil domů a otevřel velký zelený koš, ze kterého se na podlahu vysypaly mrskající se příšery s vyvalenýma očima. Když Rob Ramsay, ministrův syn, odešel do války, pamatuji se jen, že se vrátil kterousi nedělí odpoledne a postavil se před dům svého otce, vyblil se z podoby a pak to utřel svou vestou. Vzpomínám si, že ho měl každý rád - byl černou ovčí rodiny. Lidé ho měli rádi, protože nebyl k ničemu a nedělal s tím žádné círáty. Nedělal rozdíl mezi nedělí a středou: mohl jsi ho vidět jít ulicí, pod zplihlými plátěnými stříškami nad výklady, s kabátem

přes ruku a potom tekoucím po tváři. Šel nejistým, houpavým krokem námořníka, který se vrátil na pevninu po dlouhé plavbě; tabáková šťáva mu kapala ze rtů zároveň s vřelými, tichými a někdy také hlasitými a sprostými nadávkami. Bezmezná lhostejnost, netečnost, oplzlosti, svatokrádež. Ne boží člověk jako jeho otec. Ne, byl to muž, který potřeboval lásku. Jeho slabosti byly lidské slabosti a on je snášel bezstarostně, pohrdavě a chlubitvě jako býk zabodnuté banderilly. Šel by klidně horkou ulicí se vzduchem plným slunce a hoven a nadávek a možná, že by měl rozepnutý poklopec a odepnuté šle nebo vestu celou bílou od zvratků. Někdy prošel ulicí vyzývavě, jako býk hrabající všema čtyřma, a to se pak ulice magicky vyčistila, jako kdyby se otevřely kanály a žvýkaly své odpadky. Bláznivý Willy Maine stál na kůlně nad obchodem s barvami a onanoval o sto šest. Tak stáli v suchém elektrickém praskotu otevřené ulice a bouchání plynového potrubí. To byla dvojice, která zlomila ministrovi srdce.

Podle toho to s Robem Ramsayem dopadlo. Jeho život byl jeden nekonečný flám. Z války se vrátil s medailemi a s ohněm ve vnitřnostech. Zvracel před vlastními dveřmi a potom to utíral svou vestou. Dokázal by vyčistit ulici líp než kulomet. Blít na všechno - to byl jeho způsob. A o něco později tím svým boдрým, bezstarostným způsobem došel až na konec mola, udělal o jeden krok víc a utopil se.

Pamatuji se na něj moc dobře, stejně jako na dům, ve kterém bydlel. Před jejich domem jsme se totiž scházeli za teplých letních večerů a koukali, jak jde život v salónu naproti. Po celou noc někdo přicházel nebo odcházel a nikdo se přitom neobtěžoval stáhnout rolety. Jen coby kamenem dohodil od toho domu byl malý šantán zvaný "U vandráka". Všude v okolí byly hospody; v sobotu večer se k pokladně vždycky táhla dlouhá fronta strkajících se a klátících se zájemců o lístky. V sobotu večer, když byla ve flóru "Dívka v modrém", některý z divokých mariňáků z vojenské loděnice určitě vyskočil ze sedadla a chňapl po jednom z podvazků Millie de Leon. O něco později téže noci dozajista přišli z procházky a vešli vchodem pro personál. Brzy nato stáli v pokoji nad salónem, stahovali si těsné kalhoty a ženské se zbavovaly korzetů a drbaly se jako opice, zatímco dole teklo pivo proudem a jeden druhému uhryzával ucho. Vše tam uvnitř obklopoval takový divoký, ječivý smích - jako vypaňující se dynamit. Tohle všechno jsme pozorovali ze schodů domu Roba Ramsaye: staříka v prvním patře, jak odřikává nad petrolejkou své modlitby, jak se modlí jako oplzlý kozel, aby nastal konec světa; nebo, když ho modlení unavilo, jak sešel dolů v noční košili jako starý zlý skřet a vyháněl nás násadou smetáku.

Od sobotního odpoledne do pondělního rána to byla doba bez konce, kdy se jedna věc přetavovala v druhou. Už v sobotu ráno - bůhví, jak to bylo možné - mohls cítit, jak válečné lodi kotví ve velkém doku. V sobotu ráno jsem měl srdce až v krku. Viděl jsem, jak se drhnou podlahy a čistí děla. Váha těch velkých mořských nestvůr, odpočívajících ve špinavé skleněné nádrži doku, se mi zdála obrovská. Snil jsem o tom, jak uteču, uteču do dalekých krajů. Ale dostal jsem se jenom na druhou stranu řeky. Tam jsem hrával valčík "Oranžový květ" a o přestávkách jsem si umýval oči v plechovém lavóru. Piano stálo v zadní části lokálu. Klávesy byly úplně žluté a nohama jsem nedosáhl na pedály. Nosil jsem sametový oblek, protože tenkrát byl samet v módě.

Vše, co se odehrávalo na druhé straně řeky, bylo čiré šilenství: podlaha posypaná pískem, plynové lampy, slídové obrázky, na kterých sníl nikdy neroztaje, blázniví Holanďani s flekatýma rukama, plechový lavór porostlý mechovitým povlakem slizu, žena z Hamburku, které vždy zadek přetékal přes sedadlo židle, dvorek, zasviněný kyselým zelím... Všechno ve tříčtvrtečním rytmu, který neustále trvá. Jdu na procházku se svými rodiči, jednu ruku v matčině rukávníku, druhou v otcově kapse. Mé oči jsou pevně

zavřeně, sevřeně jako mušle, které otvírají skořápky jen tehdy, když pláčí.

Všechny změny přílivu a počasí, které se nad řekou odehrály, mi přešly do krve. Stále cítím kluzkost velkého zábradlí, o které jsem se opíral v mlze a dešti a od kterého dostávalo mé studené čelo ostré rány, které způsoboval převozní parník, sjíždějící po skluzu do vody. Pořád před sebou vidím mechem obrostlé líhy, které se prohýbaly, když se jich dotkla velká kulatá příď stěn a zelená, šťavnatá voda vystříkla skrze sténající prkna. Nahoře na nebi krouží racci, potápějí se a vydávají svými šerednými zobáky škaredé zvuky, chraptavý, naříkavý zvuk nelidského hodování, úst zalykajících se odpadky, pleskání svrabovitých nohou, které se občas dotknou zelenopěnné vody.

Člověk nepostřehnutelně putuje z jedné scény, jednoho věku, jednoho života do druhého. Náhle, když jde ulicí, ať už je to skutečnost nebo sen, uvědomí si poprvé, že roky utekly, že to vše je nenávratně pryč a bude žít už jen ve vzpomínkách. Vzpomínky se pak obrátí dovnitř s podivnou, svíravou nádherou a člověk si promítá tyhle scény a události neustále, ve snu i při rozjímání, když jde na procházku, když spí se ženskou, čte knížku, když mluví s neznámým... náhle, ale vždy s hrůznou naléhavostí a vždy s hrůznou přesností tyto vzpomínky dotírají, objevují se jako přízraky a pronikají každé vlákno lidské bytosti. Od této chvíle se všechno pohybuje v měnících se úrovních - naše myšlenky, naše sny, naše činy, celý náš život. Rovnoběžník, ve kterém padáme z jednoho patra lešení do druhého. Jdeme roztříštěni na myriády úlomků, jako hmyz se stovkou noh, stonožka s lehce pohybujícíma se nohama, která se vpíjí do atmosféry; jdeme s citlivými tykadly, která se vpíjejí do minulosti a budoucnosti; všechny věci se rozpouštějí v hudbě a smutku; jdeme proti sjednocenému světu, hrdí na svou rozpolcenost. Jak jdeme, všechny věci kolem se třítí spolu s námi na myriády úlomků, které hrají všemi barvami. Rozmělnění zralosti. Velká změna. V mládí jsme byli celí a hrůza a bolest nás pronikaly skrz naskrz. Nebylo ostré hranice mezi radostí a smutkem: slévaly se v jedno, jako se naše bdění slévá se snem a spánkem. Ráno jsme vstali jako jedna bytost a večer jsme sestoupili do oceánu, ponořili se do něj celí, v objetí hvězd a horečky dne.

Pak přichází čas, kdy se všechno zdá být naruby. Žijeme v myslí, v idejích, v úlomcích. Už se nevpíjíme do divoké hudby ulice - jen na ni vzpomínáme. Jako monomaniak, který zas a zas polyká nit a zvrací ji do jakéhosi šíleného logaritmického vzoru. Když se teď vzrušíme nad macatými kozami, jsou to macaté kozy dívky, která se vyklonila do deštivé noci a ukázala nám poprvé zázrak velkých mléčných bání; když se teď vzrušíme odrazy světla na vlhkém chodníku, je to proto, že když nám bylo sedm, byli jsme zasaženi výstrahou příštího života, jak jsme bezmyšlenkovitě zírali do jasného, tekutého zrcadla ulice. Jestli tě zaujme pohled na rozhoupané dveře, je to kvůli vzpomínce na letní večer, kdy se všechny dveře lehounce houpaly a světlo se sklánělo dolů, aby pohládilo stín tam, kde jako jemný písek prosívaný nánosem rubínů prosvítala škvírami v létacích dveřích zlatá telata a krajky a třeptivé deštníky. Hromadila se tu hudba a kadidlo nádherných neznámých těl. Možná, že když se ty dveře pootevřely, aby nám ukázaly dusivý pohled na svět, možná právě tehdy jsme se prvně setkali s náznakem velkého požáru hříchu, s prvním náznakem toho, že zde, nad malými kulatými stolky otáčejícími se ve světle, s nohama znuděně čmárajícíma v pilinách, ruce na studených stopkách sklenic, že zde nad těmito malými kulatými stolky, na které se později budeme dívat s takovou touhou a úctou, že zde, pravím, ucítíme v příštích letech první pouta lásky, první skvrny rzi, první černé, drásající pařáty pekla, blyštivé okrouhlé kousky plechovek roztroušené po ulici, tenké začouzené komíny, holý jilm, který bije kolem sebe v letní bouřce

a nařiká a vykřikuje, když déšť bičuje zem, zatímco z horké země vylézají slimáci a všichni vzduch modrá a je cítit sírou. Zde nad těmito stolky, při prvním zavolání, s prvním dotekem ruky, přichází hořká, drásavá bolest, která svírá vnitřnosti; víno hořkne v našich žaludcích a bolest vystřeluje z chodidel a kulaté desky stolků vibrují vztekem a horečkou v našich kostech při měkkém, spalujícím doteku dlaně. Tady je pochována legenda mládí a melancholie, divokých nocí a mystických květů, tančících po vlhkém zrcadle chodníku, žen, které se lehce pochechtávají, když se samy lechtají, divokých námoníků, dlouhých front stojících před bordelem, lodí lehce se poždouchujících v mlze, parníčků pofírkujících zuřivě na přívaly příboje, zatímco nahoře na Brooklynském mostě stojí člověk v agonii a čeká - na skok, na napsání básně nebo na to, že krev opustí jeho žíly, protože postoupí-li o krok, bolest jeho lásky ho zabije.

Plazma snu je bolestí z rozchodu. Sen žije dál, i když tělo tluče v hrobě. Procházíme ulicemi s tisíci nohama a očima, s chlupatými tykadly, pátrajícími po nejbezzvýznamnější vzpomínce a klíči k minulosti. V bezcílných toulkách tu a tam zastavujeme, jako dlouhé, tyčkovité rostliny, a polykáme celé živoucí sousto minulosti. Otevíráme se lehce a ochotně, abychom do sebe vsáli noc a oceány krve, které utopily spánek našeho mládí. Pijeme a pijeme s neuhasitelnou žízní. Nejsme a nikdy už nebudeme zase celí, ale žijeme v úlomcích a všechny naše části jsou odděleny tou nejtenčí membránou. Pak, na námořních manévrech v Pacifiku, ti před očima ubíhá celá saga mládí, sen otevřené ulice a skřeky racků kroužících a potápějících se s odpadky v zobáčích; nebo uslyšíš zvuk trumpet a vlajících praporů a všechny neznámé části země se plaví před tvýma očima bez data a smyslu, krouží jako deska stolku v měňavém blyštění moci a slávy. Přichází den, kdy stojíš na Brooklynském mostě a zíráš dolů do černých komínů, chrlicích kouř. Hlavně děl září a knoflíky se blýskají a ostrá příď podivuhodně rozčesává hřivu vody ve dví; jako led a krajka, jako rozbíjení a dýmání, voda pění zeleně a modře, s chladným bílým žářem, s chladem šampaňského a spálených žaber. Příď rozráží vody v nekončící metafoře: těžký trup lodi uhání dál, příď stále rozhrnuje vodu a její váha je nezvažitelnou vahou, ponorem do neznámých barometrických tlaků, do neznámých geologických puklin a dutin, kde se voda melodicky točí a hvězdy putují a umírají a ruce se natahují a chňapají a sahají a nikdy neuchopí a nesevřou, ale přesto stále sahají a chňapají, zatímco hvězdy umírají jedna po druhé, myriády hvězd, klesajících do chladného bílého žáru, do začouzených modrých a zelených nocí s ledovou tříští a požárem šampaňského a chraptivým křikem racků, jejichž zobáky jsou plné škeblí, jejichž odporná ústa plná odpadků jsou nacpána navždy pod tichý kýl lodi.

Z Brooklynského mostu pozoruješ kus pěny nebo malou ropnou skvrnu nebo zlomené prkno či prázdnou pramici; svět jde kolem vzhůru nohama s bolestí a vnitřnostmi, požíranými světlem; maso vybuchuje, kopí jsou zarážena až po chrupavku, opravdová zbroj těla odlétá do nicoty. Přináší skrze tebe bláznivá slova z prastarého světa, znamení a chmurná proroctví, nápis na zdi, škvíry ve dveřích hospody, karbaníky s hliněnými dýmkami, vyzábělý strom naproti konzervárny, černé ruce umouněné dokonce i v hodině smrti. Jdeš v noci po mostě, tyčícím se proti nebi jako harfa. Zanícené oči spánku hoří v námořnických odrhovačkách, provrtávají stěny; hvězdy odprýskávají v cárech a krysy utíkají po stropě; hlas je přibít ke dveřím a z dýmek jako kapky potu padají dlouhá plazivá stvoření s chlupatými tykadly. Šťastní, krutí duchové s výkřiky nočního větru a nadávkami buzerantů; nízké, mělké rakve, navlečené na tyčích, sliny zármutku, kapající dolů na studené, voskovitě ztuhlé maso, vysychající mrtvé oči, tvrdé, rozšklebené skořápky mrtvých mžů. Chodíš kolem dokola v kruhové kleci, v měnlivých úrovních, hvězdy a mraky pod výtahem; stěny klece se

otáčejí a nejsou zde žádní muži a žádné ženy bez ocasů či drápů; na všech věcech jsou železem a hypermanganem napsána písmena abecedy. Chodíš kolem dokola v kruhové kleci podle víření bubnu; divadlo hoří a herci dál deklamují své role; močový měchýř praská, zuby vypadávají, ale nářek klauna zní jako zvuk padajících lupů. Chodíš dokola za bezměsíčných nocí údolím sopek, údolím mrtvých ohňů a vybělených lebek, ptáků bez křídel. Kolem dokola chodíš, hledáš střed a jádro, ale ohně shořely na popel a pohlaví věcí je skryto v prstu rukavice.

A pak jednoho dne, jako by náhle maso zůstalo nepropečené a krev pod masem splynula se vzduchem, celý svět se znovu ozývá a skutečná kostra těla taje jako vosk. Takový může být den, kdy se poprvé setkáš s Dostojevským. Pamatuješ si vůni ubrusu, na kterém ležela ta kniha, koukneš na hodiny a je teprve pět minut po věčnosti; počítáš věci na římse krbu, protože zvuk čísel je pro tebe úplně novým zvukem, protože vše nové a staré nebo použité a zapomenuté je oheň a duchaření. Všechny dveře jsou teď dokořán, a ať jdeš kamkoli, cesta je přímá a rachotí nad ní drtiče a velké balvany mramoru a indiga padají střemhlav dolů.

Z fosforeskujících, bouřících vln vystupují hrdě a divoce emailem zdobené koně, kteří pochodovali s Alexandrem; jejich pýše nepřístupná břicha září vápníkem, jejich nozdry jsou namočené v opiové tinktuře. Na všem teď leží sníh a led a rozkrok oceánu je obeprnut velkým pásem Orionu.

Bylo přesně pět minut po sedmé, na rohu Broadwaye a Kosciuszkovy ulice, když se Dostojevský poprvé zableskl nad mým obzorem. Dva muži a jedna žena upravovali výlohu. Figuríny byly od půli horních končetin dolů celé z drátu. Prázdné krabice od bot ležely na hromadě u výkladu jako loňský sníh...

Takhle se ke mně dostalo jméno Dostojevského. Neokázale. Jako stará krabice od bot. Žid, který pro mne vyslovil jeho jméno, měl tlusté rty. Neuměl například vyslovit Vladivostok, ani Karpaty - ale Dostojevský uměl říct božsky. Ještě teď, když říkám Dostojevský, vidím zase jeho velké černošské pysky a tenké vláknó sliny, které spojovalo oba rty jako gumová nit, když to jméno vyslovoval. Mezi dvěma předními zuby měl mezírku o něco širší, než je obvyklé. Přesně uprostřed této dutiny se chvělo a protahovalo slovo Dostojevský; tenká měňavá vrstvička hleny, koncentrující v sobě všechno zlato soumraku - protože slunce právě zapadalo za Kosciuszkovu ulici a dopravní světla nahoře vstupovala do jarního tání; žvýkavý a skřípavý zvuk, jako kdyby figuríny s drátěnými nohama zažíva žvýkaly jedna druhou. O něco později, když jsem přišel do země moudrých koní Hvajninimů, slyšel jsem nad sebou totéž žvýkání a skřipění a opět se slina v mužových ústech natahovala a chvěla a hrála duhovými barvami v umírajícím slunci. Tentokrát to bylo na lunaparku u dračí tlamy: ten muž s divokým arabským úsměvem stál nade mnou, v ruce španělku. V tu chvíli se stěny světa opět rozestoupily, jako by můj mozek byl dělohou. Jméno Swift bylo jako čisté, zvonivé močení na cinový poklop světa. Nahoře zelený polykač ohně s choulostivými vnitřnostmi vysmolenými dehtem; dva obrovské mléčně bílé zuby skřípaly o řetěz černých umaštěných ozubených kol, spojujících pouťovou střelnici a turecké lázně, řetěz klouzající po kostře z vybělených kostí. Swiftův zelený drak drhne o ozubená kolečka s neustávajícím drnčivým zvukem, rozemílá na drobně skřety lidské velikosti, kteří jsou vsáváni dovnitř jako makaróny. Dvnitř a ven z tlamy, nahoru a dolů kolem lopatkových kostí a vyboulených ramenních svalů, pád bezednou jámou vnitřností, nadýmajících se a splaskávajících, rozevírajících a svírajících se rozkrok. Ozubená kola v neúnavném pohybu sežvýkávají zažíva všechny drobné, zmenšené makaróny, které visí jako vousy z drakova rudého, propastného chřtánu. Dívám se na mléčně bílý úsměv vyvolávače, fanatický arabský úsměv, který přišel z ohně Země snů, a pak klidně vstupuji do drakova otevřeného břicha.

Mezi nesmyslnými žebry kostry, která podepírá rotující kola, se přede mnou otevírá země Hvajninimů; a ten syčivý, zurčivý zvuk mi zní v uších, jako by lidský jazyk byl stvořen z minerálky. Nahoru a dolů nad mastným černým řetězem, nad tureckými lázněmi, domem větrů, nad nebesky modrými vodami, mezi hliněnými dýmkami a stříbrnými míčky, které tančí na vrcholcích vodotrysků:

nadčlověčí svět plstěných klobouků a kytar, barevných kapesníků a černých cigár; linecké cukroví táhnoucí se od vína k Winnipegu; bouchající flašky piva, horké párky, cukrová vata, hukot příboje a praskání tuku na pánvi, pěna a eukalypt, špína, křída, konfety, bílé ženské stehno, zlomené veslo, flám dřevěných žeber, záhada Mekky, úsměv, který nikdy nezmizí, divoký arabský úsměv s plivanci ohně, rudá propast a zelené vnitřnosti...

Ó světe, uškrcený a zkroucený, kde jsou ty silné bílé zuby? Ó světe, topící se navzdory stříbrným míčkům a korkům a záchranným pásům, kde jsou ty růžové pleše? Ó hladký a bílkovitý, ó nahý světe, nyní sežvýkaný na cáry, pod jakým mrtvým měsícem budeš ležet, studený a zářící?

Třetí nebo čtvrtý den jara

Chcát teplé a pít studené, jak říká Trimalchio, protože naše matka země leží ve středu, kulatá jako vejce, a skrývá v sobě všechno dobré - jako plástev medu.

Dům, ve kterém jsem prošel nejdůležitějšími roky svého života, měl jen tři pokoje. Jedním z nich byl pokoj, ve kterém zemřel můj dědeček. Žal mé matky na pohřbu byl tak zuřivý, že málem vytáhla dědečka z rakve. Vypadal směšně, můj mrtvý dědeček, plačící slzami své dcery - jako kdyby plakal nad svým vlastním pohřbem. V druhém pokoji porodila má teta dvojčata. Když jsem slyšel dvojčata - byla tak hubená a vyschlá - řekl jsem si: proč dvojčata? proč ne trojčata? proč ne čtyřčata? proč přestávat? Byla samá kost a kůže a pokoj se zelenými stěnami a špinavým litinovým umyvadlem v rohu byl přitom tak malý. Přesto to byl jediný pokoj, který mohl plodit dvojčata - nebo trojčata, nebo blbce.

Třetí pokoj byl přístěnek, ve kterém jsem promarodil spalničky, neštovice, spálu, žloutenku a tak dál: všechny ty půvabné nemoci dětství, které natahují čas v nekončícím štěstí a agónii, zvláště když Prozítelnost vybavila okno nad postelí mřížemi a obry lidožrouty, abys do nich mohl zatínat prsty a potit se silně jako břiza na jaře, rychle jako řeka a bujně, bujně, jako by bylo pořád jaro v tropech, s tlustými bifteky místo dlaní a nohama těžkýma jako olovo nebo lehkýma jako sníh, ruce a nohy oddělené oceány času nebo nevyčísitelnými vzdálenostmi světa, uzlíček mozku skrytý jako zrnko písku a nehty na nohou šťastně hnijící pod ruinami Atén. V tomto pokoji jsem neslyšel nic jiného než blázniviny. S každou novou, půvabnou nemocí byli mí rodiče ještě víc popletení. ("Jen si pomysli, když jsi byl malý, vzala jsem tě k umyvadlu a řekla jsem Dítě, ty už nechceš pít z láhve, že a ty jsi řekl Ne a já jsem rozbila láhev o umyvadlo.") Do tohoto pokoje přišla, měkce našlapujíc ("našlapujíc měkce," řekl generál Smerdiakov), slečna Sonowská, stará panna neurčitěho věku, oblečená do zelenočerných šatů. S ní přitáhl i pach starého syra - její pohlaví pod šaty zežluklo. Ale slečna Sonowská s sebou přinesla i kořist z Jeruzaléma a hřeby, které probodly ruce Ježíšovy tak, že se rány v nich nikdy nezacelily. Po křížácích mor, po Kolumbovi syfilida; po slečně Sonowské schizofrenie. Schizofrenie! Už si nikdo neříká, jak je to nádherné, že je celý svět nemocný. Žádný opěrný bod, žádná opora zdraví. Bůh by klidně mohl být tyfová horečka. Nic absolutního. Jen lehké roky loudavého pokroku. Když přemýšlím o těch staletích, ve kterých se Evropa rvala s morem, uvědomuji si, jak skvělý by mohl život být,

jen kdybychom byli uštknuti na pravém místě. Tanec a horečka uprostřed korupce! Evropa už nikdy nebude tančit tak extaticky. A syfilida! Advent syfilidy - syfilida jako jitřenka visící nad okrajem světa!

V roce 1927 jsem seděl v Bronxu a naslouchal muži, který četl z deníku požívače drog. Ten člověk nebyl téměř schopen číst, jak strašně se smál. Dva jevy nanejvýš neslučitelné: jeden muž leží v luminalovém opojení - tak, že se jeho nohy roztáhly pod oknem, zanechávající horní polovinu těla v extázi; druhý muž sedí v Bronxu a směje se své chytrosti, protože nerozumí.

Ano, velké slunce syfilidy zapadá. Nízká viditelnost: předpověď pro Bronx, pro Ameriku, pro celý moderní svět. Nízká viditelnost, doprovázená bouřemi smíchu. Žádné nové hvězdy na obzoru.

Katastrofy ... jenom katastrofy!

Přemýšlím o době, která přijde, až se Bůh znovu narodí, kdy lidé budou bojovat a zabíjet ve jménu Boha tak, jako teď bojují a ještě dlouho budou bojovat ve jménu žvance. Přemýšlím o době, kdy práce bude zapomenuta a knihy zaujmou své pravé místo v životě, kdy už možná nebudou žádné knihy, jen jedna velká kniha - Bible.

Pro mne kniha je člověk a má kniha je člověk jako já, zmatený člověk, nedbalý člověk, člověk neklidný, bujarý, oplzlý, prudký, přemýšlivý, skrupulózní, prolhaný, člověk ďábelsky pravdivý - jako já. Myslím, že v době, která přijde, nebudu přehlédnut. Pak se má historie stane důležitou a jízva, kterou zanechávám na tváři světa, bude důležitá. Nemohu zapomenout na to, že tvořím historii, historii, která jako příjící vřed pozře celé předchozí bezvýznamné historie. Nepohlížím na sebe jako na knihu, záznam, dokument, ale jako na dějiny našeho času, dějiny všeho času. Byl-li jsem nešťasten v Americe, toužil-li jsem po větším prostoru, větším dobrodružství, větší svobodě vyjadřování, bylo to proto, že jsem tyto věci potřeboval. Jsem Americe vděčný za to, že mi pomohla uvědomit si mé potřeby. Odseděl jsem si tam svůj trest. Teď nemám žádné potřeby. Jsem člověk bez minulosti a bez budoucnosti. Jsem - toť vše. Nedotýkají se mě vaše chuti a nechuti; nezáleží mi na tom, zda jste přesvědčeni, že to, co říkám, je tak, jak říkám, či ne. Je mi jedno, jestli mne opustíte teď a tady. Nejsem sprej, ze kterého můžete rozprášit tenký povlak naděje. Vidím Ameriku, jak rozsévá neštěstí. Vidím Ameriku jako černou kletbu světa. Vidím dlouhou noc, která se snesla, tu jedovatou muchomůrku, která otrávil svět, trouchnivějící od kořenů.

A kvůli této výstraze konce - ať nastane zítra, nebo za tři sta let - píši horečnatě tuhle knihu. Proto se také stane, že mé myšlenky tu a tam vyprsknou, že musím znovu a znovu rozdmýčovat plamen, nejen s odvahou, ale i s beznadějí - protože neexistuje nikdo, v koho bych věřil, že řekne tyhle věci za mne. Mé klopýtání a tápání, mé hledání jakéhokoli a všech prostředků vyjádření je druhem božského drmolání. Jsem oslněn slavným zhroutením světa!

Každý večer po večeři odnáším odpadky dolů na dvůr. Když se vracím, zastavím se s prázdným kýblem u okna v poschodí a zírám na Sacré Coeur vysoko nahoře na vršku Montmartru. Každý večer, když odnáším dolů odpadky, vidím se, jak stojím na vysoké hoře v zářivé bělosti. Není to nejsvětější srdce, co mne inspiruje, nepřemýšlím o žádném Kristovi. Je to něco lepšího než Kristus, něco většího než srdce, něco nad Bohem Všemohoucím, o čem přemýšlím - JÁ SÁM. Jsem člověk, a to mi stačí.

Jsem člověk Boží a člověk Ďáblův. Každému jeho službu. Nic věčného, nic absolutního. Před mnou je vždy představa těla, náš trojjediný bůh penisu a varlat. Napravo Bůh Otec, nalevo visí o trochu níž Bůh Syn a mezi nimi a nad nimi Duch Svatý. Nemohu nemyslet na to, že tato svatá trojice je umělá, že podstoupí nekonečné změny. Dokud ale budeme vystupovat z lůna s rukama a nohama, dokud budou nad námi hvězdy, aby nás přiváděly

k šílenství, a tráva pod našima nohama, aby skrývala náš údiv,
dotud bude toto tělo sloužit - tak jako všechny melodie, které
nás napadne si pískat.

Dnes je třetí nebo čtvrtý den jara a já sedím na Place Clichy
v plné sluneční záři. Dnes, sedě zde na slunci, říkám vám, že
nezáleží ani za mák na tom, jestli je svět správný nebo chybný,
dobrý nebo špatný. Je - a to stačí. Svět je, co je, a já jsem, co
jsem. Neříkám to jako na bobku sedící Buddha se zkříženýma
nohama, ale ze šťastného, tvrdého rozumu, z vnitřní bezpečnosti.

Je to všude kolem a je to ve mně, všechno, výslednice
nevysvětlitelných sil. Chaos, jehož řád nelze postihnout.
Jako lidskou bytost jdoucí za soumraku, za svítání, v divných,
nezemských hodinách, smysl bytí sám mě posiluje natolik, že když
jdu s davem a zdá se, že už nejsem lidskou bytostí, ale pouhou
skvrnou, plivancem, začnu přemýšlet o sobě osamělém v prostoru -
jediné živé bytosti, obklopené nejnádhernějšími prázdnými
ulicemi, o lidském dvounožci, kráčejícím mezi mrakodrapy poté, co
všichni obyvatelé uprchli. Jdu sám a sám, zpívám si a vládnu
zemi. Nemusím se dívat do náprsní kapsy, abych našel svou duši;
je tam po celý čas, tluče na má žebra, rozpíná se, nadýmá se
písni. Kdybych právě opustil shromáždění, na kterém bylo
dohodnuto, že vše je mrtvé, teď, když jdu sám ulicemi, sám a
totožný s Bohem, věděl bych, že je to lež. Důkaz smrti mám
neustále před očima; ale tato smrt světa, ta stále pokračující
smrt se nepohybuje od okraje dovnitř, aby mne pohltila, ale ona
smrt je právě u mé nohy, pohybuje se pryč ode mne. Má vlastní
smrt je vždy mou výhodou. Svět je zrcadlem mého umírání; svět
neumírá jinak než skrze mne. Byl jsem víc živý po tisíce let než
tato chvíle a tento svět, v němž právě umírám a jenž byl také
více živ, než je nyní, ačkoli ke konci už nejsou žádné smrti a
žádné lítosti, ani neexistuje falešný jarní čas. Každá prožitá
chvíle otevírá větší, širší obzor, z něž není jiného úniku než
žitím.

Snílci sní od krku nahoru, s těly bezpečně připoutanými
k elektrickému křeslu. Představit si nový svět znamená žít jej
denně, každou myšlenkou, každým pohledem, každým gestem
zabíjejícím a uzdravujícím; smrt je vždy krokem vpřed. Plivat na
minulost nestačí. Proklamovat budoucnost nestačí. Člověk musí
jednat, jako kdyby minulost byla mrtvá a budoucnost
neuskutečnitelná. Člověk musí jednat, jako by příští krok byl
krokem posledním, kterým také je. Každý krok vpřed je poslední a
s ním umírá svět, člověka nevyjímaje. Jsme zde na zemi, která
nikdy neskončí; minulost nikdy nepřestane, budoucnost nikdy
nezačne, přítomnost nikdy neskončí. Ten nikdy-nikdy svět, který
držíme v rukou a pozorujeme, nejsme přesto my sami. Jsme to, co
není nikdy uzavřeno, nikdy dotvořeno, aby se dalo rozpoznat, jsme
vše, co existuje - a přece ne celek, ale části o tolik větší než
celek, že jenom Bůh matematik si to dokáže představit.

Smích! radil Rabelais. Na všechny vaše nemoci smích! Bože, jak je
ale těžké udržet si svůj zdravý, šťastný rozum po všech těch
univerzálních lécích, které jsme prolili svými hrdly. Jak se může
člověk smát, když obsah svého žaludku už dávno vyzvracel? Jak se
může člověk smát po všech těch mizériích, kterými nás otrávil ti
bledolící, vyhublí, trpící, slavnostní, vážní, serafinští
duchové? Znáš zradu, která je inspirovala. Promíjím jim jejich
génia. Je však těžké osvobodit se od všeho utrpení, které
vyvolali.

Když pomyslím na všechny fanatiky, kteří byli ukřižováni, a na
ty, kteří nebyli fanatici, ale jednoduše idioti, na všechny
zabitě pro ideu, musím se smát. Uzavři každou cestu k úniku,
říkám. Polož pevně poklop na Nový Jeruzalém! Dotýkejme se
navzájem, břicho na břicho, bez naděje! Dovol mytým i nemytým,
vrahovi i evangelíkovi, bělolícím chlapíkům a lidem se zakrnělými
hlavami, ať přistoupí blíž k tobě, nechej je dusit se pár staletí

v této slepé uličce!

Buďto je svět příliš ochablý, nebo já nejsem dost napjatý.

Kdybych se stal nesrozumitelnějším, byl bych pochopen okamžitě.

Rozdíl mezi porozuměním a neporozuměním je jemný jako vlásek, ba jemnější, rozdíl milimetru, nit prostoru mezi Čínou a Neptunem.

Je jedno, v jakém pořádku to беру. Poměr zůstává stejný; nemá to

co dělat s jasností, přesností a tak dále. (To a tak dále je

důležité!) Rozum tápe, protože je příliš přesným nástrojem; nitky

se trhají o mahagonové uzly, o cedr a eben cizí hmoty. Mluvíme

o skutečnosti, jako by to bylo něco měřitelného, klavírní etuda

nebo hodina fyziky. Mor přišel s návratem křížáků. Syfilis přišla

s návratem Kolumba. Skutečnost přijde taky! Skutečnost především,

říká můj přítel Cronstadt v básni napsané na dně oceánu...

Předpovídat tuto skutečnost znamená být mimo o milimetr, nebo

o milión světelných let. Rozdíl je kvantum tvořené křížovatkami

ulic. Toto kvantum je funkční nepořádek, tvořený snahou vtěsnat

sebe sama do rámce doporučení. Doporučení je splacený dluh

předchozího zaměstnavatele, to jest hněs staré nemoci.

Tyhle myšlenky se zrodily z ulice, genus epileptoid. Vyjdeš si s

kytarou a struny prasknou - protože myšlenka není zasazena

morfologicky. Aby sis přivola sen, musíš mít zavřené oči a

nehýbat jím. Stačí sebemenší zachvění a celá stavba se zhroutí.

Na ulici se vystavují destruktivním, rozrušujícím skutečnostem,

kteří mne obklopují. Nechávám se pustošit vším kolem sebe.

Skláním se, abych stopoval skryté procesy, abych byl poslušen,

spíše než rozkazoval.

Velké kusy mého života jsou provždy pryč. Velké balvany zmizely,

byly rozprášeny, promarněny v řečech, činech, reminiscenci snu.

Nikdy jsem nežil jen jeden život, život manžela, milence,

přítele. Ať jsem byl kdekoli, ať jsem se účastnil čehokoli,

vždycky jsem vedl mnohonásobné životy. A tedy ať je to cokoli, co

se rozhodnu považovat za svůj příběh, je to ztraceno, utopeno,

nerozlučně spjato s životy, dramaty, příběhy druhých.

Jsem člověk starého světa, semeno přenesené větrem, semeno,

kterému se nepodařilo vykvést v muchomůrkové oáze Ameriky. Patřím

k těžkému stromu minulosti. Má věrnost duševní i fyzická patří

národům Evropy, které kdysi byly Franky, Galy, Vikingy, Huny,

Tatary a kdoví kým ještě. Podnebí pro mé tělo a duši je tam, kde

je rychlost a korupce. Jsem hrdý na to, že nepatřím do tohoto

století.

Pro ty zirače na hvězdy, kteří nejsou schopni sledovat akt

objevu, připojuji tímto několik horoskopických hrábnutí hřebenem

na okraj mého Světa smrti...

Jsem Příjčinný vřed, krab, který se po libosti pohybuje stranou,

pozpátku i vpřed. Pohybují se po divných obratnících a prodávám

výbušniny, balzamovací tekutiny, jaspisy, myrhu, smaragdy, hleny

a dikobrazí střevíčky. Kvůli Uranu, který protíná můj poledník,

jsem nestřídmě zamilován do kundy, vepřových drobů a lahví vody.

Neptun dominuje mému vzestupu. Znamená to, že jsem složen

z vodnaté tekutiny, že jsem prchlivý, donkichotský, nespolehlivý,

nezávislý a mizející. A taky hádavý. S horkým termoforem pod

zadkem mohu hrát chvastouna a šaška stejně dobře, jako kdokoli

jiný, bez ohledu na to, ve kterém znamení se narodil. Tohle je

autoportrét, který zachycuje pouze chybějící části - kotvu, gong

volající k obědu, kravský zadek. Krátce řečeno jsem chlapík,

který pro-

flinkává svůj čas. Nemám absolutně nic, co bych předvedl jako

svou práci - kromě svého génia. Ale přijde čas, a to dokonce i

v životě líného génia, kdy musí jít k oknu a vyzvracet přebytečné

břemeno. Jsi-li génius, musíš to udělat - už třeba proto, abys

postavil svůj vlastní pochopitelný svět, který nedojde jako

osmidenní budík! Čím víc zátěže hodiš přes palubu, tím snáze

stoupneš v účtě u svých sousedů - až se ocitneš úplně sám ve

stratosféře. Pak si přivážeš ke krku kámen a uděláš krok. To

způsobí úplnou destrukci anagogického výkladu snu, zároveň s dráždivým zánětem zubů, zapříčiněným vtíráním masti. Máš sen pro čas noční a koňský smích pro čas denní.

A tak, když stojím v baru U Palečka a pozoruji ty muže s tříčtvrtečními ksichty, jak vcházejí litacími dveřmi z pekla s kladkami a lany a táhnou lokomotivy a piana a plivátka, říkám si: "Velké! Velké! Všechna tahle veteš, celá ta mašinerie, která se ke mně nese na stříbrném podnose! Je to velké! Je to nádherné! Je to báseň stvořená, zatímco jsem spal."

Jak málo jsem se dozvěděl o tom, co to psaní vlastně je: není to to, za to lidé považují. U každého individua je to pokaždé absolutně nová věc. Valparaiso, například. Když vyslovím Valparaiso, znamená to něco úplně odlišného od všeho, co to znamenalo předtím. Může to být anglická kurva s vyraženými předními zuby nebo majitel baru, který stojí uprostřed ulice a shání zákazníky. Může to být anděl v hedvábné róbě, který hraje svými krajkovitými prsty na černou harfu. Může to být odaliska s moskytiérou obtočenou kolem zadku. Může to znamenat kteroukoli z těchto věcí, nebo taky žádnou, ale ať to znamená cokoli, můžeš si být jist, že je to něco odlišného, něco nového. Valparaiso je vždycky pět minut před koncem, kousek na tuto stranu Peru, nebo možná o tři palce blíž. Je to nahodilý čtvereční palec, který tvoříš v horečce, protože máš termofor pod zadkem a Svatého Ducha ve střevech - ortopedické vady nevyjímaje. Znamená to "chcát teplé a pít studené," jak říká Trimalchio, "protože naše matka země leží ve středu, kulatá jako vejce, a skrývá v sobě všechno dobré - jako plástek medu."

A nyní, dámy a pánové, hodlám s tímto malým univerzálním otvíračem konzerv otevřít krabičku sardinek. S tímhle malým otvíračem konzerv, který držím v ruce, je jedno, zda chcete otevřít krabičku sardinek nebo dragstór. Je třetí nebo čtvrtý den jara, jak jsem už několikrát řekl, a i když je to ubohé, omšelé jaro plné vzpomínek, teploměr mě přivádí k šilenství jako štěnici. Mysleli jste si, že celou dobu sedím na Place Clichy a piji snad nějaký apéritif. Opravdu jsem seděl na Place Clichy, ale to bylo před dvěma nebo třemi roky. A stál jsem v baru U Palečka, ale to bylo už dávno a od té doby v mých vnitřnostech hledá nějaký krab. To všechno začalo v metru (v první třídě) - "l'homme que j'étais, je ne le suis plus."

Když jsem se procházel kolem železničního depa, trápil jsem se dvěma strachy - jedním, že kdybych pozvedl oči o trochu výš, vyletěly by z mé hlavy; druhým - jestli nemám kapavku. Představoval jsem si, že by celý svět vyhlásil dovolenou, aby se mohlo přemýšlet o blesku. Toho dne by došlo k tolika sebevraždám, že by nebylo dost nákladáků, aby posbíraly mrtvé. Jak jsem šel kolem železničního depa u Porte, ucítil jsem chorobný zápach z dobytých vagónů. Je to asi takhle: celý dnešek a celý včerejšek - před třemi nebo čtyřmi roky, samozřejmě - tu stály tělo na tělo ve strachu a potu. Jejich těla jsou prosycena zmarem. Když je mímám, má mysl je strašlivě jasná, mé myšlenky jsou křišťálově čiré. Tak moc spěchám sdělit své myšlenky, že kolem nich téměř utíkám. I já mám velký strach. Také se potím a těžce oddychuji, žízním, prosycen zmarem. Jdu kolem nich jako dopis poštou. Nebo ne já, ale určitě myšlenky, jichž jsem zvěstovatelem. Jsou už označené nálepkou a adresním lístkem, už zapečetěné, ofrankované a opatřené vodotiskem. Myšlenky běží v řadách jako elektrické cívky. Žít za iluzí, nebo s ní? To je, oč tu běží. Mám v sobě děsivý drahokam, který se neobrousí, drahokam, který rozřezává okenní tabule, když vylétávám do noci. Dobytek bučí a bečí. Stojí tam v teplém smradu vlastních výkalů. Opět slyším Kvartet a moll, smrtelné záchvěvy strun. Mám v sobě šilence, který kope kolem sebe, kope a kope, dokud nedosáhne konečné disharmonie. Čistá anihilace, odlišná od menších, bahnitějších anihilací. Nic, co by se dalo ještě zamést nebo

utřít. Kolo světa se kutálí až k okraji srázu - a přes něj do bezedné propasti. Já, Beethovene, jsem to vytvořil! Já, Beethovene, to ničím!

A nyní, dámy a pánové, vstupujete do Mexika. Od této chvíle bude všechno nádherné, podivuhodně nádherné, podivuhodně překrásné. Stále podivuhodně nádhernější a překrásnější. Od této chvíle už žádné nátělníky, žádné podvazky, žádné flanelové spodky. Stále léto a všechno odpovídající obrazu svému. Je-li něco kůň, je to kůň provždycky. Je-li něco mrtvice, je to mrtvice, a ne tanec svatého Víta. Žádné kurvy brzo ráno, žádné gardénie. Žádné mrtvé kočky ve stokách, žádný pot. Je-li něco ret, musí to být ret, který se neustále třese. Protože v Mexiku, dámy a pánové, je neustále pravé poledne a to, co září, je fuchsie, a to, co je mrtvé, je mrtvé, a ne nějaká oprašovátka z kajčího peří. Ležíte na betonové posteli a spíte jako acetylenová lampa. Když narazíte na zlatou žílu, je to bonanza. Když na ni nenarazíte, je to mizérie, horší než mizérie. Žádná arpeggia, hudební okrasy, žádné kadence. Buď držíte tóninu, nebo nedržíte tóninu. Buď začnete čistou melodií, nebo začnete s antiseptikem. Ale žádný Očistec a žádný elixír. Je to Čtvrtá ekloga nebo 13. arrondissement!

Sobotní odpoledne

Tohle je lepší než čist Vergilia.

Je sobotní odpoledne a tohle sobotní odpoledne se liší od všech sobotních odpolední, ale ne tak, jak se od sebe liší pondělní nebo čtvrté odpoledne. Dnes, když jedu směrem k mostu Neuilly kolem Robinsonova ostrůvku s chrámem na vzdálenějším konci, s chrámem se soškou, spočívající jako děloha v dutině zvonu, mám takový pocit domova, že se mi ani nechce věřit, že jsem se narodil v Americe. Klid vody, rybářské čluny, železné kůly, které ohraničují kanál, hluboko ponořené vlečné parníčky s ospalými konturami, černé pramice a lesklé vzpěry, neměnné nebe; řeka plná ohybů a zákrutů; kopce, které se rozprostírají do daleka a vždy lemují údolí; panoráma pořád proměnlivé a přitom stále; různost a přitom pohyb života pod stálíci trikolóry - tohle všechno je historií Seiny, která je v mé krvi a která vejde do krve těch, kteří přijdou po mně, až půjdou odpoledne po březích Seiny. Jedu přes most v Boulogni po cestě, která vede do Meudonu, vjíždím do zatáčky a sjíždím s kopce do Sèvres. V opuštěné ulici vidím malou zahradní hospůdku; slunce pálí skrz listí a blýská se na stolcích. Zastavuji.

Co je lepší než čist Vergilia nebo recitovat Goetha (alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis, atd.)? Třeba jíst venku pod slunečníkem za osm franků v Issy les Moulineaux. Pourtant je suis r Sèvres. A nic jiného. Později jsem pomýšlel na to, že bych napsal Journal d'un Fou, o kterém si představuji, že jsem ho našel v Issy les Moulineaux. A protože ten fou jsem především já, nejím v Sèvres, ale v Issy les Moulineaux. A co říká ten fou, když přichází servírka s velkou plechovkou piva? Kašli na chyby, když píšeš. Životopisci vysvětlí všechny chyby. Myslím na svého přítele Carla, který strávil poslední čtyři dny tím, že začínal s popisem ženy. "Nejde mi to ! Nejde mi to !", říká. Dobrá, říká fou, já to udělám za tebe. Začni ! To je nejdůležitější. Copak záleží na tom, jestli je její nos orlí nebo božský? Každý portrét začíná špatně proto, že nepopisuješ ženu, kterou máš na mysli. Přemýšlíš víc o lidech, kteří se budou dívat na portrét, než o ženě, která ti k němu sedí modelem. Vezmi si Van Nordena - to je jiný případ. Dva měsíce se pokoušel začít svůj román. Pokaždé, když jsem ho potkal, měl pro něj nový začátek. Nikdy se nedostane za úvodní větu. Včera řekl: "Víš, v čem je můj problém? Není to jen otázka, jak začít: první řádek rozhoduje o stavbě celé knihy."

Naposled jsem vymyslel tenhle začátek: Dante napsal báseň o místě zvaném P-. P- pomlčka, protože nechci mít nepříjemnosti s cenzurou."

Jen si pomyslete, začít knihu s P- pomlčka. Malé osobní peklo, které nesmí urazit cenzory. Vzpomínám si, že Whitman začíná jednu svou báseň takto: "Já Walt, právě sedmatřicetiletý a dokonale zdrav! ... Jsem v pohybu se svou vizí ... Jsem zblázněn sám do sebe. Walt Whitman, kosmos, Manhattanu syn, bouřlivý, svalnatý, smyslný, nenasytný, žíznlivý a plodný... Vyšroubujte zámky ze dveří! Vysaďte dveře z pantů... Zde a provždy je to pro mne totéž... Jsem takový, jaký jsem, a to stačí..."

S Waltem je vždy sobotní odpoledne. Lze-li nějakou ženu popsat jen obtížně, připustí to a přestane na třetím řádku. Příští sobotu, když ti to počasí dovolí, můžeš přidat chybějící zub nebo kotník. Všechno může počkat, všechno má svůj čas. "Pojímám čas absolutně." To můj přítel Carl, který má vitalitu štěnice, je celý podělaný z toho, že utekly čtyři dny a jemu nezůstalo v ruce nic, ani řádek. "Nevidím důvodu," říká, "proč bych měl vůbec někdy zemřít - nenávidím to zvrhlé neštěstí." Pak si mne ruce a zamyká se ve svém pokoji, aby si užil té nesmrtelnosti. Žije jako štěnice zalezlá za tapetou.

Horké slunce pálí přes slunečník. Třeštím, protože umírám rychle. Každá vteřina se počítá. Neslyším vteřinu, která právě odbila - jako šílenec se upínám k té, která se ještě neohlásila... Co je lepší než číst Vergilia? Tohle! Tento rozpínající se okamžik, který není ohraničen tikáním nebo odbíjením, tento věčný okamžik, který rozbíjí všechny hodnoty, míry, rozdíly. Tyto výlevy ze skrytého zdroje. Žádné pravdy ke hlásání, žádná chytrost, která by mohla být sdělena. Výlev a erupce, hovořící ke všem lidem naráz, všude, ve všech jazycích. Teď je vše tak jednoduché, až to klame. Z tohoto vrcholu opilosti se skutálíš do roviny, kde se čte Vergilius a Dante a Montaigne a všichni ostatní, kteří mluví jen o rozpínajícím se okamžiku, který je slyšet navždy ... Mluví ke všem lidem naráz. Výlev a erupce! Tohle je chvíle, kdy zdvím sklenici ke rtům a pozoruji mouchu, která usedla na můj malíček; ta moucha je pro tento okamžik stejně důležitá jako má ruka nebo sklenice, kterou svírá, nebo pivo, které v ní je, nebo myšlenky, které se rodí z piva a s pivem umírají... V takové chvíli vím, že by se měly ignorovat všechny existující směrovky, ať je to ukazatel "Do Versailles" nebo ukazatel "Do Suresnes" nebo kterýkoli jiný, že by člověk měl vždy jít vpřed - tam, kam neukazuje žádná směrovka. Tohle je chvíle, kdy opuštěná ulice, kterou jsem si vybral k odpočinku, pulsuje lidmi a všechny plné ulice jsou prázdné. Tohle je chvíle, kdy každá hospoda je ta pravá, pokud ti nebyla někým doporučena. Tohle je nejlepší jídlo, kterého se budou dotýkat jen géniové - vždy na dosah, lehce stravitelné, a zůstává po něm chuť na další. "Byl ten rokfór dobrý?" ptá se servírka. Božský! Nejokoralejší, nejčervivější, nejvšivější rokfór, který byl kdy vyroben, prolezlý škrkavkami Dantovými, Vergiliovými, Homérovými, Boccacciiovými, Rabelaisovými, Goethovými, všemi červy, kteří kdy existovali a dostali se do sýra. Aby někdo snědl tenhle sýr, musí být génius. Tohle je sýr, ve kterém se pohřbívám já, Miguel Feodor Francois Wolfgang Valentine Miller.

Příjezdová cesta k mostu je vysypána oblázky. Jedu tak pomalu, že každý oblázek vysílá své vlastní výrazné poselství mé páteři a nahoru prostřednictvím obratlů té bláznivé kleci, ve které medulla oblongata signalizuje svými semaforey. Když jedu po mostě v Ščvres a dívám se kolem sebe, když jedu po kterémkoli mostě, ať vede přes Sein, Marnu, Ourcq, Aude, Loiru, Lot, řeku Shannon nebo Liffey, East River nebo Hudson, Mississippi, Colorado, Amazonku, Orinoko, Jordán, Tigris, Iriwaddy, když jedu přes kterýkoli a každý most, a já jel po všech - včetně mostu přes Nil, Dunaj, Volhu, Eufrat, když jedu po mostě v Ščvres, křičím

jako svatý maniak Pavel - "Ó smrti, kde je osten tvůj?" Za zády Ščvres, přede mnou Boulogne, ale to, co protéká pod mýma nohama, ta Seine, která začíná někde myriádou současně vytrysknuvších pramínek, tenhle klidný proud vytékající z miliard kořenů, to klidné zrcadlo, unášející mraky a utápějící minulost, ubíhá dál a dál a dál, zatímco mezi mraky plynoucími kolmo k řece stojím já, ucelená jednotka, vesmír, který přivádí nespočetná staletí ke konci; já a to, co proudí pode mnou, a to, co plyne nade mnou, a to vše, co se vlní ve mně, já a to, co se spojilo v jediný nepřetržitý pohyb. Tato Seine a každá Seine překlenutá mostem je zázrakem muže přejíždějícího ji na kole. Tohle je lepší než čistá Vergilia...

Jedu zpět směrem k St. Cloudu, kolo se otáčí velmi pomalu, tachometr v bláznivé šedé kleci přede jako filmový týdeník. Jsem člověk, jehož manometr je nedotčený; jsem muž, jenž sedí na stroji, na stroji, který je řízen; jedu s kopce a brzdím; mohl bych jet stejně spokojeně na rotopedu a nechat zrcadlo plynout nad sebou a historii pod sebou nebo naopak. Jedu v plném slunci, člověk nepřístupný ke všemu kromě světelných efektů. Vršek St. Cloudu se zdvihá přede mnou po levici, stromy se sklánějí dolů, aby mne ukryly ve svém stínu. Cesta je rovná a nekonečná, soška odpočívá ve chrámovém zvonu jako děloha. Každý střední věk je dobrý, ať už u člověka, nebo historie. Slunce pálí naplno a cesty se rozbíhají všemi směry, všechny vedou s kopce. Nechtěl bych, aby se cesta narovнала a z jejího prachu zmizely nerovnosti. Každé drncnutí přináší čerstvou zprávu signální věži. Všechny jsem je uložil do paměti: abych znovu vystopoval své myšlenky, stačí mi jen vyvolat si tu cestu, znovu procítit tyhle nárazy.

V St. Cloudu se zastavuji. Nespěchám - celý den se můžu flákat. Stavím kolo pod strom a jdu se vymočit k záchodku. Všechno je tu vlhké, včetně záchodku. Jak tam tak stojím a dívám se na průčelí domů, z okna se vykloní upejpavá mladá dáma a pozoruje mne. Kolikrát už jsem takhle stál zalitý sluncem na tomto usměvavém světě s ptáky bláznivě cvrlikajícími a viděl, jak mne z otevřeného okna pozoruje žena, jejíž pohled se rozdrobil na malé kousičky, které ptáci sebrali do zobáčků a uložili někde naspod mušle na záchodku, kde voda melodicky zurčí a kam přijde muž s otevřeným poklopem a vypustí vařící se obsah svého měchýře na rozpouštějící se drobky. Jak tak stojím se srdcem a poklopem a měchýřem otevřeným, vybavuje se mi každý záchodek, do kterého jsem vstoupil - všechny ty nejpříjemnější pocity, všechny ty nejluxusnější vzpomínky, jako kdyby můj mozek byl pohovka pokrytá přehozem a můj život jeden dlouhý šlofik v horkém ospalém odpoledni. Nezdá se mi ani divné, že Amerika umístila do středu pařížské expozice v Chicagu záchodek. Myslím, že tam patří a že je to hold, který by měli Francouzi ocenit. Nebylo nad ním třeba ani vztyčit trikolóru. Un peu trop fort, ca! A přece; jak má Francouz vědět, že jedna z prvních věcí, která padne do oka americkému návštěvníkovi, která vzbudí jeho zájem a zahřeje každou buňku, je tento všudypřítomný záchodek? Jak má pochopit Francouz, že to, co zapůsobí na Američana při pohledu na pissoiře nebo vespasienne, či jak tomu budeme říkat, je fakt, že je uprostřed lidí, kteří připouštějí nutnost se tu a tam vychcat a kteří také vědí, že k tomu, aby se člověk vymočil, potřebuje čuráka, a že jestli se to nebude dělat veřejně, bude se to dělat soukromě, a že už není mihně vhodné močit na ulici než v metru, protože tak může každý pobuda vidět, že neděláte nic zlého.

Jsem muž, který močí hodně a často, což prý je známkou velké duševní aktivity. Ať je tomu jak chce, vím, že se necítím dobře, když se procházím ulicemi New Yorku, protože musím neustále myslet na to, kde bych si mohl konečně ulevit a jak dlouho to

ještě vydržím. V zimě, když jsi švorc a hladový, je příjemné zastavit se na pár minut v teplé, útulné stanici metra; na jaře je to ale něco jiného. Člověk se rád vymočí na slunci, mezi lidskými bytostmi, které ho pozorují a usmívají se na něj. A zatímco na ženu, která si sedá na porcelánovou mísu, aby vyprázdnila měchýř, není zrovna povzbuzující pohled, žádný člověk nemůže popřít, že pohled na muže stojícího za plechovou zástěnou a dívajícího se na dav spokojeným, nenuceným, prázdným úsměvem, s dlouhým, zasněným, příjemným výrazem v tváři, je jedno z velikých lidských potěšení.

Existují záchodky, na které si vždycky rád zajdu - jako otlučené budky u ústavu pro hluchoněmé na rohu Rue St. Jacques a Rue de l'Abbé-de l'Epée nebo záchodky Pneu Hutchinson u Lucemburských zahrad, na rohu Rue d'Assas a Rue Guynemer. Zde, ve voňavé jarní noci, jsem díky jakési (a ani mne nezajímá jaké) shodě okolností znovu objevil svého starého přítele Robinsona Crusoe. Celá ta noc uplynula ve vzpomínkách, v radostné bolesti, v radostné hrůze.

"Divý života tohoto muže" - praví se v předmluvě k původnímu vydání - "předčí vše, co bylo dosud známo, život člověka může být stěží schopen větší různosti." Ostrov nyní známý jako Tobago, u ústí mocného Orinoka, třicet mil severozápadně od Trinidadu. Tam žil člověk Crusoe o samotě po 28 let. Na deskách knihy jsou krásné vypouklé stopy nohou v písku. Člověk Pátek. Proč ten prostý příběh tak mocně přitahoval lidi osmnáctého století? Voici Larousse:

"... le récit des aventures d'un homme qui, jeté dans une île déserte, trouve les moyens de se suffire et même de se créer un bonheur relatif, que complète l'arrivée d'un autre être humain, d'un sauvage, Vendredi, que Robinson a arraché des mains de ses ennemis... L'intérêt du roman n'est pas dans la vérité psychologique, mais dans l'abondance des détails minutieux qui donnent une impression saisissante de réalité."

Tak Robinson Crusoe nejenže našel způsob, jak si sám vystačit, ale dokonce vytvořil relativní štěstí. Bravo! Konečně člověk, kterému stačilo relativní štěstí! Jak neanglosaské! Jak předkřesťanské! Když ten příběh zaktualizujeme, v protikladu k Laroussovi, dostaneme umělce, který si chtěl vytvořit svět pro sebe, příběh snad prvního skutečného neurotika, člověka, který úmyslně ztroskotal, aby mohl žít mimo dobu ve svém vlastním světě, který by sdílel s jinou lidskou bytostí, même un sauvage. Pozoruhodné na tom je, že tím, jak podlehl svému neurotickému impulsu, našel relativní štěstí - přesto, že byl sám na opuštěném ostrově a neměl snad nic víc než starou pušku a roztrhané krátké kalhoty. Nový život s dvaceti pěti tisíci lety pomagdaléniénského "pokroku", pohřbenými ve svých neuronech. Koncepce relativního štěstí z osmnáctého století! A když přijde Pátek, či Vendredi, ačkoli je to jenom divoch a nemluví jazykem Crusoeovým, kruh se uzavře. Rád bych si tu knihu přečetl znovu - a jednoho deštivého dne to udělám. Je to pozoruhodná kniha, která přišla ve vrcholu naší faustovské kultury. Lidé jako Rousseau, Beethoven, Napoleon, Goethe na obzoru. Civilizovaný svět bděl celé noci, aby tu knihu četl v 97 různých jazycích. Obraz skutečnosti v 18. století. Od té doby, ať se narodíš kdekoli, jsi na opuštěném ostrově.

Každému člověku jeho vlastní civilizovanou poušť - ostrov sebe sama, na kterém ztroskotal: štěstí - relativní nebo absolutní - je mimo vší pochybnost. Od té doby každý utíká sám před sebou, aby našel svůj imaginární opuštěný ostrov, aby prožil sen Robinsona Crusoe. Podívejte se na klasické úteký - Melvillův, Rimbaudův, Gauguinův, Jacka Londona, Henryho Jamese, D. H. Lawrence... tisíce úteků. Nikdo z nich nenašel štěstí. Rimbaud našel rakovinu. Gauguin našel syfilis. Lawrence našel tuberkulózu. Mor - to je ono! Ať je to rakovina, syfilis,

tuberkulóza nebo cokoli jiného. Mor! Mor moderního pokroku: kolonizace, obchod, Bible zdarma, válka, nemoc, protézy, továrny, otroci, šílenství, neurózy, psychózy, rakovina, syfilis, tuberkulóza, anémie, stávky, propouštění, hladovění, neplatnost, prázdnota, nepokoj, boje, zoufalství, nuda, sebevražda, bankrot, arterioskleróza, megalomanie, schizofrenie, kýla, kokain, cyankáli, slzný plyn, vztekli psi, autosugesce, autointoxikace, psychoterapie, hydroterapie, elektrické masáže, odstředivky, sušené maso, zrnka hroznů, hemeroidy, sněť. Žádné opuštěné ostrovy. Žádný ráj. Dokonce ani relativní štěstí. Lidé utíkají před sebou samými tak zběsile, že hledají spasení pod ledovými krami nebo v tropických bažinách, nebo zlézají Himálaj, či se sami zadusí ve stratosféře...
To, co fascinovalo lidi 18. století, byla vidina konce. Měli toho dost. Chtěli se vrátit po vlastních stopách, vstoupit zpět do lůna.

TOTO JE DODATEK K LAROUSSOVI...

Co mne z toho nejvíce zaujalo na záchodcích u Lucemburských zahrad je to, jak málo záleželo na tom, co tato kniha obsahuje. Důležitá byla sama chvíle čtení té knihy, chvíle, která obsahovala tu knihu, chvíle, která ji jednou provždy umístila do živoucího prostředí pokoje s jeho slunečními paprsky, s jeho atmosférou ozdravení, jeho domácími křesly, s oškubaným kobercem, s jeho pachy po vaření a praní, s obrazem matky rostoucím a podobným totému, s jeho okny, která září do ulice a zpět na mou sítnici vrhají změt' obrazů nečinných, plazících se postav, sukovitých stromů, tramvajového vedení, koček na střeše, potrhanych nočních můr, tancujících na prádelní šňůře, houpajících se hospodských dveří, neroztažených deštníků, zamrzlých oken, pučících stromů. Příběh Robinsona Crusoe vděčí za svůj půvab - alespoň pro mne - chvíli, ve které jsem jej objevil. Přežívá ve stále rostoucí fantasmagorii, v živé části života, zaplněné fantasmagorií. Pro mne patří Robinson Crusoe do téže kategorie, jako určité části Vergilia - nebo, kolik je hodin? Protože kdykoli pomyslím na Vergilia, napadne mne automaticky - kolik je hodin? Vergilius je pro mne plešatý maník s brýlemi, který se houpe na židli a nechává po sobě mastné fleky na ubruse; plešatý maník, který doširoka otevírá ústa v deliriu, které vydržel simulovat pět dní v týdnu po čtyři úspěšné roky; velká ústa s falešnými zuby vypouštějící ten věštecký blábol: Rari nantes in gurgite vasto. Živě si vzpomínám na hanebnou radost, s jakou vyslovoval tuto větu. Velkou větu - na tohohle holohlavého zkurvysyna s vykulenýma očima. Recitovali jsme ji, rozebírali jsme ji, vychutnávali jsme si ji jako olej z tresčích jater, žvýkali jsme ji jako tablety proti špatnému trávení, otvírali jsme ústa stejně zešíroka jako on a opakovali jsme ten zázrak jako obehnané desky, dokud nebyl Vergilius odepsán a nezmizel z našich životů nadobro a navždy.
Ale pokaždé, když ten vykutálený parchant otevřel zešíroka svá ústa a ta slavná věta vyplula ven, uslyšel jsem to, co bylo pro mne v tu chvíli nejdůležitější - kolik je hodin? Brzy na hospodu. Je brzy na prázdniny. Je brzy na umývání... Jsem individuum, které chce být čestné k Vergiliově a jeho zkurveným rari nantes in gurgite vasto. Říkám bez uzardění a zakoktání, bez nejmenších rozpaků, lítosti nebo výčitek svědomí, že prázdniny na toaletě měly, mají a budou mít cenu tisíce Vergiliů. Na prázdninách jsme ožili. O prázdninách jsme se my, co jsme patřili k družstvu Pohanů a neměli žádné lepší Já, pomátli: běhali jsme ven ze sborovny a zpět do sborovny, bouchali dveřmi a vylamovali zámky. Zdálo se, že nás chytlo delirium tremens. Házeli jsme jeden po druhém jídlem, křičeli a kleli a podráželi jeden druhému nohy a pořád jsme tu a tam mumlali - rari nantes in gurgite vasto.

Rámus, který jsme dělali, byl tak velký a škody tak rozsáhlé, že kdykoli jsme my Pohani šli na záchod, šel učitel latiny s námi, nebo když měl ten den volno, sledoval nás učitel dějepisu. Šklebili se, když stáli na záchodě s chutným sendvičem v ruce a naslouchali našemu ječení. Ve chvíli, kdy opustili záchod, aby se nadýchali čerstvého vzduchu, zdvihli jsme hlasy a zapěli píseň, která nebyla považována za neslušnou, ale která byla bezpochyby něčím, co nám záviděli obrýlení profesori, kteří museli taky čas od času chodit na hajzl, ať byli učení, jak chtěli.

Ó nádherné chvíle odpočinku na záchodě! Jim vděčím za svou znalost Boccaccia, Rabelaise, Petronia, Zlatého osla. Dalo by se říct, že vše dobré, co jsem přečetl, jsem přečetl na záchodě. Při nejhorším i Odyssea nebo detektivku. V Odysseovi jsou pasáže, které musí člověk číst na záchodě, aby plně procítil chuť toho, co obsahují. Není to posměch autorovu talentu, ale snaha dostat ho blíž k dobré společnosti Abelarda, Petrarky, Rabelaise, Villona, Boccaccia - všech těch příjemných, bujarých, čistých duchů, kteří rozpoznali v hnoji hnůj a v andělech anděly. Dobrá společnost, a žádné rari nantes in gurgite vasto. Čím je ten záchod zchátralejší, čím víc na spadnutí, tím lépe. (Totéž platí o pisoárech.) K vychutnání Rabelaise - například takové pasáže, jako JAK PŘESTAVĚT ZDI PAŘÍŽE - doporučuji obyčejný venkovský záchod, trochu stranou od domu, v kukuřičném poli, s půlkruhovým proužkem světla lezoucím pod dveřmi. Žádné knoflíky na stisknutí, žádný řetěz na spláchnutí, žádný růžový hajzlpapír. Jenom hrubě přitesané sedátko dostatečně velké, aby podepřelo váš zadek, a dvě díry o vhodné velikosti pro další zadky. Jestli si můžete přivést přítele a posadit ho vedle sebe - výborně! Dobrá kniha skýtá větší potěšení v dobré společnosti. Můžete tak strávit spolu nádhernou půlhodinku, která s vámi zůstane celý život, spojená s knihou i smradem.

Velké knize nemůžete ublížit tím, že si ji vezmete na záchod. Jen malé knihy tím utrpí. Jen z malých knih se stane papír na vytření. Jednou z nich je Malý Caesar, jehož francouzský překlad vyšel právě v edici Passions. Když otáčím stránky, zdá se mi, že jsem zpět doma a čtu novinové titulky, poslouchám zatracené rádio, hrají si s cínovými autíčky, pijí laciný gin, vyšoustávám panenskou kurvou kukuřičným klasem, větším černochoy a pálím je za živa. Něco takového vzbuzuje průjem. A totéž platí o Atlantic Monthly nebo kterémkoli jiném literárním měsíčníku, o Aldousu Huxleym, Gertrudě Steinové, Sinclairu Lewisovi, Hemingwayovi, Dos Passosovi, Dreiserovi a tak dále, a tak dále... Nerozbuší se ve mně žádný zvon, když si přinesu tyhle povedené ptáčky na záchod. Zatáhnu za splachovadlo a putuji do kanálu. Dolů Seinou až do Atlantického oceánu. Možná, že po roce opět vyplavou na hladinu - na březích Coney Islandu nebo na Midlandské pláži nebo na Miami, spolu s mrtvými medúzami, hlenýždi, mušlemi, použitými prezervativy, růžovým hajzlpapírem, včerejšími zprávami, zítřejšími sebevraždami...

Už žádné čumění klíčovými dírkami! Už žádné onanování ve tmě! Už žádné veřejné zpovědi! Vysadte dveře z pantů! Chci svět, ve kterém je vagína surovou, nefalšovanou dírou, svět, který má cit pro kosti a obrysy, pro syrové, prvotní barvy, svět, který má strach a respekt před svým živočišným původem. Už se mi dělá zle při pohledu na kundy vydrážděné, zamaskované, zdeformované, zidealizované, kundy s obnaženými konečky nervů. Nechci pozorovat mladé panny, jak onanují v soukromí svých budoárů, nebo jak si kousají nehty, nebo rvou vlasy na posteli plné drobtů chleba - a to po celou kapitolu. Chci madagaskarské pohřební hranice, se zvířetem na zvířeti a na vrcholu s Adamem a Evou, s Evou, která má mezi nohama surovou, nefalšovanou díru. Chci hermafrodity, kteří jsou skutečnými hermafrodity, a ne žádné podvodníky s atrofovaným penisem nebo vyschlou kundou. Chci klasickou čistotu, kde hnůj je hnůj a andělé jsou andělé. Bibli krále Jakuba,

například. Ne bibli Wycliffovu, Vulgátu, ne řeckou ani hebrejskou, ale nádhernou, o smrti pojednávající bibli, která byla vytvořena za rozkvětu angličtiny v době, kdy slovní zásoba dvaceti tisíc slov stačila k vytvoření pomníku na všechny časy. Bible psaná ve švédštině nebo v galštině, bible pro Hotentoty nebo pro Čiňany, bible, která se musí klikatit tekutými písky francouzštiny, není žádná bible, ale padělek a podvod. Verze krále Jakuba byla vytvořena rasou lamačů kostí. Oživuje primitivní mystéria, oživuje znásilnění, vraždu, smilstvo, oživuje epilepsii, sadismus, megalomani, oživuje demony, anděly, draky, leviatany, oživuje magii, vyhánění zlých duchů, nákazu, zařikávání, oživuje bratrovraždu, otcovraždu, sebevraždu, oživuje hypnózu, anarchismus, náměsícnictví, oživuje píseň, tanec, čin, oživuje věštění, podzemní božstva, arkánům, mystéria, oživuje sílu, zlo a slávu, která je Bůh. Vše v tak kolosálních dimenzích, tak osolené a okořeněné, že to přetrvá až do příští doby ledové. Tak tedy klasická čistota - a k čertu s poštovními úřady! Protože co umožňuje klasikům vůbec žít, jestliže mají žít a ne umírat stejně jako umíráme my všichni kolem? Co jiného je chrání před pustošením času než sůl, která je v nich? Když čtu Petronia nebo Apuleia nebo Rabelaise, jak blízcí se mi zdají! Ta ostře slaná příchutí! Ten pach menážerie! Smrad koňských chcanek a lvích hoven, tygřího dechu a sloní kůže. Obscenita, vilnost, krutost, nuda, důvtip. Skuteční eunuchové. Skuteční hermafroditi. Skutečné pyje. Skutečné kundy! Skutečné hostiny! Rabelais představuje zdi Paříže lidskými kundami. Trimalchio si dráždí vlastní hrdlo, zvrací vlastní vnitřnosti, válí se ve vlastních zvracích. V amfiteátru, kde se otráveně povaluje velký ospalý zvrhlík Caesar, lvi a šakali, hyeny, tygři a skvrnití leopardi trhají skutečné lidské maso - zatímco přichozí, mučedníci a imbecilové, sestupují po zlatých schodech a volají Alelujá! Když přemítám nad námětem hajzlíků, prožívám zrovna jedny ze svých nejhezčích chvil. Když stojím v Boulogni, s kopcem St. Cloud po pravé ruce a s ženou v okně nade mnou, slunce praží na klidnou hladinu řeky a já vidím podivného Američana. Dávám dál tuhle klidnou zkušenost druhým Američanům, kteří mne budou následovat, kteří budou stát v plném slunečním žáru v nějakém kouzelném koutě Francie a uvolňovat své plné měchýře. Přeju jim všechno nejlepší a žádné ledvinové kameny. Při tomto předávání zkušeností doporučuji některé další pisoáry, které dobře znám, kde možná nebude žádná žena, která by se na vás usmívala, ale kde je rozbitá zeď, stará zvonice, průčelí paláce, čtverec pokrytý barevnými roletami, koryto pro koně, kašna, hejno holubů, krámk s knihami, trh na zeleninu... Téměř vždy vybrali Francouzi pro své pisoáry ta správná místa. Maně si vzpomínám na jeden v Carcassonne, který mi nabízel, pokud jsem tam přišel ve správnou dobu, nepřekonatelný pohled na citadelu; je tak dobře situován, že pokud není člověk zavalen břemenem nebo zbaven smyslů, musí ho před ním popadnout opět táž nadutá pýcha, týž údiv a posvátná bázeň, táž divoká oddanost k této scéně, jakou cítil unavený kníže nebo mnich, když ve chvíli oddechu na úpatí kopce, kde dnes teče proud, který spláchnul epidemii, vzhlédl, aby spočinul svýma očima na příšerných, válkami vydrancovaných vížkách, vržených ve větrem vymetené nebe. A hned si vzpomínám na jiný, hned vedle papežského paláce v Avignonu. Jen co by kamenem dohodil od kouzelného náměstíčka, které za jarní noci vypadá, jako by bylo pokryto sametem a krajkami, maskami a konfetami, plyne čas tak klidně, že můžeš slyšet slaboucké troubení rohů, minulost plížící se kolem jako duch a z hlubiny vod vycházející úder gongu, které rozbíjejí bezhlesnou hudbu noci. Jen co by kamenem dohodil od malé obskurní čtvrti, kde svítí červené lucerny. Tam za chladného večera najdeš křivolaké uličky plné hlučícího života, ženy oblečené do koupacích pláštíků a spodniček, lelující na prázích, cigaretu

v ústech, přivolávající kolemjdoucí. Jak noci ubývá, zdá se ti, jako by se stěny domů přimykaly k sobě úžeji a úžeji; a z malých uliček, které vtékají do hluboké rokle, se slévá zástup podivných hladových mužů, kteří ucpávají úzké ulice, krouží dokola, vrhají se bezcílně sem a tam jako osamělá spermie hledající vajíčko a nakonec jsou vtaženi do otevřených chřtánů bordelů.

Když dnes člověk stojí na pisoáru vedle Palais des Papes, jen stěží ví o tom druhém životě, který se zde odehrává. Palác strmí, chladný, podoben hrobce, před otevřeným temným náměstím. Naproti němu stojí směšně vyhlížející budova, nazývaná Institut hudby. Tak stojí a civí na sebe přes tu prázdnotu. Mrtvi jsou papežové. Mrtva je hudba. Mrtvy jsou barvy a mluva té slavné doby. Kdyby nebylo té malé čtvrti za Institutem, kdo by si dokázal představit, jaký kdysi býval život Paláce? Když ještě byla tato hrobka naživu, věřím, že nebylo propasti mezi stěnami Paláce a křivými uličkami pod ním. Věřím, že ty malé špinavé brlohy s rozbitými střechami ubíhaly přímo vzhůru ke dveřím Paláce. Věřím, že když papež vystoupil ze svého nádherného úlu a vstoupil do slunečního třpytu, komunikoval okamžitě se životem kolem sebe. Někaké stopy tohoto života se ještě zachovaly: života plného lovu, rybaření, her, sokolů a psů a žen a blýskavých ryb. Velký, katolický život se sytými modřemi a zářivými zeleněmi, život hřichu, milosti a pokání, život svěžích žlutí a zlatavých hnědů, život šatů pobryndaných vínem a lososově zbarvených proudů. V té nádherné ložnici v rohu Paláce, odkud lze přehlédnout nezapomenutelné střechy Avignonu i polozbořený most přes Rhône, v té nádherné ložnici, o které se říká, že v ní papežové sepisovali své buly, jsou fresky stále tak čerstvé, přirozené, tak dýchající životem, že dokonce tato hrobka, kterou dnes Palác je, se zdá být živější nežli život venku. Člověk si může lehce představit Svatého otce, jak sedí u psacího stolu s Papežskou bulou před sebou a s velkým pohárem u lokte. A může si stejně dobře představit, že mu na klíně sedí pohledná tlustá děvka, zatímco dole ve velké kuchyni se na rožni opékají celá zvířata; stejně jako nižší církevní hodnostáře, velké jedlíky, jak pijí a hýří co hrdlo ráčí v komfortu a bezpečí tlustých zdí. Žádná schizmata, žádné hnidopišství, žádná schizofrenie. Když přišla nemoc, prohnala se chatrčemi i paláci, tlustými stehny rolníků. Když na Avignon sestoupil božský duch, nezastavily ho zdi Institutu hudby; prostupoval stěnami, masem, hierarchiemi tříd a kast. Kvetl stejně mocně ve čtvrti červených luceren jako nahoře na kopci. Papež nemohl podkasat své roucho a přejít nedotčen. Za zdi i vně zdi byl jeden a tentýž život: víra, smilstvo, krveprolití. Původní barvy. Původní vášně. Fresky vyprávějí ten příběh. Hlasitěji než knihy mluví o tom, jak se tehdy žilo celý den. Co si papežové mumlali do vousů, je jedna věc - a co přikázali namalovat na své stěny, je věc druhá. Slova jsou mrtvá.

Anděl je můj vodotisk

Předmětem těchto stránek je zachycení vzniku mistrovského díla. To mistrovské dílo visí na zdi přede mnou; už uschlo. Tohle zapisuji, abych si zapamatoval, jak vznikalo, protože už asi nikdy nic podobného nevytvořím.

Musím se kousek vrátit... Po celé dva dny s něčím bojuji. Kdybych to měl popsat zkratkou, řekl bych, že jsem jak vypálená patrona. To je opravdu zatraceně výstižné, protože když jsem se dnes ráno probudil ze sna, jediný obraz, který mi utkvěl před očima, je můj velký trup, pomuchlaný jako starý klobouk.

První den je bitva nedefinovatelná. Přesto je dost silná, aby mne paralyzovala. Vezmu si klobouk a jdu na Renoirovu výstavu a z Renoira jdu do Louvru a z Louvru jdu do Rue de Rivoli - až tam, kde už vůbec nepřipomíná Rue de Rivoli. Ve vzduchu je jakési jenné napětí. Vedle sebe mám poznámkový blok. Zvednu ho a

bezděčně jím listuji. Znova převracím stránky, tentokrát pozorněji. Poznámky jsou zašifrovány: jediná větička může zachycovat boje celého roku. Některé řádky ani já sám nedokážu vyluštit - však se o ně postarají mí životopisci. Pořád nemůžu přijít na to, o čem budu dneska psát. Jen tak převracím stránky s poznámkami - je to jako zahřívací cvičení. Aspoň si to myslím. Když se tak rychle, povrchně probírám těmi stránkami, přihodí se mi něco osudového.

Stalo se totiž, že jsem narazil na Tante Melii. A s ní vtrhne dovnitř náraz i celý můj život - jako gejzír, který právě prorazil zem. Jdu domů s tetou Mélií a najednou mi dojde, že se pomátla. Ptá se mě na Měsíc. "Tam nahoře!", křičí, "tam nahoře!" Je okolo desáté ráno, když na mne zakřičí tahle řádka. Od této chvíle až do čtvrté ráno jsem v rukou neviditelných sil. Odsunuji psací stroj a začínám zaznamenávat, co je mi diktováno. Stránky a stránky poznámek, pro jistotu i s připomínkami, kde hledat souvislosti. Všechny složky, ve kterých jsem měl své rukopisy, jsou vysypané na podlahu. Ležím na zemi s perem v ruce a horečně doplňuji svou práci poznámkami. Tak to jde pořád dál. Jásám a zároveň se bojím. Jestli to bude pokračovat tímhle tempem, může mě trefit šlak.

Okolo třetí se rozhodnu přestat poslouchat. Půjdu se najíst někam ven. Snad to přejde. Jedu na kole, abych si odkrivil hlavu.

Schválně si s sebou беру notes. Jestli ten diktát zase začne, tant pis. Jdu se ven naobědvat!

Ve tři odpoledne můžete dostat na jídlo tak akorát něco studeného. Objednávám si studené kuře s majonézou. Stojí o trochu víc, než kolik obvykle vydám za oběd, a právě proto si je objedná. Po krátké debatě si ještě nechám přinést těžké burgundské místo obvyklého vin ordinaire. Doufám, že mne tohle všechno rozptýlí. Vino by mě mělo trochu utupět.

Mám před sebou už druhou láhev a ubrus počmáraný poznámkami. Hlavu mám neobvykle bezstarostnou. Objednávám si hrozny a pečivo. Je to k nevíře, jakou mám chuť na jídlo! A přesto, jako by mi ani nešlo do žaludku, jako by to někdo jedl za mne. Ale zaplatit, zaplatit to budu muset já. To je jasné... Platím a odjíždím na kole. Zastavuji se v kavárně na černou kávu. Nedaří se mi dostat se oběma nohama na pevnou zem. Někdo mi pořád něco diktuje, bez ohledu na mé zdraví.

Řeknu vám, že takhle uběhne celý den. Poddal jsem se tomu už dávno. Dobrá, říkám si. Když mám dnes nápady, tak ať to stojí za to. Princesse, r vos ordres. Dřu, jako by to bylo přesně to, co jsem chtěl sám udělat.

Po večeri jsem pěkně utahaný. Myšlenky se mi do hlavy jen hrnou, ale já jsem tak vyčerpaný, že si můžu lehnout na záda a nechat je, ať se na mně vyřadí jako elektrická masáž. Ke konci už jsem tak slabý, že si musím vzít něco na čtení a odpočívat. Je to staré číslo časopisu. Tady najdu klid. Ke svému překvapení je otevírka zrovna na stránce s titulkem "Goethe a ďábel". Pero už mám zase v ruce a okraje se pokrývají poznámkami. Je půlnoc. Jsem rozjařený. Diktát ustal. Jsem zase svobodný člověk. Jsem tak šťastný, že mě napadá, jestli bych se neměl ještě projet, než si zase sednu ke psaní. Kolo mám v pokoji. Je pěkně špinavé. Vezmu si hadr a začnu ho čistit. Vyčistím každou špici, důkladně kolo promažu, vyleštím blatníky. Je jako ze škatulky. Pojedu přes Bouloňský lesík...

Zrovna když si umývám ruce, zahryzne se mi do žaludku svíravá bolest. Mám hlad, tím je to. No co, teď když diktát přestal, můžu si dělat, co se mi zlíbí. Odzátkuji láhev, ukrojím si kus chleba, zakousnu se do klobásky. Klobása je plná česneku. Prima.

V Bouloňském lesíku si česnekového pachu nikdo nevšimne. Trošku víc vína. A ještě trochu vína. A další kusanec chleba. Tentokrát jsem to já, kdo jí. O tom nemůže být pochyb. Ta jídla předtím byla promrhaná. Vino a česnek se voňavě mísí. Trochu krkám.

Na chvíli usednu, abych si zapálil. U lokte mi leží malá brožurka. Jmenuje se Umění a šilenství. Je po vyjíždě. Je na ni už pozdě. Tak mi dochází, že to, co doopravdy chci, je namalovat obraz. V roce 1927 nebo 1928 jsem chtěl být malířem. Sem tam, když mě to popadne, namaluji akvarel. Stává se to takhle: máte chuť udělat akvarel, tak ho uděláte. V ústavu pro choromyslné ty pomatené hlavy prostě léčí malováním. Malují židle, zdi, stoly, postele... udivující produktivita. Kdybychom si vyhrmuli rukávy a dali se do práce s takovou vervou jako tihle idioti, čeho všeho bychom v životě dosáhli!

Ilustrace přede mnou, vyvedená chovancem z Charentonu, je velice dobrá. Vidím chlapce a děvče, jak klečí těsně vedle sebe a v rukou drží velikánský zámek. Místo penisem a vagínou je umělec vybavil velikánskými klíči, které jsou navzájem propletené. Také ze zámku trčí veliký klíč. Vypadají šťastní a trochu duchem vzdálení... Na straně 85 je krajinka. Vypadá přesně jako jeden z obrázků Hilaire Hilerové. Vlastně je lepší než kterýkoli z jejích obrázků. Jediná zvláštnost je, že v popředí stojí tři miniaturní mužičci, kteří jsou jaksi deformovaní. Ne těžce deformovaní - jenom prostě vypadají, jako by byli na své nohy příliš těžcí. Zbytek toho plátna je tak dobrý, že by člověk musel být opravdu vybíravý, aby mu to vadilo. A copak je svět tak dokonalý, že by se na něm nenašli tři muži, kteří jsou příliš těžcí na své nohy? Myslím, že blázni mají úplně stejný nárok na své vidění světa, jako máme my na svoje.

Už se nemůžu dočkat, až začnu malovat. Ale zas je tu ten problém, že mi chybí nápad. Diktát ustal. Skoro mě napadá okopírovat jednu z těchto ilustrací. Ale pak se zastydím - kopírovat práci šilence je nejhorší formou plagiátorství.

Dobrá, začni! To je ono. Začni s koněm! Mám trochu neurčitou představu etruských koní, které jsem viděl v Louvru. (Všimněte si, že ve všech velkých dobách umění byl kůň velmi blízký člověku!) Začínám kreslit. Začínám přirozeně s nejsnadnější částí toho zvířete - koňským zadkem. Nechávám trochu rozestup mezi půlkami, abych tam později mohl zastrčit ocas. Sotva jsem stačil načrtnout trup, už vidím, že je moc protažený. Pamatuji, že maluješ koně, ne jitrnici! Matně si vybavuji, že někteří z íonských koní, které jsem viděl na černých vázách, měli protažené trupy a nohy jim začínaly uvnitř trupu, odděleny tenoučkou linkou, které jste si mohli nebo nemuseli všimnout, podle toho, jaký máte cit pro anatomii. S tímhle na mysli se rozhoduji pro íonského koně. Ale pak je tu nová potíž. Nohy. Tvar koňské nohy se špatně trefuje, když se můžete opřít jen o svou paměť. Vybavuji si jenom část od nártu dolů, tedy vlastně kopyto. Umístit maso na koňskou nohu je strašně delikátní úkol. Zrovinka tak je těžké dosáhnout toho, aby se nohy napojovaly na tělo přirozeně, a ne jakoby k němu přilepené lepidlem. Můj kůň má už pět nohou. Není nic snadnějšího, než jednu z nich přetvořit na phallus erectus. To je raz dva. A teď už stojí jako terakotová figurka z šestého století před Kristem. Ocas ještě nemá přidělaný, ale na ten jsem nechal místo akorát nad řitním otvorem. Ocas se dá dodělat kdykoli. To hlavní je dostat ho do pohybu, aby se vzpínal. Tak mu zkroutím přední nohy nahoru. Část z něj je už v pohybu, zbytek stojí strnule. Přidáním správného druhu ocasu bych ho mohl předělat na pěkného klokana. Během pokusů s nohama se rozpadlo břicho. Vyspravuji ho, jak nejlíp dovedu - až vypadá jako houpací síť. (Nespali snad lidé v koňských útrobách na těch vázách, co jsem viděl v Louvru?) Nikdo, kdo pozorně nezkoumal koňskou hlavu, si nedokáže představit, jak těžké je nakreslit ji. Namalovat ji tak, aby vypadala jako hlava, a ne jako pytel na obrok. Umístit oči tak, aby se kůň nesmál. Zachovat mu koňský výraz, nedopustit, aby dostal lidské rysy. Musím upřímně přiznat, že v téhle chvíli jsem svým výkonem znechucen. Napadá mě, že bych měl vše vygumovat a

začít znovu. Ale nenávidím gumování. Radši bych přeměnil koně na dynamo nebo obří piano, než bych svou práci vymazal úplně. Zavírám oči a snažím se vybavit si co nejpřesněji obraz koně. Hladím mu hřívou, plece i boky. Řekl bych, že si velmi přesně pamatuji, jaké to je, dotýkat se koně, zvlášť na to, jak škube kůži, když ho otravuje nějaká moucha. A také na teplý, svíjivý dotek žil. (V Chula Vista jsem hřebelcovával osly, než šli na pole. Pomyslete - kdybych jen dokázal udělat z něj osla, to by bylo něco!)

Takže zase začínám - tentokrát hřívou. Koňská hříva je něco úplně jiného než prasečí ocásek nebo vrkoče mořské panny. Chirico dává svým koním nádherné hřívy. Stejně tak Valentin Prax. Hříva, to je už něco, a ne jen obyčejná dámská trvalá. Musí v ní být moře a spousta mytologie. Co dělá vlasy a zuby a nehty vlasy a zuby a nehty, nedělá hřívou hřívou. Je to něco navíc... Nicméně, když se dostanu do takového dilematu, vím, že se z toho dokážu vymotat později, až přijde čas nanášet barvy. Kreslení je prostě výmluva pro barvu. Barva je toccata: kreslení patří do království myšlenky. (Michelangelo byl v právu, když pohrdal da Vincim. Existuje něco příšernějšího, něco víc nezdravě idealizujícího než Poslední večeře Páně a něco víc domýšlivějšího než Mona Lisa?) Jak povídám, trochu barvy vdechne hřívě život. Vidím, že břicho ještě pořád není, jak by mělo být. Dobrá, tam, kde je vypouklé, je prohnu trochu dovnitř - a naopak. Můj kůň najednou cválá, z chřípí vyfrkuje plameny. Ale se dvěma očima vypadá pořád ještě trochu hloupě, trochu moc lidsky. Ergo, vyškrábu mu jedno oko. Fajn. Vypadá čím dál víc koňsky. Svým způsobem vypadá k sežrání - jako Charley Chase z filmu...

Aby se dobře hodil do čeledi, kterou představuje, rozhodnu se nakonec přidat mu pruhy. Říkám si, že pokud tím neztratí svou hravost, proměním ho v zebra. Tak mu ty pruhy přidělám. No to ale potom ksakru vypadá, jako by byl z lepenky. Ty zatracené pruhy ho zploštily, přilepily ho k papíru. No, když znova zavřu oči, dokážu si představit koně z reklamy na Cinzano - má na sobě také pruhy, a navíc krásné. Možná bych si měl zajít ven na aperitif a kouknout se na nějakou láhev Cinzana. Ale na aperitivu je už pozdě. Možná, že se nakonec přece jen dopustím menšího plagiátu. Když může šílenec namalovat člověka na koni, dokáže namalovat i samotného koně.

Je to pozoruhodné - nacházím tam bohy a bohyně, dábly, netopýry, šicí stroje, květináče, řeky, zámky a klíče, epileptiky, rakve, kostry - ale ani jednoho zatraceného koně! Kdyby blázen, který dával dohromady tuhle brožurku, chtěl předložit opravdu důkladný výzkum, musel by toto podivné opominutí nějak okomentovat. Když chybí kůň, chybí něco skutečně podstatného. Nestačí jen poukázat na to, že symbolisté a imaginisté jsou, nebo spíš byli, trochu détraqués. Chceme vědět, když studujeme šílenství, co se stalo s koněm!

Ještě jednou se vracím ke krajince na straně 85. Navzdory té geometrické strnulosti má vynikající kompozici. (Pomatení, stejně jako Francouzi, jsou nádherně posedlí logikou a řádem.) Mám teď na čem dělat: hory, mosty, terasy, stromy... Jednou z velkých předností umění šílenců je to, že most je vždy mostem a dům domem. Tři mužičci, kteří vpředu balancují na svých špacírkách, nejsou pro kompozici vůbec potřební, zvlášť proto, že můj iónský kůň už zabírá pěkný kus místa. Hledám to správné místo pro umístění koně. Na této krajince je něco velice nostalgického a velice úchvatného - na zdech s cimbuřími a homolovitých svazích, na domě s takovou spoustou oken, jako by se jeho obyvatelé k smrti báli udušení. Velmi to připomíná začátky krajinomalby - a přesto se nepodobá ničemu z nějakého určitého období. Řekl bych, že leží někde v oblasti mezi Giottem a Santos Dumontem - s jen slabým náznakem postmechanické ulice, která má přijít. A teď, s tímhle průvodcem před sebou, sbírám odvahu. Allons-y!

Právě pod koňským ocasem, kde koňský ocas začíná i končí a kam by Salvador Dalí se vši pravděpodobností umístil židli ve stylu Ludvíka XIV. nebo hodinové péro, začínám kreslit lehkými tahy slamák a meloun. Pod klobouk dávám tvář - bezstarostně, protože mé myšlenky jsou velké a roztěkané. Kdekoli mi ruka poklesne, udělám něco, co sleduje našeptávající úchylky čáry. Tímto způsobem pojmu i obrovský phallus erectus, který kdysi byl pátou nohou, a ohnu jej tak, že z něj udělám mužovu ruku - tak! Teď mám muže s velkým slamákem, který kope koně do slabin. Pěkné! Pěkné, skvělé! Kdyby to mělo vypadat trochu groteskně, pokud by to trochu vybočovalo z toho pseudostředověkého rázu původní kompozice, mohu to vždycky přičíst úchylce toho blázna, který mne inspiroval. (Tady poprvé pojmu podezření, že já sám bych tam vůbec neměl být!) Ale na straně 366 se říká: "Enfin, pour Matisse, le sentiment de l'objet peut s'exprimer avec toute licence, sans direction intellectuelle ou exactitude visuelle: c'est l'origine de l'expression." Abych pokračoval... Po menších potížích s mužovými nohama řeším ten problém tím, že umístím dolní půlku jeho těla za zídku. Opírá se o zídku, patrně sní, a přitom zároveň pobízí koňské slabiny. (Kolem francouzských řek jsem často narazil na muže, opírající se o zídku, zasněné - zvlášť poté, co vyprázdnili plný měchýř moči.)

Abych si ušetřil námahu a také abych viděl, kolik místa zbude, přidávám celou řadu příčných pruhů nebo planěk na podlahu mostu. To zabije aspoň třetinu obrazu, alespoň pokud jde o kompozici. Pak přijdou terasy, svahy, tři stromy, sněhem pokryté hory, domy a všechna okna na nich. Je to jako skládanka. Kdekoli se útes zpěčuje skončit správným způsobem, udělám z něj další stranu domu nebo střechu dalšího domu, který je skrytý. Postupně se upravuji k vršku obrazu, kde naštěstí rám utíná všechny věci. Zbývá už jen dodat stromy a hory.

Stromy jsou velmi ožehavou záležitostí - jak namalovat strom, a ne kytici? I když do listů umístím rozeklaný blesk, abych vnesl špetku struktury, není to k ničemu. Přidám pár vzdušných mraků, aby se odstranilo nadbytečné listoví. (Je to vždy dobrý trik, jak zjednodušit problém tím, že se odstraní.) Ale mraky vypadají jako kusy hedvábného papíru, odvátného ze svatebních kytic. Jeden mráček je tak lehký, váží méně než nic, a přece to není hedvábný papír. Všechno, co má tvar, má neviditelnou podstatu.

Michelangelo ji hledal celý život - v mramoru, verši, lásce, architektuře, zločinu, Bohu... (Strana 390: "Si l'artiste poursuit la creation authentique, son souci est ailleurs que sur l'objet qui, peut etre sacrifié et soumis aux nécessités de l'invention.")

Přicházím k hoře - jako Mohamed. Teď si začínám uvědomovat význam osvobození od předsudků. Hora! Co je to hora? Je to hromada špíny, která se nikdy nerozpadne, tedy aspoň ne v historickém čase. Hora je moc jednoduchá. Chci sopku. Potřebuji důvod, proč můj kůň ržá a vzpíná se. Logika, logika! "Le fou montre un souci constant de logique!" (Les Français aussi.) No, nejsem blázen, zvlášť ne francouzský blázen: můžu si dovolit udělat ledacos, obzvlášť s prací imbecila. A tak nejdřív namaluji kráter a potom pokračuji dolů směrem k úpatí hory, abych se napojil na most a střechy domů pod ním. Z chybných tahů udělám trhliny v svahu hory - jako škody, které způsobila sopka. Tohle je činný vulkán a jeho svahy vybuchují.

Když je to vše za mnou, mám na rukách košili. Košili, skutečně! Poznávám límeček a rukávy. Jediné, co jí schází, je cedulka se jménem výrobce a velikostí. Jedna věc ale vystupuje jasná a čistá, a to most. Je to zvláštní, ale jestli dokážeš namalovat jeden oblouk, zbytek mostu už jde lehce. Takový most by dokázal zbořit jen inženýr.

Je to už skoro hotové, aspoň pokud jde o kresbu. Všechny neukončené linky na spodku spojím do hřbitovných vrat. A v levém

horním rohu, kde je díra od sopky, nakreslím anděla. Je to předmět originální povahy, produkt čistě bezděčné invence, velmi symbolický. Je to smutný anděl s vpadlým břichem a křídly podepřenými deštníkovými dráty. Zdá se, že vychází z kostry mých idejí a vznáší se mysticky nad divokým iónským koněm, který se teď člověku ztratil.

Seděli jste někdy na nádraží a pozorovali, jak lidé zabíjejí čas? Nesedí tak trochu jako schlíplí andělé - se svými polámanými křídly a propadlými břichy? Těch několik věčných minut, během kterých jsou odsouzeni být sami sebou - nedávají právě ony deštníkové dráty do jejich křídel?

Všichni andělé v náboženském umění jsou falešní. Chcete-li vidět anděly, musíte jít do Grand Central Depôt nebo Gare St. Lazare. Zvláště do Gare St. Lazare - Salle de Pas Perdue.

Moje teorie malování radí udělat kresbu co možná nejrychleji a pak do ní naplácet barvy. Konec konců, jsem kolorista, a ne těžný kůň. Alors, ven s tubami barev!

Začínám vybarvovat bok domu přírodní umbrou. Nepřilíší účinně. Dávám pořádný kus alizarinového purpuru hned vedle, ale vypadá to až moc hezky, moc italsky. Celkem vzato, nezačínám s barvami dvakrát dobře. Atmosféra deštivého dne něčím připomíná Utrilla. Nemám rád Utrillovu tichou debilitu, ani jeho deštivé dny, ani jeho předměstské ulice. Nemám dokonce ani rád způsob, jakým jeho ženy na vás vystrkují své zadky... Vytahuji kuchyňský nůž. Mohl bych třeba zkusit těžkou pastózní malbu. Při vymačkávání všech možných barev mne napadne, abych do kompozice přidal ještě gondolu. Vložím ji přímo pod most a ten ji automaticky přijme. Najednou mi dojde důvod pro tu gondolu. Mezi Renoiry den předtím byla scéna z Benátek, samozřejmě s nezbytnou gondolou. Co mne ale upoutalo, i když jen trochu, bylo to, že člověk, který seděl v gondole, byl tak výrazně mužný, přestože to byla jen skvrna černě, stěží odlišitelná od jiných skvrn, které tvořily sluneční svit, rozbouřené moře, drolicí se paláce, plachetnice atd. Byl jenom skvrnou v té divoké kombinaci barev - a přesto byl výrazným mužem. Dalo by se dokonce říct, že to byl Francouz z doby někdy kolem roku 1870...

To ovšem není konec s gondolou. Dva dny předtím, než jsem opustil Ameriku - 1927 nebo 1928 - jsme měli v našem domě velkou slezinu.

Bylo to na vrcholu mé akvarelové kariéry.

Ta akvarelománie začala velmi zvláštním způsobem. Skrze hlad, dalo by se říct. Hlad a hroznou zimu. Celé týdny jsem se poflakoval s přítelem Joem po kulečnickových hernách a útulných nádražích, prostě všude, kde bylo nějaké živočišné teplo a žádné výdaje. Na zpáteční cestě do márnice jsme si jednou večer všimli reprodukce Turnerova obrazu ve výkladu obchodního domu. Přesně tak začalo jedno z nejčínorodějších, nejpříjemnějších období v mém jalovém životě. Když řeknu, že jsme celou podlahu pokryli svými obrázky, tak nepřeháním. Hned, jak uschly, pověsili jsme je - a dalšího dne jsme je sundali a pověsili další kolekci.

Malovali jsme na zadní strany starých obrázků, smývali jsme je, seškrabávali nožem, a samozřejmě v průběhu těch experimentů jsme mimochodem objevili několik překvapujících věcí. Zjistili jsme, jak dosáhnout zajímavých výsledků s kávovou sedlinou, chlebovými drobty, uhlím a arnikou; dávali jsme malby nasáknout do vany a pak jsme se štětcem bohatě namočeným do barvy strefovali do těchto padajících omelet a vypouštěli na ně mouchy. To všechno začal Turner - a tuhá zima 1927-28.

Dvě noci před mým odjezdem, jak povídám, přišla do našeho domu spousta malířů podívat se na naši práci. Jsou to všechno dobří maníci a nebylo pod jejich důstojnost se zajímat o práci amatérů. Akvarely leží na zemi a schnou, jako obvykle. Jako poslední experiment po nich chodíme a ucvrnkáváme přitom na ně víno. Je to pozoruhodné, jakého efektu lze dosáhnout špinavými podrážkami

nebo krapkou vína, spadlou z výšky tří stop s těmi nejlepšími úmysly. Nadšení vrcholí. Dva z mých přátel teď pracují na zdech s hroudami uhlí. Jiný zase vaří kafe, aby získal pěkný čerstvý lógr. My ostatní pijeme.

Uprostřed té zábavy - okolo třetí ráno - přijde moje žena. Vypadá poněkud sklesle. Odtáhne mě stranou a ukazuje mi lístek na parník. Podívám se na něj. "Na co to je?" ptám se. "Máš jet pryč," odpovídá. "Ale já nechci pryč," říkám, "jsem tady docela šťastný." "No to vidím," povídá ona poněkud ironicky.

Nicméně jedu. A když se zastavíme v městě na Temži, myslím jen na to, vidět sbírku Turnerových obrazů v Tate Gallery. Konečně se tam dostanu a uvidím ty slavné obrazy. Šťastnou náhodou jeden z tamních potrhých umělců ve mně najde zalíbení. Zjišťuji, že je sám vynikající akvarelista. Pracuje jen při světle petrolejky.

Opravdu se mi nechtělo opustit Londýn, tak mi ho zpřijemnil.

V Southamptonu jsem si pomyslel - "kruh se uzavřel: z výkladu obchodního domu až sem."

Ale abych se dostal dál. Tato gondola se stane pičce de résistance! Nejdřív ale musím vyčistit stěny. Vezmu si kuchyňský nůž, naberu na něj pořádnou dávku karmínového laku a nanesu ji na okna domů. Pane Bože! Domy jsou naráz v plamenech! Kdybych byl skutečně šílený a ne jen předstíral šílenství šilence, přidal bych do obrazu hasiče a z pevných příčných desek v podlaze mostu bych udělal příčle žebříku. Moje choromyslnost ale dostává podobu žhářství. Zapaluji všechny domy - nejprve karmínem, poté rumělkou a nakonec krvavým koktejlem obou. Tahle část obrazu je jasná a jednoznačná: je to holokaust. Ve víru žhářské vášně jsem štrejchl i koňský zadek. Teď už to není ani kůň, ani zebra. Je z něho oheň dštící drak. Tam, kde patřil chybějící ocas, je nyní vějíř plamenů; s vějířem plamenů lezoucím ze zadku si ani iónský kůň nemůže zachovat svou důstojnost. Mohl bych samozřejmě pokračovat a udělat z něj skutečného draka: ale tahle konverze a flikování mi už jdou na nervy. Když začnete s koněm, měli byste ho uchovat jako koně - nebo ho úplně odstranit. Jak si jednou začnete pohrávat s anatomií, můžete projít celým fylogenetickým procesem. Pomocí tmavé, neprůhledné zeleně a indiga koně zahladím. Ale v mé mysli, na to vemte jed, je na tom místě pořád. Lidi se možná kouknou na ten temný předmět a řeknou si - jak divné! jak zvláštní! Ale já vím, že vespod je kůň. Za vším je něco živočišného: to je naše nejhlubší obsese. Když vidím lidské bytosti, jak se kroutí za světlem jako zvadlé slunečnice, říkám si: "Kruťte se, parchanti, ať předstíráte co chcete, uvnitř jste stejně želvy nebo morčata." Řekové byli zbláznění do koní, a kdyby měli dost rozumu a zůstali kentaury a nehráli si na Titány - no, možná bychom byli ušetřeni mnohých mytologických bolestí. Jste-li instinktivní akvarelista, vše se děje podle vůle Boží. Když jste vybidnut, abyste namaloval hřbitovní vrata zářivě žlutá, nezpěčujte se tomu. Nemusí vám vadit, že na tak smutný vstup mají příliš živou barvu. Možná pro to existuje nějaké neznámé ospravedlnění. A skutečně, když maluji jasnou žlutí, ta žlutí, která je pro mne nejlepší ze všech žlutí (dokonce žlutější než ústí řeky Jang-c'-ťiang), zářím, zářím. Něco ponurého, přežraného, skličujícího bylo navždy spláchnuto. Nepřekvapilo by mě, kdyby to byl hřbitov na Cypress Hill, který jsem tolik let míjel v znechucení a pokoření, jenž jsem pozoroval z ohybu nadzemky a plival na něj z plošiny vagónu. Nebo hřbitov svatého Jana s bláznivými olovenými anděly, na kterém jsem pracoval jako hrobník. Nebo hřbitov na Montparnasse, který v zimě vypadá jako vybombardovaný. Hřbitovy, hřbitovy... Bože, odmítám být pohřben na hřbitově. Nesnesu, aby nade mnou postávali nějací blbečci s kropičkou a vypadali jako truchlíci pozůstalí. To nesnesu! Zatímco se mi hlavou honily tyto myšlenky, neodvratně jsem šmrdlal stromy a terasy suchým štětcem. Stromy se teď lesknou jako pancíř, větve jsou posety stříbrnými a tyrkysovými řetězy.

Kdybych měl po ruce ukřižování, mohl bych pokrýt těla mučedníků ozdobnými d'olíčky. Na stěně proti mně je scéna z etiopské divočiny. Ukřižované Kristovo tělo leží na podlaze pokryté neštovicemi; krvežízniví Židé - černí, etiopští Židé - jej tloučou železnými háky. Mají velice zlověstně škodolibý výraz. Koupil jsem si ten obrázek kvůli těm neštovicím, ale to jsem tehdy vlastně nevěděl. Až teprve teď jsem objevil ten pravý důvod. Až teď si vybavuji jeden obrázek nad sklepem na Bowery nazvaný Smrt mezi štěnicemi. Náhodou jsem se zrovna vracel z návštěvy u jednoho blázna, z odborné návštěvy, která vůbec nebyla nepříjemná. Je právě odpoledne a špinavý chřtán Bowery se zalyká chuchvalci hleny. Hned pod Cooper Square jsou vedle pouliční lampy rozvalení tři pobudové, jako od Breughela. Pasáž s lacinými kšefty je přečpaná lidmi. Podivný, nezemský zpěv stoupá z ulic - jako muž s řeznickým sekáčkem, bojující s deliriem tremens. Tam, nad šikmými dveřmi do sklepa, visí obraz zvaný Smrt mezi štěnicemi. Nahá žena s dlouhými vlasy barvy lnu leží na posteli a drbe se. Postel levituje ve vzduchu a kolem ní tančí muž se stříkací pistolí. Vypadá stejně přibližně jako Židi s železnými házecími kroužky. Obraz je potečkován neštovicemi - představujícími kosmopolitní, krev sající bezkřídle zploštělé štěnice červenavě hnědé barvy a odporného pachu, které zamořují domy a postele a jsou známy pod hrozivým jménem Cimex lectularius.

A já tedy také dělám pomocí suchého štětce na oněch třech stromech stigmata. Oblaka jsou pokryta štěnicemi, vulkán dští štěnice, štěnice slézají dolů po strmých křídových útesech a topí se v řece. Jsem jako ten mladý přistěhovalec z druhého poschodí z básně od nějakého Ivanoviče nebo někoho jiného, který polehává na holé drátěnce, pronásledován mizérií svého ubohého, zmarněného života, zoufalý ze vši nedosažitelné krásy okolo. Celý můj život jako by byl zabalen do toho usopleného kapesníku a Bowery, kterou jsem procházel každíčký den po dlouhá léta, jako by byla zástupem neštovic, které zanechají nezhojitelné jizvy. Kdybych měl nějaké jméno, znělo by Cimex Lectularius. Kdybych měl nějaký domov, byl by to tahací trombón. Kdybych měl nějakou vášeň, bylo by to drhnutí se dočista.

Vztekle chňapnu štětec, namočím ho postupně do všech barev a začnu zamatlovat hřbitovní bránu. Patlám a patlám na ni barvu, až je spodní půlka obrazu tlustá jak tabulka čokolády, až celý obraz úplně voní pigmentem. Když je úplně zničený, sedím tu s prázdným potěšením a palci točím mlýnek.

Naráz ale dostanu skutečnou inspiraci. Strčím ho do dřezu, a když úplně nasákne vodou, drhnu ho kartáčkem na ruce. Drhnu jej a drhnu, pak jej obrátím vzhůru nohama, aby se barvy pěkně smíchaly. Pak ho opatrně, přeopatrně rozprostřu na svém pracovním stole. Je to mistrovské dílo, to vám tedy povím! Studuji ho poslední tři hodiny...

Řekli byste, že je to jen náhoda, tenhle majstrštyk, a taky že jo! Ale co, vždyť totéž platí o tříadvacátém žalmu. Každé zrození je záračné - a inspirované. Co se mi teď vynořuje před očima, je výsledkem nespočetných chyb, ústupků, mazání, pochybností; je to však i výsledek jistoty. Chce se vám pochválit kartáček na ruce, pochválit vodu. Tak to nabeton udělejte! Pochvalte každého a všechno. Pochvalte Danta, Spinozu, pochvalte Hieronyma Bosche. Pochvalte Kasovní a debetní Anonymní Společnost. Zapište do deníku: Tante Melia. Podtrhněte. Příjmy a výdaje o fous nesedí? Kdybyste mohl vytáhnout z kapsy penci, aby tu nesrovnalost zarovnal, udělal byste to. Ale už dlouho jste neměl co do činění se skutečnými penězi. Neexistuje stroj dost chytrý na to, aby padělal ty peníze, které neexistují. Svět skutečnosti a padělků je za námi. Z hmotného jsme vynalezli nehmotné.

Až budete moct udělat jasnou bilanční čáru, nebudete mít žádný obraz. Teď máte nehmotný majetek, náhodu, sedíte celou noc nad

otevřenou účetní knihou a lámete si nad ní hlavu. Na rukách máte znaménko minus. Všechny živé, zajímavé údaje nesou znaménko minus. Když najdete kladný ekvivalent, nemáte nic. Máte to pomyslné, pomíjivé něco, označované jako "rovnováha". Skutečná rovnováha neexistuje. Je to klam, jako zastavení času, jako vyhlášení příměří. Dotknete se vah, abyste přidali hypotetické závaží, abyste odůvodnili svou existenci.

Nikdy nejsem schopen vytvořit rovnováhu. Vždycky mi něco chybí. Mám proto důvod pokračovat. Kladu celý svůj život na misku vah, aby mohl vytvořit - nicotu. Abyste se dostali k nicotě, musíte vyložit nekonečně mnoho čísel. To je ono: v rovnici života je značkou pro mou osobu nekonečno. Abyste se dostali nikam, musíte projít všemi známými vesmíry: musíte být všude, abyste nebyli nikde. Abyste dostali ne-řád, musíte zničit každou podobu řádu. Abyste se zbláznili, musíte nastřádat strašné množství rozumností. Všichni blázni, jejichž práce mě inspirovala, pláli chladným rozumem. Nenaučili mne ničemu - protože účetní balance, kterou nám odkázali, byla zfalšována. Jejich výpočty pro mne nemají žádný význam - protože čísla byla změněna. Nádherné účetní knihy se zlatou ořízkou, které nám předali, mají ohavnou krásu rostlin rychlených ve tmě.

Mé mistrovské dílo je jako tříška pod nehem. Ptám se vás, teď, když se na ně díváte, vidíte v něm zauralská jezera, vidíte bláznivého Kočeje, balancujícího na laně s papírovým deštníkem? vidíte Trajánův oblouk prorážející kouřem Asie? vidíte tučňáky tající v Himálaji? vidíte Kříky a Seminoly proklouzávající hřbitovní branou? vidíte fresku z Horního Nilu, s jejími letícími husami, netopýry a voliérami? vidíte překrásná sedla křížáků a sliny, které je spláchly? vidíte vígvamy chrlící oheň? vidíte jámy na hašení vápna a kosti mul a žhnoucí borax? vidíte hrob Baltazarův nebo zloděje, který jej vykrádá? vidíte nová ústí, která otevře řeka Colorado? vidíte mořské hvězdice ležící na zádech a molekuly, které je podepírají? vidíte pukající Alexandrovy oči nebo smutek, který je k tomu inspiroval? vidíte inkoust, který vypouštějí olihně?

Ne, obávám se, že ne! Vidíte jen smutného modrého anděla, zmrzlého mezi ledovci. Nevidíte dokonce ani deštníkové dráty, protože nejste vycvičení v hledání deštníkových drátů. Ale vidíte anděla a vidíte koňský zadek. Můžete si je nechat: jsou pro vás! Anděl už nemá na sobě neštovice - jen chladné modré světlo reflektoru, které zvýrazňuje jeho propadlé břicho a jeho zlámaná křídla. Anděl tu je proto, aby vás vedl do nebe, kde vše má znaménko plus a nic minus. Anděl je tu jako vodotisk, záruka vaší bezchybné vize. Anděl nemá strumu; to umělec má strumu. Anděl tu je proto, aby nasypal snítky petržele na vaši omeletu, aby strčil čtyřlístek do vaší knoflíkové dírky. Mohu vymazat mytologii z koňské hřívy, mohu odstranit žlut' z řeky Jang-c'-ťiang; mohu vymazat datum z muže v gondole; mohu vymazat mraky a hedvábný papír, v němž byly zabaleny kytice s rozeklaným bleskem... Ale nemohu vymazat anděla. Ten anděl je můj vodotisk.

Krejčovství

Mám motto: pořád št'astní a rozzáření!

Den začínával takhle: "Požádej o menší splátku, ale neuraz ho!"

Všichni ti staří prďolové, kterým jsme posluhovali, byli nedůtkliví darebáci. Stačilo to, aby dohnali člověka k chlastu. Naše krejčovství na Páté avenue bylo právě naproti Olcottova hotelu s barem - společnost, kterou založil otec se synem a v níž matka držela kasu.

Ráno, obyčejně kolem osmé, jsem podnikl rychlou intelektuální procházku z Delancey Street a Bowery až dolů k Waldorfu. Ať jsem šel, jak nejrychleji jsem uměl, starouš Bendix tam byl určitě

přede mnou a spustil kravál, protože žádný z šéfů nebyl v práci. Jak to, že jsme se tam nikdy nedostali před tím starým krkounem Bendixem? Neměl co na práci, jen běžet od krejčího ke košiláři a od košiláře ke klenotníkovi. Jeho prsteny byly buď příliš volné, nebo moc těsné; jeho hodinky se buď zpožďovaly o pětadvacet vteřin, nebo šly o třiatřicet vteřin napřed. Hádal se s každým, včetně rodinného doktora, protože ten nedokázal zařídít, aby jeho ledviny zůstaly bez kamenů. Když jsme mu udělali v srpnu volný kabát na říjen, byl mu buď příliš velký, nebo moc malý. Když nemohl najít nic, na co by si mohl stěžovat, šoupl si ptáka do pravé nohavice, aby mohl seřvat krejčího, že jemu, H. W. Bendixovi, stříhl kalhoty tak, že ho škrtí koule. No prostě starý otrava. Nedůtklivý, vrtošivý, ošuntělý, podivínský, lakomý, nenávislný. Když si na to teď vzpomínám, vidím tátu, jak si sedá ke stolku, táhne z něj chlast a on říká: "Do prdele, proč se nikdo nesměje, proč vypadáte tak otráveně," cítím soucit s nimi i se všemi krejčíky, kteří musí lízt do zadku bohatým. Pánbů ví, čím by se mohl stát, nebýt Olcottova baru přes ulici a ožralů, které sebral bůhví kde. Doma to ale neměl lehké. Moje matka určitě neměla nejmenší poněti, co to je, lízt bohatým do zadku. Jediné, co uměla, bylo naříkat a lamentovat celý den a s lamentováním a nařikáním nám naservírovala i opilecký dech a chladnoucí bramborové knedlíky. Sakramentsky znervózňovala mne i bráchu tou svou obavou, abychom nespokli naše vlastní chrchle. Můj bratr byl slaboduchý a lezl tátovi na nervy dokonce víc než H. W. Bendix s jeho: "Pastor Tenaten bude otvírat kuželnáru," a tak podobně. "Pastor Tenaten je vůl," odušil táta, "a proč nejsou ty knedlíky horký?"

Ti Bendixové byli tři - mrzout H. W., A. F., kterého táta v účetní knize nazýval Albertem, a R. N., který nikdy nevstoupil do krámu, protože měl obě nohy amputované, což mu ovšem nebránilo, aby neobnosil kalhoty stejně rychle jako druzí. Nikdy jsem neviděl R.N. na vlastní oči. Byl položkou v účetní knize, o které střihač Bunchek mluvil nadšeně, protože pokaždé, když došlo na zkoušení nových kalhot, přinesl vždy i nějaký ten šnaps.

Ti tři bratři byli věční nepřátelé; žádný z nich se v naší přítomnosti nezminil o těch druhých. Když Albert, který byl trochu trhlý a měl slabost pro puntikované vesty, uviděl na věšáku zeleným inkoustem psanou pozvánku ke zkoušce s nápisem H. W. Bendix, slabě zachrochtal a řekl: "Venku to dnes vypadá jak na jaře, že?" Jako by se nepředpokládalo, že existuje muž jménem H. W. Bendix, ačkoli bylo jasné, že neděláme šaty pro duchy.

Ze tří bratrů jsem měl nejradši Alberta. Objevil se ve zralém věku, kdy kosti křehnou jako sklo. Jeho páteř byla přirozeně zkřivená věkem, jako by se chystal stočit do klubička a vrátit se do lůna. Vždycky se dalo uhodnout, že se Albert blíží - podle zvuků ve výtahu: velkého klení a svištění, následovaného pěkným ťuknutím, doprovázejícím ustálení podlahy výtahu do roviny s podlahou našeho krejčovství. Když ten rozdíl byl větší než půl palce, nebylo slyšet žádné ťuknutí a Albert se svými křehkými kostmi a shrbenou páteří měl velké problémy s vybíráním knoflíků tak, aby ladily s jeho puntikovanou vestou, tou nejnovější puntikovanou vestou. (Když Albert umřel, zdědil jsem všechny jeho vesty - vydržely mi celou válku.) Když se někdy stalo, že si táta odskočil naproti přes ulici na malého frťana, právě když Albert dorazil, tak byl potom celý den na levačku. Pamatuju období, kdy se Albert na tátu naštvál tak, že se neobjevil třeba tři dny.

Mezitím všude okolo ležely na malých kartičkách vestové knoflíčky a nemluvalo se o ničem jiném než o vestových knoflících. Později, když si Albert zvykl na tátovy lajdácké manýry - zvykali si navzájem na způsoby toho druhého celých sedmadvacet let - nám radši brnkl, než se vydal na cestu k nám. Ještě než zavěsil, dodal: "Doufám, že je to v pořádku, když přijdu v jedenáct ... nebude vám to na obtíž?" Účel tohoto malého dotazu byl dvojitý.

Znamenal: "Předpokládám, že budete mít dost slušnosti, abyste byl po ruce, když přijdu, a nenecháte mne čekat půl hodiny, zatímco budete nasávat s kámošema naproti přes ulici." Znamenalo to také: "V jedenáct hodin je tuším jisté nebezpečí výskytu individua s iniciálami H. W. ?" Během sedmadvaceti let, kdy jsme třem Bendixovic bratrům udělali asi 1578 kusů oděvů, se nestalo, že by se někdy setkali - aspoň ne v naší přítomnosti. Když umřel Albert, R. N. i H. W. měli na rukávech smuteční pásky, na všech levých rukávech všech svých kabátů a převlečnicků, tedy všech kromě těch černých, ale nic nebylo řečeno o zesnulém, dokonce ani kdo to byl. R. N. měl samozřejmě dobrou výmluvu, proč nejít na pohřeb - bez nohou. H.W. byl moc sprostý a příliš pyšný, než aby se vůbec namáhal s nějakou omluvou.

Kolem desáté přišel obvykle čas, kdy si táta zašel dolů na svého prvního frťana. Stával jsem u okna otočeného směrem k hotelu a pozoroval jsem George Sanduského, jak nakládá velká zavazadla do taxíku. Když nebylo co nakládat, George stál s rukama sepjatýma za zády a ukláněl se a poklonkoval hostům, když proklouzávali dovnitř a ven otáčecími dveřmi. George Sanduski se ukláněl a prdelkoval kolem hostů a nakládal kufry a otvíral dveře už skoro dvacet let, když jsem prvně přišel do krejčovství a obsadil svou pozorovatelnu u okna do ulice. Byl to šarmantní, uhlazeně mluvící chlap s hezkými bílými vlasy, silný jako vůl. Povzněl ten vlezdoprdelismus na úroveň umění. Byl jsem překvapen, když jednoho dne vystoupil z výtahu a objednal si u nás oblek. Po pracovní době z něj byl džentlmen. Měl decentní vkus - vždy modrý kepr nebo oxfordská šed'. Byl to člověk, který věděl, jak se chovat na funuse i na svatbě.

Poté, co jsme se pořádně poznali, zjevil mi, že našel Ježíše. Svou zdvořilou mluvou a svaly, s aktivní pomocí Ježíše, si naspořil trochu peněz - dost na to, aby odvrátil hrůzy stáří. Byl jediný z lidí, které jsem tehdy znal, kdo si platil životní pojištění. Tvrdil, že Bůh se postará o ty zapomenuté stejně, jako se postaral o něj, George Sanduského. Nebál se, že se svět po jeho smrti zhroutl. Bůh se postaral o každého a o všechno - není důvod předpokládat, že by se na to On vykašlal kvůli smrti George Sanduského. Když jednoho dne odešel do důchodu, bylo těžké za něj najít náhradu. Nebyl nikdo dost úlisný a profesionálně patetický, aby zaplnil mezeru po Georgeovi. Nikdo se neuměl tak uklánět a poklonkovat jako on. Táta ho měl moc rád. Přemlouval ho občas, aby si s ním dal panáka, ale George vždycky odmítl s tou svou navyklo a tvrdošíjnou zdvořilostí, kterou si získal oblibu u Olcottových hostů.

Táta měl často náladu, že na panáka zval kohokoli, dokonce i George Sanduského. Obvykle pozdě odpoledne takového dne, kdy šlo všechno šejdrem, kdy pošta byla samé účty k zaplacení. Někdy utekl týden, aniž by se ukázal byt' jen jediný zákazník, a když už se ukázal, tak jen proto, aby si buď stěžoval, nebo požádal o nějakou změnu, seřval střihače kabátů, nebo se dožadoval slevy. Takový věci dokázaly tátu vytočit tak, že jediné, co svedl, bylo sebrat klobouk a jít na panáka. Místo aby šel jako obvykle přes ulici, vyrazil o kus dál, k Breslinovi z Broztellů, a někdy se dostal dokonce až k Ansonii, kde si jeho idol, Julian Legree, držel apartmá.

Julian, který byl tehdy idolem matiné, nenosil nic jiného než šedé obleky, každý myslitelný odstín šedi, ale jen šedi. Měl tísnivě veselý způsobů různolícího anglického herce, který lenoší a vyměňuje si historky s vlnaři, obchodníky s chlastem a dalšími budižkničemy. Už jen jeho akcent stačil, aby se za ním chlapi hrnuli; byla to klasická jevištní angličtina, vřelá, kluzká, lepkavá angličtina, která dodává i té nejnanicovatější myšlence zdání důležitosti. Julian nikdy neřekl něco, co by stálo za zaznamenání, ale jeho hlas dělal s jeho obdivovateli divy. Občas, když s tátou vyrazili na obvyklé kolečko, sebrali nějakého

vagabunda, jako byl třeba Corse Paton, který patřil k místnímu koloritu v letech desátých, dvacátých i třicátých. Corse Paton byl idolem Brooklynu! Corse Paton byl umění tím, čím byl Pat McCarren politice.

Vždycky mi bylo záhadou, jak se mohl táta podílet na těchhle diskusích. Za celý svůj život nepřečetl ani knihu, nebyl nikdy v divadle od dob, kdy Bowery ustoupila Broadwayi. Vidím ho, jak stojí u okýnka s jídlem zdarma pro chudé a slintá jak starý pes; to Julián miloval kaviár a jesetery, které podávali u Olcotta. Ty dvě ozdoby večírků, diskutující o Shakespearovi - zda největší hrou, kterou kdo kdy napsal, je Hamlet, nebo Král Lear, anebo debatující o zásluhách Boba Ingersolla.

Za barovým pultem tehdy stávali tři chrabří Irové, tři švindlíři, přesně takoví, díky kterým se v těch časech lidi do baru jen hrnuli. Lidi si ty tři tak považovali, že se bralo jako pocta, když vás například takový Patsy O'Dowd tituloval: "...ty zsranej degenerovanej teplajznicej zkurvysynu, kerej si ani neumí zapnout poklopec." A když jste mu na oplátku za takový kompliment nabídl, jestli si nechce dát frťana na vás, řekl Patsy O'Dowd s ledovým úsměškem, že takovej blivajz do sebe můžou lít jenom lidi jako vy. A když to říkal, pohrdavě zvedl vaši sklínku za stopku a vyšůroval pod ní hadrem mahagonovou desku stolu - protože to měl v popisu práce a on byl za to placený - ale běda, když jste si myslel, že byste jej mohl přemluvit k tomu, aby si otrávil vnitřností takovým dryákem. Čím sprostěji urážel zákazníky, tím víc si ho cenili. Finančníci, zvyklí, že jim někdo utíral zadek hedvábným kapesníčkem, neváhali po zavření burzy projet celým městem, aby si nechali od té nevymáchané irské huby vynadat do zdegenerovaných teplajznických zkurvysynů. To byl pro ně ten správný konec perfektního dne.

Šéfem tohoto apartního lokálu byl korpulentní preek s aristokratickýma nohama a lví hlavou. Chodil vždycky s pupkem vystrčeným dopředu a pod vestou měl schovanou placatci s vínem. Obvykle strnule a pohrdavě pokývnul ochlastům u baru - pokud to ovšem nebyli hoteloví hosté, protože v takovém případě se u nich na chvíli zastavil, roztáhl tři tlusté prstíky prokvetlé modrými žilkami, nakroutil si knír a odporoučel se s opatrně vykrouženou, vrzavou piruetou. Byl tátovým jediným nepřítelem. Táta ho nemohl ani vystát. Měl pocit, že se na něj Tom Moffatt dívá spatra. A tak, když se Tom Moffatt u nás stávil objednat si oblek, přirazil si táta k obvyklé ceně deset nebo patnáct procent jako náplast na uraženou hrdost. Tom Moffatt byl ale opravdový aristokrat: nikdy se nepřel o ceně a nikdy neplatil účty. Kdybychom ho upomínali, nahnal by svého účetního, aby našel v našich vyúčtováních nějaké nesrovnalosti. Když přišel čas objednat si další flanelové kalhoty, převlečník nebo žaket, vplul dovnitř se svou obvyklou hrdou důstojností, břicho pěkně vystrčené, knír navoskovaný, boty vyleštěné a vrzavé jako vždycky. S výrazem unavené lhostejnosti a blazeovaného pohrdání pozdravil tátu následovně: "Tak co, už jste opravil ten renonc?" To tátu pěkně naprudilo, a tak svému nepříteli Tomu Moffattovi podstrčil nějaký ležák nebo americkou konfekci. Kolem té naší "chybičky" se rozproudila čilá korespondence. Táta byl bez sebe vzteky. Najal si odborníka na účty a ten sestavoval vyúčtování tři stopy dlouhá, ale bylo to houby platné. Nakonec táta přece jen na něco přišel.

Jednoho dne k polednímu, poté, co si dal svého obvyklého frťana, poté, co přeťpěl nápor všech těch cest'áků s vlnou a obchodníků se zbožím střížním, kteří se slezli u baru, potichu sesbíral účtenky, vzal malé stříbrné pero, které měl jako přívěsek na hodinovém řetízku, podepsal šeky a podal je Patsy O'Dowdovi se slovy: "Řekni Moffattovi, ať mi je připiše na účet." Pak se v tichosti vytratil spolu s párem vybraných kumpánů do jídelny. Tam objednal celou hostinu. Když mu potom Žabák Adrian přinesl účet, upjatě řekl: "Dej mi pero. Tady to vidíš... ty moje

třaslavé prsty. Připište mi to na účet." Protože bylo příjemnější jíst ve společnosti druhých, vždycky si přizval na oběd své kámoše a přede všemi pak vyhlášoval: "Jestli ten darebák Moffatt nezaplatí za svůj oblek, sníme ho." A objednal přitom šťavnaté holoubátko nebo kraba r la Newburg a spláchl je jemným moselským nebo jiným pitím, které Žabáka Adriana napadlo mu doporučit. Moffatt kupodivu předstíral, že tomu všemu nevěnuje žádnou pozornost. Pokračoval v objednávání své obvyklé garderoby na zimu, jaro, podzim a léto, stejně jako pokračoval v handrkování o účet, který se teď zkomplikoval barovými účtenkami, telefonními hovory, holoubátky, kraby na šampaňském, čerstvými jahodami, benediktýnkou atd. Po pravdě řečeno, táta projídal ten účet mnohem rychleji, než stačil pavoukonohý Moffatt obnosit své šatstvo. Když si objednal flanelové kalhoty, táta je do druhého dne projedl.

Nakonec Moffatt vyjádřil upřímné přání vyrovnat své účty. Korespondence ustala. Když jsem jednou stál v naší předsíni, poplácal mě po rameni a pozval mě k sobě do kanceláře. Řekl, že mne vždycky pokládal za velice citlivého mladíka a že bychom tu věc mohli urovnat spolu my dva, aniž bychom s tím obtěžovali tátu. Prohlédl jsem si účty a viděl jsem, že se táta projedl až do minusu. Já sám jsem asi snědl pár raglánů a loveckou vestu. Pokud jsme si měli udržet tátou opovrhované Moffattovo mecenášství, mohli jsme udělat jediné: najít v účtech chybu. Vzal jsem si pod paži svazek účtů a slíbil jsem tomu starému nádivovi, že se na věc pečlivě podívám.

Tátu potěšilo, když viděl, jak si věci stojí. Kdykoli se u nás Tom Moffatt zastavil, aby si objednal oblek, táta ho srdečně uvítal slovy: "Už jste napravil tu chybičku? Dal jsem si stranou pro vás jednu moc pěknou látku..." Moffatt si odfrkl, udělal grimasu a přešlapoval dopředu a dozadu jako krocan, s naježeným hřebínkem a nohama modrýma zlostí. Půl hodiny poté už stál táta u baru a vybalil to: "Právě jsem prodal Moffattovi další žaket. Mimochodem, Juliane, co mi dnes doporučíš k obědu?"

Jak už jsem řekl, bývalo k polednímu, když táta sešel dolů na aperitiv; oběd trval od poledne do čtyř nebo pěti odpoledne. Bylo to krásné kamarádství, které tehdy táta zažíval. Po obědě se celá banda vyvalila z výtahu, plivali a chrchlali, tváře v jednom ohni, a uvelebili se ve velkých kožených klubovkách vedle plivátek. Býval mezi nimi Ferd Pattee, který prodával hedvábné povlečení a galanterii - cívky nití, knoflíky, pánské korzety, ubrusy a podobné zboží. Byl to kus chlapa, jako koráb, který přežil tajfun. Vždycky chodil jako náměsíčný. Vypadal tak unavený, že by sotva dokázal pohnout rty, a přesto i jejich nejnepatrnější pohyb dokázal rozřehtat všechny kolem. Pořád si něco mumlal sám pro sebe, zvláště u syra. Byl zblázněný do syra, zvláště do Schmierkase a limburgského - čím mazlavější, tím lepší. Při syru vyprávěl historky o Heinovi a Schubertovi nebo si řekl o zápalku - jen proto, že si hodlal prdnout a zadržet ten prd mezi zadnicí a sedadlem a my mu měli říct, jakým plamenem ten pšouk zahořel. Nikdy neřekl Na shledanou nebo Tak zítra; pokračoval v hovoru tam, kde den předtím přestal, jako by mezitím neuplynula ani minuta. Bez ohledu na to, jestli bylo devět ráno nebo šest večer, chodil pořád stejně - rozčilujícím pomalým, šouravým krokem, mumlal si pod nos, hlavu skloněnou, pod paží látky a ústřížky, nos rudý a průsvitný, dech sípavý. Do toho nejhustšího dopravního provozu vplouval s hlavou skloněnou, v jedné kapse baloňáku limburgský sýr, v druhé Schmierkase. Když vystupoval z výtahu, mumlal si svým nudným monotónním hlasem, že má nějaké nové látky nebo že ten sýr včera byl moc dobrý a zdalipak máte v úmyslu vrátit mu knihu, kterou vám včera půjčil, a že je lepší zaplatit na dřevo, pokud chcete ještě další zboží, nebo že by se chtěl podívat na nějaké hambaté obrázky a prosím, podrbejte mne na zádech, tam, ještě kousínek výš, to je ono, a

nemůže tady ztratit celý den, radši řekněte staroušovi, ať si vezme klobouk, je čas jít na sklenku. Mumlá a brblá si dál, přitom se otočí v těch svých botiskách a mačká knoflík výtahu. Mezitím táta předvede se slámákem pošoupnutým do týla sklouznutí na domácí metu ze zadní části kvelbu, tvář celou rozzářenou láskou a vděčností, a povídá: "Ferde, jak se máš? Rád tě vidím." Ferdův velký, těžký, maskovitý obličej se na chvíli uvolní do širokého přátelského úsměvu. Udrží ho však jen chvíli a pak zaržá hlasem odkudsi z hloubi plic - takže to slyší i Tom Moffatt přes ulici - "RADŠI BRZO ZAPLATĚ, PROČ MYSLÍŠ, ŽE TYHLE VĚCI PRODÁVÁM?" Jakmile se výtah rozjede dolů, z přípravní vyleze prcek Rubin a s divokým leskem v očích se mne ptá: "Chceš, abych ti zazpíval?" Zatraceně dobře ví, že chci. Jde zpátky k lavici, sebere kabát, který právě stahuje, a s divokým kozáckým pokřikem spustí. Kdybyste překa Rubina potkali na ulici, řekli byste si "špinavý židáček", a on možná opravdu byl špinavý židáček, ale uměl zpívat jak málokdo, a když jste byli švorc, dokázal šáhnout do šrajtofle; když jste byli smutní, byl ještě smutnější; když jste se mu pokusili šlápnout na nohu, plivl vám na botu, a když jste se káli, tak ten plivanec utřel a vykartáčoval vám sako a na kalhotách vám udělal puky jak břitva, že by to ani sám Ježíš H. Kristus nedokázal.

V přípravě dělali sami skrčci - Rubin, Rapp a Chaimowitz. V poledne si vytáhli velké kulaté bochníky židovského chleba, na který si dávali máslo a tenké plátky lososa. Zatímco si táta pochutnával na holoubátkách a rýnském, stříhač Bunček a tři malí přípraváři seděli na lavici mezi litinovými žehličkami, nohavicemi a rukávy a povídali si vážně a upřímně o věcech, jako jsou důchod nebo žaludeční vředy paní Chaimowitzové. Bunček byl horlivý člen Sionistické strany. Věřil, že Židi před sebou mají skvělou budoucnost. Navzdory tomu nikdy nedokázal správně vyslovit slovo "mrdat". Vždycky z něho vylezlo: "On ji vymudal." Kromě vášně pro sionismus měl Bunček ještě jedno utkvělé přání: a to jednoho dne udělat kabát, který padne jako ulitý. Skoro všichni zákazníci měli kulatá ramena a tlusté pupky, zvláště ti darebáci, co neměli nic lepšího na práci, než běhat od výrobce košil ke krejčímu a od krejčího ke klenotníkovi a od klenotníka k zubaři a od zubaře k lékárníkovi. Když už byl kabát připraven k odebrání, muselo se na něm udělat tolik úprav, že bylo naráz po sezóně a kabát se musel odložit na příští rok, a napřesrok ti všiváci buď přibrali deset kilo, nebo o deset kilo zhubli - a co s cukrem v jejich moči a vodou v jejich krvi - bylo těžké jim vyhovět, i když jim šaty padly jaksepatří. Pak tu byl Paul Dexter, chlap, co se cenil na deset tisíc doláčů ročně, ale byl věčně bez práce. Jednou už málem místo dostal, ale bylo to za 9000 \$ ročně, což by mu jeho hrdost nedovolila. Protože bylo důležité, aby člověk dobře vypadal, Paulovi se zdálo vhodné udržovat dobré styky s tak dobrým krejčím, jako byl táta. Jakmile dostane místo, bude všechno v nejlepším pořádku. O tom Paul nikdy nezapochoyboval. Myslel to úplně vážně, ale byl to snílek. Pocházel z Indiany. A jako všichni snílci z Indiany byl prostě k pomilování, s těmi svými uhlazenými, žoviálními způsoby - takovými, že i kdyby se dopustil krvesmilstva, svět by mu býval odpustil. Když měl uvázanou tu správnou vázanku, když si vybral tu správnou vycházkovou hůl a rukavice, když měl klopky správně zvednuté a boty mu nevrzaly, když měl placatku režné za pasem a počasí nebylo příliš vlhké nebo ponuré, pak z jeho osoby prýštil takový teplý proud lásky a porozumění, že dokonce i otrlí cest'áci se zbožím střížným měkli a táli. Pokud tomu byly všechny okolnosti příznivě nakloněny, Paul si mohl dovolit přistoupit ke kterémukoli člověku, ke komukoli na tom božím světě, uchopit ho za límec a utopit ho v lásce. Nikdy jsem nepotkal člověka tak uhrančivého, s takovým magnetismem. Když se v něm začaly zvedat záplavy, byl nepřekonatelný.

Paul říkával: "Začni s Markem Aureliem nebo s Epiktetem a zbytek přijde sám." Nedoporučoval studovat čínštinu nebo se učit provensálsky: začínal s úpadkem říše římské. Někdy jsem se velice snažil získat jeho uznání, ale Paulovy nároky bylo těžké uspokojit. Kabonil čelo, když jsem mu ukázal Tak pravil Zarathustra. Mračil se, když mne viděl sedět na lavici se třemi skrčky, jak se pokouším vysvětlit jim význam Kreativní evoluce. Hlavně neměl rád Židy. Když se objevil stříhač Bunchek s krejčovskou křídou v hrsti a metrem okolo krku, Paul začal být nesmírně zdvořilý a blahosklonný. Věděl, že jím Bunchek pohrdá, ale protože to byla tátova pravá ruka, mazal mu med kolem úst. Takže nakonec musel i Bunchek připustit, že na Paulovi něco je, nějaký zvláštní rys osobnosti, který, navzdory jeho nedostatkům, způsoboval, že byl Paul cenný pro každého. Navenek byl Paul samá dobrosrdečnost. Ale uvnitř, uvnitř to byl morous. Vždycky, když jeho žena Cora vplula dovnitř, měla oči plné slz a prosila tátu, aby vzal Paula pěkně do ruky. Stávali u kulatého stolu při okně a mluvili tlumeným hlasem. Byla to nádherná žena, vysoká, sošná, s hlubokým kontraaltem, který se rozechvěl hněvem snad pokaždé, když pronesla Paulovo jméno. Ještě teď vidím tátu, jak jí klade ruce kolem ramen a bezpochyby jí slibuje všechno možné. Měla tátu ráda, to bylo poznat. Stávala u něj velice blízko a dívala se mu do očí způsobem, který byl prostě neodolatelný. Někdy si táta narazil klobouk a ti dva jeli spolu výtahem, pěkně ruku v ruce, jako by šli na pohřeb. Zase šli spolu hledat Paula. Nikdo nevěděl, kde vězí, když měl svou chlastací horečku. Vypařil se na celé dny. A pak se jednoho dne objevil, sklíčený, kající, pokořený a prosil všechny o odpuštění. Zároveň podával svůj oblek k vyčištění, k odstranění zaschlých zvratků a odborné opravě rozbitých kolen. Právě po tahu byl Paul vždycky nejvýřečnější. Sedával v jedné z hlubokých kožených klubovek, rukavice v jedné ruce, hůlku mezi nohama, a diskutoval o Marku Aureliovi. Ještě líp mluvil, když se vrátil z nemocnice, kde mu operovali pištěl. Způsob, jakým zapadl do velké kožené klubovky, mne přesvědčoval, že přišel do našeho krejčovství vysloveně proto, že nikde jinde nenašel tak pohodlné sezení. Byl to pro něj bolestivý proces, usednout nebo zvednout se z křesla. Ale jakmile se mu to podařilo, Paul se zdál být v sedmém nebi a slova mu plynula z úst jako tekutý samet. Táta mu dokázal naslouchat třeba celý den. Říkával, že Paul má dar výřečnosti, ale chtěl tím jen neobratně vyjádřit, že Paul je to nejmilejší stvoření s planoucím srdcem na celé zemi. Když měl Paul záchvat výčitek svědomí, které mu bránily nepodlehnout tátovu naléhání a neobjednat si u něj další oblek, táta do něj pořád dul: "Nic pro tebe není dost dobré, Paule, nic..." Paul musel v tátovi najít aspoň částečně spřízněnou duši. Nikdy předtím, ani potom, jsem neviděl na sebe koukat dva chlapy s takovým zalíbením. Někdy tak stáli a obdivně se pozorovali tak dlouho, až jim vběhly slzy do očí. Žádný z nich se za ně nestyděl, což už se dnes jen tak nestává. Vidím Paulovu přátelskou, pihovatou tvář s poměrně tlustými, ba odulými rty, ve kterých mu cukalo, když mu táta už asi potisící řekl, jaký že je fantastický maník. Paul s tátou nikdy nemluvil o věcech, kterým by neporozuměl. Ale i do těch jednoduchých, prostých věcí, o kterých tak vážně diskutoval, vkládal Paul takovou spoustu něhy, že byl táta jako tělo bez duše, když byl Paul na tahu. To si pak zalezl do svého kanclíku a seděl tam tiše celý bez sebe a jako u vytržení zíral na přihrádky přetékající nezodpovězenými dopisy a nezaplacenými účty. Působilo to na mne tak silně, že když jsem ho viděl v takovém rozpoložení, sebral jsem se, potichu jsem se odplížil po schodech a šel domů, po avenue na Bowery a po Bowery k Brooklynskému mostu a za tím mostem podél řady levných štěničáren, táhnoucí se od radnice k fultonskému přívozu. Pokud to byl letní večer a vchody byly zavaleny povaleči, díval jsem se

pátravě na ty týpky a uvažoval jsem, kolik je mezi nimi takových Paulů. Přemýšlel jsem, čím život dosáhne toho, aby takoví budižkničmové mohli pro někoho druhého tolik znamenat. Ty ostatní, úspěšné, jsem viděl se spuštěnými kalhotami; viděl jsem jejich shrbená záda, křehké kosti, křečové žíly, jejich nádory, propadlé hrudníky, nácky neforemně rozlité roky chlastání. Ano, znal jsem dobře všechny ty ňoumy v oblecích podšitých hedvábím - na našem seznamu zákazníků byly ty nejlepší rodiny z celé Ameriky. A co se objevilo hnisu a špíny, když si rozepnuli své usmolené kvádro! Zdálo se, jako by u krejčího cítili potřebu spolu s oděvem odložit i ty odpadky, které se nakupily v ucpaných mísách jejich hlav. Měli všechny ty krásné nemoci z nudy a bohatství. Mluvili o sobě ad nauseam. Samé "já, já". Já a moje ledviny. Já a moje chutě, já a moje jaterní skvrny. Když si vzpomenu na Paulovy hrozné hemeroidy, na tu krásnou píštěl, co mu operovali, na všechnu lásku a poučení čerpané z jeho bolestných ran, pak mne napadá, že Paul nemohl být z této doby, ale že byl pokrevním bratrem Mojžíše Maimonidese, toho, jenž nám dával úžasné odborné ponaučení o "hemeroidech, bradavicích a nežitech" aj.

Všechny tyhle chlapíky, které měl táta tak rád, přepadla zubatá rychle a nečekaně. V Paulově případě to bylo na mořském pobřeží. Utopil se v pľmetrové hloubce. Podle doktora mu selhalo srdce. A tak jednoho hezkého dne vyjela Cora výtahem, oděná do nádherných smutečních šatů, a neustále plakala. Nikdy se mi nezdála být krásnější, sladší, sošnější. A zvlášť její zadek - pamatuju, jak perfektně se vypínal v sametu jejích šatů. Zase spolu stáli u kulatého stolku u okna a tentokrát plakala vydatně. A zase si táta nasadil klobouk a dolů sjeli výtahem, ruku v ruce.

O něco později táta, veden nějakým podivným vrtochem, mne vybídl, abych navštívil Paulovu ženu a vyslovil jí soustrast. Když jsem zvonil u jejích dveří, třásl jsem se. Málem jsem čekal, že mi přijde otevřít úplně nahá, nanejvýš s ňadry obtočenými smuteční páskou. Byl jsem poblázněn do její krásy, do jejích roků, do její květinovité omamnosti, kterou si přinesla z Indiany, a do vůně, v které se koupala. Uvítala mne v smutečních šatech s hlubokým výstřihem, krásné upnuté róbě z černého sametu. Bylo to poprvé, co jsem měl schůzku s právě opuštěnou ženou, ženou, jejíž ňadra jako by hlasitě vzlykala. Nevěděl jsem, co jí mám říct, zvlášť o Paulovi. Zajíkal jsem se a rudnul, a když mne vyzvala, abych si sedl vedle ní na gauč, v rozpacích jsem na ni málem přepadl. Jak jsme tak seděli na nízké pohovce, v pokoji zalitým měkkým světlem, ona se o mne třela svými velkými vzdušnými bedry, ve spánkách mi bušilo silné víno a ona vedla řeči o Paulovi a o tom, jak byl hodný - a tak jsem beze slova vyhrnul její šaty a šoupnul ji ho tam. Když jsem byl v ní a začal na ní pracovat, začala vydávat blouznivé, tesklivě provinilé steny, prokládané vzdechy a krátkými výkřiky radosti a smutku, a drmolila znovu a znovu: "Nikdy bych neřekla, že to uděláš ... nikdy bych neřekla, že to uděláš!" Když jsem byl hotový, strhla si sametové šaty, tu krásnou róbu s hlubokým výstřihem, položila mou hlavu do svého klína a řekla mi, ať ho líbám a svými silnými pažemi mi ji zpola zatlačila dovnitř a sténala a vzlykala. Pak vstala a nějakou chvíli chodila po pokoji nahá. Nakonec klesla na kolena vedle pohovky, na které jsem byl natažen, a řekla hlubokým, vzlykavým hlasem: "Slib mi, že mě budeš pořád milovat, ano? Slibuješ?" Řekl jsem ano a jednou rukou jsem si přitom hrál s jejím klínem. Řekl jsem ano a pomyslel si, co jsem to za tulpase, že jsem s tím čekal tak dlouho. Byla dole tak vlhká a šťavnatá, a přitom tak dětská a důvěřivá, že kdokoli by se u ní stavil, mohl mít co já. Byla s ní snadná práce.

Pořád šťastní a rozzářeni! Pravidelně, každé roční období, tu bylo několik smrtí. Jednou to byl prima chlap jako Paul nebo Julian Legree, jindy barman, který se šťoural v nose rezavým

hřebíkem - jeden den byl samý úsměv a kypěl zdravím, druhý den na prkně. Kromě toho však s pravidelností střídání ročních období odpadávali jeden po druhém ti staří paprikové. Alors, nedalo se tedy dělat nic jiného, než jejich kartu přeškrtnout napříč tlustou červenou čarou a připsat MRTEV. Každá smrt přinesla i menší kšeft - nový černý oblek nebo aspoň smuteční pásky na levý rukáv všech kabátů. Podle táty byli ti, co si objednali jen černé pásky na rukáv, držgrešle. A to taky byli.

Jak stará garda vymírala, byla nahrazována novou krví. Nová krev! To byl válečný pokřik na avenue, když byly na prodej hedvábním podšité obleky. Byla to pěkně krvežíznivá parta, tahle mladá krev. Karbaníci, dostihoví podvodníci, burzovní makléři, herecká šmíra, boxeři a další. Dnes bohatí, zítra bez groše. Beze cti, věrnosti, bez smyslu pro zodpovědnost. Byla to pěkná banda vředovitých syfilitiků. Vraceli se z Paříže nebo Monte Carla s pornofotkami a řetízkem velkých modrých vředů na genitáliích. Někteří z nich dokonce s koulemi velkými jak býčí láska.

Jedním z nich byl baron Carola von Eschenbach. Vydělal si slušnou sumičku pózováním v Hollywoodu jako korunní princ. Bylo to období, kdy se pokládalo za rouhavě zábavné vidět korunního prince bombardovaného záprtky. Na baronovu obranu je dlužno říct, že byl korunnímu princovi dobrým dvojníkem. Smrtihlav s arogantním nosem, vosím krokem, okorzetovaným pasem, hubený a vizionářský jako Martin Luther, zarputilý, zasmušilý, fanatický, s mosaznou, tupou aurou junkerské třídy. Než přišel do Hollywoodu, byl to nýmand, syn německého sládka z Frankfurtu. Nebyl dokonce ani žádný baron. Až později, když byl otloukán jako medicinbal, když po dobře mířené ráně spolkl vyražené přední zuby, až když se naučil produčirovat se s rudým motýlkem, točit špacírkou, stříhat si knír nakrátko jako Charlie Chaplin, až poté se stal opravdu někým. To si pak nasadil monokl na oko a nechal si říkat baron Carola von Eschenbach. Všechno by pro něj mohlo dopadnout perfektně, kdyby se nebyl zbláznil do rusovlasé šlapky prožrané syfilidou. To ho zabilo.

Z výtahu vystoupil jednoho dne v převlečnicku a botách s psími dečkami, v klopě zářivě rudou růži, v oku monokl. Vypadal bezstarostně a elegantně a navštívenka, kterou vytáhl z portmonky, byla krásně vyzdobená. Byl na ní erb, který prý patřil jeho rodině už devět set let. Nazýval ji "rodinný kostlivec". Táta byl potěšen, že má mezi svými klienty barona, zvláště mezi těmi, co platili v hotovosti, neboť to on slíbil. A pak, bylo povznášející vidět barona vplout dovnitř zavěšeného do páru subret, zvláště když to pokaždé byl jiný pár. Ještě radostnější bylo, že je zval do zkušební kabiny, aby mu pomohly svléknout kalhoty. To prý je v Evropě zvykem.

Postupně se seznamoval se všemi kamarády z mokré čtvrti, co se poflakovali před krejčovstvím. Předváděl jim, jak si korunní princ sedá, jak chodí či se usmívá. Jednou si přinesl flétnu a zahrál na ni Lorelei. Jindy si zase nechal z poklopce čouhat prst své vepřovicové rukavice. Každý den vytáhl z rukávu nový trik. Byl veselý, chytrý a zábavný. Znal tisíce anekdot, z nichž některé ještě nikdo neslyšel. Byl prostě číslo.

Pak si mne jednoho dne vzal stranou a zeptal se, jestli bych mu nemohl půjčit čtvrták - na spropitné taxikáři. Povidal, že nemůže zaplatit za oblek, který si objednal, ale že má dostat práci v malém kinu na Deváté avenue - jako pianista. A než jsem tu novinu strávil, začal brečet. Stáli jsme v zkušební místnosti a závěsy kolem nás byly naštěstí zatažené. Musel jsem mu půjčit i kapesník, aby si mohl čím utřít oči. Řekl, že ho už nebaví dělat lidem šaška a že k nám zašel každý den proto, že je tu teplo a máme pohodlná křesla. Zeptal se mne, jestli bych ho nemohl pozvat na oběd, protože neměl už tři dny nic jiného než kávu a žemle. Vzal jsem ho do malé německé restaurace na Třetí avenue, restaurace spojené s pekařstvím. Atmosféra toho místa ho

dorazila. Nedokázal mluvit o ničem jiném než o starých časech, starých časech před válkou. Chtěl být malířem, ale pak přišla válka. Pozorně jsem mu naslouchal, a když si ulevil, navrhl jsem mu, aby přišel na večeri k nám domů - snad ho nějak zaopatříme. Překypoval vděčností. Určitě přijde - pinktlích v sedm hodin. Při večeri bavit mou ženu svými historkami. Nijak jsem se nezmiňoval o tom, že je na dně. Jenom o tom, že je baron von Eschenbach, přítel Charlie Chaplina. Má žena - jedna z těch prvních - byla polichocena tím, že sedí u jednoho stolu s baronem. I když byla vždycky zatraceně puritánská, nikdy se nečervenala tolik, jako když on vykládal některé ze svých choulostivých historek. Pokládala je za rozkošné - tak evropské. Nakonec ale přišel čas vylézt s pravdou ven. Pokoušel jsem se to vybalit decentně - ale zkuste být decentní, když jde o syfilis. Poprvé jsem ani neřekl syfilis, ale "venerická choroba". Maladie intime, quoi! Ale jen pouhé slovo "venerický" mou ženu roztřásl. Podívala se na šálek, který zrovna nesl k ústům, a pak na mne vrhla pohled, který říkal: "Jak jen jsi mohl pozvat takového člověka, aby s námi usedl u jednoho stolu?" Viděl jsem, že tu záležitost musím hned uvést na pravou míru. "Baron bude nějakou dobu bydlet u nás," řekl jsem tiše. "Je na dně a potřebuje místo na přespání." Čestné slovo, že jsem nikdy neviděl, aby žena změnila tak rychle výraz obličeje jako ona tehdy. "Ty!" řekla, "se opovažuješ mne požádat o něco takového? Pomyslels vůbec na dítě? Chceš, abychom dostali všichni syfilis? Nestačí, že ji už má on, ty bys chtěl, aby ji dostalo ještě naše dítě?" Baron byl tím výbuchem samozřejmě silně zaskočen. Řekl jsem mu, aby se nevzrušoval. Byl jsem na podobné scény zvyklý. Přesto byl tak vyvedený z míry, že se začal dusit douškem kávy. Bušil jsem ho do zad, protože už začal modrat v obličeji. Z knoflíkové dírký mu na talíř vypadla růže. Vypadalo to tak divně, jako by vykašlal svou vlastní krev. Cítil jsem se krajně provinile za svou ženu, že bych ji v ten moment nejradši uškrtil. Ještě se dusil a prskal, když jsem ho vedl do koupelny. Poradil jsem mu, aby si umyl tvář studenou vodou. Má žena nás následovala a pozorovala jeho omývání v mrazivém tichu. Když si utřel obličej, chňapla po ručníku, který k tomu použil, otevřela okno koupelny a vyhodila jej ven. To mě rozzuřilo. Řekl jsem jí, aby vypadla z koupelny a starala se o své věci. Ale baron se postavil mezi nás a prosebně se obrátil na mou ženu. "Nemusíte mít z ničeho obavy, dobrá žena, ani ty, Henry, své injekční stříkačky a mastičky si dám do malého kufříku, třeba sem pod umyvadlo. Nesmíte mne vyhodit, nemám už kam jít. Jsem bezmocný. Jsem na světě sám. Byla jste ke mně předtím tak hodná - proč musíte být teď tak krutá? Je to moje vina, že mám syfily. Je to lidské. Uvidíte, že se vám tisíckrát odvděčím. Udělám všecko, co budete chtít. Budu stlát postele, umývat nádobí... Uvařím vám..." Tak a podobně pokračoval bez přestání, bez nadechnutí - v obavě, že kdyby ji pustil ke slovu, řekla by Ne. Poté, co vychrlil všechny své prosby, poté, co stokrát poprosil o odpuštění, poté, co si klekl na zem a pokusil se políbit jí ruku, kterou ona rychle odtáhla, usedl na záchodové sedátko, ve svém převlečníku a psích dečkách, a začal vzlykat jako malé děčko. Byl to strašný pohled - ta sterilní, bíle smaltovaná koupelna a roztržštěné světlo, jakoby odražené od tisíce zrcadel rozhozených pod zvětšovací sklem, a tahle lidská troska, troska barona v převlečníku a psích dečkách, s páteří plnou rtuti, vydávající vzlyky podobné přerývanému supění rozjíždějící se lokomotivy. Ani za mák jsem nevěděl, co mám dělat. Ten obraz muže vzlykajícího na záchodě mne zasáhl. Později jsem si na to zvykl a srdce mi ztvrdlo. Teď vím nabeton, že kdyby nebylo těch 250 ležáků, které musel dvakrát denně navštěvovat v nemocnici v Lyonsu, Rabelais by nikdy nebyl tak nespoutaně veselý. Tím jsem si jistý. Ještě k těm vzlykům. O něco později, když bylo na cestě další dítě a žádná možnost, jak tomu zabránit, ačkoli jsem pořád

doufal, že se něco stane, snad nějaký zázrak, když už měla břicho nafouklé jako zralý meloun, asi tak v šestém nebo sedmém měsíci, se poddávala záchvatům melancholie; ležíc na posteli, před očima ten meloun, dávala se náhle do srdceryvného vzlykání. Možná jsem zrovna byl v jiném pokoji, natažený na gauči, v rukou velkou, tlustou knihu, a tyhle vzlyky mi připomněly barona Carola von Eschenbach, jeho šedé psí dečky a převlečník s olemovanými klopami a temně rudou růží v knoflíkové dírce. Její vzlyky zněly mým uším jako hudba. Žadonila svými vzlyky o trochu soucitu, a v domě se ho nenašla ani špetka. Bylo to patetické. Čím byla hysteričtější, tím jsem byl hluší. Bylo to jako naslouchat dunění a sykotu příboje na pláži za letní noci: komáři pištění dokáže přehlušit řev oceánu. Poté, co se dopracovala až k úplnému zhroucení, že to už sousedi nemohli vydržet a klepali nám na dveře, vykolébala se z ložnice její postarší matka a prosila mne se slzami v očích, abych šel k ní a trochu ji upokojil. "Nech ji být," říkal jsem, "však ji to přejde." Na to má žena vyskočila z postele, divoká, slepá vztekem, vlasy rozpuštěné a slepené, oči kalné a opuchlé, pořád ještě kašlala a vzlykala, a začala do mne bušit pěstmi a tloukla mne tak dlouho, až jsem se začal hystericky smát. Když viděla, jak se kolébám sem a tam jako pomatený, až její paže umdlely a pěsti bolely, zařvala jako opilá děvka: "Dáble! Satane!" a odtáhla jako unavený pes. Pak, když jsem ji trochu uchlácholil a když jsem si uvědomil, že skutečně potřebuje slyšet pár laskavých slov, jsem ji povalil na postel a pořádně vysoustal. Ať mě hrom trefí, jestli to nebyla ta nejhezčí mrdačka, jakou jsem si dokázal představit po všech těch scénách smutku a zlosti! Nikdy jsem neslyšel žádnou ženskou sténat a drmolit tak, jako tehdy ji. "Udělej mi něco!" volávala. "Dělej se mnou, co chceš!" Mohl jsem ji postavit na hlavu a pustit do ní plnou nálož, udělat ji to zezadu, prostě dělat si s ní, co mě napadlo, a ona byla přitom u vytržení radostí. Děložní hysterie, to byla její diagnóza. Ať mne Bůh navěky zatratí, jestli vám lžu jediným slovem.

(Výše zmíněný Bůh byl definován svatým Augustinem následovně: "Nekonečná koule, jejíž střed je všude a obvod nikde.")

Nicméně, pořád šťastní a rozzáření! Ať to bylo před válkou a teploměr byl hluboko pod nulou, ať byl Den díkůvzdání, Nový rok nebo něčí narozeniny, či jakákoli stará záminka k setkání, sešla se celá naše rodina, abychom se připojili k ostatním divným patronům ze žijící části našeho rodokmenu. Vždycky mne udivovalo, jak byli v naší rodině šťastní - navzdory všem hrozcím pohromám. Šťastní navzdory všemu. Měli jsme v rodině rakovinu, vodnatelnost, tvrdnutí jater, šílenství, zlodějství, prolhanost, homosexualitu, krvesmilstvo, paralýzu, tasemnice, potraty, trojčata, idioty, opilce, nemotory, fanatiky, námořníky, hodináře, spálu, černý kašel, meningitidu, ušní mazotok, tanec svatého Víta, kriminálníky, snílky, lidové vypravěče, barmany - a navíc tu byl strýc George a Tante Melia. Márnice a blázinec. Veselá parta a tabule pokrytá samými dobrotami - červeným zelím a zeleným špenátem, vepřovou pečínkou a krocanem s kyselým zelím a bramborovými knedlíky a hustou tmavou šťávou, ředkvičkami a celerem, nadívanou kachnou a mrkvičkou s hráškem, krásným bílým květákem, jablečnou omáčkou a smyrnskými fíky, obrovskými banány, skořicovým závinem a drobenkovým koláčem, čokoládovým dortem a oříšky nejrůznějších druhů - vlašskými, lískovými, pekany, kešu, mandlemi, pivem světlým i tmavým, červeným a bílým vínem, šampaňským, knínkou, vínem malaga, portským, šnapsem, divokými sýry, nudnými a nevinnými konzumními sýry, plochými bochníky holandských sýrů, limburským sýrem i sýrem taveným, domácími víny, vínem bezinkovým, jablečným cidrem sladkým i nepříslazovaným, rýžovým pudíngem, pečenými kaštaný, mandarinkami, olivami, nakládanou zeleninou, růžovým i černým kaviárem, uzeným jeseterem, kokosovými pusinkami, medvědími

pracičkami, čokoládovými věnečky, makaróny, černými cigáry a dlouhými tenkými viržinky, tabákem značky Bull Durham a Long Tom, pěnovkami, fajfkami z kukuřičného klasu, dřevěnými párátky, která způsobovala, že se vám na druhý den objevily na dásni opary, ubrousky jednu stopu široké, s vašimi iniciálami vyšitými v jednom z rohů, a k tomu záblesky ohně z kamen a zamžená okna - všechno na světě s výjimkou misky na oplachování prstů.

Mrazivé počasí a bláznivý George, kterému kůň ukousl jednu ruku, oblečený v šatech, které zůstaly po mrtvém. Mrazivé počasí a Tante Melia, která hledá ptáčky, co zapoměla ve svém klobouku. Mráz, mráz, dole v přístavu houkají remorkéry, dlouhé tenké pramínky kouře se vinou tu k přidi, tu k zádi, ledová tříšť se pohupuje na vlnách. Vítr vane dolů rychlostí sedmdesáti mil za hodinu, tuny a tuny sněhu nasekané na drobné vločky, ostré jako dýka. Rampouchy visí před okny jako vývrtky, vítr bouří a skla drnčí. Strýc Henry zpívá "Sláva německé armádě!" Má rozepnutou vestu, sundané kšandy, na spáncích naběhlé žíly. Sláva německé armádě!

Vrzající stůl je roztažen až do podkrovní mansardy. Dole pod ní je teplá stáj, ve stáních řehtají koně, ržají a hrabají kopyty a poskakují. Aromatický pach hnoje a koňské moči, zapařených pokrývek a suchého sena a ovsa, vůně sladu a starého dřeva, kožených strojů a pilin stoupá vzhůru a visí nad námi jako kadidlo.

Stáj stojí nad koňmi a ti stojí v teplé moči a čas od času začnou dovádět, švihat ocasem a řehtat. Kamna žhnou jako rubín, vzduch se modrá kouřem. Lahve jsou všude - pod stolem, na prádelníku, v umyvadle. Bláznivý George se pokouší poškrabat se za krkem svým prázdným rukávem. Budižničemu Ned Martini obsluhuje gramofon, jeho žena Carrie je přísátá ke gramofonové troubě. Děti si hrají dole ve ztemnělé stáji na smradlocha. Venku na ulici je slyšet námořnické popěvky a děti si dělají kluziště. Modř je všudypřítomná - v mrazu, kouři i sněhu. Tante Melia sedí v koutku a přebírá růženec. Strýček Ned spravuje postroj. Tři dědečci a dva pradědečci se sesedli u kamen a debatují o prusko-francouzské válce. Bláznivý George dopíjí zbytky. Také ženy se shlukují, jejich hlasy tichnou a jazyky brebentí. Všechno zapadá do skládačky - tváře, hlasy, gesta, těla. Každý krouží po své vlastní oběžné dráze. Gramofon je znovu v provozu, hlasy se zvyšují a jsou pronikavější. Najednou gramofon ztichne. Neměl jsem tam být, když to vybreptali, ale byl jsem u toho a slyšel jsem to. Slyšel jsem, že ta velká Maggie, ta co má hospodu ve Flushingu, spí se svým vlastním bratrem a že to je důvod, proč se George zbláznil. Spala s kdekým - kromě svého manžela. A taky jsem zaslechl, že ho měla ve zvyku bít koženým páskem, až se mu dělala pěna u úst. To bití u něj vyvolávalo záchvaty. Mele, co se krčí v koutku, to byl jiný případ. Byla divná už jako děcko. Ostatně, divná byla i její matka. Bylo moc zlé, že Melin muž Paul umřel. Všechno by bylo v pořádku, kdyby ta žena z Hamburku Paula neztrapnila a nezkorumpovala. Co mohla Mele dělat proti takové vychytralé běhně? Něco se muselo s Mele udělat. Začínalo být nebezpečné mít ji nablízku. Nedávno ji přistihli, jak sedí na kamnech. Oheň byl naštěstí slabý. Co kdyby si ale vzala do hlavy, že zapálí celý dům, až budou všichni spát? Bylo škoda, že se neudržela v žádném zaměstnání. To poslední místo, které jí našli, bylo u takové fajn ženské. Mele začala být líná. Měla to s Paulem příliš snadné.

Venku bylo jasno a mrazivo, když jsme vyšli ze dveří. Jiskřičky hvězd zářily. Všude byl navát čistě bílý sníh - na zábradlí, na schodech, na okenních římsách a rámech, bílý plášť, zakrývající špinavou hřišnou zemi. Ledový, čirý vzduch, čistý jako hluboké nadechnutí se čpavku a kůže hebká jako jelenice. Modré hvězdy v nesčetných vrstvách, unášené s antilopami. Taková nádherná,

hluboká, tichouňká noc, jako by pod sněhem ležela srdce ze zlata, jako by teplá německá krev odtékala stružkou, aby zavřela ústa hladových dětí nebo smyla zločiny a ošklivost světa. Hluboká noc a řeka ucpaná ledem, hvězdy tančí, víří, točí se jak káči. Troulili jsme se lomenou ulicí. Celá naše rodina zanechávala na bělostném pláštiku země stopy šlépějí. Stará německá rodina zametala chodník před domem vánočním stromkem. Všichni, strýčci, bratrance, sestry, bratři, otcové, dědečci, jsou srdeční a nikdo nemyslí na druhé, na slunce, které zítra vyjde, na pochůzky, které bude třeba udělat, na doktorův verdikt, na všechny ty kruté, zatracené povinnosti, které kazí den a z téhle noci dělají svatou noc modrých hvězd a hlubokých závějí, květů arniky, čpavku, asfodelu a karborunda. Nikdo netušil, že se Tante Melia dočista zblázní, že až dojdeme na roh, vyskočí jako laň a ukousne kus měsíce. Na rohu ulice vyskočila dopředu jako laň a zakřičela "Měsíc, měsíc!" a její duše se přitom uvolnila a vyrazila z jejího těla. Letěla k měsíci rychlostí osmdesáti šesti miliónů mil za minutu a nikdo nedokázal myslet tak rychle, aby ji zastavil. Právě tak rychle se to stalo. Jen co hvězda stačí mrknout.

A teď si poslechněte, co mi ti darebáci řekli... Řekli mi: Henry, zavezeš ji zítra do blázince. A neříkej jim, že si můžeme dovolit za ni platit.

Paráda! Pořád šťastní a rozzářeni! Příští ráno jsme spolu nastoupili do tramvaje a jeli jsme na venkov. Kdyby se mě Mele zeptala, kam jedeme, měl jsem říct: "Navštívit tetu Moniku." Ale Mele se neptala na nic. Seděla tiše vedle mne a čas od času ukazovala na krávy. Viděla modré a zelené krávy, dokonce je znala jmény. Zeptala se mne, co se ve dne stane s měsícem a jestli s sebou nemám náhodou kus játrovky. Během cesty jsem brečel - nemohl jsem se tomu ubránit. Lidé, kteří jsou pro tento svět příliš dobří, musí přijít pod zámek. S lidmi, co jsou příliš dobří, není něco v pořádku. Je pravda, že Mele byla poněkud líná. Líná se už narodila. Je pravda, že Mele neuměla pořádně vést domácnost. Je pravda, že Mele nevěděla, jak si udržet manžela, když jí ho našli. Když Paul utekl s tou ženskou z Hamburku, Mele seděla v koutku a plakala. Ostatní s tím chtěli něco udělat - vpálit do něj kulku, spustit kravál, uhánět ho o alimenty. Mele klidně seděla. Mele plakala. Mele svěsila hlavu. Byla jako pár rozbitých ponožek, které někdo odkopnul. Vždycky se objevila v nepravou chvíli.

Pak jednoho dne vzal Paul provaz a oběsil se. Mele musela pochopit, co se stalo, protože teď se zbláznila úplně. Především ji našli, jak jí vlastní hovna. Včera ji našli sedět na kamnech. A teď je úplně klidná a volá na krávy křestními jmény. Měsíc ji fascinuje. Nebojí se ničeho, protože jsem s ní a mně vždycky důvěřovala. Byl jsem její oblíbenec. I když byla slabomyslná, byla na mne hodná. Ostatní byli inteligentnější, ale jejich srdce byla zlá. Když ji bratr Adolf brával na vyjížďky kočárem, říkali ostatní: "Mele na něm může nechat oči!" Já si ale myslím, že Mele určitě mluvila tak nevinně, jak teď mluví se mnou. Řekl bych, že když Mele plnila své manželské povinnosti, musela nevinně snít o překrásných darech, které by dala každému. Myslím, že Mele neměla žádné ponětí o tom, co je to hřích, vina nebo výčitky svědomí. Myslím, že Mele se už narodila jako slabomyslný anděl. Myslím, že Mele byla svatá. Když ji vyhodili z místa, obvykle poslali pro mne, abych ji odvedl. Mele si nikdy nepamatovala cestu domů. Pamatuji se, jak byla šťastná vždycky, když mě viděla přicházet. Říkala nevinně, že chce zůstat u nás. Proč by u nás nemohla zůstat, ptával jsem se sám sebe pokaždé. Proč jí nemůžeme udělat místo u kamen, nechat ji tam sedět a snít, je-li to to, po čem touží? Proč musí každý pracovat - dokonce i svatí a andělé? Proč musí jít prost'ácci příkladem? Tak mi dochází, že tam, kam teď Mele vezu, to pro ni možná bude

dobré. Už žádná práce. Když přicházíme po vyštěrkované cestičce k velké bráně, Mele znervózní. I štěně pozná, když ho nesou k vodě utopit. Mele se roztrásla. U brány na nás už čekají. Vrata se rozevrou. Mele je uvnitř, já zůstávám venku. Chlácholí ji. Jsou k ní hodní, mluví na ni velmi mile. Ale Mele je bez sebe strachy. Otočí se a běží zpět k bráně, za kterou ještě stále stojím já. Prostrčí ruce mřížemi a obejmeme jimi můj krk. Něžně ji políbím na čelo a rozpojím její ruce. Oni přicházejí, aby ji znova odvedli. Už se na to nemohu dívat. Musím jít. Musím utéct. Přesto tu stojím po celou minutu, stojím a dívám se jí do očí. Ty jako by narostly do obřích rozměrů. Dvě veliké kulaté oči, plné a černé jako noc, na mne hledí nechápavě. Takhle se přece nedívá idiot! Takhle se nemůže dívat maniak, jen anděl nebo svatý.

Už jsem řekl, že Mele nebyla dobrá ve vedení domácnosti, ale uměla uvařit výborné frikadelky. Tady je recept, než na něj zapomenu: míchanici z humusu z mokrého chleba (z hezkého pisoáru), koňského masa (jen z kopyt) velmi jemně usekáme a smícháme s trochou masa na párky. Dlaněmi utvoříme válečky. Hospoda, kterou vedla spolu s Paulem, než se objevila ta ženská z Hamburku, byla jen kousek od místa, kde Druhá avenue zatáčí, poblíž čínské pagody užívané Armádou spásy.

Když jsem utíkal od brány, zastavil jsem u vysoké zdi, vzal jsem hlavu do dlaní, rukama jsem se opřel o tu zeď a vzlykal jsem tak, jak jsem nevzlykal od dětských let. Mezitím Mele okoupali a dali jí ústavní šaty, vlasy jí rozdělili pěšinkou uprostřed, učesali je do hladka a svázali je do uzlu na zátylku. Nikdo se tak neliší od druhých. Všichni dostanou týž choromyslný vzhled, ať jsou blázni jen napolovic, či ze tří čtvrtin, nebo jen trochu dezorientovaní. Když se zeptáte: "Můžete mi dát pero a inkoust, chtěl bych napsat dopis," řeknou vám "ano" a vrazí vám do ruky smeták, abyste zametli podlahu. Když se bezděky vyčuráte na podlahu, musíte to vytřít. Můžete naříkat po libosti, ale nesmíte porušovat ústavní řád. Blázinec musí být veden řádným způsobem jako kterákoli jiná domácnost.

Jednou týdně je Mele dovoleno mít návštěvu. Po třicet let její sestry chodily do blázince na návštěvu. Když byly ještě malé holky, navštěvovaly svou mámu na ostrově Blackwell. Matka jim vždycky připomínala, aby na Mele dávaly pozor. Jak Mele stála u brány, s očima jasnými a kulatými, její mysl musela uhánět zpět časem jako rychlík. Všechno se jí muselo v momentě znova vybavit. Její oči byly tak velké a jasné, jako by viděly víc, než mohou pochopit. Jasně hrůzou, pod níž se zračilo nekonečné zmatení. Právě proto byly tak nádherně jasné. Musíš být blázen, abys viděl věci tak jasnozřivě, naráz. Jsi-li dost velký, můžeš tak zůstat a lidé ti uvěří, budou na tebe přísahat, obrátí kvůli tobě svět naruby. Ale když nejste dost velcí nebo nejste prostě nikdo, pak jste ztraceni.

Po ránu obvyklá rychlá intelektuální procházka pod nadúrovňovou silnicí z Delancey Street na sever směrem k Waldorfu, kde se večer předtím potuloval táta s Julianem Legree. Každé ráno píšu novou knihu, jak jdu od zastávky na Delancey Street na sever k Waldorfu. Na titulní straně každé z nich je vitriolem napsáno: Ostrov krvesmilstva. Každé ráno začíná opileckým zvracením předchozí noci způsobovaným velkou gardénií, kterou nosím v knoflíkové dírci na klopě svého dvouřadového obleku s hedvábnou podšívkou. Do krejčovství dorazím s černým dechem melancholie, možná proto, abych našel Toma Jordana v střihárně, jak čeká, až mu vyčistí poklopec od skvrn. To už mám za sebou 369 stránek v poklusu. "Dobré ráno" mi nedovolí být normálně zdvořilý. Právě dnes ráno jsem dokončil třiadvacátý svazek své knihy předků, z níž nelze spatřit ani čárku, protože byla celá

zapsána do mé paměti, bez jediného škrábnutí perem. Já, syn krejčího, se teď chystám říct Dobré ráno přítroblému cest'ákovi s vlnou od Endicotta Mumforda, který si ve spodním prádle prohlíží v zrcadle váčky pod očima. Každíčká větev i lístek rodokmenu se třesou před mýma očima: z šílené černé mlhy Labe vyplouvá tento měnlivý ostrov krvesmilstva a z něj vyrůstá nádherná gardénie, kterou si každé ráno vetknu do knoflíkové dírky. Ted' se chystám říct Dobré ráno Tomu Jordanovi. Chvěje se mi na rtech. Vidím, jak z černé mlhy vyrůstá obrovský strom a v dutině vykotlané v jeho kmeni sedí žena z Hamburku, zadek prostrčený opěradlem židle. Dveře jsou zajištěny závorou a škvírou vidím její zelenou tvář, pevně semknuté rty a roztažené chřípí. Bláznivý George, jehož koněm ukousnutá ruka byla pohřbena, chodí dům od domu s pohlednicemi a prázdný rukáv mu přitom vlaje ve větru. Když na kalendáři zbývá posledních šest listů, bláznivý George s rampouchy na kníru zazvoní, zůstane stát na prahu, čapku v ruce, a zakřičí: "Šťastné Vánoce!" Je to ten nejbáznivější strom, který kdy vyrostl z Labe, každá jeho větev je ošlehaná, každý list zvadlý. Je to strom, který vždy jednou za rok zakřičí: "Šťastné Vánoce!" Navzdory pohromám, navzdory přívalu rakoviny, vodnatelnosti, zlodějství, proľhanosti, homosexuality, paralýzy, tasemnic, ušního mazotoku, tance svatého Víta, meningitidy, epilepsie atd.

Já se jen chystám říct Dobré ráno. Chvěje se mi na rtech. Třidvacet svazků Knihy posledního soudu je sepsáno s krvesmilnou věrností, jsou svázány v nejjemnějším marokénu a každá z nich je opatřena zámekem a klíčkem. Krhavé oči Toma Jordana jsou přilepeny na zrcadlo, třesou se jako kůň odhánějící mouchy. Tom Jordan si vždycky buď sundává kalhoty, nebo si kalhoty natahuje. Vždycky si buď zapíná, nebo rozepíná poklopec. Pokaždé mu odstraňují skvrny a nažehlí puky. Tante Melia sedí v chladírně, ve stínu rodokmenu. Matka pere zaschlé zvratky na špinavém prádle z uplynulého týdne. Táta obtahuje břitvu. Židé vycházejí ze stínu mostu, dny se krátí, remorkéry houkají jako obří žáby, přístav je ucpán ledovými koláči. Každá kapitola knihy napsané do vzduchu zahušťuje krev; její hudba umlčuje divoké obavy vnějšího vzduchu. Noc padne jako hřmění hromu, až mnou nakonec práskne na nikam nevedoucí cestičku pro chodce, která sice nikam nevede, ale je ověšena koly se žhnoucími loukotěmi, cestičku, na které nelze zůstat stát nebo se otočit zpět. Dav vystupuje ze stínu mostů, přichází blíž a blíž jako pijavice zanechávající podebraný bolák, který se táhne od řeky k řece podél Čtrnácté ulice. Tahle hnisavá stopa spojuje oceán s oceánem, věk s věkem a úhledně odděluje Slušný svět, který jsem znal z kartotéky, od Židovského světa, se kterým se seznámím v životě. Mezi těmito dvěma světy, uprostřed hnisavé čáry táhnoucí se od řeky k řece, stojí malý květináč plný gardénií. Je vzdálený jak mamutí řev, jak místa, kde se bizoni pást už nemohou, kde se vychytralý, abstraktní svět tyčí mezi ostatními, které byly spáleny ohněm revoluce. Tu hranici překračuji každé ráno, s gardénií v knoflíkové dírce a čerstvě napsaným svazkem v hlavě. Každé ráno se brodím příkopem plným zvratků, abych se dostal na nádherný ostrov krvesmilstva. Každé ráno se útes nade mnou tyčí strměji, řada oken je rovná jako koleje a jejich zář oslňuje víc než odlesky naleštěných lebek. Každé ráno na mne příkop zeje zlověstněji.

Ted' už bych měl říkat Dobré ráno Tomu Jordanovi, ale ta slova mi zatím visí na rtech. Co je to za ráno, že ho mám marnit zdravením? Je dobré, to ráno rán? Ztrácím sílu odlišit jedno ráno od druhého. V kartotéce je svět rychle vymírajícího bizona; nýtovači přišívají žebra budoucích mrakodrapů. Mazaní orientálci v olověných botách a se skleněnými lebkami vymýšlejí papírový svět zítřka, svět založený jen a jen na obchodu, který vrší krabici na krabici jako v továrně na kartónové krabice, vyplaceně na palubu lodi Canaria. Dnes je ještě čas na účast na pohřbu

dnešního mrtvého; zítra už nezbude čas, protože mrtvý bude ponechán na místě, a běda tomu, kdo pro něj uroní slzu. Tohle je ráno dobré k revoluci, pokud ovšem by byly k mání mašinkvéry místo bouchacích kuliček. Tohle ráno by bylo fantastické, kdyby včerejší ráno nebylo úplné fiasko. Minulost cválá pryč a příkop se rozšiřuje. Zítřek už je zase dál, než kam postoupil včerejšek, protože oř včerejška pádil jako o závod a lidé s olověnými botami mu nemohli stačit. Mezi dobrem rána a ránem samotným je hnisavá čára, která zasmraďuje včerejšek a otravuje zítřek. Toto ráno je tak zmatené, že kdyby bylo starým deštníkem, i ten nejslabší vánek by ho obrátil naruby.

Celý můj život se rozprostírá v neporušeném ránu. Každý den začínám psát od začátku. Každý den je stvořen nový svět, samostatný a úplný, já se pohybuji v jeho konstelacích a Bůh je do sebe zahleděn tak, že nedělá nic, než zpívá a vymýšlí nové světy. Mezitím se starý svět rozpadá na kousky. Starý svět připomíná přípravnu, kde se žehlí kalhoty, odstraňují se skvrny a přiřívají knoflíky. Starý svět voní jako vlhké puky, když dostanou polibek od rozpálené žehličky. Nekonečné změny a opravy, prodloužený rukáv, zúžený límeček, knoflíky posunuté blíž, nová záložka. Ale nikdy nová sada obleků, nikdy opravdický model. Je tu ranní svět, který začíná každý den znova, a přípravná, ve které se věci do nekonečna upravují a opravují. Tak to vypadá i s mým životem, v němž pracuje krejčí noci. Po celou noc slyším syčivé polibky litinových žehliček dopadající na vlhké rty kalhotových puků. Slupky starého světa dopadají na podlahu a páchnou kysele jako ocet.

Muži, které měl můj táta rád, byli slabí a roztomilí. Všichni vycházeli jako zářivé hvězdy před sluncem. Vycházeli tiše a katastroficky. Nezůstala po nich ani stopa - jen vzpomínka na jejich tpyt a slávu. Protékají mnou jako velká řeka zalykající se hvězdami. Tvoří černou proudící řeku, která udržuje osu mého světa v neustálém otáčení. Z tohoto černého, nekonečného, neustále se rozšiřujícího pásu noci vytryská neustálé ráno zmarněné stvořením. Každé ráno se řeka vylije z břehů, roztrousí rukávy a knoflíkové dírký a všechny slupky mrtvého světa po pláži, na které stojím já a rozjímám nad oceánem rána stvoření. Když stojím na břehu oceánu, vidím, jak se bláznivý George opírá o zeď pohřebního ústavu. Má na sobě jen srandovní čepičku, celuloidový límec bez vázanky. Sedí na lavici vedle rakve a není ani smutný, ani se neusmívá. Sedí tam tiše, jako anděl, který vystoupil z židovského obrazu. Tělo muže v rakvi je dosud čerstvé, oblečené do slušivého šedobíle kropenatého obleku, který má Georgeovy míry. Muž má límeček a vázanku a z kapsičky u vesty mu vyčuhují hodinky. George ho vytáhne, vysvlékne jej, oblékne si jeho oblečení a položí mužovo tělo zpátky na led. Muž na ledu má na sobě jen celuloidový límec. Stmívá se, když George vyjde z pohřební služby. Teď má vázanku a pěkné oblečení. Zastaví se na rohu v obchodě se smíšeným zbožím a koupí si knihu anekdot, kterou uviděl ve výkladu. Po cestě metrem se učí některé vtipy nazpaměť. Jsou to vtipy Joe Millera.

Přesně v tu samou dobu posílá Tante Melia valentýnská přáníčka příbuzným. Je oblečena do šedé uniformy a její účes rozděluje pěšinka uprostřed. Píše, že má ráda své nové přátele a že jídlo je tu dobré. Přesto by jim ráda připomněla, že je posledně prosila o trochu Fastnacht Kuchen - nemohli by poslat nějaké balíčkovou poštou? Píše, že kolem popelnice před velkou kuchyní rostou pěkné petúnie. Píše, že se vydala minulou nedělí na dlouhou procházku a viděla přitom spoustu srnek, králíků a pštrosů. Píše, že dělá určitě hodně pravopisných chyb, ale že stejně nebyla nikdy dobrá v psaní. Všichni jsou na ni moc hodní a je tu pořád co dělat. Chtěla by dostat co nejdřív nějaké Fastnacht Kuchen, pokud možno poštou. Poprosila ředitelku, aby jí nějaké upekli k narozeninám, ale zapomněli na to. Prosí, aby jí

poslali nějaké noviny, protože si ráda prohlíží reklamy. Byl tam taky pěkný klobouk, zlevněný, snad od firmy Bloomingdale; nemohli by jí ho poslat spolu s Fastnacht Kuchen? Děkuje všem za pěkné pohlednice, které jí poslali minulé Vánoce - na všechny si dobře vzpomíná, zvláště na tu se stříbrnými hvězdami. Všem tady se moc líbila. Už půjde brzy spát a bude se za všechny modlit, protože k ní byli tak hodní.

Stmívá se, pokaždé v tutéž dobu, a já stojím tady a zírám na zrcadlo oceánu. Ledově chladný čas, ani rychlý, ani pomalý, leží ztuhle na ledu, na krku celuloidový límec - a kdyby k tomu měl ještě erekcí, bylo by to perfektní... až příliš perfektní! Ve ztemnělé hale o poschodí níž čeká Tom Jordan, až táta sejde dolů. Má s sebou dvě šťabazny, jedna z nich si upravuje podvazek a Tom Jordan jí s tím pomáhá. Ve stejnou dobu, jak povídám za soumraku, prochází paní Lawsonová hřbitovem a znova se dívá na hrob svého drahouška synáčka. Říká mu chlapeček Jack, ačkoli mu bylo třicet, když před sedmi roky natáhl brka. Říkalo se, že umřel na srdeční revmatismus, ale ve skutečnosti si její drahoušek narazil tolik nakažených panen, že když z něj vypustili všechn hnis, smrděl jak hovnocuc. Paní Lawsonová si na to zřejmě nevzpomíná. Hrob jejího drahouška Jacka je pořád upravený; paní Lawsonová s sebou vždycky nosí kus jelenice, aby mohla každý večer přeštit náhrobní kámen.

Týž soumrak, ztuhlé tělo ležící na ledu. Táta stojí v telefonní budce, v jedné ruce sluchátko, druhou na něčem teplém, vlhkém a porostlém chlupy. Volá, že na něj nemáme čekat s jídlem, musí jít se zákazníkem na večeři a přijde pozdě, ať se o něj nestrachujeme. Bláznivý George listuje Knihou anekdot Joe Millera. Dál na jih, směrem na Mobile, hrají St. Louis Blues bez not a lidi začínají magořit, když je slyší včera, dnes, zítra. Každý se připravuje, že bude znásilněn, zdrogován, zbit, přepaden novou hudbou, která vyvěrá z potíciho se asfaltu. Brzy nastane všude táž hodina, jen pouhým natočením ručiček nebo zavěšením se nad zem v upoutaném balónu. Je hodina kávových dýchánek u rodinného stolu, každá z okolosedících byla operována na něco jiného, ta fousatá s těžkými prsteny na rukách to měla těžší než ostatní, protože si to mohla dovolit.

Závratně krásná je tahle hodina, kdy se zdá, že každý jde svou vlastní cestou. Láska a vražda jsou od sebe stále několik hodin vzdálené. Cítím, že se soumrakem přichází láska i vražda: nové děti vycházejí z lůna, hebké, růžové maso, které bude jednou vpletené do ostnatého drátu naříkat celou noc a pak hnit jako mrtvé kosti někde tisíce mil daleko. Bláznivé panny s ledově chladným jazzem v žilách ponoukají muže, aby postavili nové budovy, a muži s obojky kolem krku se brodí až po krk svinstvem, takže car elektřiny bude vládnout vlnám. Co je v semeni, plaší živé chcanky ve mně: úplně nový svět se klube z vejce, a ať píšu seberycheji, starý svět neumírá dost rychle. Slyším nové automatické pušky. Milióny kostí jsou naráz rozdrčeny; vidím, jak psi propadají vzteklině a holubi upouštějí dopisy přivázané k jejich pařátkům.

Pořád šťastní a rozzářeni, ať na sever od Delancey Street nebo na jih směrem k hnisavé čáře. Bořím své dvě hebké ruce do těla světa, hrabu se v teplých vnitřnostech, přerovávám je, překrajuji a zase sešívám. Pocit teplého těla, jaký znají chirurgové, spolu s ústřicemi, bradavicemi, vředy, kýly, rakovinovým bujením, mladými kedlubnami, peány a kleštěmi, nůžkami a tropickým ovocem, jedy a plyny, vše pečlivě uzavřené v těle a pokryté kůží.

Z netěsných potrubí uniká láska jako kanálový plyn: divoká láska s černými rukavicemi a světlými podvazky, láska nedočkavě supící, láska skrytá v sudu, z něž každé noci vyráží zátku. Muži, kteří prošli obchodem mého otce, byli prosáklí láskou: byli vřelí a

ovínění, slabí a neteční, rychlé jachty naložené sexem, které mi při projíždě noci vykouřily mé sny. Uprostřed New Yorku jsem mohl slyšet cinkání kravských zvonců; po otočení hlavy jsem mohl slyšet sladkou hudbu smrtelného chropotu, červenou čáru vinoucí se dolů po stránce, na každém rukávu smuteční pásku. Pouhým natočením hlavy jsem mohl stanout na nejvyšším mrakodrapu a shlížet dolů na koleje vyježděné obřími koly moderního pokroku. Nic pro mne nebylo příliš obtížné, pokud v tom byl aspoň kousíček hoře a strachu. Chez nous byly všechny organické nemoci - a dokonce několik anorganických. Rozrůstali jsme se jako krystal křišťálu, od zločinu ke zločinu. Šťastný vír, v jehož středu byl můj jednadvacátý rok už pokrytý měděnkou.

Až už zapomenou skoro na vše, budu si ještě určitě pamatovat na noc, kdy jsem chytl prvního tripla a táta se tak ztřískal, že si vzal do postele i svého přítele Toma Jordana. Je to krásné a dojemné spojení - dostávat tripla, zrovna když je rodinná čest v sázce, když se prodávala, jak by se řeklo, za nominální hodnotu. Ne zúčastnit se mejdanu, při němž otec s matkou zápasí na podlaze a nad nimi létá na koštěti čarodějnice. Ne být tu v chladném ranním světle, když Tom na kolenou prosí o odpuštění, ale není mu odpuštěno dokonce ani když klečí, protože neoblomné srdce luteránky nezná pojem odpuštění. Je dojemné a krásné číst příští ráno v novinách, že zhruba v tutéž dobu pastor, který zapadl do kuželny, byl přichycen v temném pokoji s nahým chlapcem na klíně! Nesmírně dojemné a krásné je, že aniž bych věděl o těchhle věcech, přišel jsem příští den domů požádat o svolení, abych si směl vzít ženu, která byla dost stará na to, že by mohla být mou matkou. Když jsem vyslovil "oženit se", máma chňapla kuchyňský nůž a šla po mně. Pamatuji se, že když jsem odcházel z domu, zastavil jsem se u knihovničky a vytáhl jsem si z ní jednu knihu. Jmenovala se Zrození tragédie. Je to zvláštní, to s tou čarodějnici včera večer, kuchyňským nožem, dávkou tripla, pastorem přichyceným in flagranti, chládnoucími knedlíky, rakovinovým bujením a tak dále... Myslíval jsem si, že všechny tragické životní události jsou zapsány v knihách a to, co se děje mimo ně, je jen jejich slabý odvar. Myslel jsem si, že nádhernou knihou je nakažená část mozku. Nikdy mi nedošlo, že by celý svět mohl být nemocný!

Procházím se sem a tam s balíčkem pod paží. Pěkné jasné ráno, řeklo by se, a všechna plivátka jsou umytá a nablýskaná. Mumlám si pro sebe, když vstupuji do jednoho z obchodů firmy Woolworth: "Dobré ráno, pane Thorndiku, hezké ráno je tohle ráno, že ano, pane Thorndiku? Máte zájem o šaty, pane Thorndiku?" To ráno se pan Thorndike o šaty nezajímá; nicméně mi děkuje, že jsem se u něj zastavil, a háže navštívenku do koše. Neohroženě vstupuji do budovy American Express. "Dobré ráno, pane Hathawayi, hezké ráno je tohle ráno, že ano?" Pan Hathaway nepotřebuje dobrého krejčího, protože jednoho už má - celých jednatřicet let. Pan Hathaway je trochu naštvaný a říkám si, že právem, když škobrtám se schodů. Je pěkné, jasné ráno, bezesporu, a proto, abych zahnal tu pachut' v ústech a měl zároveň pěkný výhled na přístav, přejeďu tramvají přes most za držgrešli jménem Dyker. Dyker je zaměstnaný člověk - takový typ, co si při jídle nechá poslat pro noviny a ještě vyčistit boty. Dyker trpí výčitkami, že si chtěl zalaškovat jen tak bez šoustačky - ale vždyť té holce bylo jenom šestnáct a on ji nechtěl zbouchnout. Říká, že mu můžeme ušít pěkný oblek, látka pepř a sůl, pokud ho přestaneme každý měsíc uhánět o splátku. Ano prosím, s našitými kapsami. Má přece ženu a tři děti. A navíc chce brzo kandidovat na soudce pozůstalostního soudu.

Bliží se čas dopoledního představení. Zajedu zpátky do New Yorku a stavím se v Burlesce - tam se znám s uvaděčem. První tři řady vždycky zaplní soudci a politikové. Divadlo je zšeřelé a Margie Pennettiová stojí na rampě ve špinavě bílých punčochách. Má tu

nejrozkošnější prdýlku, která kdy běhala po scéně, a ví to všichni včetně ní. Po představení se bezcílně procházím, dívám se na vývěsky kin a do židovských lahůdkářství. Chvilí postojím u automatu a poslouchám hlasy sirén vycházející z megafonu. Svět jsou neustálé libánky plné čokoládových zákusků a jeřabinových koláčů. Za cent vhozený do otvoru uvidíš ženskou, svlékající se v trávě. Hod' dovnitř cent a vyhraješ umělý chrup. Každé odpoledne se svět skládá z nových věcí: umazané části jsou posílány do čistírny, použité části jsou vyřazeny a prodány jako stará veteš.

Jdu městem nahoru podél hnisavé čáry a potloukám se po vestibulech velkých hotelů. Když se mi zachce, sednu si a pozoruji lidi procházející halou. Všichni jsou ve střehu. Všude okolo se něco děje. Napětí čekání na nějakou událost je šílené. Všichni spěchají, klaksony taxíků vřeští, nýtovači nýtují.

Hotelová poslíčci odění do okázalých livřejí hledají lidi, kteří neslyší na své jméno. Na zlatém záchodě v suterénu stojí muži ve frontě na vychcání. Všechno je tu z plyše a mramoru, navoněné, splachovadla příjemně zurčí. Na chodníku se tyčí stoh novin, titulky jsou ještě mokré od vražd, znásilnění, žhářství, stávek, podvodů, revoluce. Lidé se tlačí jeden na druhého, aby se dostali do podzemky. Naproti v Brooklynu na mne čeká ženská s pevnými kozama. Je dost stará na to, že by mohla být mou matkou, a čeká, že si ji vezmu. Její syn má tak těžkou tuberu, že už ani nedokáže vylézt z postele. Stoupá do jejich podkrovní světničky, aby se milovala, zatímco ve vedlejším pokoji její syn vykašlává plíce. Kromě toho se teď vylizává z potratu a já ji nechci znova zbouchnout - aspoň zatím ne.

Polední dopravní špička! V podzemce jsem nalepený na nějakou ženskou tak, že cítím i chlupy na jejím ohanbí. Klouby na rukách vtlačuju do jejího klína. Dívá se rovnou před sebe, zrak upřený na mikroskopické místočko akorát pod mým pravým okem. Jak se blížíme ke Canal Street, podaří se mi dostat ptáka tam, kde jsem měl předtím ruce. Skáče jako splašený, a ať sebou vlak kymácí, jak chce, ona zaujímá stále touž pozici, vis-r-vis proti mému frantíku. I když dav řídne, její pánev je stále vystrčena dopředu a oči upřené na bod pod mým pravým okem. Ve stanici Borough Hall vystoupí, aniž by mi věnovala jediný pohled. Sleduji ji ulicí v naději, že se aspoň otočí a řekne mi nazdar, nebo mi dovolí, abych jí koupil čokoládovou zmrzlinu - pokud na ni budu mít. Ale ona se ani neohlédne a svižně se vzdaluje. Nevím, jak to dělají. Milióny a milióny jich denně nabízejí své tělo bez spodního prádla a dostane se jim jen ošahávačky. Co potom? sprcha? nebo usilovné tření? Vsadím se deset k jedné, že sebou mrsknou na postel a dokončí načaté dílo svými prstíčky.

Bliží se ale večer a já chodím sem a tam s erekcí, která mi hrozí roztrhnout poklopec. Dav houstne víc a víc. Každý teď třímá noviny. Nebe je přeplněné osvětleným zbožím - každý kousek je zaručeně příjemný, zdravý, odolný, chutný, bezhlučný, vodovzdorný, nezničitelný, prostě non plus ultra; život by byl bez nich nesnesitelný, kdyby ovšem nebylo skutečnosti, že život je nesnesitelný už proto, že neexistuje. Právě v tu dobu opouští starý Henschke krejčovství a vyráží do karetního klubu.

Ucházející místočko, které ho zaměstná až do dvou ráno. Nemá toho moc na práci - jen brát od pánů kabáty a klobouky, servírovat pitivo na malém podnose, vynášet popelníky, doplňovat zápalky. Když se to tak vezme, je to skutečně příjemná práce. Pokud je zájem, připraví kolem půlnoci pánům malé občerstvení. Samozřejmě, ještě jsou tu plivátka a záchodové mýsy. Ale že jsou to všichni slušní lidé, není na tom nic hrozného. Navíc jsou tu vždycky nějaké krekerky a kousek sýra na zakousnutí a slza portského k tomu. Občas i telecí sendvič na ráno. Skuteční džentlmeni, to se jim nedá upřít. Kouří nejlepší doutníky. Dokonce i nedopalky jsou docela vonné. Skutečně velice příjemná práce!

Chýlí se k večeru. Většina krejčích už pro dnešek zavřela. Pár z nich, ke kterým nechodí nikdo než staří paprikové, čeká ještě, až přijdou na zkoušku. Chodí sem a tam s rukama za zády. Všichni už odešli, kromě šéfkrejčího a možná ještě hlavního střihače a úpraváře. Šéfkrejčí dumá, jestli má na kalhotách obnovit značky křídou a zda přijde šek zavčas, aby stihnul zaplatit činži. Střihač si říká sám pro sebe: "ale ano, pane Tenaten, určitě...ano, tady bychom to měli dát malounko výš... ano, máte úplně pravdu... je to trošinku šejdrem tady nalevo... ano, budeme to mít pro vás hotové za pár dní... ano, pane Tenaten... ano, ano, ano, ano..." Hotové i rozdělané šaty visí na ramínkách, stůčky látek jsou úhledně vyrovnány na stolech a jenom v přípravě se svítí. Najednou zazvoní telefon. Na drátě je pan Tenaten a říká, že se tam dnes nedostane, ale ať mu pošlou smoking hned domů, ten, co k němu vybíral minulý týden knoflíky. Doufá, že mu to nebude proboha zase dělat faldy za krkem. Střihač si vezme kabát a klobouk a rychle sbíhá se schodů, aby stihnul schůzi sionistů v Bronxu. Šéfkrejčí odchází jako poslední, aby zavřel krám a zkontroloval, jestli někdo omylem nezapomněl zhasnout světlo. Poslůčka, který má zanést smoking, udělá sám, což mu nevadí, zmizí zadním vchodem. Nikdo nevypadá víc jako milionář než šéfkrejčí, který doručuje smoking panu Tomuatomu. Čiperný a čimanský, čižmy čist'oučké, klobouk vykartáčovaný, rukavice vyprané, knír navoskovaný. Začne vypadat nervózně, až když usedne k večernímu jídlu. Žádný apetit. Dnes nepřišly žádné objednávky. Žádné šeky. Zmalomyslní tak, že začne klimbat už v deset, a když je čas jít na kutě, nemůže pro změnu usnout. Přecházím přes Brooklynský most. Je tohle svět, tahle bezcílná procházka, tyhle osvětlené budovy, muži a ženy, co mne míjejí? Pozoruji, že se rty okolojdoucích mužů a žen pohybují. O čem to mluví - a někteří z nich dokonce vážně? Nesnáším pohled na smrtelně vážné lidi, když já sám trpím víc než kdokoli z nich. Jediný život! a to jsou tu milióny a milióny životů k žití. Zatím jsem neměl co říct o svém životě. Vůbec nic. Možná je to tím, že k tomu nemám dost odvahy. Měl bych se vrátit do podzemky, chytit nějakou ženskou a znásilnit ji přímo na ulici. Měl bych se vrátit k panu Thorndikovi dnes ráno a naplivat mu do ksichtu. Měl bych se postavit na Times Square s ptákem v ruce a vychcat se do kanálu. Měl bych sebrat pistoli a vystřelit nazdařbůh do davu. Táta vede spořádaný život. On a jeho kámoši. Chodím sem a tam, zelenám vztekem a závistí. Když jdu na kutě, máma začne vzlykat. Po celé noci nemůžu kvůli jejímu nařikání spát. Jeden mne okrádá, druhá mne trestá. Jak mám jít k ní a konejšit ji, když si nejvíc ze všeho přeji zlomit jí srdce? Procházka po Bowery... vypadá v tuhle dobu jako krásná, hlenovitě zelená pastvina. Pasáci, zloději, feťáci, žebráci, naháněči, pistolníci, šlapky, Taliáni, ožralí Irové. Všichni se honí za kouskem žvance a místem na přespaní. Šlapeme a šlapeme a šlapeme. Je mi jednadvacet, jsem běloch, narozený a vychovaný v New Yorku, svalovec, inteligentní, dobře vychovaný, bez špatných návyků atd. atd. Zapište to na tabuli. Prodává se za nominální hodnotu. Nedopustil se žádného zločinu krom toho, že se narodil právě tady. Všichni členové naší famílie se vždycky živilí rukama. Jsem první zahálčivý budižkničemu s obratným jazykem a špatným srdcem. Plavu v zástupu jako jeden z nich. Ušitý a zase přešitý. Světla blikají, rozsvěcí se a zase zhasínají. Někdy je to pneumatika, jindy žvýkáci guma. Tragédie je, že nikdo nevidí výraz zoufalství na mé tváři. Jsou nás tisíce a tisíce, a přitom mjíme jeden druhého bez špetky zájmu. Světla bodají jako elektrické jehly. Atomy blázní světlem a horkem. Vzplanutí za sklem, nic neprohoří ven. Muži si lámou hlavy a mrzačí tělo, aby vynalezli stroj, který svede ovládat i dítě. Kdybych dokázal najít to hypotetické dítě, které by mělo řídit ten jejich stroj, dal bych mu do ruky

kladivo a řekl: "Rozbij to! Rozbij to!"

Rozbij to! Rozbij to! To je jediné, co dokážu říct. Táta jede okolo v otevřené bryčce. Závidím tomu pacholkovi jeho duševní klid. Kámoše po boku a reznou v placatce. Na chodidlech se mi dělají od zlosti puchýře. Předě mnou je dvacet let, a přitom se to zhoršuje hodinu od hodiny. Dusím se tím. Za dvacet let tu nebude jediný citlivý, přívětivý člověk, který by na mne čekal s uvítáním. Každý kámoš, kterého mám teď, je bizon - na vymření. Kolem mne vzniká hradba z oceli a betonu. Chodník je čím dál tvrdší. Nový svět se do mne zažírá, vyvlastňuje mne. Brzy už nebudu potřebovat ani jméno.

Jednou jsem si myslel, že na mě čekají nádherné věci. Myslel jsem si, že můžu vybudovat svět ze vzduchu, zámek z čistě bílého plivance, který mne vynese nad nejvyšší budovu, mezi hmotné a nehmotné, umístí mne jako hudbu do prostoru, kde se všechno hroutí a zmrírá, kde bych však já byl imunní, velký, božský, nejsvětější mezi svatými. Byl jsem to já, syn krejčího, kdo si to vše vymyslí! Já, který se narodil v malém žaludu na obrovském, rozložitém stromě. V čišce toho žaludu mne zasáhlo i to nejjemnější zachvění země: byl jsem součástí velikánského stromu, součástí minulosti, s erbem a rodokmenem, s pýchou, pýchou. A když jsem spadl na zem a byl tam pochován, pamatoval jsem si, kým jsem byl tam, odkud jsem přišel. Ale teď jsem ztracen, ztracen, slyšíte? Neslyšíte? Křičím a řvu - copak mě neslyšíte? Zhasněte světla! Rozbijte žárovky! Už mě slyšíte? Říkáte Hlasitěji? Hlasitěji! Panebože, děláte si ze mne šoufky? Copak jste hluší, němí a slepí? Musím snad se sebe strhat šaty? Musím tančit na hlavě?

Tak dobrá. Zatančím vám. Veselé kolečko, bratři, ať se holka točí, točí, točí. Když jste u toho, vhodte dovnitř rezervní kalhoty. A nezapomeňte, chlapci, oblékám se na té správné straně. Slyšíte mě? Nechte ji běžet! Pořád šťastní a rozzáření!

Jabberwhorl Cronstadt

Tento člověk, tato lebka, tato hudba...

Žije v zadní části zahradního parteru, v zarostlé mokřině, stíněné osikami a trnovníky, himálajskými cedry a baobaby, v nadavující Buxtehudově hudbě, zavnutý do krovek a lehkých plachetnic. Projdete strážní budkou, kde si domovník kroutí kníry con furioso jako v posledním aktu Aidy. Žijí ve třetím poschodí za přičlovaným belvedérem, filigránsky zdobeným kokršpaněly s košíky a tukovými bulkami, dluhopisy a platýsy, pověšenými za účelem usušení. Nápis nad zvonkem hlásá: JABBERWHORL CRONSTADT, poeta, hudebník, bylinkář, meteorolog, lingvista, oceánograf, staré hadry, koloidy. Pod tím čteme: "Očistěte si boty a vysmrkejte se!" A ještě níž je kokarda z obnošeného obleku. "Je to nějaké divné," říkám své společnosti jménem Džilly Zilah Bej. "Asi má zase jednu ze svých nálad."

Když jsme znáčkli zvonek, uslyšeli jsme plakat dítě, vřeštivý nářek podobný konci snu koňského řezníka.

Konečně nám přijde otevřít Kát'a - Kát'a z Hesse-Casselu - a za ní, tenká jako vrbový proutek, malá Pinocchina, v ruce panenku s porcelánovou hlavičkou. Pinocchina říká: "Běžte do ateliéru, ještě nejsou oblečení." Když jsem se zeptal, jestli jim to bude trvat dlouho, protože jsme vyhládlí, Kát'a povídá: "Ale kdepak, už se oblékají věčnost. Měli byste se podívat na novou tátovu báseň. Napsal ji dneska - leží na římse krbu."

Zatímco si Džilly odmotává svůj hadovitý šál, Pinocchina se hihňá a hihňá a povídá oh, drahý, co se to dnes s tím světem děje, všechno je tak nějak pozadu a jestlipak jsi četl o té lenivé dívce, co si schovávala párátka pod matrací? Je to legrační, táta mi o tom četl z velké železné knihy.

Na krbové římse není žádná báseň, ale jsou tu jiné věci -

Anatomie melancholie, prázdná láhev od originál pernodu Opálové moře, plátek žvýkacího tabáku, vlásenky, plán města, okarina... a strojek na balení cigaret. Pod strojkem na balení cigaret jsou poznámky napsané na jídelních lístcích, vizitkách, hajzlpapíru, krabičkách od zápalek ... "navštívit Kunděžnu Cathcartovou ve čtyři" ... "opalizující Micheletův sliz" ... "deflukce... jednoduchý ... souchotinářský" ... "padnou-li Velikonoce do klína Dne matek, nechť stará Anglie varuje se tripla jatek" ... "krev boží (ichor), z nějž pochází jeho následník" ... "srnka, vydra, žabomyš, norpucha".

Piano stojí v rohu u belvedéru, křehká černá bedna se stříbrnými svícní, černé klávesy okousané kokršpaněly. Jsou tam alba označená Beethoven, Bach, Liszt, Chopin, zaplněná účty, manikurními soupravami, kuličkami na hraní, kostkami. Když je v dobré náladě, otevře Cronstadt album označené "Goya" a zahráje vám něco v C dur. Dokáže zahrát opery, menuety, šotyše, ronda, sarabandy, preludia, fugy, valčíky, vojenské pochody; umí hrát Czerného, Prokofjeva či Granadose, dokonce dokáže improvizovat a zároveň pískat provensálskou píseň. Ale musí to být v C dur. Nezáleží na tom, kolik černých kláves chybí nebo zda se kokršpaněle množí či ne. Když je zvonek pokažený, když záchod nesplachuje, není-li báseň napsána, činže zaplácena, vodovod odstřižen, služby opilé, je-li výlevka ucpaná a odpadky hníjí, vlasy jsou plně lupů a postel vrzá, květiny ve váze smrdí jak bolavá noha, mléko zkyslo, umyvadlo je umaštěné a tapety vybledlé, novinky zastaralé a pohromy za dveřmi, dech se krátí a ruce se lepí, led netaje, šlapky na kole drhnou, to všechno je fuk, jen ať už jsou tu Vánoce, protože vše přišlo, aby bylo zahráno v C dur, pokud jste zvyklí dívat se na svět v téhle tónině.

Náhle se otevřou dveře a vpustí dovnitř obrovské epileptoidní stvoření s plesnivými fousy. Je to vyhladovělý kocour Jocatha, zabíjácká bestie s tmavošedou kožešinou a dvěma černými ořechy pod nezakrouceným ocasem. Lítá okolo jako leopard, zvedá zadní nohu jako pes a čurá.

"Jsem tu za minutku," říká Jabberwhorl škvírou ve dveřích. "Jen co si obleču kalhoty."

Ted' vchází Elsa - Elsa z Nauheimu - a na křbovou římsu klade podnos s krvavě rudými sklenicemi. Kocour vyvádí jak zjednaný, skáče, mňouká, prská: na růžové podušce čumáku má pár zrnec cayennského pepře. Špička jeho měkkého čumáku má tvar střely dum-dum. Vyráží ze sebe temné siamské kletby a kůstky jeho ocasu jsou menší než u nejdrobnějších sardinek. Zatíná drápy do koberce a strhává tapety, stáčí se do klubíčka a zase rozvinuje jako poupě, z ocasu setřásá uzly a z fousů plíseň. Prokousává se čistě podlahou až na dřevěná prkna. Je v C dur a dočista šílený. Má rudofialové oči - jako knoflíky staromódní vesty; je rozšklebený a lysý, hnědý jako arnika a pak zase zelený jako Nil, je načuřený a naježený a nervózní a ukňouraný; kousá kazule a trhá tarantule.

Ted' vstupuje Anna - Anna z Hanoveru-Mindenu - a přináší koňak, červenou papriku, absint a lahvičku worcestru. S Annou přicházejí tři chrámoví kocourci - Lahore, Mysore a Cawnpore. Jejich matka je taky kocour. Hlavičky mají scvrklé. Koulejí se po podlaze a mordují jeden druhého bez špetky soucitu. A ted' se objevuje sám básník a ptá se, kolik je hodin, přestože čas je pojem, který ze svého slovníku vyškrtl, poněvadž čas je spřízněný se smrtí. Smrt je iracionální číslo a čas je jeho sourozenec. Právě nastala vhodná chvíle mezi dvěma akty na lektvar, z nějž si ten čestný člověk umíchá svůj drink, aby si procvičil břišní svalstvo. Čas, čas, říká a protřepává svůj koňak se špetkou cayennského pepře. Čas na všechno, i když to slovo používám jen zřídka, a přitom prohlíží ocas Lahorovi, který na něm má splepené chlupy, a pak se drbe i na své vlastní kostrči a dodává, že toaleta je nyní

vyvedena ve stříbře a že tam najdu výtisk Humanité.

"Jste velmi krásná," říká Džilly Zilah Bej a na ta slova se otevrou znova dveře a vchází Jill v chlamysu zeleném jako Nil.

"Nezdá se vám, že je krásná?" říká Jab.

Všechno teď naráz zkrásnělo, dokonce ta velká rabijácká bestie Jocatha, s kulkami hnědými jako skořice a hebkými jako plody liči.

Zadujte na lastury a zabrnkejte na klíční kosti! Jaba bolí břicho v místech, kde by mělo bolet jeho ženu. Jednou za měsíc, s pravidelností pohybu Měsíce, to na něj přijde a sklátí ho tak, že mu nepomáhají ani olejové zábaly. Pomůže jen koňak se špetkou cayennského pepře - aby sebou břišní svaly začaly škubat.

"Než se husa otočí na pekáči," povídá, "dám ti tři slova:

vrtošivý, vodnatelný, souchotinářský."

"Posadte se," vybízí nás Jill. "Má své dny."

Cawnpore leží na albu s 24 preludií. "Zahraju vám to nejrychlejší," říká Jab a odklopí víko černé skříňky a začne klip, klap, klep. "Zahraju tremolo," povídá a v rychlém sledu klade všechny prsty pravé ruky na bílou klávesu C uprostřed klaviatury, až šachové figurky a manikurní soupravy a nezaplacené účty nadskakují jako opilé hrací blechy. "To je technika, co?" říká s očima zamřenýma a lemovanýma jinovatkou. "Jen jedno se pohybuje rychleji než světlo, a sice andělé. Jen andělé mohou letět rychlostí světla. Dostat se na planetu Uran trvá tisíce světelných let a navíc tam nikdo nikdy nebyl a ani se tam nikdy nevypraví. Tady jsou nedělní noviny z Ameriky. Všiml sis vůbec někdy, jak lidi čtou nedělní noviny? Nejdřív obrázkový seriál, potom vtipy, sportovní stránku, společenskou rubriku, divadelní zprávy, recenze knih, nakonec titulky. Rekapitulace.

Ontogenetická fylogeneze. Definuj své termíny a už nikdy nepoužiješ slov jako čas, smrt, svět, duše. V každém sdělení je malá chyba a ta chyba roste a roste, až je úhoř zaseknut. Báseň je jediná dokonalá věc, pokud víš, kolik je hodin. Báseň je pavučina, kterou básník spřádá z výměšků svých vlastních žláz podle logaritmického výpočtu své předtuchy. Je vždycky pravdivá, protože básník začíná ve středu a pracuje směrem ven..."

Zvoní telefon.

"Pythagoras měl pravdu... Newton měl pravdu... Einstein má pravdu..."

"Zvedneš laskavě ten telefon?" vyzývá jej Jill.

"Buďte zdrav. Oui, c'est le Monsieur Cronstadt. Et votre nom, s'il vous plait? Bimberg? Poslyšte, vy mluvíte anglicky, ne? Já taky... Co? Ano, mám tři apartmá - na prodej nebo k pronajmutí. Co? Ano, je tam koupelna a kuchyň a taky záchod...Ne, normální záchod. Ten, co se na něj sedá. A nechtěl byste ho ve stříbře nebo ve zlatě? Co? No ten záchod! Mám tady jednoho člověka z Mnichova, je to uprchlík. Uprchlík! Hitler! Hitler! Compris? Ano, tak je to. Má na hrudi vytetovaný hákový kříž. Co? Ne, mluvím vážně. A vy to myslíte vážně? Co? Poslyšte, jestli máte zájem, tak za hotové ... Za hotové! Musíte vysázet peníze na dřevo. Co? No, tak už to tady chodí. Francouzi šekům nedůvěřují. Měl jsem tu před týdnem chláпка, co se mne pokusil ošidit o 750 franků. Ano, americkým šekem. Co? Jestli se vám nelíbí tenhle, mám jiný, se servírovacím výtahem. Je pokažený, ale můžu ho nechat spravit. Co? No, kolem tisíce franků. V nejvyšším poschodí je kulečník... Co? Ne... ne ... ne. Nic takového nemám. Podívejte se, pane Bimbergu, musíte si uvědomit, že tady jste ve Francii. Ano, tak je to... Já chápu, v Římě... Poslyšte, víte co, zavolejte mi zítra ráno, ano? Ted' zrovna večerím. Jím, chápete? Co? Ale ano, v hotovosti... Nashle!"

"Ted' vidíš, jak to v tomhle domě chodí. Rychlá práce, co? Realitní agentura. Lidi jako vy žijí v pohádkové říši. Myslíte si, že literatura je všechno. Jíte literaturu. V téhle domácnosti jíme například husy. Už musí vlastně být udělaná. Anna! Wie geht

es? Nicht fertig? Merde alors! Tři děvčata ... uprchlice. Nevím, odkud přišly. Někdo jim dal naši adresu. Slušná děvčata. Zdravá jako řípa, baculatá, nezkažená. V Německu nemohla zůstat. Einstein je zaměstnán psaním básní o světle. Tyhle dívky chtějí práci, potřebují mít kde žít. Nevíš o někom, kdo potřebuje služebnou? Jsou to slušné dívky, dobře vychované. Ale moc dlouho jim všem trvá, než uvaří. Kát'a je z nich nejlepší, umí žehlit. Tahleta, Anna, si včera půjčila můj psací stroj, že chce napsat báseň. Řekl jsem jí, že je tady nemám na to, aby psaly básně. V téhle domácnosti píšu básně já, když je to potřeba. Vypadala naštvaně. Koukej, Anno, povídám jí, žiješ v imaginárním světě. Svět už žádné básně nepotřebuje. Tenhle svět potřebuje chleba s máslem. Dokážeš vyrábět víc chleba a víc másla? To je to, co svět potřebuje. Už se francouzsky a můžeš mi pomáhat v realitním obchodě. Ano, lidé potřebují mít kde bydlet. Já vím, že je to směšné. Ale teď je svět takový. Byl takový vždycky, to jen dřív tomu lidé nechtěli věřit. Nikdo nenavštíví planetu Uran, ale to vůbec nevadí. Lidi musí bydlet a jíst chleba a máslo. Kvůli budoucnosti. Tak to bylo i dřív. A tak to bude chodit i v budoucnosti. Přítomnost? Přítomnost neexistuje. Existuje slovo Čas, ale nikdo nedokáže definovat, co se za ním skrývá. Je minulost a je přítomnost a Čas mezi nimi probíhá jako elektrický proud. Přítomnost je nesplnitelná podmínka, snový stav... oxymorón. To je slovo pro tebe - dávám ti ho jako dárek. Napiš o něm báseň. Já na to nemám čas, obchod s realitami mne moc zaměstnává. Musím mít husu a jeřabinovou omáčku. Poslyš, Jill, co to bylo za slovo, které jsem hledal včera?" "Ontogeneze," odpoví Jill pohotově. "Ne, to ne. On... on..." "Onanie?" "Už to mám," vykřikne Jill, "onomatolalie!" "Onomatolalie, to je ono! Líbí se ti to slovo? Máš ho mít! Vem si ho s sebou! Co je s tebou, ty nepíšeš! Jill, co je s tím šejkrem, co jsem onehdá našel v servírovacím výtahu? Představ si to - šejkr! Lidi si stejně myslí, že literatura je něco životně nezbytného. Není. Je to jen literatura. Taky bych mohl dělat literaturu, kdybych se nemusel starat o ty uprchlíky. Víš, co je to přítomnost? Podívej se na to okno támhle. Ne, na to nad ním. Ano, na tanto. Každý den tam sedí u stolu a hrají karty - jenom oni dva. Ona má vždycky červené šaty. A on zas vždycky míchá karty. To je přítomný čas. A když přidáš ještě další slovo, stane se podmiňovacím způsobem." "Ježkovy oči, musím se jít podívat, co ty holky vyvádějí," říká Jill. "Ne, nechod! Právě na to čekají - až přijdeš a pomůžeš jim. Musí si uvědomit, že tohle je skutečný svět. Chci, aby to pochopily. Potom jim najdu místa. Mám po celé zemi spoustu volných míst. Nejdřív at' mi ale uvaří." "Elsa říká, že je všechno hotové. Pojd'te, jdeme dovnitř." "Anno, Anno, vem tyhle láhve a dej je na stůl!" Anna hledí bezmocně na Jabberwhorla. "Tady to máš! Ještě se ani nenaučily anglicky. Co jen s nimi mám dělat? Anna... Hier! 'Raus mit 'em! Versteht? A naliž si taky skleničku, ty vytřeštěný trdlo." Jídelna je měkce osvětlena. Na tabuli stojí velký svícen a přístroje se třeptají. Právě když usedáme, zazvoní telefon. Anna vezme dlouhou šňůru a přenáší aparát od piana na odkládací stolek hned za Jabberwhorlem. "Haló," huláká a rozvinuje dlouhou šňůru, zrovinka jako střeva... "Haló! Oui! Oui, madame... je suis le Monsieur Cronstadt... et votre nom, s'il vous plaît? Oui, il y a un salon, un entresol, une cuisine, deux chambres r coucher, une salle de bain, un cabinet... oui, madame... Non, ce n'est pas cher, pas cher du tout... on peut s'arranger facilement... comme vous voulez, madame... A quelle heure? Oui... avec plaisir..."

Comment? Que dites-vous? Ah non! au contraire! Ca sera un plaisir... un grand plaisir... Au revoir, madame!" Praští sluchátkem - "Küss die Hand, madam! Nechcete podrbat na zádech, madam? Přejete si do kávy mléko, madam? Chcete... ?"

"Poslyš," přeruší ho Jill, "kdo to kčertu byl? Byls k ní nějak úslužný! Jako bys másla ukrájoval... Oui, madame... non, madame! Slíbila taky, že ti koupí drink?" Otočila se k nám: "Představte si, že tu měl včera nějakou herečku, zrovna když jsem se koupala, nějakou fuchtlí z Casino de Paris... a ona ho vytáhla ven a pěkně ho ožrala..." "Co to vykládáš, Jill. Bylo to takhle... ukazoval jsem jí rozkošné apartmá se servírovacím výtahem a ona mi najednou řekla, neukázal byste mi své básně ... poésie ... ve francouzštině to zní líp... a tak jsem ji vzal sem a ona řekla, že mi je nechá vytisknout ve vlámštině."

"Proč ve vlámštině, Jabe?"

"No přece proto, že byla Belgičan - teda, Belgičanka. Ostatně, co na tom záleží, v jakém jazyce budou vytištěny? Někdo je musí uveřejnit, jinak si je nikdo nepřečte."

"Ale proč ti to nabídl - myslím tak brzy?"

"Ty se ptáš? Asi proto, že jsou dobré. Z jakého jiného důvodu můžou lidé chtít tisknout verše?"

"Boloney!"

"Koukni se na ni! Ona mi nevěří."

"Samo že ti nevěřím! Jestli tě ještě chytím, že sis sem přivedl nějakou primadonu, nějakou baletku, artistku na hrazdě nebo nějaké jiné stvoření, které mluví francouzsky a nosí sukně, bude to zatraceně drahé. Obzvlášť, jestli ti nabídnou, že vytisknou tvé básně!"

"Tady to máš," řekl Jabberwhorl, namodralý a načupený. "Proto dělám do realit... No tak, lidi, jezte... Čekám."

Míchá si další dávku koňaku a pepře. "Řekla bych, že už máš dost," povídá Jill. "Ježíš, kolik jsi jich už dneska měl?"

"To je sranda," říká Jabberwhorl, "před chvílí jsem ji dal dohromady - chvilku před tím, než jste přišli - ale nejsem schopen postarat se sám o sebe."

"Panebože, kde je ta husa," říká Jill. "Promiňte, půjdu dovnitř a kouknu se, co dělají děvčata."

"Nedělej to!" odpovídá Jab a strká ji zpátky do křesla. "Budeme sedět tady a čekat... uvidíme, co se stane. Možná, že se husa nikdy neobjeví. Budeme tu sedět a čekat, nadosmrťi čekat... právě takhle, mezi svíčkami a prázdnými polévkovými talíři a závěsy a... Dokážu si představit, jak tady sedíme a někdo venku kolem nás staví zeď ... Sedíme a čekáme, až Elsa přinese husu, a čas míjí a stmívá se a my tu sedíme den za dnem... Vidíte ty svíčky? Snědli bychom je. A tamhlety květiny? Ty taky. Jedli bychom židle, servírovací stůlek, snědli bychom budík, jedli bychom kočky, jedli bychom závěsy, jedli bychom účty a stříbrné přebory a tapety a štěnice pod nimi... jedli bychom vlastní hovna a ten krásný plod, který v sobě nosí Jill ... snědli bychom se navzájem ..."

Právě v tu chvíli přichází Pinocchina, aby nám dala dobrou noc. Má svěšenou hlavu a záhadný výraz v očích.

"Co je s tebou dnes večer?" praví Jill. "Vypadáš ustaraně." "Nevím, čím to je," říká děvče. "Na něco bych se tě chtěla zeptat ... Je to hrozně složité. Ani nevím, jestli dokážu vyjádřit, co mám na mysli."

"O co jde, vyžlátko?" říká Jab. "Řekni to klidně tady před paní a pánem. Znáš ho, ne? No tak, ven s tím!"

Děvče stále klopí hlavu. Koutkem oka vrhne na otce kradmý pohled a pak náhle vyhrkne: "O co jde? K čemu tady vůbec jsme? Máme svět? Je tenhle svět jediný a proč existuje? To bych chtěla vědět."

Jestli byl Jabberwhorl Cronstadt poněkud překvapen, nedal to na sobě vůbec znát. Nonšalantně uchopil svou sklenku koňaku, přidal

trochu cayennského pepře a bezstarostně odpověděl: "Poslouchej, děvče, než ti odpovím na tuhle otázku - pokud trváš na tom, abych ti odpověděl, musíš nejprve definovat své termíny."

V tu chvíli k nám ze zahrady dolehne dlouhé, pronikavé zapískání.

"Mauglí!" konstatuje Cronstadt. "Řekni mu, ať sem přijde."

"Pojď dál!" volá Jill, která přistoupila k oknu.

Žádná odpověď.

"Asi odešel," povídá Jill. "Už ho nikdy neuvidím."

Pak se k nám donese ženský hlas: "Il est saoul... complètement saoul."

"Vem ho domů! Řekni jí, ať ho vezme domů!" volá Cronstadt.

"Mon mari dit qu'il faut rentrer chez vous... oui, chez vous."

"Y'en a pas!" dolétá k nám ze zahrady.

"Řekni jí, aby neztratila můj výtisk Poundových Cantos," volá Cronstadt. "A už je nezvi nahoru... Nemáme tu už místo. Jen tak akorát pro německé uprchlíky."

"To je škoda!" říká Jill, která se vrací od okna.

"Zase jsi vedle," opáčí Jab. "To je pro něj naopak dobré."

"Jsi opilý," říká Jill. "Kde je ta zatracená husa? Elso! Elso!"

"Nestarej se o husu, drahoušku! Tohle je hra. Budeme tady sedět a přežijeme je. Pravidlo zní: džem zítra a džem včera - ale nikdy džem dnes ... Nebylo by to krásné, kdybyste vy tady seděli tak, jak sedíte teď, a já bych se začal zmenšovat a zmenšovat ... až bych byl jen mňavoučká ďubka ... tak malá, že byste si museli vzít lupu, abyste mne uviděli. Byl bych jen malinkým flíčkem na ubrusu a říkal bych "Timure... Ti-mûre! A kde byste řekli, že jsem? A já bych říkal - Timur, logorrhea, glykofosfáty, Billancourt, Ti-mûr ... ušáci ukecávají rujné ramlice... a řeklo by se ..."

"Bože, ty seš ožralý!" říká Jill. A Jabberwhorl se pitvoří škodolirantním šklebem, jeho strašnovzhledné zornice rozechvěle žíí.

"Za chvíli ho to přejde," ujišťuje nás Jill a jde pro toreadorskou pelerínu.

"To je v pořádku," říká Jab. "Ať si říká, co chce. Myslíš si, že jsem velice kontroverzní osoba. Ty," obrací se ke mně, "ty s tvými mongolskými slovesy, přechodnými a nepřechodnými, nevidíš, jak jsem k lidem vlídný. Celou dobu mluvíš o Číně ... Tohle je Čína, copak to nevidíš? Tohle... tohle co? Dej mi tu pelerínu, Jill, je mi zima. Strašná zima, ledovcová zima. Vám je teploučko, ale já mrznu. Cítím, jak se ledové pokrývky pólů zase blíží.

Všechno jde fajn, dolar klesá, apartmá se pronajímají, uprchlíci jsou uchráněni, piano je naladěné, účty jsou zaplacené, husa je upečená, tak na co čekáme? Na příští dobu ledovou! Přijde zítra ráno. Přistoupíte k oknu a všechno bude obalené jíním. Žádné další problémy, žádná historie, už vůbec nic. Dokonáno jest.

Budeme tady sedět a čekat, až Anna donese husu, a naráz se led převalí i přes nás. Už teď cítím ten hrozivý chlad, rampouchy na chlebě, máslo vybledlé mrazem, husa zmrzlíčná, zdi zářivě zledovatělé. A ten andílek, to slibné embryo, co má Jill pod srdcem, zmrzne v jejím lůnu, bílkovitý nemotora s ledově chladnými křídly a šnečími rty. Zmorduj, zmorduj a všechno bude klidné a tiché. Řekněte něco vřelého! Nohy mne zebou. Hérodót říká o smrti svého otce, že fénix opředě své tělo vejcem vyrobeným z myrhy a každých pět set let dopraví vajíčko obalené myrhou z Arabské pouště do chrámu v Heliopoli. Líbí se ti to? Podle Plinia tam najednou může být jen jedno vejce, a když ten pták cítí, že se blíží jeho konec, vybuduje poblíž hnízdo z proutků kasie a z kadidla a zdechne v něm. Z toho hnízda se narodí červík, z něžž se později stane fénix. Odtud bennu, symbol vzkříšení. Jak se vám líbí tohle? Potřebuji něco teplejšího. Ted' zas jiná historie... Tanečníci na žhavém uhlí jsou v Bulharsku nazýváni Nistingares. Provozují svůj tanec 21. května na svátek sv. Heleny a sv. Konstantina. Tancují na rozžhavených uhlících,

až začnou ve tváři modrat, a pak vykřikují proroctví."
"Mně se to vůbec nelíbí," povídá Jill.
"Ani mně ne," opáčí Jab. "Mně se líbí ta část o malých larvách, které vylétají z hnízda za vzkříšením. Jill má v sobě taky jednu... pučí a narůstá. Nedá se to zastavit. Včera byl ještě jako pulec, zítra bude jako zimolezové víno. Nevím, jak to bude pokračovat, ani jak to skončí. Každého dne umírá a nazítří se rodí znova. Dej si ucho na její břicho a uslyšíš víření jeho křídel. Vrrrr... vrrrr. Bez motoru. Paráda! Má jich v sobě milióny a všichni víří kolem dokola a k smrti touží dostat se ven. Vrrr... vrrrr. A kdybys strčil dovnitř jehlu a propíchl ten měch a oni by všichni vylétli ven... představte si... byly by jich milióny, velký mrak tak hustý, že bychom skrz něj neviděli jeden na druhého. Opravdu! Nemíjí třeba psát o Číně. Piš o tomhle! O tom, co je v tobě... to velké obscénní obrátení... zoospóry a leukocyty ... klátidla a dutolipy... každý z nás je báseň. Medúza je taky báseň - jedna z nejhezčích. Šťouchneš ji támhle a dloubeš ji tůhle, ona se plazí a přeskupuje, je roztřesená a trupelnatá, má tlusté střevo a vnitřnosti, je červovitá a kšandopřítomná. Mauglí v zahradě píská za činži, on sám je taky báseň, báseň s velkýma ušima, klátivě precílkovitá báseň s cukrlátkovitostí sladáku. Má kulaté, boltcovité výrůstky, okrouhlíkovité karnýry, které se rozevírají jako otevřená bryčka. Klátí kundidlem, až kurvy krvácejí... klopýtá ke krácejícím kyrysarům, kypěje kyklopskou kuráží ...Mauglí ... auglí ... kyška ... kuš..."

"Přichází o rozum," řekla Jill.

"Zase na omylu," povídá Jabber. "Rozum jsem právě našel, jen je to jiný druh rozumu, než si představuješ. Myslíš si, že báseň musí mít obal. V tu chvíli, kdy něco napíšeš, báseň umírá. Báseň je přítomnost, kterou nedokážeš definovat. Žiješ ji. Báseň je vše, co má v sobě čas. Nemusíš jet přívozem nebo jet do Číny, abys napsal báseň. Nejkrásnější báseň, kterou jsem kdy žil, byla kuchyňské umyvadlo. Už jsem ti ji někdy vyprávěl? Byly tam dva kohoutky, jeden se jmenoval Studený a druhý Teplý. Studený žil život in extenso, prostřednictvím gumového nástavce nasazeného na výtok. Teplý byl lesklý a skromný. Teplý pořádky kapal, jako by měl kapavku. O útercích a pátcích chodil do mešity, kde byla venerologická klinika pro kohoutky. Vždycky v úterý a v pátek musel všechnu práci zastat Studený. Byl do práce jako ras. Měl na světě jen ji. Naopak Teplého bylo potřeba pořádky laskat a přemlouvat. Museli jste mu říct: 'Ne tak rychle,' jinak vás opalil. Občas pracovali unisono, ale to bylo zřídka kdy. V sobotu večer, kdy jsem měl ve zvyku si mýt nohy, jsem si říkal, jak dokonalý je svět, v němž vládnu tato dvojčata. Nikdy nic víc než toto železné umyvadlo a jeho dva kohoutky. Žádné začátky a žádné konce. Teplý byl alfou a Studený omegou. Neustálost. Bliženci, vládnoucí životem i smrtí. Alfa - Teplý - probíhal všemi stupni Fahrenheita a Réaumura, magnetickými bouřemi a ocasy komet, vroucím kráterem Mauna Loa až do sporého světla třetihorního Měsíce; Omega - Studený probíhal Golfským proudem až do bahnitého dna Sargasového moře, probíhal vačnatci a dírkovci a velrybami a polárními trhlínami, ostrovními světy, vyhaslými katodami, mrtvými kostmi a suchou shnilotinou, folikuly a chapadly neexistujících světů, světů nedotčených, světů nespátrných, světů nezrozených a světů navždy ztracených. Alfa - Horký: kape, kape. Omega - Studený: pracuje, pracuje. Ruka, noha, vlasy, tvář, talíře, zelenina, ryby umyté dočista; zoufalství, nuda, nenávisť, láska, žárlivost, zločin... kape, kape. Já, Jabberwhorl, a má žena Jill, a po nás legie po legiích ... všichni stáli u toho železného umyvadla. Semínka propadlá odpadem: mladé ananasové melouny, pulpa, kaviár, makaróny, žluč, hlen, hnis, salátové listy, kosti sardinek, worcester, zvětralé pivo, moč, krevní sraženina, koupací soli, ovesné vločky, žvýkáci tabák, pyl,

prach, šmír, vlna, bavlněné niti, zápalky, živí červi, pšeničný šrot, převařené mléko, ricinový olej. Semena zmaru neustále odpadávající a neustále se vracející zpět v čistých doušcích zázračné chemické substance, která se nenechá zařadit, pojmenovat, zanalyzovat, nakreslit či navázat. Přichází neustále zpět jako Studený a Horký, jako pravda, kterou nelze udolat. Můžete ji mít horkou, studenou či vlažnou. Můžete si ji umýt nohy nebo vykloukat ústa, vypláchnout si mýdlo z očí nebo smýt špinu ze salátových listů, můžete v ní vykoupat novorozeně nebo omýt ztuhlé údy mrtvol; můžete si navlhčit chleba na frikadelky anebo zředit víno. První a poslední věci. Elixír. Já, Jabberwhorl, vychutnávám elixír života a smrti. Já, Jabberwhorl, složený z odpadu a H₂O, z horka a chladu a všech přechodných skupenství, ze šlemu a slupek, z nejjemnějších, nejdrobnějších substancí, které nikdy nezmizí, z velkých skulin a pevných kostí, z ledových trhlin a sond, ze semen a vajíček smíšených, rozpuštěných, rozptýlených gumovým náhubkem a mosaznou trubkou, z vyhaslých katod a svíjících se nálevníků, salátových listů a zavařovaného slunečního světla... Já, Jabberwhorl, sedím u železného umyvadla vzrušen a zmaten, nikdy méně a nikdy více než báseň, železná sloka, vroucí folikul, ztracený leukocyt. Železné umyvadlo, do kterého jsem vyplívl své srdce, ve kterém jsem koupal své křehké nohy, kde jsem držel své první dítě, kde jsem si umýval boláky, u něhož jsem zpíval jako želva s fasetovaným krunýřem a u nějž zpívám a budu vždy zpívat navzdory ucpávání odpadů a rezivění kohoutků, ačkoli času kvapem ubývá a já budu to jediné, co zbývá z přítomnosti, minulosti a budoucnosti. Pěj, Studený, pěj přechodně! Pěj, Teplý, pěj nepřechodně! Pějte, Alfo a Omego! Pějte halelujá. Pějte, ó pějte! Pějte, zatímco svět se potápí..." Zpíval nahlas a čistě jako raněná labuť, když jsme ho kladli na postel.

Do nočního života...

Lunapark v hlavě.

Do nohou postele padá stín kříže. K posteli jsem připoután řetězy. Řetězy hlasitě chřestí, kotva je spouštěna. Naráz ucítím na svém rameni dotyk ruky. Někdo mnou rázně třese. Podívám se nahoru - je to babizna v ušmudlaném županu. Jde k prádelníku, otevře zásuvku a uklízí do ní revolver.

Jsou tu tři místnosti, seřazené jedna za druhou jako v železničním vagóně. Ležím v prostřední z nich. Je tady knihovna z ořechového dřeva a toaletní stolek. Babizna si sundává župan a stojí před zrcadlem v noční košili. V ruce má labutěnku a pudruje si jí podpaždí, záňadří, stehna. Celou tu dobu brečí jak idiot. Nakonec přistoupí ke mně s rozprašovačem v ruce a vypustí na mne jemný obláček spreje. Vidím, že má vlasy plné krysy.

Pozoruji babiznu, jak se motá okolo. Vypadá, jako by byla v transu. Zastaví se u prádelníku, mechanicky vytahuje a zastrkuje jednu zásuvku po druhé. Zdá se, že zapomněla, proč sem přišla. Znovu zvedá labutěnku a přepudrovává si podpaždí. Na toaletním stolku visí na dlouhé černé stužce stříbrné hodinky. Stáhne ze sebe košili a na krk si pověsí hodinky, padnou akorát k trojúhelníku klína. Ozve se slabé tiknutí a stříbro zčerná. V druhém, přijímacím pokoji, jsou shromážděni všichni příbuzní. Sedí v půlkruhu a čekají, až vejdu. Sedí vzpřímeně a strnule, vypolstrovaní jako ty židle. Namísto bradavic a nežitů jim na tvářích pučí koňské žíně.

Vyskočím z postele v noční košili a začnu tancovat tanec Krále Kočeje. Tančím v noční košili a s deštníkem nad hlavou. Pozorují mne bez úsměvu, aniž by hnuli brvou. Chodím kvůli nim po rukách, metám kozelce, dávám si prsty do úst a pískám jako kos. Nejeví ani sebemenší známku souhlasu či nesouhlasu. Nakonec začnu frkat

jako býk, pak se vlním jako víla, vykrucuji se jako páv, a teprve když si uvědomím, že nemám ocas, ustávám. Zbývá mi už jen pročíst rychlostí blesku Korán, poté zprávy o počasí, Píseň o starém námořníkovi a knihu čísel.

Naráz vtančí dovnitř babizna, tentokrát dočista nahá, ruce v plamenech. Když srazí stojan na deštníky, všichni se bouří. Z překoceného stojanu na deštníky se rozlévá rychlostí světla stálý proud svíjejících se kober. Omotávají nohy stolů, odnášejí polévkové mísy, pronikají do prádelníku a blokuji zásuvky, zavrtávají se do obrazů na stěnách, prolézají záclonovými kroužky, matracemi, stáčejí se do ženských klobouků a po celou dobu syčí jako parní kotel.

Obtáčím si pár kober okolo paží a jdu za babiznou, v očích vraždu. Z jejich úst, očí, vlasů, dokonce z její vagíny, vylézají kobry, rovněž se strašlivým sykotem - jako by byly právě vyvrženy z vroucího kráteru. Uprostřed místnosti, v které jsme obklíčeni, se otevírá rozsáhlý prales. Stojíme v kobřím hnízdě a naše těla docházejí úhony.

Jsem v podivné, úzké místnůstce, ležím na vysoké posteli. V boku mám obrovskou díru, ale bez kapky krve. Už nedokážu říct, kdo jsem, odkud jsem přišel nebo jak jsem se sem dostal. Místnost je malinká a moje lůžko je blízko dveří. Mám pocit, jako by na okenním parapetu někdo stál a pozoroval mne. Zkameněl jsem strachem.

Když vzhlednu, spatřím u okenního parapetu muže. Má na hlavě šedou buřinku posunutou na bok; má povislý knír a kostkovaný oblek. Ptá se mne na jméno, adresu, zaměstnání, co dělám a kam jdu a tak dále a tak dále. Chrlí nekonečně dotěrné otázky, na které nedokážu odpovědět - jednak proto, že jsem přišel o jazyk, jednak proto, že si nemohu vzpomenout, jakou řečí mluvívám. "Proč nic neříkáte?" ptá se, sklání se ke mně posměšně, bere svou lehkou rákosovou hůlku a vypíchne mi do boku díru. Můj vztek je tak obrovský, že se zdá, že začnu mluvit, i když nemám jazyk, i když nevím, kdo jsem, ani odkud jsem přišel. Oběma rukama se snažím odtrhnout od sebe své čelisti, ale zuby jsou pevně semknuté. Líce se mi drolí jako vyschlý jíl, až se objeví čelistní kosti. "Mluv!" vyzývá mne s krutým, posměšným úsměvem, bere opět do ruky svou hůlku a prorazí mi do boku další díru.

Ležím probuzený v studeném temném pokoji. Tentokrát se postel téměř dotýká stropu. Slyším rachocení vlaků, pravidelné rytmické údery do zmrzlých pražců, krátké, přidušené supění lokomotivy; mrzne, až to praští. V rukou mám kousky vyschlého jílu, který se oddrolil z mých tváří. Zuby mám stisknuté pevněji než kdy předtím; dýchám děrami v boku. Z okna pokojíčku, ve kterém ležím, je vidět na Montrealský most. Skrze nosníky mostu prolétají jiskry, hnané oslepující vichřicí. Vlak uhání přes zamrzlou řeku, za sebou ohnivou vlečku. V obchodech kolem mostu vidím zářit koláče a hamburgery. Najednou si na něco vzpomenu. Vzpomenu si, že když jsem chtěl přejít přes hranice a celníci se mne ptali na celní prohlášení, odpověděl jsem jako idiot: "Prohlašuji, že jsem zrádce lidského rodu." Zřetelně si pamatuji, že mi to přišlo na mysl tehdy, když jsem jel na rotopedu za ženskou v balonové sukni: všude kolem nás byla zrcadla, nad zrcadly byla laťková balustráda, žaluzie na žaluzii, jedna na druhé, skloněné, kácející se, šílené jako noční můra. V dálce byl vidět Montrealský most a pod mostem ledové kry, s kterými vlak závodil. Vzpomínám si, že když se ta žena na mne obrátila, měla na ramenou lebku a na bezmasém obočí měla napsáno slovo sex, kamenné jako ještěrka. Viděl jsem, jak spustila víčka na oči, a poté slepou, bezednou jeskyni. Když jsem od ní prchal, pokoušel jsem se přečíst nápis na autě, které uhánělo vedle mne, ale zachytil jsem jen jeho konec a ten nedával žádný smysl.

Stojím jako obvykle u Brooklynského mostu a čekám na tramvaj. V horku pozdního odpoledne se město vztyčuje jako velikánský

lední medvěd, který se sebe setřásá rododendrony. Tvary se třepotají, plyn ucívá nosníky, kouř a prach se mihotají jako amulety. Ze změní budov se řine huspenina horkých těl slepených navzájem kalhotami a sukněmi. Příliv vystřikuje až k zakrouceným kolejím a rozbíjí se jako skleněné hřebeny. Pod mokřými lany se tyčí průhledné panožky měňavek drápající se na jedoucí paluby, jemné, tenisové nohy zabalené do celofánu, jejich bílé cévy prosvitají skrze zlaté kry a slonovinové svaly. Město se dusí odpoledním potem. Ze střech mrakodrapů se vinou závoje kouře, hebkého jako Kleopatřino peří. Vzduch houstne, netopýři pleskají křídly, beton měkne, ocelové kolejnice se zplošťují pod širokými ráfky tramvajových kol. Život je zapsán v novinových titulcích dvanáct stop vysokých, s čárkami a středníky. Most se naklání nad benzinová jezírka pod ním. Melouny se kutálejí z Imperial Valley, odpadky se valí Bránou pekel, paluby se vyprazdňují, podpěry se blyští, vlečná lana jsou napjatá, řetězy rachotí, mechovi na loděnicových skluzech se drolí a opadává. Teplý, vlhký opar leží na městě jako talíř tuku, pot stéká curůčkem po holých nohou k útlým kotníkům. Rosolovitá změt' nohou a rukou, půlměsíců a větrných korouhví, kohoutků vodovodních i kohoutků lučních, kohoutků pušek a zářivých banánů a citrónové měli v mističce slupky. Pátá odbíjí skrze špinu a pot, ocelové nosníky vrhají ostré stíny. Tramvajová kola se točí mezi železnými kusadly brzd, rozměňují papírovou drť davu, shrnují ji pod sebe jako zboží rozmlácené při překládání.

Když si sedám, vidím jednoho známého stát na zadní plošině s novinami v rukou. Má slamák posunutý do zátylku, jeho ruka spočívá na řidičově brzdě. Z jeho ucha vede drátěná pavučinka - jako struny v pianě. Jeho slamák je právě v jedné rovině s Chambers Street; leží jako vejce nakrájené na plátky na zeleném špenátu zátoky. Slyším, jak zuby pastorku drhnou po tlustém táhlu brzdy. Dráty bzučí, most vrní blahem. Na sedadle přede mnou leží dva gumové knoflíky, které vypadají jako klapky piana. Jsou velké asi jako gummy na mazání, ale ne tak kulaté jako gumové chrániče na francouzských holích. Dvě gumová tentononc ke tlumení nárazu. Tupý náraz gumového kladiva na gumovou lebku.

Krajina je bezútěšná. Žádná vroucnost, žádná přítulnost, žádná hustota, žádná neprůhlednost, žádný čtenář, žádný jmenovatel. Je to jako čistý večerník hluchoněmému, který stojí na seníku s palmovou ratolestí v ruce. V téhle vyprahlé zemi není ani stopy po lidské ruce, po lidském oku, lidském hlase. Jen křídou psané titulky, které stejně smyje déšť. Stačí krátká projížďka tramvají a ocitám se v poušti plné trní a kaktusů.

Uprostřed pouště stojí lázeňský dům; uvnitř je dřevěný kůň; o něj je šikmo opřená dřevorubecká pila. U pozinkovaného stolu stojí žena, kterou jsem kdysi znával, a hledí ven skrze pavučinami opředené okno. Stojí uprostřed pouště jako kámen z kafru. Její tělo vydává silné bílé aroma bolesti. Stojí jako socha rozloučení. Stojí nad mou hlavou i rameny, zadnici dravě a neúměrně velikou. Všechno na ní je mimo obvyklé proporce - dlaně, chodidla, stehna, kotníky. Je jezdeckou sochou bez koně, horou masa vlekoucí se k mamutímu vejci. Z tančírny masa zpívá její tělo jako železo. Dívko mých snů, jakou skvostnou klec tvoříš! Kdepak je bidýlko pro tvá třírohá chodidla? Bidýlko, které se houpalo vpřed a vzad mezi mosaznými mřížemi? Stojíš u okna, mrtvá jako kanárek, chodidla ztuhlá, zobák modrý. Tvůj profil vypadá jak kresba vyvedená řeznickou sekerou. Tvá ústa jsou kráter ucpaný salátovými listy. Sotva by mne někdy napadlo, že můžeš být tak neobvykle teplá a nesouměrná. Dovol mi podívat se na tvé hezké šakalí drápy; dovol mi poslechnout si skřehotavý, bezbarvý jásot tvého sípavého dechu.

Skrz pavučiny pozoruji hbité cvrčky, dlouhé, listnaté hřebínky kaktusu vylučujícího mléko a vápenec, jezdce s prázdnými sedlovými taškami, hrušky na sedle hrbaté jako velbloudi. Suchá

poušť mé rodné země, její synové šedí a vyhublí, shrbení, na botách ostruhy. Nad kaktusovým květem visí město vzhůru nohama, jeho vychrtlí, šedí muži drásají nebe okovanými botami. Poplácám její kypré tvary, její tvrdé hrany, silná dolmenová řadra, její sudokopyta, vějířovitý ocas. Objímám ji pevně v pěnou ucpaném kaňonu pod vzpříčenými vodními vraty, zkřivenými zlatými písky, zatímco čas pádí jak splašený kůň. V oslňujícím vzduchu hoře písek zvolna plní mé kosti.

Na pozinkovaném stole vedle nás leží tupé, rezavé nůžky. Ruka, kterou se pokouší zvednout, je pavučinou přidržována k jejímu boku. Trhavý pohyb její běloplstnaté paže je jako líný, chrčivý skřípot závěru dne. Struna, která nás svazuje, je opepána pískem. Spánky mi polévá pot, slévá se do hrudek a tiká jako hodiny. Hodiny utíkají s nervózním drátovitým spěchem. Mé nervy závodí se zuby hřebínku, mé ostruhy zvoní, cévy žhnou. Je všechna bolest tak nudná a snesitelná jako tahle? Na ostří nůžek cítím, jak se svírá s rezivou, tupou hranou dne, pomalý pavučinami spoutaný pohyb ukojeného hladu, čistého prostoru a hvězdného nebe v náručí automatu.

Stojím uprostřed pouště a čekám na vlak. V mém srdci je skleněný zvoneček a pod ním je protěž. Odhodil jsem všechny starosti. Dokonce pod ledem cítím květ, který ucho připravuje v noci. Rozvalují se v luxusním koženém křesle a mám neurčitý pocit, že jedu v německém vlaku. Sedím u okna a čtu knihu; jsem si vědom toho, že mi někdo čte přes rameno. Je to má vlastní kniha a v ní pasáž, která mne zaráží. Slova jsou nesrozumitelná. V Darmstadtu na chvíli vystupujeme, protože se mění lokomotiva. Skleněná klenba nádraží se zvedá do výše jako chrámová loď podepřená krajkovitými vzpěry. Stročnost skleněné klenby se v mnohém podobá mé knize - když mi ležela na klíně, s vyčnívajícími žebry. Cítím, že protěž v mém srdci rozkvétá.

Když v Německu chodíš v noci sem a tam po peróně, najde se vždycky někdo, kdo ti bude chtít něco vysvětlit. Kulaté hlavy se dávají dohromady s protáhlými hlavami v oblacích páry a taktéž všechna kola se odtahují a zase sblížují. Zdá se, že zvuk zdejší řeči je mnohem pronikavější než u jiných jazyků, jako by to byla potrava pro mozek, důležitá, výživná, chutná. Chrupavčité části se samy oddělují a mizí pomalu, celé měsíce po cestě, jako kuřák vydechující nosem tenký proužek kouře poté, co se napil vody. Slovo gut je nejtrvalejší ze všech slov vůbec. "Es war gut" říká kdosi a jeho gut sebou hází v mých vnitřnostech jako tučný bažant. Určitě není nic lepšího než jet vlakem v noci, když jsou všichni obyvatelé v limbu, a vytáhnout z jejich otevřených úst tučné šťavnaté kousky jejich nevyřčené mluvy. Když všichni spí, je mysl zaměstnána událostmi; jejich mysl cestuje v roji - jako světlušky doprovázející vlak.

Najednou jsem na pobřeží moře a po zastavujícím vlaku není ani památky. Nikdo si ani nevzpomíná na jeho odjezd. Prostě proletěl pobřežím jako kometa.

Všechno je ušmudlané, náhražkové, tenké jako lepenkové kulisy. Lunapark v hlavě. Maringotky jedou na plný plyn, police plné porcelánu, hadrových panenek, budíků a plivátek. Každý obchod má na vývěsním štítě tři míče; každá hra se tu hraje s míčem. Židé se okolo procházejí v pršipláštích, Japonci se kření od ucha k uchu, vzduchem se nese vůně krájené cibule a vřelých hamburgerů. Veteš, nesmysly a nad tím vším s tlumeným řevem přichází stálé syčení a dunění příboje, dlouhé, nepřerušované, zastřené sípání, které se rozprostírá jako studený katar nad špinavou boudou. Za lepenkovým průčelím se příbojové vlny prokousávají zářivými stříbrnými zuby; mušle leží na zádech a svými řitními kanálky vyfukují ozón. V oceánské noci vypadají dostihy jako proždilý vous. Všechno je kluzké a drolivé, vše se třpytí, klopýtá, kymácí, kření.

Kde je horký letní den, kdy jsem poprvé spatřil otáčející se

zemi, pokrytou zeleným kobercem, a muže a ženy pohybující se s mrštností panterů? Kde je měkká, zurčivá hudba, kterou jsem slyšel stoupat z míznatých kořenů země? Kam mám jít, když všude číhají padací dveře a šklebící se kostlivci, svět převrácený naruby a všechno maso sloupnuté? Kam mám složit svou hlavu, když tu není nic jiného než medvědci, pršipláště, bezové píšťalky a polámaná žebra? Mám věčně jít touhle nakaširovanou ulicí, jejíž lepenková průčelí mohu jak nic probodnout prstem, která mohu odfouknout svým dechem, která mohu zapálit jedinou zápalkou? Svět se stal mystickým bludištěm postaveným tlupou tesařů za jedinou noc. Všechno je lež a klam. Papundekl.

Jdu podél mořského břehu. Písek je pokryt lidskými mušlemi, čekajícími, až je někdo rozevře. V hřmotu a změti zvuků zůstává jejich podělaný strach nepovšimnut. Vlny jimi pohazují, světla je ohlušují, příboj je utápí. Leží za kulisou ulice v onyxově zbarvené noci a naslouchají škvíření hamburgerů. Veteš, nesmysly, kýčání a supění, koule kutálející se dlouhým hladkým žlabem do dírek vyplněných brakem, porcelánem, plivátky a květináči a vycpanými panenkami. Umaštění Japončiči utírají gumovníky mokkými hadry, Arméni krájejí cibuli na mikrokosmické částice, Makedonci házejí laso melasovýmá rukama. Každý muž, žena i dítě v pršiplášti má nosní mandle, šíří katar, cukrovku, černý kašel, meningitidu. Vše, co stojí zpřímá, co klouže, koulí se, kácí se, točí jako káča, střílí, vrávorá, kolébá se a drolí, je ze šroubků a maticek. Vládce rozumu je francouzák. Svrchovaná kaširovaná mocnost.

Mušle usnuly, hvězdy blednou. Vše, co je z vody, dřímá v náprsní kapse hyeny. Ráno přichází jak skleněná střecha nad světem. Skleněný oceán se v hloubce kolébá v tichém, průhledném spánku. Není ani den, ani noc. Rozbřesk přichází v krátkých vlnách s pleskotem albatrosích křídel. Zvuky, které ke mně doléhají, jsou přidušené, rezonující, tlumené - jako zvuky práce prováděné pod vodou. Cítím, že moře velí k odlivu bez obav, že bude vysáto; slyším, jak vlny šplouchají bez strachu, že budou utopeny. Procházím se mezi troskami a sutinami světa, aniž bych si poranil nohy. Nebe nemá konce, zem není oddělena od moře. Vratkýma, smekajícima se nohama prolézám propustí. Necítím žádný pach. Neslyším nic, nevidím nic, necítím nic, ať lezu po bříše, na zádech, bokem jako krab nebo letím po spirále jako pták. Všechno je dokonale měkké, neurčité.

Křídově bílý dech Plymouthu třese geologickou páteří; konec jejího dračího ocasu bičuje zhroucenou pevninu. Nepopsatelně hnědá země a muži se zelenými vlasy, starý obraz znovustvořený v hebké, mléčné bělosti. Poslední zavrtění ocasu v nelidském klidu; lhostejnost k naději nebo melancholii. Hněď země ani zeleň kyslíku nepatří vzduchu, nebi, pohledu či dotyku. Klid a vážnost, vzdálený, neuchopitelný poklid křídových útesů destilují jed, zhoubný, zmaruplný dech zla, vznášející se nad krajinou jako konec dračího ocasu. Cítím, jak se neviditelné drápy zatínají do kamene. Těžká, utopená zeleň země není zelení trávy či naděje, ale zelení kalu, špatné, temné odvahy. Cítím hnědé kápě mučedníků, vidím jejich rozčuchané vlasy, jejich ostré spáry ukryté v ošuntělých hábitech, cítím hnědou vlnu jejich nenávisti, jejich nudy, jejich prázdnoty. Strašlivě toužím po této krajině, která leží na konci světa, po tomto nepravidelném kousku země podobném obřímu aligátorovi. Toto těžké, bezpohlavní víčko jejího mžouravého oka vydává ošidný, jedovatý puch škeblí. Její zívající ústa jsou otevřená jako vize. Jako by se moře a všichni, co v něm utonuli, jejich kosti, jejich naděje, jejich vzdušné zámky, spojili v bílý amalgám Anglie.

Kvůli báji, vytesané do kamenné tabule skryté pod horou, pátrá má mysl marně po sebemenší vzpomínce, která by byla starší než ostatní vzpomínky. Pod vyvýšeninou je výloha plná koláčů, hamburgerů a rychle se otáčejících kolejnič a mne přepadají staré

pocity, staré vzpomínky. To vše patří k dokům a přístavištím, komíny, jeřáby, ventily, kola, mosty, uzly, všechny propriety cestování a hladu se opakují jako slepý mechanismus. Když dojdou na křižovatku, živá ulice se rozevře jako mapa posetá plátěnými stříškami a obchody s vínem. Lesknoucí se povrch mapy praská v poledním žáru. Ulice se krabátí vedrem a praskají.

Tam, kde rzivá hvězda označuje hranici minulosti, se tyčí změř špičatých trojbokých budov s černými chřtány a vylámanými zuby.

Je tu cítit chloroform a éter, formalín a čpavek, čerstvé odlitky z cínu a železa. Stavení se sesedají, střechy se bortí. Vzduch je tak těžký, tak štiplavý a dusivý, že baráky ani nedokážou stát zpříma. Přístupové cesty se už propadly pod úroveň ulice. Ve vzduchu je něco skřehotavého a žábovitého. Zatuchlé, jedovaté páry obkličují budovy ze všech stran, jako by svými základy stály v bahenním jezírku.

Když dojdou k otcovu domu, najdu ho, jak stojí u okna a holí se, či spíše neholí se, ale brousí břitvu. Nikdy předtím mne nezklamal, ale dnes je k mým prosbám hluchý. Všimnu si, jak je jeho břitva rezavá. Při mých ranních posezeních s kávou se vždy jasně zablýskla jeho břitva, blyštivá německá ocel přikládaná k hladké, matné usni obtahovacího řemene, pleskání kůže bývalo jako smetana v mé kávě, jako sníh navátý na okenní římse, plst' tlumící jeho slova. Teď je čepel břitvy zašlá a sníh se změnil v břechku; ledové květy na oknech se proměnily v tenkou vrstvu šmíru, který smrdí ropuchami a bahenním plynem. "Dones mi velké červy," prosí, "půjďme lovit střevle." Zoufalý chudák, ten můj táta. Sevru ho prázdnými rukama nad polámaným stolkem...

Mrzne, až praští. Kolemjdoucí kurva se sklopenou hlavou se ke mně přitočí, vezme mě za ruku a odtáhne mne do hotelu s modrým emailovým domovním číslem. Nahore na pokoji si ji pořádně prohlídnu. Je mladá a statná, a co je na ní nejlepší, je hloupoučká. Nezná jméno jediného krále, neumí ani svou mateřštinu. Ať jí nakecám cokoli, skočí mi na špek. Ten špek v sobě pěkně ukládá. Jde o to před zimou se obalit tukem, vysvětluje prostoduše. Když vysála všechn tuk z mých morkových kostí, stáhne z postele přehoz a s ohromující čilostí začne provozovat svou přízemní akrobacii. Pokoj připomíná hnízdečko kolibříka. Nahá jako borůvka se svine do klubička, hlavu strčenou mezi prsy, paže zapíchnuté do klína. Vypadá jako zelený lusk, z kterého se chystá vyskočit hrášek.

Najednou ji slyším, jak tím stupidně americkým způsobem říká: "Koukej, dokážu tohle, ale nezvládnú tohle." Co tohle? No, začne pleskat lupínky své kundičky, úplně jako kolibřík. Má malou huňatou hlavu s upřímnými psíma očima. Připomíná d'ábla z doby palatynátu. Rozporuplnost toho obrazu mne drtí. Usedám pod buchar: pokaždé, když pohlédnu na její tvář, spatřím ocelovou štěrbinu a za ní muže v železné masce, jak na mne mrká. Je to hrozně srandovní, protože na mne mrká slepým okem, slepým a uslzeným okem, které hrozí, že dostane šedý zákal.

Kdyby nebyla propletencem nohou a rukou, kdyby nebyla slizkým hadím klubičkem rdoušeným maskou, přísahal bych, že je to má žena Alberta. Pokud to nebyla má žena Alberta, tak to byla jiná žena, ale řekl bych, že to byla Alberta. Myslel jsem si, že bych vždycky poznal Albertinu kundu, ale když je ženská svinutá do klubička a má mezi nohama masku, je její kunda stejně dobrá jako kterákoli jiná; na každý kanál patří mříž, v každém lusu je hrášek, za každou štěrbinou je muž se železnou maskou.

Sedím na židli vedle kovové pelesti postele, šle spuštěné, do lebeční klenby mi buší buchar a já začínám snít o ženách, které jsem znal. Ženy, které si úmyslně zlomily pánev, aby do nich doktor musel strčit gumový prst a prohrabat se jim až do krku. Ženy s bránicí tak tenkou, že poškrabání jehlou dunělo v jejich splasklých měchýřích jako Niagara. Ženy, které dokázaly sedět celé hodiny a převracet svou kundu naruby, aby se mohly dráždit

vyšivací jehlou. Divné psovitě ženy s huňatými hlavami a budíkem nebo hlavolamem schovaným vždycky na nesprávném místě; budík vždy začal zvonit v nepravou chvíli - právě když se nebe rozzářilo rachejtlemi a z mokřých jisker se líhli krabi a mořské hvězdice, právě tehdy a napořád a bez selhání se mi zjevuje zlomená pila, pleskající drát, nehet prostrčený prstem, korzet plesnivějící potem. Divné ženy s psími tvářemi v tuhých límečcích, s pokleslými koutky a tiskem v oku. Satanské tanečnice z éry palatynátu s tlustými zadky; dveře vždy jen na prst otevřené a plivátko tam, kde by měl být stojan na deštníky. Celuloidové atletky, které vybuchují jako pingpongové míčky, když je někdo střílí do plamene plynové lampy. Podivné ženy - a já pokaždé sedím u železné pelesti. Mají tak šikovní prstíky, že kladivo bucharu dopadne vždy na to nejcitlivější místo v mé lebce a rozdrtí lepidlo na jejich švech. Mozkovna je jako hamburger v zamžném okně.

Procházím halou a uvidím hlouček, který se shromáždil před barem. Vejdu a naráz uslyším dítě skučící bolestí. Stojí na stole uprostřed davu. To děvčátko má ve spánku trhlinu. Z hlavy jí vyvěrá krev. Jen tak vyvěrá, nestříká v potůčcích po skrání. Pokaždé, když se jí rána na spánku rozevře, zahlédnu, že se uvnitř něco vrtí. Vypadá to na kuře. Pak se mi podaří podívat se zblízka. Je to kukačka! Lidé se smějí. Dítě přitom skučí bolestí.

V předpokoji slyším pacienty kašlat a šoupat nohama. Slyším šustění stránek zavíraných časopisů a hrkání mlékařského vozu na štěrkové cestě venku. Má žena sedí na bílé stoličce, hlavička dítěte mi leží na prsou. Rána na jejím spánku tepe, tepe, jako by v ní pulsovalo mé srdce. Chirurg je oděn v bílém, pochází po místnosti a nervózně potahuje z cigarety. Občas se zastaví u okna, aby se podíval, jak je venku. Nakonec si umyje ruce a natáhne si gumové rukavice. Se sterilizovanými rukavicemi na rukou zapálí plamen pod svými nástroji. Mimoděk se podívá na hodiny, bezděčně se probírá účty ležícími na stole. Děvče teď už sténá; její tělíčko se škube bolestí. Pevně svírám její ruce a nohy a čekám, až nástroje začnou vřít.

Konečně je chirurg připraven. Posadí se na stoličku a vybere si dlouhý, přesný nástroj s doběla rozpáleným hrotem a bez slova varování jej zanoří do otevřené rány. Dítě ze sebe vyrazí křik, při kterém tuhne krev v žilách, takže se má žena skácí na zem. "Jí si nevšímejte," říká chladný, soustředěný chirurg a ukazuje botou na tělo mé ženy. "Teď pevně držte!" Namočí svůj nejkrutější nástroj ve vroucím antiseptiku a ponoří jeho ostří do spánku, až se rána vznítí. Pak s touže ďábelskou rychlostí náhle vytahuje onen nástroj, k němuž se očkem přichytlo bílé lanko, které přechází v červený flanel, ten ve žvýkačku, ta do pražené kukuřice a nakonec do pilin. Když z hlavy vylétne poslední vločka pilin, rána se krásně a čistě uzavře a není ani vidu po nějaké jizvě. Dítě ke mně vzhledne s klidným úsměvem, sklouzne mi z klína, jde si sednout do kouta a začne si hrát.

"To bylo jedinečné!" říká chirurg. "Vskutku jedinečné!"

"Opravdu, jo?" křičím. Vyskočím jako blázen, srazím ho ze stoličky a s koleny pevně vraženými do jeho hrudi chmátnu po nejbližším nástroji a začnu ho jím dlabat. Pracuji na něm jako ďábel. Vyloupnu mu oči, prorazím mu bubínky, prořizu mu jazyk, přeseknu průdušnice, urazím mu nos. Strhnu z něj šaty a pálím mu hrudník tak dlouho, až se z něj začne kouřit. Dokud je maso ještě syrové a třese se před rozžhaveným železem, odřežu svrchní vrstvy a liju dovnitř kyselinu dusičnou - dokud neuslyším, jak se srdce a plíce škvíří, dokud mne stoupající dým téměř nevyfídí.

Dítě přitom tleská ručkama se škodolibou radostí. Vstanu a hledám kriketovou pálku. Všimnu si, že má žena sedí v druhém rohu místnosti. Vypadá to, že se bojí strachy vstát. Dokáže jen šeptat: "Ďáble! Ďáble!" Utíkám po schodech dolů hledat tu pálku.

V temném šeru mám dojem, že jsem uviděl něco u malého ebenového pianu. Skomíravé světlo lampy stačí, aby kolem mužovy hlavy utvořilo zářící auru. Muž čte nahlas monotónním hlasem z obrovské železné knihy. Čte stejným způsobem, jako rabín vyzpěvuje modlitby. Hlavu má ve vytržení zvrácenou dozadu, jako by byl neustále vyveden z rovnováhy. Vypadá jako pokazená pouliční lampa žhnoucí ve vlhké mlze.

Jak ubývá světla, je jeho zpěv stále monotónnější. Nakonec už nevidím nic než zář kolem jeho hlavy. A i ta posléze mizí a já si uvědomuji, že jsem postupně ztrácel zrak. Je to jako potápění, při němž celá má minulost stoupá vzhůru. Nejen má vlastní minulost, ale minulost celé lidské rasy, přes kterou přejíždím na krunýři obří želvy. Putujeme spolu se Zemí hlemýždím tempem; dosahujeme konce její oběžné dráhy a potom bez znatelného naklonění rychle měníme směr a prolétáme prázdnými domy zvěrokruhu. Vidíme podivná fantastická znamení ze zvířecího světa, ztracené rasy, které vystoupily na vrchol žebříku jen proto, aby vzápětí spadly až na dno oceánu. Zvláště hebkého rudého ptáka, jehož péra jsou v jednom ohni. Rudý pták letí jako šíp stále na sever. Když uhání svou cestou na sever nad těly mrtvých, má v patách hejno světlušek, oslnivý roj, který zastíní i sluneční zář.

Pomalů, jako když odhazuje závoje, tma řídne. Vystupují z ní obrysy muže stojícího u pianu s velkou železnou knihou v rukou. Hlavu má zakloněnou dozadu a únavným monotónním hlasem vyzpěvuje litanii za mrtvé. Naráz začne pocházet z místa na místo, rychle a mechanicky, jako by bezmyšlenkovitě prováděl nějaké cvičení. Jeho pohyby mají trhavý, automatický rytmus, který lze jen obtížně sledovat. Chová se jako laboratorní zvíře, kterému odebrali část mozku. Pokaždé, když dojde k pianu, uhodí náhodně do několika kláves - klip, klap, klep. K tomu si něco zamumlá pod nos. Obrátí se hbitě k východní zdi a zamumlá "teorie dýchání"; obrátí se rychle k západní zdi a zamumlá "teorie protiv"; když klopýtá na severo-severozápad, mumlá "teorie čerstvého vzduchu." A tak dál a tak dál. Pohybuje se jako starý čtyřštěžňový škuner, který se kymácí ve větru, ruce mu visí podél boků, hlava padá ke straně. Rychlý, neúnavný pohyb jako let člunku v tkalcovském stavu. Naráz to otočí k severu a mumlá "Zet jako zebra... zebu, zeli, Zachariáš...ani vidu po pé jako preclíky..."

Listuji stránkami železné knihy a vidím, že je to sbírka středověkých básní, pojednávající o mumiích. Každá báseň obsahuje návod na léčbu nějaké kožní choroby. Je to Deník velkého moru, sepsaný židovským mnichem - taková kronika kožních chorob, zpívaná trubadúry. Zápis má podobu hudebních not, představujících všechny bestie, pokládané za zlá znamení nebo vyznačující se plazivými způsoby - ropuchy, krčka, baziliška, úhoře, brouka, netopýra, želvy, bílé myši. Každá báseň obsahuje předpis na vymítání démonů usídlených pod kůží.

Můj zrak přeskakuje z hudební stránky na hon na vlky, který se odehrává za branami. Zem je pokryta sněhem a na oválném poli u hradebních zdí dva šlechtici vyzbrojení dlouhými oštěpy děsí vlka k smrti. S obdivuhodným půvabem a obratností je vlk připravován na smrtící ránu. S pocitem rozkoše pozoruji dlouhou hru se smrtí. Oštěp je téměř přichystán k hodů, kůň i jezdec zkoncentrováni v závažné pružnosti: v jediném souběžném pohybu vlk, kůň i jezdec krouží kolem sloupu smrti. Když oštěp proklaje vlka, zem se měkce zhoupne vzhůru, obzor se nakloní a nebe je modré jako nůž.

Při procházce kolonádou dojdou k propadlým ulicím, které vedou do města. Domy jsou obklopeny vysokými černými komíny chrlícími sirnatý kouř. Nakonec přicházím k továrně na bedny. Z jejího okna zachyťím pohled na mrzáky stojící v řadě na dvoře. Žádný z mrzáků nemá nohy, jen pár jich má paže; tváře všech pokrývají saze.

Všichni mají na hrudi medaile.

K mé hrůze a překvapení si pomalu uvědomuji, že z dlouhého koryta připevněného k tovární zdi se na dvůr valí stálý proud rakví. Z řady vyjde muž na znetvořených pahýlech, přistoupí k hromadě rakví, jednu si naloží na záda a pomalu se odšourá se svým nákladem. Tak to pokračuje bez přestání, bez sebemenší zastávky, bez hlesu. Po tváři mi tečou potůčky potu. Chtěl bych utéct, ale stojím jako přikovaný. Možná žádné nohy nemám. Jsem tak vydešen, že se bojím jen pohlédnout dolů. Chytnu se okenního rámu, a aniž bych se odvážil pohlédnout dolů, zvedám nohu, až se rukou dotknu podrážkou boty. Opakuji ten pokus s druhou nohou. Potom v panice hledám rychle východ. V místnosti, kde stojím, jsou na podlaze poházeny prázdné bedny a kolem nich se válejí hřebíky a kladiva. Proplétám se mezi bednami k východu. Právě když najdu dveře, vrazím nohou do prázdné bedny. Podívám se do ní - a nastojte, není vůbec prázdná! Spěšně nahlížím do ostatních. Žádná není prázdná! V každé z nich je kostra uložená v dřevité vlně. Běžím z jedné chodby do druhé a horečně hledám schodiště. Když probíhám halami, zachytím pach balzamovací tekutiny, táhnoucí se z otevřených dveří. Konečně se dostanu ke schodišti, a jak pádím po schodech, všimnu si v přízemí bílé emailové ruky s nápisem "K márnici".

Je noc a já jsem na cestě domů. Můj chodník vede divokým parkem, do jakého jsem často zabloudil za tmy, když jsem měl oči zavřené a slyšel jsem jen dýchání zdi. Mám pocit, jako bych byl na ostrově ohraničeném skalnatými zálivy a ústími řek. Jsou tu můstky s lampióny, lavice z hrubého otesaného dřeva pohozené okolo pěšinek vysypaných štěrkem, pagody, ve kterých se prodává cukroví, slunečníky, skalnaté útesy nad zálivem, tenoučké čínské obaly ukrývající bouchací kuličky. Všechno je takové, jak bývalo kdysi, dokonce zvuk kolotoče a papíroví draci třepetající se ve spleti větví. Až na to, že teď je zima. Je uprostřed zimy a všechny cesty jsou pokryty sněhem, který je tak hluboký, že jsou téměř nesjízdné.

Na vršku jednoho z obloukových japonských mostů se na chvíli zastavím, opřu se o zábradlí, abych si urovnal myšlenky. Všechny cesty jsou teď přede mnou jako na dlani. Jdou rovnoběžně vedle sebe. V tomto lesnatém parku, který tak dobře znám, se cítím naprosto bezpečný. Tady na mostě bych mohl stát věčně, jistý si svým cílem. Už se ani nezdá být nutné projít ten zbytek cesty, protože s určitostí vím, že jsem na hranici svého království a jeho blízkost mne uklidňuje. Jak dobře znám tenhle můstek, skupiny stromů, proud, který teče pode mnou! Tady bych mohl stát ztracen navždy v bezmezném bezpečí, kolébán a navždy zmámen pleskavým šuměním oceánu. Proud víří donekonečna kolem mechem obrostlých kamenů. Proud tajícího sněhu, na vrchu břečkovitý, je vespod rychlý; pod mostem ledově čirý. Tak čirý, že mohu změřit jeho hloubku pouhým okem. Ledově čirý až po krk.

A teď z hustého lesa, mezi cypřiši a jehličnany, přichází přízrak - dvojice, držící se za ruce. Jejich pohyby jsou pomalé a malátné. Oba jsou ve večerním - ona v šatech s hlubokým výstřihem, muž má zářivé manžetové knoflíčky. Pohybují se sněhem vzdušnými krůčky. Ženina chodidla jsou velice měkká a suchá, ruce má holé. Žádné vrzání sněhu, žádné kvílení větru. Zářivé diamantové světlo a curůčky sněhu, rozpouštějícího se v noci. Potůčky prachového sněhu sklouzávají se stromů. Žádné skřípění čelistí, žádné vlčí vytí. Pramínky a pramínky ledového měsíčního světla, zvuk bílé vody a okvětních lístků pleskajících o most, ostrov odplývající v neustálém pohybu, skály propletené se změtí vlasů, černé zálivy a zátočiny v stříbrné záři hvězd.

Pohybují se kupředu v přeludném proudu, směrem k úpatí zátočiny a k bělopěnné vodě. Vstupují do čiré ledové hlubiny říčky - její nahá záda, jeho lesklé manžetové knoflíčky - a zdálí přichází tklivý cinkot korálových závěsů letmo brnkajících o kovové zuby kolotoče. Voda ubíhá jako tenký skleněný list spojující hebké

bílé náspy břehů; ubíhá pod kolena a unáší useknutá podkolena jako rozbité piedestaly hruté před lavinou. Oni klouzají dál po svých ledových pahýlech, roztahují netopýří křídla, oděv přilepený ke končetinám. Voda stoupá čím dál výš, vzduch chladne, sníh jiskří jak diamantový prach. Z cypřišů nahoře padá matná zeleň, klene se jako zelený stín nad břehy a barví ledově čiré hlubiny říčky. Žena trní jako anděl na ledové řece, křídla rozložená, vlasy vlající dozadu ve ztuhlých skleněných vlnách. Náhle, jako skelná vata v modrém plameni, říčka spěje k ohnivým jazykům. Ulicí planoucí barvami se pohybuje hustý rovnodennostní zástup. Je to ulice časných bolestí, kde se byty řadí za sebou jako železniční vagóny a všechny domy mají zdi opatřené ocelovými kopími. Ulice se mírně svažuje směrem ke slunci a pak se vrhá kupředu jako šíp, aby se nakonec ztratila v prostoru. Kde se dřív zatáčela s teskným, skřípavým lomozem, s tuhými, pompézními střechami a prázdnými falešnými zdmi, ulice teď jako otevřený kohoutek zajíždí na místo, domy zapadnou do řady, stromy rozkvétají. Nestarám se teď o čas ani cíl. Proplétám se jako zlatý bzukot sirupem teplých lenivých těl.

Jako marnotratný syn se procházím ve zlatém poklidu ulic mého mládí. Nejsem ani zmaten, ani rozčarován. Od šesti výběžků na hranici města jsem se vracel zpět křivolakými cestami ke středu, kde vše je změna a proměna, bílý beránek stále svlékající svou kůži. Kdy jsem na horských hřebenech skučel bolestí, kdy jsem se v rozpálených bílých údolích dusil louhem, kdy jsem si při brouzdání lenivými potůčky zraňoval nohy o kameny a střepiny, kdy jsem lízal sláný pot citrónových plantáží nebo uléhal do hořících milířů, abych byl upečen, kdy se to vše dalo, že jsem podnes nezapomněl na to, co už není?

Ztratil jsem svou kůži už tehdy, když jsem vítal s radostí tady dole v chladné pohřební ulici pohřební vůz? Byl jsem beránek a oni ze mne udělali pruhovaného tygra. Narodil jsem se v houští, s rounem hebké bílé vlny. Jen krátkou chvíli jsem se klidně pásal a pak na mne dopadla pracka. V žhnoucím plameni sklonku dne slyšel jsem za okny vydechování; všemi domy jsem prolézal pomalu, naslouchaje těžkému bušení krve. Pak jsem se jedné noci probudil na tvrdé lavici v zmrzlé zahradě na jihu. Slyšel jsem tesklivý pískot vlaku, viděl jsem bílé písčité stezky svítící jako cesty dlážděné lebkami.

Světlem putuji sem a tam bez radosti i bolesti proto, že mi v Tallahassee vzali vnitřnosti. V rohu u polámaného zábradlí mi sáhli dovnitř špinavými prackami a špinavým zavírákem mi odřízli vše, co bylo jen mé, vše, co bylo svaté, osobní, tabu.

V Tallahassee mi vyřízli vnitřnosti; vláčeli mne městem a na kůži mi udělali tygří pruhy. Kdysi jsem si po právu pískal. Kdysi jsem se toulal ulicemi a naslouchal bušení krve za zavřenými okenicemi. Teď ve mě všechno bouří jako při karnevalu v plném varu. Boky mi rvou milióny flašinetových melodií. Scházím ulic časných bolestí s karnevalem v plném proudu. Jdu svou cestou a trousím kolem melodie, které jsem se naučil. Spokojená, lenivá zkaženost, kmitající od obrubníku k obrubníku. Klubko lidského masa, rozhoupané jako tlustý provaz.

U spirálově visutých zahrad kasína, kde pukají kokony bource morušového, žena pomalu stoupající po květné pěšině na chvíli zastavuje, aby na mne udeřila plnou vahou svého pohlaví. Hlava mi klimbá automaticky ze strany na stranu, bláznivý zvon zavěšený ve zvonici. Když odejde, smysl jejích slov se mi začíná ozřejmovat.

Hřbitov, řekla. Viděl jsi, co udělali s hřbitovem? Loudám se kolem vlahého vinného lisu, okenic doširoka otevřených, verand hemžících se dětmi a myslím neustále na její slova. Loudám se s lehkou černošskou představivostí, holokrky, ploskonohý, s prsty na nohou roztaženými a šourkem staženým. Obklopuje mne teplá jižanská vůně, dobromyslná lehkost mající kondoří křídla.

Co udělali pro ulici bylo jako to, co udělal Josef pro Egypt.

Cože udělali? Ani vy, ani oni. Zem zralé zlaté kukuřice, rudochů a černochů. Kdo jsou nebo byli, nevím. Já jen vím, že vzali zem a rozesmáli ji, vzali hřbitov a udělali z něho úrodné, vzdychající pole. Každý náhrobní kámen byl odstraněn, všechny věnce a kříže zmizely. Nedaleko od mého domova je nízko položená šachovnice úpící pod úrodou obilí, půda je úrodná a černá, statné muly boří svá sličná kopyta do vlhké země, do které radlice pluhu zajíždějí jako do másla. Celý hřbitov zpívá svou bohatou úrodou. Zpívá skrze listy pšenice, kukuřice, ovsu, žita, ječmene. Hřbitov překypuje potravou, muly švihají ocasem, velcí negři si broukají a pozpěvují a pot jim stéká po nohách.

Celá ulice dnes žije z hřbitovních základů. Dost všeho pro všechny, víc než dost. Přebytek proviantu odchází v páře, písních a tanci, nemravnostech a bezstarostnosti. Koho by napadlo, že ubozí vandráci s vpadlými hrudníky, hnijící pod kamennými náhrobky, obsahují tolik plodné moudrosti? Kdo by si pomyslel, že ti kostnatí luteráni, ti presbyteriáni s pavoučíma nohama měli tak dobré tlusté maso na svých kostech, že by jednou mohli dát takovou úrodu hniloby, takové spousty červů? Dokonce strohé epitafy, které vytesali kameníci, přispěly k jejich úrodnosti. Tam pod studeným teploušem ti hříšní, smilní vykrádači hrobů tiše pracují k jejich moci a slávě. Nikde na celém světě jsem neviděl hřbitov takhle bohatě kvést. Nikde na celém světě neexistuje tak úrodný, kouřící hnůj. Ulice časných bolestí, objímám tě! Žádné bledé tváře, žádné Beethovenovy lebky, žádné zkřížené hnáty, žádné pavoučí nohy. Vidím jenom kukuřici, zlatobýl a šefík; jen obyčejnou motyku, muly v jejích stopách, široká plochá chodidla s roztaženými prsty a bohatou hedvábnou prst', čvachtající mezi prsty. Vidím červené kapesníky a vyšívané modré košile a široká sombrera lesknoucí se potem. Slyším bzučící mouchy a monotónní líné hlasy. Vzduch hučí bezstarostnou radostí; vzduch bzučí hmyzem a jeho křídla rozdrčená na prach šíří pyl a hříšnost. Neslyším zvony, pískot, gongy, neslyším ani skřípění brzd. Slyším klapot kopyt, zvuk kapající vody, bzukot a tiché peklo dřiny. Slyším kytaru a harmoniku, měkký zvuk tamtamů, pleskání pantoflí; slyším stahování rolet a hýkání osla zabořeného hluboko do ovsu. Žádné bledé tváře, díky Bohu! Vidím kuliho, černocha, ženskou. Vidím čokoládové a skořicové stíny, vidím středozevní olivy, žlutohnědé havajské zlato, vidím každý čistý a každý lomený barevný odstín, ale žádnou běl. Lebka a zkřížené hnáty zmizely s náhrobními kameny; bílé kosti bílé rasy vydaly svou sklizeň. Vidím, že vše, co se vztahuje k jejich jménu a památce, vybledlo, což mne naplňuje divokou radostí. V bzukotu otevřeného pole, kde kdysi zem vnikla do bláznivých vandráků, se mé žízňivé prsty brouzdají vlhkými brázdami; napravo i nalevo rozstříkují šťavnatou zelnou prst', bláto vymáčknuté pneumatikou, široké zelené listy, rozdrčené bobule, dehtovou šťávu z oliv. Blahořečím vypaseným mrtvolným červům, které má bota zatlačuje zpátky do drnu. Jako opilý námočník si to šněruji ze strany na stranu, boty mám mokré, ruce suché. Dívám se pšenici k obláčkům kouře; mé oko putuje po řece, po jejích vrchovatě naložených plachetnicích, po pomalém splývání plachet a stěžňů. Vidím, jak slunce vystřeluje své široké paprsky, saje něžně z prsu řeky. Na vzdálenějším břehu pozoruji špičaté tyče indiánských stanů, lenivé kudrlinky kouře. Vidím, jak tomahavk plachtí vzduchem za válečným pokřikem, při kterém tuhne krev v žilách. Vidím tváře, zářící korále, měkký tanec mokasinů, dlouhé ploché cecky a indiánská škvřňata s copánky.

Delawarové a Indiáni z kmene Lackawanna, Monongahela, Shenandoah, Narragansett, Tuskagee, Oskaloosa, Kalamazoo, Pawnee; Mohawkové, Seminolové a Čerokézové, velký Manitu Černá Noha, pohoří Navajo: jako velký rudý mrak, jako sloup ohně, vize psanecké důstojnosti naší země mi defiluje před očima. Nevidím žádné Lotyšy, Chorvaty, Finy, Dány, Švédy, Irčany, žádné šikmoočky, Taliány, Poláky,

Němčoury, Maďaróny. Vidím Židy sedící v jejich vraních hnízdech, jejich vyprahlé tváře vyschlé na kůži, lebky svraštělé a bez kostí.

Ještě jednou se zablyští tomahavk, skalp letí a z řečiště se vyvalí zářivý dmoucí se mrak krve. Z úbočí hor, z velikých jeskyň, z bažin a močálů vytéká záplava krví potřísněných mužů. Od pohoří Sierra po Appalačské hory čpí země krví zavražděných.

Můj skalp je uřezán, přes uši mi visí cáry šedého masa; mé nohy jsou upálené, boky prokláté kopími. Ve chlěvě u rozbitého plotu ležím vedle svých vnitřností; pomíchaných a krví potřísněných stejně jako krásné bílé skráně potažené kůží a pokryté svaly.

Vítr řve v mém rozbitém konečniku, skučí jako šedesát malomocných. Bílý plamen, pramínek modrého ledu, sprška pochodně víří v mých prázdných útrokách. Paže mám vymknuté z kloubů. Mé tělo je hrobka, kterou drancují vykrádači hrobů. Jsem plný surových drahokamů, krvácejících s ledovým třpytem. Tisíce kopími propichuje slunce mé rány, drahokany hoří, žaludky ječí. Nevím, zda je den či noc, šapitó světa se hrouť jako vzducholoď.

V plameni krve cítím dotyk kleští: protahují mne ústím řeky, slepého a bezmocného, poloudoušeného, lapajícího po dechu, naříkajícího neschopností. V dále slyším hukot ledové vody, vytí šakalů v lese, vidím skrze jehličí, jak se skvrna světla rozlézá, svěží, kyanovodíkové světlo zbarvuje sních a ledové hlubiny řeky.

Příjemné, rozechvělé bubláni, tiché peklo - jako když žena s rozepjatými křídly plavala bez nohou pod mostem.

Strouhy jsou přeplněné sněhem. Je zima a na zem pronikají jen slabé pablesky poledního slunce. Jdu ulicí kolem bytů. Hodinu nebo dvě, dokud slunce svítí, proměňuje se všechno ve vodu, vše teče, plyne, zurčí. Mezi obrubníky a závěsemi se rodí přival čiré modré vody. Ve mně je záplava, která ucpává úzká ústí mých žil.

Čirý, modrý proud ve mně protéká od konečků noh až ke kořínkům vlasů. Dočista jsem roztál, rozpustil se s ledově modrou rozpustilostí.

Procházím ulicí kolem řady bytů, s ledově modrou rozpustilostí v tenkých, ucpávajících se žilách. Zimní sních taje, okapy přetékají. Bolest i radost odešly s ním, rozpuštěné odzurčely do kanálu. Naráz se rozezvučí zvony, divoké umíráčky s chlípnými jazyky, divokými železnými srdci tříští skleněné hemeroidy mých žil. Skrze tající sních kraluje krveprolití: malí činští koníci ověšení skalpy, dlouhý tenkonohý hmyz se zelenými kusadly. Před každým domem stojí železné zábradlí ověšené modrými květy.

Větru v patách přilétají ulicí časných bolestí čarodějnice, velké plachty rozvinuté, šaty nadouvající se lebkami. Ohromeni přecháme nocí, pročitáme zelené album, ozdoby na jeho předních nohou, vystouplé čelo. Ze všech hnijících pohárů se ozývá syčení hadů svíjejících se v pytli, provaz je utážen, střeva zauzlená. Modré květiny kropenaté jako leopardi, rozmělněné, vysáté, zem svěží barvy, zlato, morek, světlá kostní moučka, tři křídla ve vzletu, pochod běloušů, čpavkové oči.

Tající sních se vpíjí hluboko, železo reziví, listy kvetou. Na rohu ulice stojí muž v cylindru, v modrém seržovém obleku a lněných psích dečkách, s jemně zastříženým bílým knírem. Kohoutek se otevře a proudí z něj rajčatová šťáva, zlaté citróny, sloní choboty, svícny. Mojše Pippik, obchodník s citróny, ulovený s holuby, který choval purpurová vejce ve své náprsní kapse, červené vázanky, melouny, špenát s krátkými stopkami, strunatý, zohyzdělý dehtem. Výsměšný pískot hlasitě burcující, záplava děvek v obvazech čpících lyzolem, čpavek a kafové náplasti, malé slídové chatrče, podrcené arašídové slupky, to všechno pochoduje triumfálně s ranním vánkem. Ranní světlo přichází ve vlnách, okenní tabule jsou čmouhaté, pokrývky roztrhané, nepromokavé plátno vybledlé. Na konci zástupu jen jde, ne běží, ba téměř nedýchá muž s vlasy a větrnou korouhvičkou, která se prudce otáčí. Nakonec se dá na úprk. Muž, který nemyslí na to jak a

proč, ale jen na pochod matnou nocí se všemi hvězdami před přídí s nákladem ostříhaných vousů. Proznojena prdlavkovým ujímáním, probouzí se žalující noc s osidly otáčejícími se zleva napravo, pravé poledne na zimmním moři, pravé poledne na všech stranách paluby i na nebi. Znovu větrná korouhev a dlouhá vesla prostrčená otvory v boku lodí a všechny zvuky ztlumené. Bezhlesá noc na všech čtyřech, jako hurikán. Bezhlesá loď naložená karamelami a niklovými kostkami. Sestra Monika hraje na kytaru s rozepnutou halenkou, s rozpuštěnými vlasy a širokými kruhy v obou uších. Sestra Monika pomazaná vápnem, ústní vodou, oči zalepené, zmalovaná, zachmuřená, zatrpklá.

Ulice časných bolestí se rozšiřuje, modré rty se nadouvají, zuby drkotají, albatrosí křídla před jejím trojúhelníkovitým ústím vymknutá z kloubů. Muž v buřince napadá na levou nohu; o fous doleva dolů, pod obrubníkem, leží kubánská vlajka polepená nudlemi, spolu s pustorylem, divokými magnoliemi, mladými palmovými výhonky usekanými s křídou a zelenými slinami. Pod stříbrným ložem bílá miska s pelargoniemi - dva proužky na ráno, tři na noc. Bobři žízníci po krvi. Krev přichází po bílých doušcích, bílých dávivých doušcích jílu prohněteného s vylámanými zuby, slinami a kostní moučkou. Zem je kluzká od neustálého přicházení a odcházení, od blyštivých nůžek, dlouhých nožů, horkých a dlouhých jazyků.

V tajícím sněhu venku se zvěřinec rozpadá, nejprve zebry s úžasnými bílými pruhy, pak draví ptáci a havrani, pak akácie a diamantový prach. Stromy zívají přes roztažené prsty listů, červený pták krouží a potápí se, kočka se kotí, ještěrka močí, šakal přede, hyena hýká a chechtá se a zase hýká. Celý rozsáhlý, dobře zalitý hřbitov za noci láme údy svých mrtvých. Také automaty drtí, zapasované v masivním brnění s rezivými panty a uvolněnými šrouby, opuštěné konzervářským trustem. Máslo vykvétá v obřích věncích, tučné, oleandrové máslo, pokryté stopami vraních pařátů, promíchané Johnem Škrtičem. Máslo žlukne v márnici, blede pramínky měsíčního světla protékají dovnitř, ústí řek jsou zatarasena, náklady roztřesené, výhybky přehozené na slepou kolej. Hnědě kropenaté slepice ozdobené rudými volaty a vydří kožešinou spásají nížiny. Ostrožka způsobuje krvácení. Magnéziové studny se zapalují, orel krouží ve výšinách s naštipnutým pařátem.

Krvavá a divoká je noc, v níž jsou všichni jestřábi rozsápáni. Krvavá a divoká je noc, v níž všechny zvonice kvílí, žaluzie se trhají a plynová potrubí vybuchují. Krvavá a divoká je noc, v níž každý sval je zkroucen, každý vlas zkřiven, každý zub rudý, páteř přeražena. Celý svět je dočista vzhůru, chvěje se jako svítání, nízký rudý oheň se plazí přes dásně. Po celou noc se lámou hřebeny, žebra zpívají. Dvakrát vpadne svítání a odkrade se zas. V potůčcích sněhu dýmají kysličníky. Všemi ulicemi nahoru a dolů projíždějí pohřební káry, nahoru a dolů, vozkové žmoulají své dlouhé biče, své bílé smuteční pásy, své bavlněné rukavice.

Na sever k bílému pólu, na jih k rudé volavce, puls bije zpřímá a nespoutaně. Jedno po druhém zářivými skleněnými zuby překousávají lanka. Kachna se přikolébává se svým širokým zobákem, po ní se připlazí lasička. Přicházejí jedna po druhé, obrostlé plísni, ocasy zpeřené, nohy opředené pavučinami. Přicházejí ve vlnách, ohnuté jako tramvajové troleje, a prolézají pod postelí. Bláto na podlaze, podivná znamení, planoucí okna, nic než zuby, pak mrkve, pak kočovné cibule se smaragdovými očima, komety, které přilétají a odlétají, přilétají a odlétají.

Na východ směrem k Mongolům, na západ směrem k sekvojím, puls skáče nahoru a dolů. Cibule pochodují, vejce klábosí, zvěřinec se točí jako káča. Na míle daleko odtud jsou pláže pokryté růžovým kaviárem. Krotitelé zuří, práskají svými dlouhými biči. Příboj

ryčí pod zelenými ledovci. Rychleji, rychleji točí se zem.
Z černého chaosu vystupují bárky světla se zabouchnutými
světíky. Z nehybné nuly a prázdnoty nekonečná rovnováha.
Z velrybí kostice a jutového pytle šílená věc zvaná spánek utíká
jako hodiny, co se natahují jednou za osm dní.

Na procházce Čínou

Ted' nejsem nikdy sám. Přinejhorším je se mnou Bůh!

Do Paříže, z Paříže, na odjezdu z Paříže či při návratu do Paříže
je to vždy Paříž a Paříž je Francie a Francie je Čína. Vše, co
nechápu, probíhá jako velká zeď po kopcích a údolích, kterými se
toulám. Mezi těmito velkými zdmi mohu prožít svůj čínský život
v klidu a bezpečí.

Jsem cestovatel, ne dobrodruh. Maléry se mi stávají jen tehdy,
když hledám cestu ven. Až do této chvíle jsem se propracovával
slepou štolou, prokutával jsem se zemskými vnitřnostmi za světlem
a vodou. Jako člověk z amerického kontinentu nemohu uvěřit, že by
na světě mohlo existovat místo, kde by člověk mohl být sám sebou.
Shodou okolností jsem se stal Číňanem - Číňanem ve své vlastní
zemi! Propadl jsem opiu snů, abych stanul tváří v tvář ohavnosti
života, na které nemám svůj podíl. Klidně a přirozeně, jako
proutek spadlý do Mississippi, jsem vypadl z proudu amerického
života. Pamatuji se na vše, co se mi v životě stalo, ale
nedychtím minulost obnovit, ničeho nelituji a jsem prost
toužebných přání i špatného svědomí. Jsem člověk, který se
probouzí z dlouhého spánku, aby zjistil, že sní. Prenatální
podmínka: narozený člověk žije nezrozen, nezrozený člověk umírá
narozením. Narozen a znovuzrozen, zas a znova. Narozen při
toulkách ulicemi, narozen při posezení v kavárně, narozen při
šoustání s kurvou.

Narozen a znovuzrozen, zas a znova. Rychlý krok a trest za něj
není jen prostá smrt, ale opakované smrti. Sotva se například
octnu v nebi, a už se za mnou znova otevře brána a já pod nohama
cítím oblázky. Jak jsem se naučil chodit tak brzo? Na čích nohách
to chodím? Ted' kráčím k hrobu, postupuji ke svému vlastnímu
pohřbu. Slyším cinkání rýče, déšť hrud bubnuje na rakev. Tak tak
jsem zavřel oči; ani nemám pořádně čas vychutnat vůni květin,
kterými mne zasypali, když lup! - přežil jsem další nesmrtelnost.
To, jak odcházím a zase přicházím na zem, mne udržuje ve střehu.
Musím udržovat své tělo připravené pro červy. Musím udržovat svou
duši čistou pro Boha.

Odpoledne, když sedávám v La Fourche, ptám se sám sebe chladně:
"Kam půjdeme odtud?" Do půlnoci můžu ještě vykonat cestu na Měsíc
a zpět. Tady na křižovatce sedím a prosnívám se zpět všemi svými
jednotlivými a nesmrtelnými já. Brečím si do piva. V noci, cestou
zpět do Clichy, mám týž pocit. Kdykoli přijdu k La Fourche, vidím
nekonečné cesty rozbíhající se od mých nohou. Z mých bot
vystupují nesčetná ega, která obývají můj svět bytí. Ruku v ruce
je doprovázím po cestičkách, jimiž jsem kdysi krácel sám: říkám
tomu velké nutkavé toulky mým životem a smrtí. Mluví s těmi
vlastnoručně vyrobenými společníky tolik, jako bych mluvil sám se
sebou, kdybych měl to štěstí a zemřel jen jednou a byl tedy
provždy sám. Ted' nejsem nikdy sám. Při nejhorším je se mnou Bůh!
Na té malé procházce z Place Clichy k La Fourche je něco, co
způsobuje, že všechny velké nutkavé toulky vypukají naráz. Je to
jako putování od jednoho bodu obratu k druhému. Řekněme, že jsem
právě opustil Café Wepler a že mám pod paží knihu, knihu o Stylu
a Vůli. Možná, že jsem celý večer četl pořád dokola jen jednu
stránku. Možná, že jsem vůbec nebyl v Café Wepler, ale když jsem
uslyšel hudbu, opustil jsem své tělo a odletěl pryč. A kde tedy
jsem? No přece na nutkavé procházce, krátkém padesátiletém výletu
uskutečněném otočením stránky.

Když opouštím Café Wepler, slyším podivný svištivý zvuk. Nemusím se ani ohlédnout, abych uhodl, že je to mé tělo, které za mnou utíká. V takovou chvíli jsou obvykle podél celé ulice rozestaveny hovnocucy. Jejich hadice jsou natažené přes chodník jako velcí sténající červi. Ti tlustí červi sají sračky z kanálů. To mi dodává správný duchovní popud k tomu, abych se na sebe podíval z profilu. Vidím, jak se v kavárně skláním nad knihou, vidím, jak mi poblíž stojící kurva čte přes rameno, cítím její dech na mém rameni. Čeká, až zvednu oči, možná taky na to, že jí zapálím cigaretu, kterou drží v ruce. Chystá se mne zeptat, co tady dělám sám a jestli se nenudím. Ta kniha je o Stylu a Vůli a já jsem si ji vzal do kavárny proto, že je to luxus čist v hlučné kavárně a navíc je to dobrá ochrana před nemocemi. Hudba je na hlučnou kavárnu příliš dobrá - jen zesiluje pocit samoty, osamělosti. Vidím, jak se horní ret té děvky chvěje nad mým ramenem. Jen trojúhelníkovitá skvrna rtu, hebká a hedvábná. Chvěje se ve vysoké tónině jako kamzík balancující nad roklí. Ted' běžíme trestnou uličkou, já a mé já, pevně slepeni dohromady. Malá procházka z Place Clichy k La Fourche. Ze slepých uliček, které na procházce mímám, jako netopýři oslepení světlem vyskakují kurvy. Zalézají mi do vlasů, do uší, do očí. Přisávají se ke mně krvežíznivými drápkami. Celou noc hníjí v průjezdech; páchnou jako rostliny po velkém dešti. Vydávají slabé rostlinné zvuky, imbecilní výkřiky obdivu, ze kterých naskakuje husí kůže. Hemží se na mně jako vši, vši s dlouhými lianovitými úponky, které vytírají pot z mých pórů. Kurvy, hudba, davy, zdi, světla na zdech, sračky a udatně pracující hovnocucy - to vše tvoří mlhovinu, která se zahušťuje do ledového probouzejícího potu. Každou noc, když jdu k La Fourche, musím proběhnout trestnou uličkou. Každou noc jsem skalpován a posekán tomahavky. Kdybych nebyl, chybělo by mi to. Když přijdu domů, vyklepu si ze šatů vši a smyji krev z celého těla. Vlezu si do postele a hlasitě chrápu. To je ten pravý svět pro mne! Ponechává mé tělo křehké a duši netknoutou.

Dům, ve kterém žiji, se bourá. Všechny pokoje jsou odhalené. Můj dům je jako lidské tělo se sedřenou kůží. Tapety visí v cárech, na postelích nejsou matrace, pryč jsou umyvadla. Každý večer, než vstoupím do domu, zastavím se a koukám na něj. Jeho hrůznost mne fascinuje. Konečně, proč ne trochu hrůzy? Každý žijící člověk je muzeem, které v sobě skrývá hrůznost lidského rodu. Každý člověk k tomu muzeu přistaví své křídlo. A tak každý večer, když stojím před domem, v kterém bydlím, před domem v demolici, se snažím pochopit jeho smysl. Čím víc jsou jeho vnitřnosti odhaleny, tím víc se do něj zamilovávám. Mám rád dokonce i ten nočník pod postelí, co ho už nikdo nepoužívá.

V Americe jsem bydlel v mnoha domech, ale nevzpomínám si, jak vypadaly uvnitř. Musím vzít s povděkem to, co se mi dělo, a procházet se s tím po ulicích. Jednou jsem si najal otevřenou bryčku a jel dolů po Páté avenue. Bylo to na podzim odpoledne a já jsem jel svým vlastním městem. Po chodnících se procházeli muži a ženy: podivná stvoření, napůl lidská, napůl celuloidová. Korzovali po Páté pološíleni, zuby nablýskané, skelný zrak. Ženy oděné do krásných rób, každá vyzbrojená studeným, tymolinovým úsměvem. Muži se také sem tam usmáli, jako kdyby jeli ve svých rakvích na schůzku s Božským Spasitelem. Prokřenili se životem, s přiblížením skelným leskem očí, s rozvinutými prapory, pohlavím sladce tekoucím kanály. Měl jsem s sebou bouchačku, a když jsme dojeli na Čtyřicátou druhou, začal jsem střílet. Nikdo si toho ani nevšiml. Kosil jsem je napravo i nalevo, ale dav neřidl. Živí šlapali po mrtvých a celou dobu se křenili, aby se pochlubili svými krásnými bílými zuby. Ten krutý bílý úsměv mi dodnes utkvěl v paměti. Vidím ho, když ve spánku vystrkuji ruku a žebrám - ten úsměv, který se vznášá nad nahnilými banány na Steeplechase. Amerika se usmívá na chudobu. Stojí to tak málo, usmívat se -

proč se tedy neusmívat, když jedete okolo v otevřené bryčce:
Usmívat se, usmívat se. Usmívejte se a svět je váš. Usmívejte se
při smrtelném chropotu - ulehčíte to těm, které opouštíte.
Usmívejte se, ksakru! Úsměv, který nikdy nezmizí!
Je čtvrtěk odpoledne a já stojím v metru tváří v tvář přátelským
Evropankám. V jejich tvářích je omšelá krása, jako by se jejich
země zúčastnila všech přírodních katastrof. Dějiny svého rodu
mají vytesány do tváří; jejich kůže je pergamen, na kterém je
zaznamenána celá bitva civilizace. Stěhování národů, nenávisti a
pronásledování, evropské války - vše vtisklo své stopy.
Neusmívají se; jejich tváře jsou klidné, vyrovnané se svou rasou,
charakterem, dějinami. V jejich obličejích nacházím kostrbatou,
mnohobarevnou mapu Evropy, mapu protkanou železnicemi, lodními
cestami a leteckými koridory, státními hranicemi,
neodstranitelné, nesmazatelné předsudky a soupeření. Kostrbatost
kontur, velké díry označující moře a jezera, rozbité články
řetízku označující ostrovy, podivné mytologické převisy
představující poloostrovy, všechno napětí a ovětralost dokládají
neustále pokračující spor mezi člověkem a skutečností, spor,
jehož další mapou je tato kniha. Když se na tu mapu dívám,
zanechává ve mně hluboký dojem to, že kontinent je mnohem větší,
než vypadá, a že vlastně ani není kontinentem, ale částí
zeměkoule, do níž vtrhl oceán, pevninou, do níž se vlilo moře.
V některých slabých místech země podlehla. Člověk nepotřebuje znát
nic z geologie, aby pochopil změny, kterými prošel evropský
kontinent s jeho sítí řek, jezer a vnitrozemských moří. Člověk
může na první pohled vysledovat titánské úsilí, které bylo
vynaloženo v jednotlivých epochách, stejně jako může vysledovat
nezdařené, zmařené snahy. Dají se dokonce vycítit velké podnební
změny, které následovaly po různých vzedmutích zemské kůry. Když
se člověk dívá na mapu očima kartografa, dokáže si i představit,
jak bude vypadat za padesát nebo sto tisíc let.
Při pohledu na moře a pevninu tvořící člověčí kontinenty vidím
jistě směšné, monstrózní útvary a naopak jiné, které svědčí
o hrdinských bojích. V dlouhých, klikatících se řekách mohu
vystopovat ztrátu víry a odvahy, odklon od milosrdenství, pomalé,
postupné opotřebování duše. Vidím, že hranice jsou vyznačeny
silnými, přirozenými čarami, ale i tenkými roztřesenými tahy
proměnlivými jako vítr. Cítím, že právě tady se bude měnit
podnebí, pocítuji jako neodvratné, že úrodné oblasti zpustnou a
jiné, jalové, rozkvetou. Jsem si jist, že v určitých krajích se
mýtus stane skutečností a tu a tam bude nalezeno spojení mezi
neznámými lidmi minulosti a neznámými lidmi současnosti, že velké
zmatení minulosti bude poznačeno ještě větším budoucím zmatením a
že jen tato vřava a zmatek jsou důležité a musíme tedy pokleknout
a klanět se jim. Jako lidé obsahujeme mnoho prvků, které tvoří
zemi, její skutečnou podstatu i mýtus; nosíme s sebou všude a
vždy náš měnlivý zeměpis, naše měnlivé podnebí. Mapa Evropy se
nám mění před očima; nikdo neví, kde náš nový kontinent začíná
nebo končí.
Jsem zde, uprostřed velké změny. Zapomněl jsem svou mateřštinu a
přesto ještě nemluvíím svým novým jazykem, jsem v Číně a mluvím
čínsky. Jsem v nehybném středu měnící se skutečnosti, pro niž
ještě nebyl vymyšlen žádný jazyk. Podle mapy jsem v Paříži, podle
kalendáře žiji v třetí dekádě dvacátého století. Ale já nejsem
ani v Paříži, ani ve dvacátém století. Jsem v Číně a tady nejsou
žádné hodiny nebo kalendáře. Plavím se proti proudu Jang-tse
v džunce a jídlo, které mám, pochází z odpadků vyhozených
z amerických dělových člunů. Příprava skromného jídla mi zabere
celý den, ale konec konců je to lehce dostupné jídlo a já mám
kachní žaludek.

Přicházím od Louveciennes... Pode mnou je údolí Seiny. Celá Paříž
vyvedená jako na plastické mapě. Dívám se přes rovinu s řečištěm

a vidím město Paříž: jeden kruh ulic v druhém, vesnice ve vesnici, pevnost v pevnosti. Jako sukovitý pařez sekvoje, osamělá a majestátní, stojí v rozlehlé rovině Seiny. Po celé věky stojí na tomtéž místě, jednou se zmenšuje a smrskává, jindy zas vyrůstá a rozlézá se: nové vychází ze starého, staré se rozkládá a odumírá. Nezávislé na místu a čase, stojí tu krásné město Paříž, hebká, drahokamová, svatá citadela, jejíž tajemné chodníčky se proplétají pod mořem střech, aby se ztratily v otevřené rovině. V pění a varu dopravní špičky sedím a sním nad aperitivem. Nebe je klidné, mraky se nehýbou. Sedím v nehybném středu dopravy, utišen mlčením nového života vyrůstajícího z rozkladu kolem mne. Nohama se dotýkám kořenů bezvěkého těla, pro něž nemám ani jméno. Komunikuji s celou zemí. Jsem v lůně času a nic mne nevyvede z mého klidu. Další poutník, který našel plamen své neposednosti. Sedím tu venku na ulici a skládám svou píseň. Je to píseň, kterou jsem slyšel jako dítě, píseň, kterou jsem ztratil v novém světě a kterou bych nebyl znova nalezl, kdyby jak proutek nespadla do oceánu času.

Pro toho, kdo musí snít s otevřenýma očima, směřuje všechen pohyb zpět, každý děj je rozbit na kaleidoskopické úlomky. Věřím, když procházím hrůzou dneška, že jen ti, kdo mají odvalu zavřít oči, jen ti, kteří jsou stále nepřítomní ve stavu zvaném skutečnost, mohou ovlivnit náš život. Tváří v tvář téhle zjevné, probuzené hrůze věřím, že všechny zdroje naší civilizace nebudou stačit na objevení malého zrnka písku potřebného k porušení vyčpělé, ohlupující rovnováhy našeho světa. Věřím, že jen snílek, který se nebojí života ani smrti, objeví nekonečně drobnou částčku síly, která vrhne vesmír do útoku - okamžitě. Nikoli pouze v tuto chvíli věřím v pomalý a bolestný, slavný a logický, neslavně nelogický vývoj věcí. Věřím, že celý svět - nejen země a stvoření, která ji tvoří, ani vesmír, jehož prvky jsme zmapovali včetně ostrovních vesmírů mimo náš dohled a dosah - ale celý svět, známý i neznámý, je vyřízený a svíjí se v bolestech a šílenství. Věřím, že kdyby zítra byly objeveny prostředky, s nimiž bychom mohli doletět k nejvzdálenější hvězdě, k jednomu z těch světů, jejichž světlo nás podle jakýchsi podivných výpočtů nedostihne dřív, než bude naše zem zničena, že kdybychom tam byli dopraveni v čase, který ještě nenastal, našli bychom tam stejnou mizérii, stejné šílenství. Věřím, že pokud budeme naladěni na rytmus hvězd kolem nás tak, abychom unikli zázraku srážky, tak jako jsme také naladěni na osud, který je současně připravován zde, tam, dole a všude, nebude úniku z tohoto všeobecného osudu, jestli současně zde, tam, dole a všude každý, jeden každý, člověk, zvíře, rostlina, nerost, hornina, řeka a hora to nebude chtít.

V noci, kdy věci ztrácejí jména, jdu ke slepému konci ulice a jako člověk, který došel na konec svých sil, přeskočím propast dělicí živé od mrtvých. Když dopadnu za hřbitovní zeď, kde žbrblá poslední zchátralý pisoár, celé mé dětství mi vyhrkne jako zvrátky do krku a dusí mne. Kdekoli jsem si chtěl ustlat na noc, bojoval jsem jako šílenec, abych vyhnal minulost. Nakonec je to ale minulost, kdo se vítězně vztyčí nad tím, kdo se v ní topí. S posledním zalapáním po dechu si člověk uvědomí, že budoucnost je šalba, slepé zrcadlo, písek na dně přesýpacích hodin, vychladlá škvára z vyhaslé pece. Když jdu do centra Leval-lois-Perret, mímám Araba u vchodu do slepé uličky. Stojí tu v zářivém světle obloukovky jako zkamenělý. Nic nenaznačuje, že je to člověk - není tu žádná páčka, žádná ručka, žádné táhlo, za které by se dalo zatáhnout a tímto magickým pohybem jej probudit z transu, do kterého upadl. Jdu dál a postava Araba zapadá hlouběji a hlouběji do mého vědomí. Postava Araba strnulého v kamenném transu pod zářivým světlem obloukovky. Postavy dalších mužů a žen stojících v chladném potu ulic - postavy s lidskými obrysy na malých

podstavcích ve vesmíru, postavy, které zkameněly. Nic se nezměnilo ode dne, kdy jsem poprvé sešel do ulice, abych se podíval na život na vlasní pěst. Vše, co jsem se od té doby dozvěděl, je falešné a k ničemu. A teď, když jsem odložil falešnou tvář země, je ke mně ulice krutější, než byla zpočátku. Do těchhle zvratků jsem se narodil a v nich také zemřu. Není úniku. Není Ráje, do kterého bych mohl přehnout. Misky vah jsou vyvážené. Stačilo by jen zrníčko písku, ale není možné ho najít. Chybí duch a vůle. Myslím opět na nádheru a hrůznost, jimiž mne ulice prvně inspirovala. Vzpomínám si na dům, ve kterém jsem bydlel, na masku, kterou jsem nosil, na demony, kteří ji obývali, na tajemno, které ji obklopovalo; vzpomínám si na každou bytost, která prošla obzorem mého dětství, na údiv, který vyvolávala, na auru, která se kolem ní vznášela, na dotyk jejího těla, pach, který vydávala; vzpomínám si na dny týdne a bohy, kteří jim vládli, jejich osudovost, jejich vůni, každý den tak nádhernou a tak překrásně jalovou; vzpomínám si na dům, který jsme postavili a na věci, které jej tvořily, na duch, který jej oživil; vzpomínám si na proměnlivé roky, jejich ostře rozhodné kraje jako kalendář skrytý v kmeni rodokmenu; vzpomínám si dokonce na své sny, sny sněné ve dne i sny sněné v noci. Od chvíle, co jsem minul toho Araba, jsem prošel dlouhou rovnou cestou k nekonečnu, nebo alespoň se mi zdá, že jdu dlouhou a nekonečnou cestou. Zapomněl jsem, že existuje něco takového jako geodetická křivka, že bez ohledu na to, jak velká je deklinace v místě, kde stojí ten Arab, půjdu-li pořád kupředu, budu se vracet zas a znova. Na každé křižovatce potkám postavu s lidskými obrysy, zkamenělou transem, postavu tyčící se proti slepé uličce, osvětlenou zářivým světlem obloukovky.

Dnes jsem si vyšel na velkou nutkavou procházku. Já a moje druhé já jsme pevně slepeni dohromady. Nebe zas nehybně visí, vzduch je klidný, ztichlý. Za velkou zdí, která mne obklopuje, ladí hudebníci. Další den k žití před porážkou! Další den! Zatímco si toto mumlám, zabočím náhle kolem hřbitovní zdi do Rue de Maistre. Ten náhlý obrát doprava mne vrhne do samého břicha Paříže. Svíjejícími se, kluzkými vnitřnostmi Montmartru probíhá ulice jako zubatá rána nožem. Brodím se krví, srdce v plamenech. Zítřka tohle všechno zahyne a já s tím. Za zdí ladí ďáblí své nástroje. Rychleji, rychleji, mé srdce hoří!

Stoupám na kopeček Montmartru, svatého Antonína z jedné strany, Belzebuba z druhé. Jeden stojí na vysokém vršku, skvostný svou bělostí. Povrch mysli se třísť jak rozbourané moře. Nebe se točí, země se houpe. Stoupám na vršek, nad krabáté pokličky střech, nad pošramocené okenice a dýchavičné komíny... V místě, kde se Rue Lepic pokládá na bok, aby si chvíli oddechla, kde se zatáčí jako vlásenka, aby pak začala zase zprudka stoupat, to vypadá, jako by odtud ustoupila přílivová vlna a zanechala za sebou bohaté mořské usazeniny. Tančírny, bary, kabarety, všechna pěna a žhnoucí krajky elektrického světla blednou před kvasící hmotou poživatin, která obkružuje úpatí vršku. Paříž se drbe na břichu. Paříž si olizuje rty. Paříž si dráždí chutě před nadcházejícím svátkem. Tady se tělo ve své dvojznačnosti neustále pohybuje - velké dynamické procesí jako vlysy na egyptském chrámu, jako etruská legenda, jako úsvit slávy Kréty. Všechno je vrávoravě živé, roj rozrůzněné hmoty. Teplý úl lidského těla, hrozen vína, med tekoucí jako teplé diamanty. Ulice se proplétají mými prsty. Naberu celou Francii do jedné hrsti. Jsem v pláštvi, v teplém břiše Sfingy. Nebe a zem se chvějí pod živou, příjemnou vahou člověčenství. V samém jádře je tělo. Mimo pochyby, zoufalství, rozčarování. Tělo je základ, nehynoucí. Slunce zapadá nad Rue d'Orsel. Možná je to zapadající slunce, možná je to ulice sama, ponurá jako chrámová předsíň. Má krev

klesá vlastní vahou do křehkých skleněných hemeroidů nervů. Na bolestí pohryzaných fasádách je tenká mázdra šmíru, tenký zelený povlak povadlosti, nádech demence. A najednou lup! a všechno se mění. Ulice rozevřít do široka své čelisti a tam, jako klidný bílý sen, jako sen zpodobněný v kameni, zvedá se Sacré Coeur. Je pozdní odpoledne a její těžká bělost je dusivá. Těžká, ospalá bělost jako břicho přejezené ženy. Krev se odlévá a zase hrne zpět, obrysy zaoblené měkkými, světlými, mohutnými, dmoucími se kupolemi napjatými jako nestoudné struky. Ze závratí vyvolávajícího srázu vyčnívají stromy jako ostnaté keře, jejich chlupaté větve líně povívají nad neviditelným proudem, který jakoby v transu plyne pod jejich kořeny. Na konečcích větví visí kousíčky nebe - hebounké, bavlníkové chomáčky nabarvené modří svítání. Terasa nad terasou, zelená zem posypaná drobtý chleba, spousty psů, malí kanibalové vyskakující z klokaních kapes. Z kostí mučedníků bílé balustrády, zmučené údy stále v záškubech agónie. Hedvábné nohy zkřížené jako staroarabské písmo, snad hedvábné běhny, možná hubení kormoráni, možná mrtvé hurisky. Celá nadmutá budova s bílou sloní kůží a těžkými kamennými prsy doléhá na Paříž s maurským fatalismem. Přichází noc, noc bulvárů, nebe rudé jako pekelný oheň. Od Clichy po Barbès se táhne jemné mřížoví otevřených hrobek. Hebká pařížská noc jako žebřík, mezi jehož příčlemi se klení spousta bezzubých dásní a duchů. Kolem dokola vršku bublají pisoáry, odtoky ucpané měkkým chlebem. Právě v noci se Sacré Coeur nejvíce vypíná ve vši své smradlavé líbeznosti. Těžká bělost její kůže a její vlhký kamenný dech zadržují krev jako chlopeň. Noc a Paříž vyčurávají svou bílou horečnatou krev. Čas se valí přes xylofony, měsíc zvoní, hlava je vymačkaná jak hadr. Noc přichází jako překocené plivátko a hezké květiny myslí, zlaté narcisy a bílé máky, jsou sežvýkány na sliny. Na vršku Montmartru, pod nebesky modrým baldachýnem, nehlučně přešlapují velcí kamenní koně. Údery jejich kopyt rozechvívají zem na sever až ke Špicberkám, na jih až k Tasmánii. Zem se točí jako káča na měkké ranveji bulvárů. Točí se rychleji a rychleji. Rychleji a rychleji, zatímco za zdí ladí hudebníci. Zas slyším první noty tance, ďábelského tance s jedem a šrapnelem, tance planoucích úderů srdce, každé srdce je v plameni a naříká do noci.

Na vysokém vršku, za jarní noci, sám v obřím těle velryby, visím hlavou dolů, oči nalité krví, vlasy bílé jak červi. Jedno břicho, jeden trup, veliké tělo velryby hníjící jako embryo pod vyhaslým sluncem. Lidé a vši, lidé a vši, nekonečné procesí k hromadě červů. To zpíval tohle jaro Ježíš, houby u úst, a žáby tančily. Ani skvrnka rzi, ani stopa po melancholii. Hlava svěšená do klína je černý šílený sen, pomalu topící se minulost, obraz zmuchlaný do koule a spoutaný řetězy. V každém lůně dupou železná kopyta, v každém hrobě ryčí prázdné rakve. Lůno a rakev a v dutině lůna plně vyvinutý idiot sbírá pryskyřníky. Muž a kůň jdou jak jedno tělo, ruce měkké, kopyta rozseknutá vedví. Přijíždějí v nekonečném procesí, s rudými bulvami a divokými hřívami. Jaro přichází v noci s rykem vodopádů. Přilétá na křídlech kobyl s vlajícími hřívami a kouřícími nozdrami.

Jdu nahoru Rue Caulaincourt přes hřbitovní most. Padá chladivý jarní deštík. Pode mnou bílé kapličky, kde spočívají mrtví. Cákance rozervaných stínů vržených hustým zábradlím mostu. Tráva proráží drny zelenější než ve dne - elektrická tráva, která se leskne karáty koňských sil. Ještě výš v Rue Caulaincourt potkávám muže a ženu. Žena má na hlavě slamák. V ruce drží deštník, ale neotvírá ho. Jak se přiblížím, slyším ji, jak říká "c'est une combinaison!" - a v domnění, že jde o kombiné, našpicuju uši. Ale ona mluví o jiném významu slova combinaison a brzy se začnou hádat. Ted' chápu, proč měla deštník složený. "Combinaison!" křičí ženská a začne se ohánět deštníkem. Jediné, na co se ten chudák zmůže, je - "Mais non, ma petite, mais non!"

Ta scénka mi poskytuje silné potěšení - ne proto, že ho tluče deštníkem, ale protože já jsem zapomněl druhý význam slova "combinaison" - sestava. Kouknu se napravo ode mne a vidím přesně tu Paříž, jakou hledám. Mohli byste znát každou pařížskou ulici a přesto neznat Paříž, ale když zapomenete, kde jste, a náhle začne padat hebký deštík na vaše bezcílné toulání, přijdete do ulice, kterou jste šli nejdnou a teď ve spánku zas, a je to právě ta ulice, kterou teď procházíte.

Právě v téhle ulici jsem jednou uviděl na chodníku ležet chlapa. Ležel na zádech, ruce roztažené - jako by ho právě sňali z kříže. Nikdo k němu nepřistoupil, ani živáček, aby se podíval, jestli není mrtev. Ležel na zádech, ruce roztažené, bez nejmenšího pohybu. Když jsem se k němu přiblížil, přesvědčil jsem se, že není mrtvý. Dýchal ztěžka a z koutku rtů mu vytékal tenký pramínek tabákové močky. Když jsem došel na roh ulice, na chvíli jsem se zastavil, abych viděl, co se bude dít. Ještě jsem se ani nestihl otočit a už mě zasáhl výbuch smíchu. Naráz byly všechny průjezdy a dveře obchodů plné lidí. V jediném okamžiku ožila celá ulice. Muži i ženy stáli s rukama v bok a po lících se jim kutálely slzy. Prorážel jsem si cestu davem, který se shlukl okolo postavy s tváří na chodníku. Nechápal jsem příčinu toho náhlého zájmu, toho náhlého záchvatu veselí. Konečně jsem se probojoval dovnitř a ocitl se po boku toho mužského těla. Ležel zas na zádech jako předtím. Nad ním stál pes a radostně vrtěl ocasem. Psí čumák byl zabořen do mužova poklopce - to byl zdroj onoho veselí. Pokusil jsem se taky zasmát, ale nešlo to. Zesmutněl jsem, strašlivě jsem zesmutněl, nikdy v životě mi nebylo tak smutno. Nevím, co mi to přelétlo přes nos. Na to vše si vzpomínám, jak šplhám tou strmou ulicí. Stalo se to právě před řeznictvím na protější straně, tím s bíločerveně pruhovanou markýzou. Přejdu ulici a tam, na vlhkém chodníku, přesně tam, kde tehdy ležel onen muž, leží roztažené jiné lidské tělo. Přistoupím blíž, abych se na něj mohl dobře podívat. Je to tentýž muž, ale teď má zapnutý poklopec a navíc je mrtvý. Skloním se nad ním, abych se s jistotou přesvědčil, zda je to opravdu on a zda je mrtvý. Ještě než se napřímím, jsem si absolutně jistý. Odcháším. Na rohu ulice se na chvíli zastavím. Na co čekám? Zastavím se na jednom podpatku a čekám, jestli zase uslyším ten výbuch smíchu, na který si tak živě vzpomínám. Neozve se ani zvuk. Nikde ani živáčka - kromě mne a mrtvého ležícího před řeznictvím. Možná je to jen sen. Dívám se po tabulce s názvem ulice, jestli ji znám, tedy je-li to jméno, které bych poznal, kdybych byl vzhůru. Dotknu se zdi vedle sebe, odtrhnu malý proužek z plakátu, který je na ni přilepen. Chvilí jej držím v dlani a pak jej zmuchlám do malé kuličky, kterou zahodím do kanálu. Odskočí a spadne do lesknoucí se kaluže. Určitě nesním. V tu chvíli, kdy se přesvědčím, že jsem vzhůru, roztřeše mne chladný strach. Jestli nesním, pak jsem šílený. A navíc: jestli jsem šílený, pak nikdy nedokážu, zda jsem snil nebo bděl. Přichází spásná myšlenka: možná není nutné něco prokazovat. Jsem jediný, který o tom ví. Jsem jediný, kdo má pochybnosti. Čím víc na to myslím, tím víc jsem přesvědčen, že mne netrápí, jestli sním nebo jsem šílený, ale jestli ten chlap na chodníku, ten chlap s rozhozenýma rukama, jsem byl já. Je-li možné opustit tělo ve snu nebo ve smrti, je snad možné opustit své tělo navždycky, aby se člověk mohl věčně toulat zbaven těla, sejmutý z háku, s bezejmennou totožností, s duší nezařazenou, lhostejnou ke všemu, duší nesmrtelnou, snad neúplatnou, jako Bůh - kdo ví? Mé tělo - těch míst, co poznalo, a všechna byla tak cizí a bez vztahu ke mně, Bůh Ajax mne vleče za vlasy, vláčí mne vzdálenými ulicemi ve vzdálených místech - bláznivých místech ... Quebec, Chula Vista, Brownsville, Suresnes, Monte Carlo, Czernowitz, Darmstadt, Canarsie, Carcassonne, Cologne, Clichy, Krakov, Budapešť, Avignon, Vídeň, Praha, Marseilles, Londýn, Montreal,

Colorado Springs, Imperial City, Jacksonville, Cheyenne, Omaha, Tucson, Modrá planeta, Tallahassee, Chamonix, Greenpoint, Paradise Point, Point Loma, Durham, Juneau, Arles, Dieppe, Aix-la-Chapelle, Aix-en-Provence, Havre, Nîmes, Asheville, Bonn, Herkimer, Glendale, Ticonderoga, Niagara Falls, Spartanburg, jezero Titicaca, Ossining, Dannamora, Narragansett, Norimberk, Hannover, Hamburk, Lemberk, Needles, Calgary, Galveston, Honolulu, Seattle, Otay, Indianapolis, Fairfield, Richmond, Orange Court House, Culver City, Rochester, Utica, Pine Bush, Carson City, Southold, Blue Point, Juarez, Mineola, Spuyten Duyvil, Pawtucket, Wilmington, Coogan's Bluff, North Beach, Toulouse, Perpignan, Fontenay-aux-Roses, Widdecombe-in the-Moor, Mobile, Louveciennes... V každém z těch míst se mi něco přihodilo, něco osudového. V každém z těch míst jsem zanechal na chodníku tělo s roztaženými rukama. Pokaždé jsem se nad ně naklonil a podíval se sám sobě do tváře, abych se ujistil, že to tělo nežije a že to nejsem já, ale mé ego, co jsem za sebou zanechal. A tak jsem šel dál - dál a dál a dál. Jdu pořád dál a jsem na živu, ale když se dá do deště a já se začnu bezcílně toulat, uslyším chřestění těch mrtvých já, která jsem ze sebe sloupnul na svých putováních, a ptám se - co dál? Můžete si myslet, že to, co tělo snese, má své meze, ale není tomu tak. Tělo je natolik povzneseno nad utrpení, že i když vše bylo zabito, vždy zbývá nehet na noze nebo chomáček vlasů, který může vypučet; tato poupata jsou nesmrtelná. Takže i když jste dočista mrtví a zapomenutí, nějaká mikroskopická částice z vás stále pučí, a ač je minulá budoucnost mrtvá, stále existuje alespoň částice živá a klíčící.

Stojím tedy jednoho odpoledne ve žhnoucím slunci před nádražím v Louveciennes a část mne je živá a pučící. Nadchází hodina, kdy přichází z éteru burzovní hlášení - říkají tomu bezdrátově.

V bistru přes ulici je ukryt muž a v tom muži je ukryt hlas. Ten hlas, hlas plně vyvinutého idiota, říká - American Can...

American Tel. & Tel. Říká to francouzsky, což zní ještě idiotštěji. American Can... American Tel. & Tel... Najednou, jako se to stalo Jákobovi, když vystoupil na zlatý žebřík, všechny hlasy nebeské začnou naráz mluvit. Jako gejzír tryskající z jalové půdy se vyřine ze země celá americká scéna - American Can, American Tel. & Tel., Atlantic & Pacific, Standard Oil, United Cigars, Father John, Sacco & Vanzetti, Uneeda Biscuit, Seaboard Air Line, Sapolio, Nick Carter, Trixie Friganza, Děda Foxy, Gold Dust Twins, Tom Sharkey, Valeska Suratt, Commodore Schley, Millie de Leon, Theda Bara, Robert E. Lee, Malý Nemo, Lydia Pinkham, Jesse James, Annie Oakley, Diamond Jim Brady, Schlitz-Milwaukee, Hemp St Louis, Daniel Boon, Mark Hanna, Alexander Dowie, Carrie Nation, Mary Baker Eddy, Pocahontas, Fatty Arbuckle, Ruth Snyder, Lillian Russell, Sliding Billy Watson, Olga Nethersole, Billy Sunday, Mark Twain, Freeman & Clarke, Joseph Smith, Bojující Nelson, Aimee Semple McPherson, Horace Greeley, Pat Rooney, Peruna, John Philip Sousa, Jack London, Babe Ruth, Harriet Beecher Stowe, Al Capone, Abe Lincoln, Brigham Young, Rip Van Winkle, Krazy Kat, Liggett & Meyers, Hallroom Boys, Horn & Hardart, Fuller Brush, Katzenjammer Kids, Zlověstný Gus, Thomas Edison, Buffalo Bill, Yellow Kid, Booker T. Washington, Czolgosz, Arthur Brisbane, Henry Ward Beecher, Ernest Seton Thompson, Margie Pennetti, Wrigley's Spearmint, Strýček Remus, Svoboda, David Harum, John Paul Jones, Grape Nuts, Aguinaldo, Nell Brinkley, Bessie McCoy, Tod Sloan, Fritz Scheff, Lafcadio Hearn, Anna Held, Little Eva, Omega Oil, Maxine Elliot, Oscar Hammerstein, Bostock, Bratři Smithové, Zbysko, Clara Kimball Young, Paul Revere, Samuel Gompers, Max Linder, Ella Wheeler Wilcox, Corona-Corona, Unkas, Henry Clay, Woolworth, Patrick Henry, Cremo, George C. Tilyou, Long Tom, Christy Matthewson, Adeline Genee, Richard Carle, cigarety Sweet

Caporals, Park & Tilford's, Jeanne Eagels, Fanny Hurst, Olga Petrova, Yale & Towne, Terry McGovern, Frisco, Marie Cahill, James J. Jeffries, Housatonic, Penobscot, Evangeline, Sears Roebuck, Salmagundi, Dreamland, P. T. Barnum, Luna Park, Hiawatha, Bill Nye, Pat McCarren, Rough Riders, Mischa Elman, David Belasco, Farragut, Hairy Ape, Minnehaha, Arrow Collars, Svítání, Jitro, řeka Shenandoah, Jack Johnson, Kostelík za Rohem, Cab Calloway, Elaine Hammerstein, Kid McCoy, Ben Ami, Aida, Peckův Zloduch, Patti, Eugene V. Debs, Delaware & Lackawanna, Carlo Tresca, Chuck Connors, George Ade, Emma Goldman, Sitting Bull, Paul Dressler, Child's, Hubert's Museum, Kabaret U vandráka, Florence Mills, Alamo, Peacock Alley, Pomander Walk, Zlaté opojení, Sheepshead Bay, Škrtič Lewis, Mimi Aguglia, Pěvecké sdružení holičů, Bobby Walthour, Painless Parker, paní Leslie Carter, The Police Gazette, Carterovy Jaterní pilulky, Bustanoby's, Paul & Joe's, William Jennings Bryan, George M. Cohan, Swami Vivekanada, Sadakichi Hartman, Elizabeth Gurley Flynn, Monitor a Merrimac, taxikář Snuffy, Dorothy Dix, Amato, Velký Sylvester, Joe Jackson, Bunny, Elsie Janis, Irene Franklin, Beale Street Blues, Ted Lewis, Vino, Ženy a Zpěv, Blue Label Ketchup, Bill Bailey, Sid Olcott, Za soumraku Jenovéfa a Daleké břehy řeky Wabash...

Všechno americké přichází jako v horečce. S každým jménem jsou spojeny tisíce důvěrných podrobností mého života. Dokáže si Francouz, který mne míjí na ulici, představit, že v sobě nosím slovník jmen? a s každým jménem i život a smrt? Ví snad některá žába, kterou ulicí scházím dolů u vytržení? Ví ten Frantík, že kráčím uvnitř Velké čínské zdi? Nic se neobráží v mé tváři - ani utrpení, ani radost, ani naděje, ani rozčarování. Jdu ulicemi s výrazem kuliho. Viděl jsem zemi zpustošenou, domovy zničené, rodiny rozdělené. Každé město, kterým jsem se procházel, mne zabilo - tou rozsáhlou mizérií, tou nekonečnou neustálou dřinou. Jdu z jednoho města do druhého a zanechávám za sebou velké procesí mrtvých a chřestících já. Já sám jdu ale dál a dál. Po celou dobu slyším, jak hudebníci ladí... Včera v noci jsem se zase procházel 14. čtvrtí. Narazil jsem znova na svůj idol, Eddieho Carneye, kluka, kterého jsem neviděl od té doby, co jsem opustil tahle místa. Byl vysoký a hubený, na Ira docela hezký. Zmocnil se mého těla i duše. Byly tu tři ulice - North First, Fillmore Place a Driggs Avenue. Ty vyznačovaly hranice známého světa. Za nimi byla Thule, Ultima Thule. Bylo to období bitvy u San Juan Hill, bojů za stříbrný dolar, období Pinocchia, Uneedy. V dolíku nedaleko od trhu Wallabout ležela válečná loď. Pruh asfaltu podél obrubníku umožňoval cyklistům dojet až na Coney Island a zpět. V každém balíčku cigaret Sweet Caporals byla nějaká fotografie - jednou to byla subreta, podruhé boxerský šampión, jindy zas vlajka. Vždycky kvečeru prostrkával Paul Sauer plechovku od konzervy mřížemi svého okna a dožadoval se kyselého zeli. A taky navečer hrdý, knížecí, zlatovlasý Lester Reardon vyrážel od svého domova kolem pekárny - to byla událost nejvyšší důležitosti. Na jižní straně čtvrti bydleli právníci a lékaři, politici, herci, byly tam hasičárna, pohřební ústav, protestantské kostely, kabaret a fontána; na severní straně se rozkládaly konzervárna, železárna, hřbitov, škola, byl tam veterinář, policejní stanice, márnice, jatka, zásobník plynu, rybí trh, klub Demokratické strany. Byli tu jenom tři chlapi, kterých bylo proč se bát: starouš Ramsay - šířitel víry, bláznivý podomní obchodník George Denton, a Doc Martin, hubitel štěnic. Ostatní týpci byli snadno rozlišitelní: kašpaři, kopáči, paranoici, tékavci, náboženští blouznivci, dřiči, šviháci, ochlastové, lháři, pokrytci, hampejznice, sadisti, vlezprdelníci, ubožáci, fanatici, hrobníci, kriminálníci, svatí, princové. Jenny Maine byla děvka pro prostáčky. Alfie Letcha byl podrazník. Joe Goeller byl teplouš. Stanley byl můj první přítel. Stanley

Borowski. Byla to první cizí osoba, kterou jsem poznal. Byla to horká hlava. Stanley neuznával žádné zákony - kromě pásku, který měl jeho táta v holičské oficíně. Když mu dával nakládačku, mohli jste Stanleyho řev slyšet i o několik bloků dál. V tomto světě se vše dělalo otevřeně, ne v ústraní. Když se krejčí Silberstein, specialista na kalhoty, zbláznil, mrskli s ním ven na chodník před jeho vlastním domem a svázali ho svěrací kazajkou. Jeho žena byla tak vyděšená, že mimino, které držela v náručí, upustila na chodník zrovna vedle něj. Profesor Martin, hubitel štěnic, se právě vracel domů z dlouhého tahu. Měl v kapsách kabátu dvě fretky a jedna z nich mu utekla. Stanley Borowski ji nahnal dolů do kanálu, za což hned na místě schytl pár modřin. Syn profesora Martina Harry byl slabomyslný. Na přístavku nad natěračstvím stál Willie Maine se spuštěnými kalhotami a onanoval jako o život. "Bjork," křičel. "Bjork! Bjork!" Přijel hasičský vůz a namířil na něj hadici. Jeho táta, opilec, zavolal pro policajty. Policajti přijeli a starouše ztloukli málem až k smrti. Mezitím Pat McCarren stál u baru o blok dál a nalíval své kámoše šampaňským. Dopolední představení právě skončilo a hopsandy z kabaretu "U vandráka" se slézaly v zadní místnosti se svými přáteli od maríny. Bláznivý George Denton jel se svým vozem ulicí, v jedné ruce bič, v druhé Bibli. Svým vysokým pomateným hlasem vyřvával: "Cožkoli byste učinili poslednímu z mých bratří, učíte též mně!" nebo nějaké podobné kecy. Paní Gormanová stála ve dveřích v umolousaném županu, cecky napůl vyhrězlé, a mumlala "Ts, ts, ts!" Patřila do farnosti otce Carrola na severní straně čtvrti. "Brýtro, otče, pěkný ráno, todle ráno!" Večer po večeři to na mne zase přišlo - myslím ty ladící hudebníky a tanec, na který se připravují. Carl a já jsme si pro sebe připravili skromný banket. Jídlo se skládalo ze samých dobrot: ředkviček, černých oliv, rajčat, sardínek, sýra, židovského chleba, banánů, jablečného moštu, několika litrů silného alžírského vína. Venku bylo teplo a božský klid. Po jídle jsme seděli a spokojeně kouřili, málem uchystaní dát si šlofika, tak bylo to jídlo dobré a tak pohodlné byly ty tvrdé židle. Světlo sláblo a střechy byly nehybné, jako by domy samy tiše oddechovaly skrze komíny. Jako za mnohých jiných večerů jsme nejprve chvíli mlčky seděli a pokoj mezitím zešefel a pak začal Carl naráz mluvit o sobě, o něčem v minulosti, co v tichu a přítmi začalo dostávat tvar, i když ne zrovna slovy, protože to, co se mi pokoušel sdělit, bylo nad slovy. Myslím, že jsem jeho slova vůbec nezachytil, jen tu hudbu, která z něj vycházela - určitý druh sladké, dřevité hudby, kterou přinášelo alžírské víno a ředkvičky a černé olivy. Mluvil o své matce, o tom, jak jej rodila a pak jeho bratry a sestry a poté přišla válka a oni mu řekli, aby střílel, a on nedokázal vystřelit, a když bylo po válce a vrata toho vězení či blázince se otevřela, byl opět volný jako pták. Nevím už, jak k tomu došlo. Mluvili jsme o Veselé vdově a Maxi Linderovi, o vídeňském Prátru - a najednou jsme se ocitli uprostřed rusko-japonské války a byl tam Číňan, o němž se zmiňuje Claud Farrère ve své Bitvě. Něco z toho, co bylo řečeno o Číňanovi, muselo klesnout až na jeho samé dno, protože když znova otevřel ústa a začal mluvit o matce, jejím lůně, nadcházející válce a propuštění z vězení či co to bylo, věděl jsem, že zašel příliš daleko do minulosti, a skoro jsem se bál dýchat v obavě, abych ho nezastavil. Slyším, jak říká Volný jako pták, a nato se vrata otevřou a vyběhnou další muži, všichni se zdravou kůží a trochu přihlouplí z toho věznění a napjatého čekání na konec války. Když se vrata otevřela, byl jsem zase na ulici a můj přítel Stanley seděl vedle mne na schůdku před domem, kde jsme večer jedli kyselý chléb. Dole na konci ulice stál od nepaměti kostel otce Carrola. Teď je zase večer a zvony zvoní klekání, Carl a já se díváme jeden na druhého v houstnoucím šeru, tiší a jeden s druhým vyrovnaní.

Sedíme v Clichy a je dávno po válce. Ale chystá se nová válka a je to možná tím šerem, že si vzpomíná na matčino lůno a nadcházející noc, noc kdy stojíš sám tady venku, a i když všechno začíná být děsivé, musíš tu stát sám a vydržet to. "Nechtěl jsem jít do války," povídal. "Do prdele, vždyť mi bylo teprv osmnáct." Vtom začal hrát gramofon a byl to valčík z Veselé vdovy. Venku bylo vše klidné a tiché - jako před válkou. Stanley mi něco šeptá u dveří - něco o Bohu, katolickém Bohu. Vmisce zbývá ještě pár ředkviček a Carl je usilovně žvýká. "Je tak krásné být naživu, i když je člověk chudý," říká. Už skoro ani nevidím, jak strká ruku do misky a bere si další ředkvičku. Tak krásné být naživu! S těmi slovy si hodí do úst ředkvičku, jako by chtěl přesvědčit sám sebe, že je stále naživu a volný jako pták. Celá ulice, volná jako pták, teď švitoří uvnitř mne a já zase vidím kluky, kterým později ustřelili hlavu nebo vyrvali bajonetem střeva - kluky jako Alfie Letcha, Tom Fowler, Johnny Dunn, Sylvester Goeller, Harry Martin, Johnny Paul, Eddie Carney, Lester Reardon, Georgie Maine, Stanley Borowski, Louis Piroso, Robbie Hyslop, Eddie Gorman, Bob Maloney. Kluky ze severního i z jižního konce naší čtvrti, všechny shrnuté na jednu mrchovištní hromadu, jejich střeva rozvěšená na ostnatém drátě. Kdyby aspoň jeden z nich zůstal naživu! Ale to ne, žádný nezůstal. Dokonce ani velký Lester Reardon. Celá minulost je vymazána. Je tak nádherné být naživu, volný jako pták. Vrata se otvírají a já mohu jít, kam se mi zlíbí. Ale kde je Eddie Carney? Kde je Stanley?

Tohle je to jaro, kdy Ježíš zpíval, houbu u úst, a žáby tančily. V každém lůně dupala železná kopyta, v každém hrobě se ozýval ryk prázdných rakví. Klenba nemravného strachu prolezlá andělskými červy, visícími ze splasklé dělohy nebe. V tomto posledním těle velryby se celý svět stal rozlézajícím se bolákem. Až příště zaduje trouba, bude to jako stisk knoflíku: když padne první člověk, srazí druhého a ten dalšího a ten dalšího a dalšího a tak dál po čáře táhnoucí se kolem celého světa, od New Yorku po Nagasaki, od Antarktidy po Arktidu. Když padne člověk, strhne na zem slona a ten strhne krávu a ta strhne koně a ten strhne beránka a všichni spadnou, jeden po druhém, jako zástup cínových vojáků sražený větrem. Svět vybuchne jak pout'ová petarda. A znova nevzejde už ani stéblo trávy. Smrtná dávka, po níž není probuzení. Klid a noc, žádné sténání nebo rušivý šepot. Hebká, zádumčivá temnota, neslyšný pleskot křídel.

Burleska

Teď působí poklidnost Scheveningenu jako anestetikum. Když stojím u baru a koukám na anglickou kurvu, které chybějí všechny přední zuby, vytane mi najednou: Neplivejte na podlahu! Vrací se mi jako sen: Neplivejte na podlahu! Bylo to ve Freddieho baru na Rue Pigalle a muž s krajkovými prsty, v bílé hedvábné košili s volně vlajícími rukávy právě dodrnlal na harfu "Sbohem, Mexiko!" Říká, že právě teď nic nedělá, jen tak se potlouká. Byla z Big Broadcast a chytla tam slintavku a kulhavku. Pořád procházela tam a zpět na toaletu přes korálkový závěs. Ta harfa byla bezva, zněla jako když anděl čurají do piva. Kurva byla trochu opilá a snažila se být zároveň dámou. V kapse jsem měl dopis od bláznivého Holanďana, který se právě vrátil ze Sofie. "V sobotu v noci," píše, "jsem měl jedno přání - abys tu seděl vedle mne." (Kde, to nepíše.) "Jediné, co ti teď můžu napsat, je, že po opuštění toho bláznivého uřvaného New Yorku působí poklidnost města jako je Scheveningen jako anestetikum." V Sofii byl na natáčení a dal se tam dokupy s primadonou tamější Královské opery. Tím získal před veřejným míněním Sofie tu správnou reputaci zhýralce.

Nepodíval jsem se do onoho dopisu celý večer, ale když ta anglická děvka otevřela hubu a já uviděl, že má vylágrované všechny zuby, tak se mi opět vybavilo - Neplivejte na podlahu! Tenkrát jsme se s bláznivým Holanďanem procházeli po ghettu. On byl ještě v uniformě poslíčka. Doručil všechny vzkazy a pro zbytek večera měl volno. Šli jsme směrem ke Café Royal, abychom si tam v klidu sedli a dali si jedno nebo dvě piva. Dovolil jsem mu usednout a dát si se mnou pivo, protože jsem byl jeho šéfem; kromě toho měl po službě a mohl ve svém volném čase dělat, co chtěl.

Šli jsme po Druhé avenue směrem na sever, když jsem si náhle všiml výlohy s osvětleným křížem, na němž stálo: Kdožkoli věří ve mne, nezemře... Šli jsme dovnitř a uviděli tam na stupínku stát muže, který říkal: "Slečno Powellová, připravte se ke zpěvu! A teď bratři, kdo bude svědčit? Ano, chvalozpěv číslo 73. Po shromáždění půjdeme navštívit naši truchlící sestru paní Blanchardovou. Povstaňme, zatímco budeme pět chvalozpěvů číslo 73. Hospodine, na skálu nade mne vyšší uveď mne. Před chvílí, když jsem viděl lakýrníky natírat naši novou zvonici, vytanula mi slova toho drahého starého hymnu: Hospodine, na skálu nade mne vyšší uveď mne."

Ta místnost byla velmi malá a všude byly nápisy - "Hospodin je můj Pastýř, nebudu mít nedostatku..." atd. Nejvýraznější nápis byl ten nad oltářem - Neplivejte na podlahu! Všichni zpívali chvalozpěv č. 73 na počest své nové zvonice. My jsme stáli na pódiu a já měl dobrý rozhled na nápisy na zdi, zvláště ten nad oltářem - Neplivejte na podlahu! Sestra Powellová se dřela u varhan: vypadala nevinně a oduševněle. Muž na stupínku zpíval hlasitěji než ostatní, a ačkoli znal slova z paměti, držel zpěvník před sebou a zpíval z not. Vypadal jako kovář, který zaskakuje za kněze. Zpíval velmi hlasitě a upřímně. Dělal, co mohl, aby mezi písněmi přiměl lidi k veřejnému vyznání víry. Občas vypískl muž s kvílivým hlasem: "Velebím Boha pro jeho ochrannou a spasitelskou moc."

Amen! Gloria! Gloria! Alelujá!

"Tak prosím," křičel kovář, "kdo se vyzná? Ty, bratře Eatone, nechceš se vyznat?" Bratr Eaton vstává a praví slavnostně: "Vykoupil mne."

Amen! Amen! Alelujá!

Sestra Powellová si utírá ruce do kapesníku. Dělá to oduševněle. Poté, co si utřela ruce, zírá nepřítomně na zeď před sebou. Vypadá, jako by ji Bůh právě pomazal. Velmi duchovně. Bratr Eaton, ten, co byl vykoupen, sedí tiše, s rukama založenýma. Kovář vysvětluje, že bratr Eaton byl vykoupen za cenu Kristovy krve na kříži, na Kalvárii to bylo. Byl by rád, kdyby někdo další podal svědectví. Někdo jiný, prosím! Za chvíli, vysvětluje, se půjdeme společně podívat na drahého syna sestry Blanchardové, jenž zesnul minulé noci. Tak prosím, kdo bude svědčit?

Ozve se třaslavý hlas: "Lidi, já nejsem moc na to vyznávání víry. Ale jeden verš z Bible je mi velmi drahý... ano, velmi drahý. Je to z Epištoly ke Kolossenským, 3. Stůj tiše a viz spasení Pána. Jen stát tiše. Jen být klidný. Zkuste to někdy. Poklekněte a zkuste myslet na něj. Zkuste poslouchat JEHO. Bratři, to je mi velmi drahé - Epištola ke Kolossenským. Stůj tiše a viz spasení Pána."

Slyšte! Slyšte! Gloria! Chvalte boha! Alelujá!

"Sestro Powellová, připravte se na další píseň!" Utírá si pot

z tváře. "Než sejdem dolů naposledy popatřit na drahého syna sestry Blanchardové, zazpívejme si spolu ještě jeden chvalozpěv: Jakého přítele máme v Ježíši. Myslím, že jej známe všichni z paměti. Lidé, nejste-li vykoupáni v krvi Beránka, nebudeme rozhodovat, v kolika knihách je zapsáno vaše jméno tam dole. Nezápíkejte se HO! Přijďte dnes k němu, lidé, dnes! Tak prosím, všichni zpíváme - Jakého přítele máme v Ježíši... Píseň č. 97. Prve než půjdeme spolu k sestře Blanchardové, povstaňme a zpívejme. Tak prosím, píseň č. 97... Jakého přítele máme v Ježíši!"

Všechno je připraveno. Jdeme se společně podívat na zesnulého drahého syna sestry Blanchardové. My všichni - Kolossenští, Farizejové, usmrkanci, tuláci, ti s přeskakujícími soprány - všichni společně se naposledy jdeme podívat. Nevím, co se stalo s tím bláznivým Holanďanem, co chtěl sklenici piva. Jdeme společně dolů k sestře Blanchardové - všichni, Jukové a Kallikakové, píseň č. 73 a Neplivejte na podlahu! Bratře Pritcharde, zhasni světla! a sestro Powellová, udejte tón. Sbohem, Mexiko! Jdeme dolů k sestře Blanchardové. Sestupujeme, abychom byli uvedeni na skálu nad nás vyšší. Jednomu chybí nos, jiný má oko pryč. Pajdavi, revmatičti, zbavení žlučníku, sladcí, oduševnělí, zahlíšťovaní a dementní. Všichni společně sestupují, aby natřeli zvonici čistě a zářivě. Všichni přátelé s Ježíšem. Všichni stojí tiše, aby uzavřeli spasení Pána. Bratr Eaton chce nechat kolovat klobouk a sestra Powellová chce setřít plivance ze zdí. Všichni vykoupeni za cenu dobrého doutníku. Teď působí poklidnost Scheveningenu jako anestetikum. Všechna poselství jsou doručena. Pro ty, co dávají přednost kremaci, máme připraveno pár hezkých míst v urnovém háji. Drahý syn sestry Blanchardové leží na ledu a špičky jeho nohou začínají rašit. Mauzoleum je místo, kde mohou členové rodiny a přátelé ležet vedle sebe v sněhobílé komůrce, v suchu, vysoko nad zemí, kam nedosáhnou přívaly vody ani bláta.

Jedu směrem k Národní zimní zahradě ve žlutém taxíku. Působí na mne poklidnost Scheveningenu. Dopisy jsou všude jako hudba a Bůh nechť je pochválen pro svou spasitelskou moc. Všude černý sníh, všude černé zavřené soudcovské paruky. PROHLÉDNĚTE SI TUTO VÝLOHU! TĚMĚŘ NEPOUŽITÉ ZBOŽÍ! VÝPRODEJ! Gloria! Gloria! Alelujá! Bída se prochází v kožiších; turecké lázně, ruské lázně, sedací lázně... samé lázně a žádná čistota. Clara Bow nabízí "pařížskou lásku". Duch Jáкова Gordina se plíží krví nasáklou tundrou. Kostel sv. Marka na Bowery vypadá vesele jako šváb, jeho stěny jsou živýkačkově štukovány a cukrlátkově vymalovány. ZUBNÍ MŮSTKY... VÝHODNÉ CENY. Moskowicz lechtá dulcimer a dulcimer lechtá chladnici hospody U Lva Tolstého, která se teď stala vegetariánským restaurantem. Celá planeta je naruby, aby předvedla bradavice, uhry, nežity, nádory. Nemocnice jsou všechny renovované, vstup zadním vchodem zdarma. Všem trpícím, všem unaveným a trdnomyslným, všem zkurvysynům umírajícím na ekzémy, smrdutý dech, gangrénu či vodnatelnost: budiž pamatováno, stvrzeno a slavnostně vyhlášeno, že vstup zadním vchodem je zdarma. Přijďte, jeden každý z vás! Pojďte, vy usmrkaní Kallikakové! Pojďte, vy usoplení Farizejové! Pojďte a nechte si renovovat vnitřnosti za cenu nižší, než je cena obyčejného pohřbu. Přijďte dnes! Ježíš vás chce. Přijďte, než bude pozdě - zavíráme nachlup v 7.15.

Cleo tančí každou noc!!

Cleo, miláček bohů, tančí celou noc. Mámo, já jdu! Mámo, já chci být spasen. Stoupám po žebříku, mámo.

Gloria! Gloria! Epištola ke Kolossenským!
Epištola ke Kolossenským, 3!

Matko všeho svatého, teď jsem v nebi. Stojím za čekajícími, kteří stojí na Z jako Zebra. Episkopální farář stojí na chrámových schodech s vyhrzlým konečným. Říká - ZÁKAZ PARKOVÁNÍ. Bratři Minští jsou v divadelní kase a sní o řece Shannon. Týdeník společnosti Pathé chřestí jako dutý muškátový oříšek. V Himálajích vstávají mniši uprostřed noci a modlí se za všechny spící, takže se ženy na celém světě mohou ráno probouzet s myšlenkou, že jsou čisté, milí a stateční. Průřez světem: Svatý Mořic, oberammergauští pašijoví ochotníci, Oidipus Rex, psi čau-čau, uragány, koupající se krásy. Má duše je klidná. Kdybych měl pivo a chlebiček se šunkou, jakého přítele bych měl v Ježíši! Nicméně - opona stoupá vzhůru. Shakespeare měl pravdu - představení je ta pravá věc.

A teď, dámy a pánové, se zvedá opona před nejprímovějším, nejrozpuštělejším představením, jaké kdy bylo předvedeno na západní polokouli. Stoupá opona, dámy a pánové, odkrývají ty části anatomie, které jsou zvány epigastrickou, umbilikální a hypogastrickou. Tyhle vybrané lahůdky v ceně od jednoho dolaru 98 centů výš americké publikum ještě nevidělo. Minsky, židovský král, je importoval speciálně z Rue de la Paix. Toto je nejbezvadnější, nejrozpuštělejší představení v New Yorku. Zatímco uvaděčky budou vykrápět a vykuřovat, každý z vás dostane několik zaručeně francouzských lechtivých pohlednic. S každou pohlednicí dostanete nový německý mikroskop vyrobený rukodělně v Curychu Japonci. Tohle, dámy a pánové, je nejbezvadnější, nejrozpuštělejší představení na světě. To říká sám Minsky, židovský král. Opona stoupá... Opona stoupá... Pod deštníkem tmy uvaděčky rozprašují mrtvé a živé vši a hnízda vši a hnízda ukryté v hustém kudrnatém ohanbí těch, kteří nemají vlastní koupelnu, ubohých židovských bezdomovců ze čtvrti East Side, kteří ve své bezmocné bídě chodí sem a tam v kožichu a prodávají zápalky a tkaničky do bot. Venku to vypadá přesně jako na Place des Vosges nebo Haymarketu či v Covent Garden - až na to, že tihle věří v Burroughsův sčítací stroj. Požární žebříky jsou ověšeny těhotnými ženami, které se samy napumpovaly hustilkami. Všichni ti ubozí bezmocní Židé na požárních žebřících jsou šťastní - protože jedí šunkové chlebičky s jednou nohou v oblacích. Stoupá opona a odkrývá pach formalinu přislazený Wrigleysovou mátovou žvýkačkou (po pěti v balíčku). Stoupající opona odhaluje tu část lidské anatomie, o níž čím méně se řekne, tím lépe. V života listopadu, kdy láska se řítí v pádu do řeky Pádu, se smutkem bude vzpomínáno na banány poseté hvězdami, plující po opancéfované epigastrické, hypogastrické a umbilikální části lidského těla. Minsky sní v divadelní pokladně, uveden na skálu nad něj vyšší. Oberammergauští herci hrají někde jinde. Psi čau-čau jsou koupáni a parfémováni do soutěže o psiho šampióna. Sestra Blanchardová s hříšným lůnem sedí na houpací židli. Stáří přichází, tělo chátrá, ale kýlu lze vyléčit. Pohled dolů z požárního žebříku ukazuje nádhernou, nekonečnou krajinu, přesně jako od Cézanna - s přístřešky na popelnice z vlnitého plechu, s otvírači na konzervy, polámanými kočárky, cínovými vanami, měděnými bojler, struhadly na muškátový oříšek a přeleželymi psími suchary pečlivě zabalenými do celofánu. Tohle je nejbezvadnější, nejrozpuštělejší představení, jaké kdy bylo uvedeno mimo Rue de la Paix. Máte dvě možnosti - buď dívat se dolů, dolů do černých hlubin, nebo vzhůru, do slunce, kde víra ve vzkříšení vlaje výš než americká vlajka - oboje zaručeně nefalšované. Stůj tiše a viz Pána. Cleo tančí dnes stejně jako všechny další večery tohoto týdne za méně, než kolik stojí obyčejný pohřeb. Smrt se přikrádá po čtyřech jako jetelový čtyřlístek. Jeviště se třpytí jako elektrické křeslo. Cleo přichází, Cleo - miláček bohů a královna elektrického křesla.

Poklidnost Scheveningenu teď působí jako anestetikum. Stoupá opona před 3. kapitolou Epištoly ke Kolossenským. Cleo vystupuje z lůna tmy, břicho nafouklé kanálovými plyny. Gloria! Gloria! Stoupám po žebříku. Z lůna noci se vynořuje starý Brooklynský most, letargický sen koupající se v pění a měsíčním svitu. Bzučení a praskot vrzajících smyčců. Zář chrysoprasu, plápol nafty. Noc je chladná a muži kráčejí v sevřeném šiku. Noc je chladná, ale královna je až na podvazkový pás nahá. Královna tančí na vyhaslém popelu elektrického křesla. Cleo, miláček Židů, tančí na špičkách svých nalakovaných nehtů, oči šilhavé, uši krvácející. Protancovává se chladnou nocí za přijatelné ceny. Bude tančit každý večer v tomhle týdnu, aby si vydělala na platinový zubní můstek. Ó muži, za virumque cano, za šestnáctinným číselným systémem a za Seaboard Air Line stojí královna kabaretu Tammany Hall. Stojí s nahým nohama, břicho napučené kanálovým plynem, pupek vibrující v systolických hexametrech. Cleo, královna, čistší než nejčistší asfalt, teplejší než nejteplejší elektřina, Cleo, královna a miláček bohů, tančí na azbestovém sedadle elektrického křesla. Ráno vyrazí do Singapuru, Mozambiku, Rangúnu. Její bárka je přivázána k okapní rouře. Vlasy jejích otroků se hemží vešmi. Hluboko v lůně noci tančí píseň spasení. Kolektivně sestupujeme do pánského záchodku, který je sanitární a suchý a sentimentální jako hřbitov.

Zatímco opona stoupá, představujte si, že je pěkný voňavý den a že od zálivu zavánějí mušle. Jdete podél atlantického pobřeží v naškrobeném obleku a botách se zlatými podpatky a do uší vám řve reklama na čínské Chop Suey. Velkou Bílou cestu ozařují motorové svíčky. Veřejné záchodky mají otevřeno. Pokoušíte se usednout, aniž byste si pomačkal puky na kalhotách. Sedíte na čistém asfaltu a dovolíte pávovi, aby vás lechtal v krku. Z okapu stříká šampaňské. Nad vším vládne jediný pach - pach mušlí ze zátoky. Je prima den a všechna rádia jsou zapnutá. Navíc si můžete nechat přidělat rádio i na zadek. Během chůze si můžete naladit třeba Manilu nebo Honolulu. Můžete mít led v ledové vodě nebo si můžete nechat vyoperovat obě ledviny. Pokud vám strnou čelisti, můžete si nechat zavést hadičku do konečníku a představovat si, že jíte. Můžete mít cokoli, o co požádáte. Samozřejmě v případě, že je prima den a od zálivu zavánějí mušle. A proč? Protože Amerika je největší zem, jakou Pánbůh stvořil, a jestli se vám nelíbí, můžete ksakru táhnout zpátky tam, odkud jste přišel. Na světě není nic, co by pro vás Amerika neudělala, když si o to řeknete jako chlap. Můžete sedět na elektrickém křesle, a zatímco právě zapínají proud, vy si můžete číst o své vlastní popravě; můžete se dívat na svůj vlastní portrét v elektrickém křesle, zatímco v něm čekáte na popravu. Nepřetržitě představení od rána do půlnoci. Nejbezvadnější, nejrozpustilejší představení na světě. Tak bezva, tak rozpustilé, že se cítíte opuštěný a osamělý.

Vracím se po Brooklynském mostě a sedám do sněhu naproti domu, ve kterém jsem se narodil. Padá na mne nesmírná, srdceryvná samota. Ještě se nevidím u Freddieho baru v Rue Pigalle. Nevidím tu anglickou kurvu s vylágrovanými zubama. Jen bílou prázdnotu a uprostřed ní malý dům, ve kterém jsem se narodil. V tom domě jsem snil o tom, že se stanu muzikantem.

Když sedím před domem, ve kterém jsem se narodil, cítím se úplně jedinečně. Patřím k orchestru, pro který ještě nebyla napsána žádná symfonie. Všechno je ve špatné tónině - včetně Parsifala. K tomu Parsifalovi: Je to sice drobná příhoda, ale má ten správný šmrnc. Má to co dělat s Amerikou, mou láskou k hudbě, mou osamělostí...

Jednou večer jsem stál na balkóně v Metropolitní opeře. Bylo vyprodáno a já stál tři řady od zábradlí. Viděl jsem jen na kousíček jeviště, a to ještě za cenu pěkné bolesti za krkem. Ale

slyšel jsem tu hudbu, Wagnerova Parsifala, kterého jsem už tak trochu znal z gramodesek. Místy je ta opera nudná, nudnější než cokoli jiného. Jsou v ní ale místa, která jsou grandiózní, a během jedné z těch grandiózních pasáží - protože jsme tam byli namačkaní jako sardinky - se mi stalo něco, co mě přivedlo do rozpaků - dostal jsem erekci. Žena, ke které jsem se tiskl, musela být také inspirována grandiózní hudbou o Svatém Grálu. O přestávce opustila své místo a procházela se po chodbě. Já jsem zůstal a dumal jsem, jestli se vrátí zpět. Když orchestr začal hrát, vrátila se. Vrátila se s takovou přesností, že i kdybychom byli manželé, nemohlo by to být přesnější. Po celé poslední dějství jsme byli spojeni v božské blaženosti. Bylo to nádherné a vznešené, blíž k Boccacciovi než k Dantovi, ale přesto nádherné a vznešené.

Když sedím před domem, ve kterém jsem se narodil, vzpomínám si na tu příhodu úplně živě. Proč, to nevím, kromě toho, že souvisí s groteskností a prázdnotou, se srdcervoucí osamělostí, sněhem, bezbarvostí, nepřítomností hudby. Usíná se vždycky rychle. Začne se vždycky rychle. Začnete vznešeností a skončíte v aleji onanií.

Tak například sobotní odpoledne v železářství Billa Woodruffa. Prima práce - trhat celé odpoledne řetězy za půldolar na hodinu. Po zavírací jsme šli všichni k Billovi Woodruffovi domů na kus řeči a na drink. Bill vytáhne své divadelní kukátko a my všichni se střídáme v koukání do protějšího baráku, kde se při otevřeném okně svlékává nějaká ženská. Ta věc s divadelním kukátkem vždycky rozzuřila Billovu ženu. Aby mu to oplatila, promenádovala se mezi námi ve spodničce s velkýma dírama. Frigidní děvka to byla, ta jeho žena, ale nás vzrušovalo, když přistoupila k některému z jeho přátel a řekla: "Sáhni mi na zadek! Cítíš, jak se pěkně kulatí?" Bill Woodruff dělал, že mu to nevadí. "Samo," řekl, "běž a sahni si. Zebe jako led." A ona potom kolovala mezi námi, každý jsme jí pěkně osahali zadek, abychom ji trochu zahřáli. Byl to srandovní párek. Někdy se zdálo, že se dokonce mají rádi. Ale byl z ní pěkně nešťastný, když mu pořád nechtěla podržet. Říkával: "Dá mi tak jednou za měsíc, když mám štěstí!" Říkával to přímo před ní. Jí to ale moc nevadilo. Uměla se tomu vysmát, jako by to byla nepodstatná vada.

Kdyby byla jenom frigidní, nebylo by to ještě tak zlé. Ale ona byla navíc chamtivá. Vždycky se hlasitě dožadovala prachů. Pořád toužila po něčem, co si nemohli dovolit. Lezlo mu to na nervy, to dá rozum, protože on sám byl lakomý šejdíř. Jednou ho napadla myšlenka: "Chceš nějaký prachy navíc, co?" zeptal se jí. "Dobře, nějaký ti dám - ale nejdřív si spolu zašpásujem." (Toho ubohého pitomce nikdy nenapadlo, aby si našel jinou ženskou, která by si chtěla zamrdat jenom tak.) No, zajímavé na tom je, že pokaždé, když jí strčil nějaké prachy navíc, byla vášnivá jak ramlice. Byl překvapen - nemyslel si, že by něco takového měla v sobě. A tak, trochu po trošce, začal dělat přesčasy, aby si mohl dát stranou úplatek, který by z té frigidky udělal nymfomanku. (Nikdy ho nenapadlo, chudáka, že by mohl investovat prachy do jiné dívky. Nikdy!)

Mezitím přátelé a sousedi zjišťovali, že žena Billa Woodruffa není tak chladného založení, jak se o ní říkalo. Zdá se, že spala se všemi okolo - s každým Tomem, Dickem a Harrym. Proč sakra nedovolila totéž i svému muži, grátis, si nikdo z nás nemohl vysvětlit. Jednala s ním, jako by na něho byla našťvaná. A tak to bylo asi už od začátku. Je jedno, jestli opravdu byla rozená frigidka nebo ne. Vůči němu frigidní byla. A byl by jí platil za každé milování až do své smrti, kdyby mu někdo nevysvětlil pravý stav věcí.

No, byl to mazaný chlapík, ten Bill Woodruff. Byl to sice lakomý šejdíř, ale když bylo potřeba, byl i vtipný. Když se dozvěděl, co se děje, neřekl ani slovo. Předstíral, že je všechno tak, jak má

být. Pak jednou v noci, když už to zašlo příliš daleko, počkal na ni, až se vrátila - což normálně nedělal, protože musel vstávat brzy ráno a ona měla ve zvyku vracet se pozdě. Tentokrát si však na ni počkal. Když vplula dovnitř, rozjařená, čiperná a trochu v náladě a přitom chladná jako obvykle, zarazil ji otázkou: "Kdes byla dnes večer?" Pokoušela se samozřejmě o obvyklé výmluvy. "Nech toho," řekl, "chci, aby ses vysvětlila a hupsla do postele." To ji naštválo. Vyhýbavě mu vysvětlovala, že o takovou činnost nemá zájem. "Nemáš na to náladu, předpokládám," řekl a dodal: "to nevdá, protože tě hodlám trochu rozehrát." Při těchto slovech vstane a přiváže ji k posteli, do úst jí dá roubík a pak jde pro řemen na obtahování břitvy. Po cestě do koupelny vezme z kuchyně sklenici hořčice. Přijde s obtahovacím řemenem a seřeže ji tak, že se počůrá. Potom jí do otevřených ran vetře hořčici. "To by tě mělo hřát celou noc," povídá. Nato jí roztáhne nohy. "A teď," říká, "ti zaplatím jako obvykle," vytáhne z peněženky bankovku, zmačká ji a strčí do její kundy... A to je vše o Billovi Woodruffovi; když o tom tak přemýšlím, měl bych ještě dodat, že se vydal do neznáma s lehkým srdcem nosit parohy, které mu jeho žena Jadwiga nasadila. A co je smyslem toho všeho? Ukázat, co ještě nebylo demonstrováno, totiž že VELKÝ UMĚLEC JE TEN, KDO PŘEMŮŽE ROMANTIKA V SOBĚ.

Zaneseno pod písmeno J jako jed na krysy.

Říkáte - A co z toho?

Proč právě to... Vždy, když přišel čas navštívit Tante Melii v blázinci, maminka připravila malý oběd; když mezi ubrousky kladla láhev, říkala: "Mele měla vždycky ráda kmínku." Když přišla řada na mámu, aby navštívila blázinec, řekla Mele: "Ahoj, Mele, jak ti chutnala ta kmínka?" a Mele potřásla hlavou a řekla: "Jaká kmínka, neviděla jsem žádnou kmínku" a máma na to - "Dyť to říkám, je to blázen. Samozřejmě, že jsem jí dala tu kmínku." Jaký smysl mělo lít trochu kmínky do Melina hrdla, když byla tak dezorientovaná, že by spolkla i vlastní výkaly?

Kéž by byl slunečný den a mého přítele Stanleyho zase pověřil jeho otec, majitel pohřebního ústavu, aby odvezl nějaké mrtvě narozené dítě na hřbitov. Jeli bychom na převoznickém prámu na Staten Island, a když by se před námi vynořila socha Svobody - hups s tělíčkem přes palubu! Kdyby byl deštivý den, hodili bychom ho do kanálu někde v okolí. To by byla hostina pro všechny kanální krysy. První den pro kanální krysy skotačící ve vestibulu hořejšího světa. Tehdy přišla taková zatracená mrtvolka na deset dolarů a poté, co jsme se projeli na vodní skluzavce, jsme vždycky nechali trochu zvětralého piva na příští den, protože pro Katzenjammera je nejlepší věc na světě sklenice zvětralého piva. Mluvím o věcech, které mi zpočátku přinášely úlevu. Jste na počátku města, v oplocené zahradě. Obloha je navátá jako písečné duny a není tam jen jedna nebeská klenba, ale milióny kleneb; kůra každé planety je vyřezána do oka, do velice lidského oka, které nemrká, ani se nemhouří. Máte napsat krásnou knihu a v té chcete zachytit všechno, co vám přineslo bolest či radost. Ta kniha, až bude napsána, se bude jmenovat Předmluva k nevědomí. Bude vázána v bílé kozince se zlatou ořízkou. Bude to nepřikrášlený příběh vašeho života. Všichni ji budou chtít číst, protože bude obsahovat absolutní pravdu a nic než pravdu. Je to příběh, který vás rozesměje ve spánku, příběh, který vás rozpláče, když stojíte uprostřed tančírny a najednou si uvědomíte, že nikdo z lidí kolem vás neví, jaký jste génius. Jak by se smáli a plakali, kdyby si jen mohli přechíst, co je absolutně pravdivé a že se zatím nikdo kromě vás nepokusil napsat tuto absolutní pravdu a že tahle pravdivá kniha, která je ve vás uzavřena, by rozesmála a rozplakala lidi, protože se dosud nikdy nesmáli, doposud nikdy neplakali.

Na začátku právě tohle přináší úlevu - pravdivá kniha, kterou

nikdo nečetl, kniha, kterou pořád nosíte v sobě, vázanou v bílé kozince se zlatou ořízkou. V té knize je mnoho veršů, které jsou vám kolosálně drahé. Z této knihy vyšla Bible, Korán a všechny svaté knihy Východu. Všechny knihy byly napsány na počátku světa. A teď vám chci povídat o technických aspektech těchto knih, této knihy, na jejíž genezi hodlám poukázat...

Když otevřete tuto knihu, ihned si všimnete, že ilustrace mají podivně slizovitou příchut'. Okamžitě uvidíte, že se autor vzdal perspektivy ve prospěch zadního pohledu. Frontispis je obvykle autoportrét zvaný "Praxus", zobrazující autora, kterak stojí na hranici středního mozku oblečen v přiléhavém trikotu. Vždy má brýle s tlustými astigmatickými čočkami, obroučka vzor U-31. V obyčejném životě trpí autor normálním viděním, ale na frontispisu se předvádí s myopickou oční vadou, aby lépe zachytil bezprostřednost snové plazmy. Pomocí techniky snu sloupává jednotlivé vrstvy své geologické smrtelnosti a rve se se svým skutečným magnetickým já, s nezvrstvenou oblastí polotekutého charakteru. Potopením viditelného já se dostává pod hranici svých schizofrenických zvyklostí. Plave radostně, ad libitum v plodové vodě, sám se svým měňavkovým já.

Ale jaký význam má ptáče v jeho levé ruce, tážete se?

Právě tento: Ten pták je čistě metafyzický - z čtvrtohorního rodu dronte, s malým hřbetním otvorem, jímž pronáší kázání o povaze všech věcí. Jako druh je vyhynulý; jako přízrak si ponechává svou tělesnost - ale jen tehdy, je-li dosažena ve stavu rovnováhy. Němci jej zvětčili v kukačkových hodinách; v Siamu jej naleznete na mincích třinácté dynastie. Jak vidíte, křídla jsou téměř atrofována - protože v pseudokataleptickém stavu snu nepotřebuje létat; postačí, když si jen představí, že létá. Závěsy zobáků jsou poněkud v nepořádku, protože původní kuličková ložiska byla ztracena při přeletu pouště Gobi. Tento pták zcela jistě není obscenní a nikdy nebylo zjištěno, že by pokálel vlastní hnízdo.

Když má projít metamorfózou, klade kroupnatá vejce velikosti vlašského ořechu. Je-li hladov, živí se Absolutnem, ale není to mrchožrout. Je výlučně stěhovavý a navzdory zakrnělým křídlům dokáže létat bez mezipřistání na velké imaginární vzdálenosti. Je-li toto jasné, můžeme přejít na něco jiného - například ke zvláštnímu objektu, který se houpe na autorově lokti. S patřičnou pokorou musím připustit, že jej lze jen obtížně vysvětlit, protože jde o obraz velké konjunktivní krásy pronásledující jizevnatou tkáň velkého mozku. V první řadě - i když přiléhá k lokti, není na něm zavěšen. Leží na spojnici kloubu paže a lokte synopticky - je to spíše symbol, nežli přesná ideologická koncepce. Čísla na nejspodnější misce odpovídají určitým runovým znakům, jejichž důsledkem byl pragmatický vynález, jako je metronom. Tato čísla leží u kořene všech hudebních kompozic - jako nezvažitelná matematika. Tato čísla vracejí mysl k organickým modlitbám, takže struktura a forma mohou potvrzovat elegantní věčnost logiky.

Když jsem toto objasnil, dovolte mi dodat, že kónický objekt v pozadí lze interpretovat jediným způsobem - jako Lenost. Ne obyčejnou lenost, jak by ji vyložila svatopavelská doktrína, ale druh křečovitě flegmatickosti, způsobené olověnými výpary rozkoše. Sotva je nutné upřesňovat, že svatozář okolo tohoto kónického objektu není disk, natož záchranný pás, nýbrž čistě gnoseologický fenomén, to jest, fantastický jev, který zaujal postavení v melancholických kruzích Saturnu.

A teď se, milý čtenáři, připrav položit mi nějakou otázku - dřív, než založím tento portrét pod P jako petúnie. Nechce se, prosím, někdo vyznat, než půjdeme dolů se znova podívat na tu drahou mrtvou tvář? Neklame mne sluch, slyším někoho mluvit, či je to jen vrzání bot? Zdá se mi, že se někdo někoho na něco ptá. Někdo se mne ptá, zda by ten malý stín na linii horizontu mohl být homunkulus. Je to tak? Ptáš se mne, bratře Eatone, zda by ten

malý stín na linii horizontu mohl být homunkulus?

Bratr Eaton neví. Praví, že by to homunkulus mohl být, a pak zas, že ne.

No, máš i nemáš pravdu, bratře Eatone. Nemáš, protože zákon vytváření hypotéz nedovoluje činnost známou jako nicnedělání; nemáš, protože rovnice je řízena hvězdičkou, zatímco znaménko ukazuje jasně na nekonečno; máš pravdu, protože vše chybné má co do činění s neurčitostí a při odklizení mrtvé hmoty nevystačíme s klystýrem.

Bratře Eatone, to, co vidíš na horizontu, není ani homunkulus, ani cylindr. Je to Praxův stín. Smrskává se do mřávkových rozměrů nepřímo úměrně tomu, jak Praxus roste. Když Praxus překračuje hranice třetího měsíce, zbavuje se stále více svého pozemského obrazu. Kousek po kousku se svléká ze zrcadla substanciality. Až bude rozbíta poslední iluze, Praxus přestane vrhat stín. Bude stát na 49. rovnoběžce nenapsané eklogy a užírat se ve studeném ohni. Už nebude žádná paranoia, protože vše jiné je si rovno. Tělo se zbaví svých kůží a lidské orgány se vystaví hrdě na světlo. Kdyby došlo k válce, přearanžujte, prosím, vnitřnosti podle jejich astrologických významů. Rozbřesk se láme přes vnitřnosti. Už žádná logika, žádné věštění z jater. Bude se dávat rozhršení. Zaneseno pod A jako anagogický.

Velkoměstský maniak

Představte si, že nemáte v rukou nic, kromě svého osudu. Sedíte na prahu matčina lůna a zabíjíte čas - nebo čas zabíjí vás. Sedíte a pějete chvalozpěvy na věci mimo váš dosah. Vždy mimo.

Město je nejhezčí, když začíná sladký mejdan smrti. Jeho vlastní život žitý proti přírodě, jeho elektřina, jeho ledničky, jeho zvukotěsné stěny. Krabici uvnitř krabice - tak vztyčuje holé stěny; lesk nalakovaných nehtů; vějíře mraků ovívají vrásčité nebe. Tady, v hrobové hloubce, rostou věčné květiny posílané telegraficky. V trezorech pode dnem řeky zlaté cihly. Třpyt slídy v písku pouště, hlasitě vyzvánějící telefon.

Z časného večera, když smrt chrastí páteří, se zástup semkne, loket na lokti; každého člena tlupy žene vlastní samota, hrud' na hrudi jdou vstříc zdí jáství. Frustrování, osamělí, sardinka vedle sardinky, všichni hledají univerzální otvírač konzerv. Za časného večera pokropeno elektřinou se celé město vzpíná na zadních a rozbíjí brány. Při úprku se abstraktní člověk rozpadá, motá se v bahně vlastní hluboké samoty.

Jediné hluboko vypálené jméno. Jedna identita. Všichni předstírají, že je neznají, že si nevzpomínají, ale to jméno je znamením hluboko vypáleným, nesmytelným. Zaplňuje všechny prostor a čas, vytváří nekonečné osamění, rozpíná se a stává se tím, čím vždy bylo a bude - Bohem. V davu, pohybujícím se na tichých nohou, v úprku, divočejším než největší vřava, je Bůh. Bůh hořící jako hvězda na báni lidského vědomí: bůh buvolů, bůh sobů, bůh lidí... Bůh.

Už ne Bůh jinde než v časně večerním úprku, kdy páteř chřestící smrtí telegrafuje píseň lásky všemi neurony a kdy ze všech obchůdků na Broadwayi rádio odpovídá megafony, mikrofony a zesilovači. Už samota jinde než v hemžení davu, osamělý člověk obklopený svými vynálezy, ztracený hledač tonoucí v průměrnosti. Ze zoufalého nedostatku lásky vyrůstá poslední bašta, pavučinami opředená tvrz Boha vybudovaná ve středu labyrintu. Z tohoto posledního úkrytu není úniku jinam než na nebe. Odtud letíme domů, značkující si podivné cesty éterem.

Červ skoncoval s podzemním životem a připíná si křídla. Zbaven zraku, sluchu, čichu, chuti se vrhá přímo do neznáma. Pryč!

Kamkoli, jen pryč! Saturn, Neptun, Vega - lhostejno kam, jen pryč ze Země! S prskajícími tryskami v zadnici anděl-červ bláznivě vzlétá vzhůru do té modři. Pije a jí hlavou dolů, spí hlavou dolů, šoustá zezadu. Při nejvyšší rychlosti je jeho tělo lehčí než vzduch; neexistuje nic kromě samovolného spalování snu. Sám v nebeské modři vzlétá k Bohu s vrnicími dynamy. Poslední let! Poslední sen o zrození před zašitím rubáše. Kde je teď ten, jenž se z nekonečných nočních mūr prohrabal na světlo? Kdo to stojí na povrchu země se splasklými plicemi, s nožem mezi zuby, s pukajícíma očima? Vulkanizován bolestí a agónií zděšeně stojí v řítící se lavině zhoubného proudu světla. Jak úžasné je patřit na svět krví zalitýma očima! Jak zářivé a zkrvavené je panství člověka! ČLOVĚK! Hle, tu se projíždí na sáňkách člověk s amputovanými nohama a vyhaslýma očima. Slyšíte, co hraje? Hraje Píseň lásky, když se projíždí na sáňkách. V kavárně, sám se svými sny a s revolverem pod srdcem, sedí jiný člověk, muž nemocný láskou. Všichni zákazníci odešli - kromě kostlivce s kloboukem na lebce. Ten člověk je sám se svou samotou. Revolver je zticha. Vedle sebe má psa s kostí; pes o ni ale nejeví zájem. Ten pes je také osamělý. Oknem vtéká dovnitř slunce; mrtvolně bledým jasem ozařuje zelenou lebku zhrzeného milence. Slunce odumírá strašlivou oslnivostí.

Jak nádherná je zima života s odumírajícím sluncem a anděly letícími k nebi s tryskami v zadku! Měkce a přemýšlivě se procházíme ulicemi. Tělocvičny jsou otevřené a je v nich vidět nové lidi, utvořené z výfuků a náprav pohybujících se podle stanovených diagramů. Noví lidé se nikdy neopotřebují, protože jim lze vyměnit vadné součástky. Noví lidé bez očí, nosu, uší či úst, lidé s kulíkovými ložisky v kloubech a bruslemi na nohou. Lidé odolní vůči vzpourám a revolucím. Jak šťastné a zalidněné jsou ulice! Na padacích sklepních dveřích stojí Jack Rozparovač a máchá širočinou: kněz vystupuje na popraviště, erekce napíná jeho poklopec; notáři spěchají okolo s napěchovanými aktovkami; klaksony troubí na plné pecky. Lidé šílí z nově nalezené svobody. Nekonečný mejdan s megafony a telegrafní páskou, bezrucí lidé diktují na voskové válečky fonografů a továrny s nepřetržitým provozem chrlí stále víc párků, víc preclíků, víc knoflíků, víc bajonetů, víc coca-coly, víc opiové tinktury, víc popravčích sekyr, víc samopalů.

Nevybavuje se mi hezčí den než tento den v plném rozkvětu dvacátého století, den s odumírajícím sluncem a mužem na sáňkách pískajícím Píseň lásky na pikolu. Ten den září v mém srdci s tak děsivým jasem, že i kdybych byl tím nejsmutnějším člověkem na zemi, nechtěl bych ji opustit.

Tento poslední let na nebesa ze svaté tvrže je velkolepou evakuací. Při pohledu shora vyhlíží země hebece a jemně. Země svlečená z člověka. Nevyslovitelně hebká a pěkná je tahle země osvobozená od člověka. Zbavena pronásledovatelů Boha, zbavena svého kurvíciho se potomstva, matka všeho živého se opět otáčí s elegancí a důstojností. Země nezná žádného Boha, žádnou shovívavost, žádnou lásku. Země je lůnem, jež tvoří i ničí. Člověk nepatří Zemi, ale Bohu. K Bohu ho nechte jít - nahého, zlomeného, zkorumpovaného, rozpolceného, osamělejšího než nejhlubší rokle.

Ale dnes, když kráčím k vrcholu hory, mi na chvíli dělají společnost Pokrok a Vynález. Zítra se rozpadnou všechna města světa. Zítra každá civilizovaná bytost na zemi zemře jedem a mečem. Ale dnes mne ještě můžete koupat v nádherné lyrice Boží lásky. Dnes ještě žije komorní hudba, sen, halucinace. Posledních pět minut! Sen, fuga bez cody. Každá nota odumírá jako mrtvé maso na hácích. Gangréna, při níž se melodie topí ve vlastním hnisavém puchu. Sotvaže organismus ucítí blízkost smrti, roztřese se v extázi. Směřuje k triumfální agónii - agónii chřestotu smrti, kdy jídlo a sex jedno jsou. Vír, který do sebe vsává vše! Ten

divoký, nevědomý barbar, jenž na okraji maelströmu sledoval svou stopu dál a dál dovnitř velké spirály labyrintu, teď dosáhl mrtvého středu a tam se teď točí na pilíři své osobnosti a vysílá oslepující záplavu světla do každé skuliny duše. Nenasytý šílenec, podvodník, vykradač vlastní duše se otáčí v odstředivé slasti a vzteku, až středem víru vstoupí do sebe sama; splaskne jako vzducholoď - hrobka, sklep, žebra, kůže, krev, tkáň, mysl a srdce jsou zcela stráveny, pohlceny, zpity do němoty v konečné anihilaci.

Tohle je město a tohle hudba. Z černých krabiček vytéká nekonečná řeka romance, v níž krokodýlové roní slzy. Všichni kráčeji v řadě k vrcholu hory. Ze studia tam nahoře Bůh zaplavuje ulice hudbou. Je to Bůh, kdo každý večer zapíná hudbu přesně ve chvíli, kdy přestaneme pracovat. Někteří z nás dostanou chlebovou kůrku, jiní Rolls-Royce. Vše se hrne k východům, okoralý chléb končí v popelnících. Čím to, že naše nohy jdou pekelně vyrovnány v řadě vstříc zářivému vrcholu hory? Je to Písni lásky, kterou slyšeli tři mudrci z Východu u jeslíček. Beznohý muž s vyhaslými očima ji hrál na pikolu, když projížděl na saních ulicemi svatého města. Je to touhle Písni lásky, která se teď line z miliónů černých krabiček v přesně stejnou chvíli, takže i naši malí hnědí bratři na Filipínách ji slyší zároveň s námi. Je to ona Píseň lásky, co nám dává sílu stavět vyšší mrakodrapy, spouštět na vodu největší bitevní lodě, přemostovat největší řeky. Je to tahle Píseň, co nám dává odvahu zabíjet milióny lidí stisknutím knoflíku. To ta Píseň nám dává sílu pustošit zemi. Při sestupu z vrcholu hory studuji strnulé obrysy vašich budov, které se zítra zhroutí v dýmu. Zkoumám vaše mírové programy, které skončí v dešti kulek. Prohlížím si vaše rozzážené výklady přecpané vynálezy, které zítra budou k ničemu. Studuji vaše unavené tváře, vaše zborcené nožní klenby, vaše vpadlá břicha. Zkoumám vás jednotlivě i v houfu; páchnete jako vši ! Páchnete jako Bůh a jeho všeslitovná láska a moudrost. Bůh lidožrout! Bůh žralok, plovoucí se svými parazity!

Je to Bůh, nezapomeňte, kdo každý večer zapíná rádio. Je to Bůh, kdo zaplavuje vaše oči oslepujícím, slzotvorným světlem. Brzy budeme u Něj, přivinuti k jeho hrudi, shromáždění v blaženství a věčnosti, dokonce se Slovem, rovni před Zákonem. To se přihází skrze lásku, lásku tak velikou, že vedle ní je i to nejsilnější dynamo jen bzučícím moskytem.

A nyní opouštím vás a vaši svatou tvrz. Jdu si sednout na vrcholek hory čekat dalších deset tisíc let, zatímco vy se budete prokutávat ke světlu. Přeji si - jen pro tento večer - abyste ztlumili světla a ztišili reproduktory. Dnes večer bych chtěl meditovat v klidu a míru. Chci na chvíli zapomenout, že se rojíte na vašich plástvích medu.

Zítra možná přivodíte zkázu vašeho světa. Zítra možná budete zpívat v Ráji nad dýmajícími ruinami vašich velkoměst. Ale dnes bych rád přemýšlel o jednom člověku, samotáři, člověku beze jména nebo vlasti, člověku, kterého respektuji, protože nemá s vámi absolutně nic společného - O SOBĚ. Dnes večer budu meditovat o tom, co jsem.

Louveciennes - Clichy - Villa Seurat.
1934-35
Doslov

Čtenáři se dostává do rukou patrně nejobtížněji zařaditelná kniha Henry Millera - Černé jaro (1936). Patří bezesporu k tomu nejlepšímu, co Miller napsal. Tvoří ji deset esejů nebo črt, které v sobě spojují frašku a apokalypsu, satiru a kázání, nostalgii a zoufalství, krev a žluč, vše na jedné stránce. Tato kniha je ještě méně formálně "ukázněná" než Obratník Raka. Její

neuhlazená jednotnost pramení z tématu knihy, přesně vyjádřeného v samotném názvu knihy, a také z nezkrotné, bouřlivé letory autorovy. Oba tyto zdroje jednoty jsou samozřejmě navzájem spjaty.

Tématem knihy je lidství lapené v ročním období "černého jara", symbolizujícím všeobecný zmar a znovuvzkříšení temnoty. "Schizofrenie!" křičí Miller, pojmenovává tak charakteristickou chorobu naší doby. Ani on sám schizoidních představ nezůstává ušetřen. Jednou z nich je například scéna vybíjení davu v naší pustině. "Po chodnících se procházeli muži a ženy: podivná stvoření, napůl lidská, napůl celuloidová. Korzovali po Páté pološilení, zuby nablýskané, skelný zrak. Ženy oděné do krásných rób, každá vyzbrojená studeným, tymolinovým úsměvem. Muži se také sem tam usmáli, jako kdyby jeli ve svých rakvích na schůzku s Božským Spasitelem... Měl jsem s sebou bouchačku, a když jsme dojeli na Čtyřicátou druhou, začal jsem střílet. Nikdo si toho ani nevšiml." Vzpomeňme na surrealisty, kteří hlásali ideu náhodné střelby do davu jako gesto nejzazšího vzdoru. Na rozdíl od nich Miller předpovídá milénium; on sám však sotva dokáže vyčkat soudného dne. Jeho fantazie zvěstují nejen absurditu, ale i víru. "Přemýšlím o době, která přijde, až se Bůh znovu narodí, kdy lidé budou bojovat a zabíjet ve jménu Boha tak, jako teď bojují a ještě dlouho budou bojovat ve jménu žvance. Přemýšlím o době, kdy práce bude zapomenuta a knihy zaujmou své pravé místo v životě, kdy už možná nebudou žádné knihy, jen jedna velká kniha - Bible."

Osobnost, stojící za těmito výroky, je rozporuplná, pronikavá, pokorná a je tím hlubším ze dvou zdrojů jednoty Černého jara. Apokalypsa je chmurným námětem této knihy a cynik by dodal, že apokalypsa je též Millerovou osobní obranou. Prost falešné skromnosti Miller prohlašuje, že jeho historie zanechá na tváři světa jizvu, která zastíní předchozí bezvýznamné historie. Přesto je Miller příliš ryzí, ač poněkud nesourodou osobností, než aby vyvolával posměšky, jakých se dostává šarlatánům. V metamorfóze obrazu "Anděl je můj vodotisk" je zároveň andělem i koňským zadkem; za svůj šťastný úkol pokládá svázání vznešeného s jeho přízemním, živočišným zdrojem. Je člověkem mnoha já, která se mezi sebou hašteří a bojují spolu: "Nikdy jsem nežil jen jeden život..." Vyvazuje se z konvenční stejnosti. Jeho domovem je přítomnost, umouněná a zemitá; ale jeho domov je i v jeho milované Číně, symbolizující smíření bytostí. Přesto nezapomíná opakovaně volat: Prvotní barvy! Prvotní vášně! Dokonce i v Číně musí být svět pokryt pořad sněhem nebo naopak být neustále v plamenech. To je extremistický pohled na věci, umělcův sen. Umělec v Millerovi - víc než zmrzačený věstec - je tím, kdo vtiskuje na každou stránku své znamení. Ten úkol je někdy samotářský. Jako Robinson Crusoe si Henry Miller vleče svůj opuštěný ostrov s sebou, stavěje svou pevnost v pustině. Sám sebe vidí jako umělce, což na nás může působit přesmíru romanticky; týž muž však konstatuje velkými písmeny: VELKÝ UMĚLEC JE TEN, KDO PŘEMŮŽE ROMANTIKA V SOBĚ. Stejně jako Whitman nahlas upozorňuje na svou odlišnost; na rozdíl od Whitmana však končí vzkazem čtenáři: "dnes bych rád přemýšlel o jednom člověku, samotáři, člověku beze jména nebo vlasti, člověku, kterého respektuji, protože nemá s vámi absolutně nic společného - O SOBĚ." Millerova soběstřednost se odráží i ve formě jeho knih. Černé jaro v tomto směru není žádnou výjimkou: mnohde je svého druhu deníkovým záznamem, ať jím podává svědectví o svých malířských výbojích (Anděl je můj vodotisk), či o svém vlastním psaní, nebo vzpomíná na své dětství (14. čtvrt', Krejčovství). Miller je pevně přesvědčen o nezastupitelné úloze jasnozřivých umělců - proroků, k nimž se bez velkého váhání sám řadí. Víze soudného dne a sebe samého jako jeho zvěstovatele je tím, čím ospravedlňuje svou občasnou mnohomluvnost - horečnaté bloudění a klopýtání

v labyrintu jazyka, které sám nazývá "druhem božského drmolení". Jeho obsese pramení z přesvědčení, že "neexistuje nikdo, v koho bych věřil, že řekne tyhle věci za mne". Psaní je pro něj autobiografií, autobiografií s terapeutickým účinkem na autora. "Měli bychom v deníku hledat nikoli pravdu o věcech, ale brát jej jako výraz boje o osvobození se od nutkání po pravdě." Tato bitva je především deníkářovou bitvou, ale tam, kde je zaměřena navenek, patří básníkovi: "Nenazývám básníkem ty, kdo píší verše, rýmované či nerýmované. Básníkem zvu toho, kdo je schopen hluboce měnit svět." Duchovní vize se klenou nad Millerovým dílem, které naopak pevně stojí v světské skutečnosti. Rabelaisovský spisovatel v něm soupeří s vizionářem. Proroctví a obscenita, tyto dvě esence vytvářejí dualismus, který dodává jeho dílu zvláštní energii a říz. I když je Černé jaro mnohem méně "obscénní" než většina jeho ostatních knih, i zde má sex své neodmyslitelné místo.

Črty z Černého jara navozují obecný dojem nejednotného souladu, jednoty nesouladných činů, pocitů, vzpomínek a snů. Ve Čtrnácté čtvrti Miller pátrá s nostalgií a vervou po ztracených půvabech svého dětství, pítvá změny a otřesy, které přišly se stárnutím. Ve dvou větách dokáže vyvolat atmosféru scény: "Jdu na procházku se svými rodiči, jednu ruku v matčině rukávníku, druhou v otcově kapse. Mé oči jsou pevně zavřené, sevřené jako mušle, které otvírají skořápky jen tehdy, když pláče." V jiných povídkách - "Třetí nebo čtvrtý den jara", "Sobotní odpoledne", "Na procházce Čínou" a v "Burlesce" bezzubá kurva nebo most přes Seinou dokáží rozběhnout pramen vzpomínek, který se rozbočuje do potůčků poetické prózy a nakonec vybuchuje v pobuřující satiru nebo apokalyptickou reflexi. "Krejčovství" oživuje postavičky jeho mládí, snoby a hochštaplery, kteří prokazovali přízeň krámku jeho otce a kteří se objevují jako klaunská obžaloba sentimentality a brutality v americké společnosti. Miller se cítí být cizincem ve vlastní zemi. Jeho vztah k Americe je místy až deklarativně odmítavý: "Vidím Ameriku, jak rozsévá neštěstí. Vidím Ameriku jako černou kletbu světa. Vidím dlouhou noc, která se snesla, tu jedovatou muchomůrku, která otrávila svět, trouchnivějící od kořenů." V kontrastu k tomu stojí jeho láska k Číně, později (avšak mnohem dříve než u beatníků) se projevující zálibou v zen-buddhismu. V procházce Čínou píše: "Zapomněl jsem svou mateřštinu a přesto ještě nemluví svým novým jazykem, jsem v Číně a mluvím čínsky." Ale především je Miller světoobčanem; slovo svět patří u něj příznačně (spolu se slůvkem já) k těm nejfrekventovanějším, a to nejen v Černém jaru.

"Anděl je můj vodotisk" je kouskem stejně rozpustilým jako hlubokým; ilustruje proměny procesu umělecké tvorby a evokuje jak jeho šílenost, tak jeho záhadnost. "Jabberwhorl Cronstadt" je výstředností, skvostným a někdy nesmyslným vírem brebentění, zobrazujícím pomateného básníka a svobodného ducha v jeho pařížském bytě. Již samo jméno protagonisty jasně odkazuje na inspirační zdroj - báseň Jabberwalkie (v českém překladu Alenky - "Tlachapoud") Lewise Carrolla, nemluvě o hojném užívání Carrollova vynálezu - "kufříkových slov". Surrealistický skeč "Do nočního života" je děsivou mýrou rozkladu, hýřící krutými, morbidními a výsměšnými obrazy, které předbíhají dílo Williama Burroughse o tři desetiletí. Ale jako téměř všude i zde nacházíme protiváhu ošklivosti v poetických, snových scénériích: "Pramínky a pramínky ledového měsíčního světla, zvuk bílé vody a okvětních lístků pleskajících o most, ostrov odplývající v neustálém pohybu, skály propletené se změtí vlasů, černé zálivy a zátočiny v stříbrné záři hvězd." V obou posledně jmenovaných povídkách rozehrává, i když pokaždé trochu jiným způsobem, ad ultimo svou hru s jazykem, slovy, zvuky.

Metoda psaní je v Černém jaru jasná: burleska a poetický popis, náznak a vzpomínka, karikatura a zjevení - všechny ukazují na

totéž téma, odráží vždy touž naléhavou citlivost. Ještě více než vlastní téma povídek nese styl, jímž jsou napsány, břemeno proměnlivosti. Při pohledu z Brooklynského mostu dokáže Miller roztočit síť obrazů, pomocí níž vyloví velké, symbolické významy. Podivínský popis dvou kohoutků v kuchyňském dřezu končí kosmickou fugou. Uhlazená věta se naráz překroutí a překonává metafyzické kontrasty prostoru a času. Tady je příklad:

"Takový může být den, kdy se poprvé setkáš s Dostojevským. Pamatuješ si vůni ubrusu, na kterém ležela ta kniha, koukneš na hodiny a je teprve pět minut po věčnosti; počítáš věci na římse krbu, protože zvuk čísel je pro tebe úplně novým zvukem, protože vše nové a staré nebo použité a zapomenuté je oheň a duchaření. Všechny dveře jsou teď dokořán, a ať jdeš kamkoli, cesta je přímá a rachotí nad ní drtiče a velké balvany mramoru a indiga padají střemhlav dolů. Z fosforeskujících, bouřících vln vystupují hrdě a divoce emailem zdobené koně, kteří pochodovali s Alexandrem; jejich pýše nepřístupná břicha září vápníkem, jejich nozdry jsou namočené v opiové tinktuře. Na všem teď leží sníh a led a rozkrok oceánu je obepnut velkým pásem Orionu."

Uvedená pasáž se Millerovi vlastním způsobem posunuje z prozaické polohy do poetické a odtud dále do polohy fantastické, berouc si na pomoc slovní zásobu nejrůznějšího druhu - anatomickou, farmaceutickou, astrologickou, slovník odvozený z nejrůznějších věd a pseudověd, jímž občas i marnotratně hýří. Tytéž metody použil Miller již v Obratníku Raka. Výrazné kvality Černého jara, které Miller patrně psal zčásti před, zčásti po publikování Obratníku Raka, nespočívají v užití nových či odlišných technik. Neurčitost v zacházení s časem, objevující se již v Obratníku, je zde ještě patrnější. Fenomén času je u Millera, podobně jako u jeho duchovního otce, Walta Whitmana, jedním z krucióálních témat jeho úvah. I zde jsou jeho názory zdánlivě plně protimluvů. Píše: "Minulost nikdy nepřestane, budoucnost nikdy nezačne, přítomnost nikdy neskončí." Naproti tomu básníka Cronstadta nechá vyřknout: "Přítomnost? Přítomnost neexistuje. Existuje slovo Čas, ale nikdo nedokáže definovat, co se za ním skrývá. Je minulost a je přítomnost a Čas mezi nimi probíhá jako elektrický proud. Přítomnost je nesplnitelná podmínka, snový stav... oxymorón." Přítomnost je u Millera těsně svázána s pojmem apokalypsa. Apokalypsa je nyní! Miller odkrývá jeho původní smysl; jeho vize proniká zmatek přítomného okamžiku až k srdci světa. Dnešní mluvou řečeno, toto antinomické přesvědčení je nazýváno proměnou vědomí. Tato proměna je oním světlem na konci apokalyptického tunelu tmy. V Millerově světě plném chaosu jsme svědky šílenství apokalypsy, balancující neustále na pokraji transformace: "Čistá anihilace, odlišná od menších, bahnitějších anihilací. Nic, co by se dalo ještě zamést nebo utřít. Kolo světa se kutálí až k okraji srázu - a přes něj do bezedné propasti." Jeho proroctví jsou proto začasté chmurná: "Nízká viditelnost: předpověď pro Bronx, pro Ameriku, pro celý moderní svět. Nízká viditelnost, doprovázená bouřemi smíchu. Žádné nové hvězdy na obzoru. Katastrofy ... jenom katastrofy!"... "Jsem oslněn slavným zhroucením světa!" Ačkoli jedním z jeho výrazných motivů je zásada, že člověk by měl jednat tak, jako by minulost byla mrtvá a budoucnost neuskutečnitelná, jeho převládajícím pocitem je pocit ztráty. Minulost neustále zachytává Millera jako nějaký démon, kterého se nepodařilo vyhnat. "Kdekoli jsem si chtěl ustlat na noc, bojoval jsem jako šílenec, abych vyhnal minulost," píše. "S posledním zalapáním po dechu si člověk uvědomí, že budoucnost je šalba..." V Černém jaru je Miller vskutku jako topící se člověk, který se jako stébel chytá svých bývalých já, chrle přitom jedním dechem kletby i proroctví. Jeho vize je v Černém jaru možná méně

ukázněná, avšak styl je evidentně smělejší. Lawrence Durrell píše Millerovi v roce 1937: "Viš, je to určitě větší než Obratník. Není to ale stejně symfonické. Je to spíše soubor nádherných varhanních partitur." Varhanní partitury nás nenechávají na pochybách, že jsme pronikli do silných emocí, které přinášejí, či že jsme porozuměli skutečností, z nichž tyto emoce pocházejí. Také v Černém jaru můžeme s Millerem život pouze pozorovat, stěží jej můžeme soudit. A to bylo patrně i autorovým záměrem.

S použitím eseje Ihaba Hassana The Literature of Silence - Henry Miller and Samuel Beckett (vyd. A. Knopf, 1968) sepsal
Petr Sulovský

OBSAH

Čtrnáctá čtvrt'	7
Třetí nebo čtvrtý den jara	21
Sobotní odpoledne	33
Anděl je můj vodotisk	49
Krejčovství	67
Jabberwhorl Cronstadt	105
Do nočního života...	121
Na procházce Činou	147
Burleska	169
Velkoměstský maniak	185
Doslov	193

Z anglického originálu BLACK SPRING,
vydaného nakladatelstvím Calder and Boyars
v Londýně r. 1968, přeložil a doslov napsal Petr Sulovský
Obálku s použitím kresby Horsta Janssena
navrhla Jiřina Václavová
Typografická úprava Jaroslava Slavíková
Vydalo nakladatelství VOTOBIA
v Olomouci roku 1995

ISBN 80-85885-30-1